memorii | jurnale

Dalí

JURNALUL UNUI GENIU

HUMANITAS

memorii | jurnale

Salvador Dalí — pictor, desenator şi scriitor spaniol — s-a născut la 11 mai 1904 la Figueras, în Catalonia, ca fiu al unui notar. Studiază la Academia de Belle-Arte „San Fernando“ din Madrid (1921–1925) cu pictorul Moreno Carbonero. După o perioadă neoimpresionistă, Dalí se apropie de tehnicile cubiste, apoi de mişcarea suprarealistă, pe care o descoperă odată cu stabilirea sa la Paris, în 1927. În grupul suprarealiştilor o cunoaşte pe viitoarea sa soţie, Gala, împreună cu care se va stabili, din 1930, la Cadaqués, în Spania. Dalí este creatorul unei iconografii originale, cu dominantă sexuală şi morbidă. Titlurile tablourilor conţin adesea aluzii freudiene. Aduce, în cadrul suprarealismului, o metodă pe care o denumeşte „paranoic-critică“.

Salvador Dalí a murit în 1989.

A creat costume şi decoruri pentru balet *(Labirintul* — 1941, *Tristan nebun* — 1944) şi a realizat ilustraţii la *Cântecele lui Maldoror* de Lautréamont şi *Don Quijote* de Cervantes. A colaborat cu Luis Buñuel la realizarea peliculelor *Câinele andaluz* (1929) şi *Vârsta de aur* (1930). Între scrierile sale cele mai cunoscute se numără: *La conquête de l'irrationnel* (1935) *şi La vie secrète de Salvador Dalí* (1942). Dintre tablourile sale cele mai cunoscute amintim: *Persistenţa memoriei* (1931), *Girafa în flăcări* (1935), *Presimţirea războiului civil* (1936), *Metamorfoza lui Narcis* (1937), *Fecioara de la Port Lligat* (1949), *Descoperirea Americii de către Cristofor Columb* (1960).

SALVADOR DALÍ

JURNALUL UNUI GENIU

Introducere şi note de
MICHEL DÉON

Traducere din franceză de
TANIA RADU

HUMANITAS
BUCUREŞTI

Coperta: Angela Rotaru
Redactor: Vlad Russo
Corector: Maria Muşuroiu

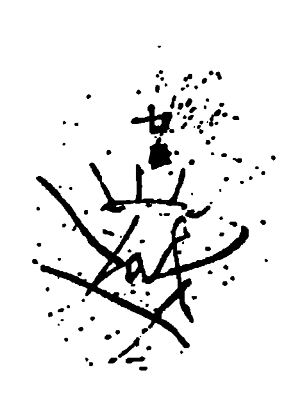
Tipărit la Tipo Lidana – Suceava

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
DALÍ, SALVADOR
Jurnalul unui geniu / Salvador Dalí; introd. şi note de Michel Déon;
trad. din franceză de Tania Radu. – Bucureşti: Humanitas, 2019
ISBN 978-973-50-6366-5
I. Déon, Michel (pref.; note)
II. Radu, Tania (trad.)
821.134.2

EDITURA HUMANITAS
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021/311 23 30

Dedic această carte
GENIULUI MEU GALA GRADIVA,
ELENA DIN TROIA,
SFÂNTA ELENA,
GALA GALATEA PLACIDA

INTRODUCERE

De mai mulți ani, Dalí ne vorbea despre jurnalul pe care-l ține cu regularitate. La început, a vrut să-l intituleze *Viața mea re-secretă,* ca o urmare la *Viața secretă a lui Salvador Dalí* de Salvador Dalí. Până la urmă, s-a decis să păstreze un titlu mai exact și mai aproape de realitate, adică titlul care împodobește primul dintre caietele de școală pe care și-a scris această nouă operă: *Jurnalul unui geniu.* Într-adevăr, e vorba chiar de un jurnal, căci Dalí a turnat aici de-a valma gândurile, frământările de pictor în căutarea perfecțiunii, dragostea pentru soție, relatări despre întâlnirile sale extraordinare, idei estetice, morale, filozofice, biologice.

Dalí are conștiința propriului geniu. Până la vertij. Pare să fie un sentiment intim foarte reconfortant. Părinții l-au numit Salvador tocmai pentru că era menit să salveze pictura amenințată cu moartea de către arta abstractă, de suprarealismul academic, de dadaism și, în genere, de toate „ismele“ anarhice. Jurnalul este deci monumentul pe care Dalí îl înalță gloriei personale. Lipsește din paginile lui orice urmă de modestie. În schimb, sinceritatea arde. Autorul se dezbracă de secrete cu o impudoare insolentă, cu un umor fără măsură și cu o vervă strălucitoare. Ca și *Viața secretă, Jurnalul unui geniu* este un imn înălțat splendorii Tradiției, Ierarhiei catolice și Monarhiei. Sunt tot atâtea motive pentru care astăzi aceste pagini vor putea trece drept subversive în ochii ignoranților.

E greu de spus ce merită să fie admirat mai întâi: sinceritatea lipsei de modestie ori lipsa de modestie a sincerității.

Povestindu-şi viaţa de fiecare zi, Dalí îşi ia biografii prin surprindere şi-i face pe comentatorii săi să pară puţin răsuflaţi. Nu este el oare cel mai în măsură să vorbească despre sine însuşi? E un drept care nu i se poate contesta, mai ales că o face cu lux de amănunte, cu inteligenţă şi cu un lirism de o factură cu totul personală.

În general, toată lumea are impresia că-l cunoaşte pe Dalí, pentru că a ales, cu un curaj excepţional, să fie persoană publică. Jurnaliştii înghit pe nemestecate tot ce le spune şi, în cele din urmă, surpriza plăcută tot de la bunul-simţ ţărănesc al lui Dalí vine, ca în povestea cu tânărul care vrea să reuşească în viaţă şi e sfătuit să mănânce caviar şi să bea şampanie, ca să nu moară de foame ispăşind ca ocnaşii. Dar ce-i mai drăguţ la Dalí sunt rădăcinile şi antenele lui. Rădăcinile coboară adânc sub pământ, în căutarea a tot ce a produs omul mai „suculent" (ca să folosim unul din cuvintele lui favorite) în patruzeci de secole de pictură, de arhitectură şi de sculptură. Antenele sunt orientate spre viitor, pe care-l adulmecă, îl prevăd şi îl înţeleg cu o repeziciune fulgerătoare. Curiozitatea ştiinţifică nepotolită a lui Dalí nu va fi niciodată îndeajuns subliniată. Toate descoperirile, toate invenţiile îşi află imediat ecou în opera lui, uneori abia metamorfozate, într-o formă sau alta.

Ba mai mult: uneori Dalí o ia înaintea ştiinţei, profeţind, printr-un ciudat ocol iraţional, progresele raţiunii. Nu o dată i-a fost dat să trăiască întâmplări mai puţin obişnuite în viaţa unui creator: propriile invenţii şi-au depăşit creatorul, evoluând mai repede decât el, organizându-se înainte ca el să fi apucat să bage de seamă. După etapa de început a vieţii sale de artist, când s-a văzut înconjurat de neîncredere şi a suportat anonimatul, a venit vremea ca opera să-i fie atât de cunoscută, încât ai uneori impresia ca o întâlneşti pretutindeni. Ideile sale, lansate cu nonşalanţă, se descurcă apoi singure, prind viaţă şi dobândesc contur. Câteodată, se miră. Sământa aruncată în grabă a încolţit şi Dalí îi contemplă fructele în felul lui distrat. Tocmai când nu mai crede într-un proiect, se întâmplă că voinţa unora şi intervenţia întâmplătoare a altora fac ca acesta să se dezvolte, să se coacă, să izbutească.

Aş mai adăuga: *Jurnalul unui geniu* este opera unui adevărat scriitor. Dalí are darul imaginii, arta de a judeca iute şi pregnant. Verbalismul său e catifelat, baroc şi are acel spirit de Renaştere regăsită care există şi în pictura lui. În paginile care urmează nu s-a intervenit decât din punct de vedere ortografic, întrucât Dalí foloseşte scrierea fonetică, indiferent de limba în care se exprimă — fie că e catalană, spaniolă, franceză sau engleză. Nimic din luxurianța verbozității sale, nimic din obsesiile sale n-a fost îndepărtat. Este vorba, așadar, de un document de prim ordin asupra unui pictor cu adevărat revoluționar, a cărui importanță e considerabilă, asupra unui spirit fertil, prodigios, strălucitor. Atât iubitorii de artă, cât şi amatorii de senzații tari, ca şi psihiatrii, de altfel, se vor apleca asupra acestor pagini cu pasiune. Ele vorbesc despre acela care a zis: „Singura diferență dintre mine şi un nebun este că eu nu sunt nebun!“

MICHEL DÉON

PROLOG

„Între un om și altul
sunt deosebiri mai mari decât
între două animale din specii diferite."

Michel de Montaigne

De la Revoluția franceză încoace, se dezvoltă o păcătoasă tendință cretinizantă de a gândi individul global, de a considera că geniile sunt (dincolo de opera lor) ființe obișnuite, mai mult sau mai puțin asemănătoare în toate cele cu muritorii de rând. Ceea ce nu e adevărat. Și dacă e fals în cazul meu, care sunt, pentru epoca noastră, geniul cu cea mai vastă spiritualitate, un adevărat geniu modern, este cu atât mai puțin adevărat în cazul acelor genii care au întrupat culmile Renașterii, precum Rafael — geniu de sorginte aproape divină.

Această carte va dovedi că viața de fiecare zi a unui geniu, somnul lui, digestia, extazele, unghiile lui, gripele lui, sângele, viața și moartea lui sunt esențialmente diferite de ale celorlalți oameni. Această carte unică este deci primul jurnal scris de un geniu. Și încă de unicul geniu care a avut șansa unică de a se fi însurat cu geniala Gala — unica femeie mitică a zilelor noastre.

Desigur, nu totul va fi spus acum. În acest jurnal, care acoperă anii '52–'63 din viața mea re-secretă, vor fi și pagini albe. La rugămintea mea și cu acordul editorului, anumiți ani și anumite zile trebuie să rămână încă inedite. Regimurile democratice nu sunt apte să primească revelațiile năucitoare pe care obișnuiesc să le fac. Paginile inedite vor apărea mai târziu, în cele opt volume care vor urma primei serii a *Jurnalului unui geniu*, dacă împrejurările o vor îngădui; iar dacă nu, în cea de-a doua serie, atunci când Europa își va fi redobândit monarhiile tradiționale. În așteptarea acelor vremi, vreau

să-mi țin cititorul cu sufletul la gură şi să-l fac să cunoască tot ce poate fi cunoscut despre atomul Dalí.

Acestea sunt motivele unice şi minunate, dar nu mai puțin adevărate, pentru care ceea ce urmează, de la început şi până la sfârşit (şi fără vreo contribuție din partea mea), va fi genial în fiece moment şi într-un fel ineluctabil, pentru simplul motiv că e vorba de Jurnalul fidel al credinciosului şi umilului dumneavoastră servitor.

1952

1952

MAI

Port Lligat, 1

„Erou este acela
care se împotriveşte autorităţii paterne
şi o învinge.“
Sigmund Freud

Ca să scriu cele ce urmează, mi-am pus nişte pantofi de lac pe care nu i-am putut încălţa niciodată prea mult timp, pentru că mă strâng cumplit. De obicei, mi-i pun înainte de vreo conferinţă. Strânsoarea lor dureroasă asupra picioarelor îmi ascute la maximum virtuţile oratorice. Durerea asta acută şi teribilă mă face să cânt ca o privighetoare sau ca acei cântăreţi napolitani care poartă, şi ei, pantofi prea strâmţi. Voluptatea fizică viscerală, tortura cotropitoare pe care mi-o provoacă pantofii mei de lac mă obligă să storc din cuvinte adevăruri condensate, sublime, cărora suprema inchiziţie a durerii din picioare le conferă valoare generalizantă. Îmi pun deci pantofii şi încep să scriu în chip masochist, pe îndelete, despre cum am fost exclus din grupul suprarealiştilor. Mă doare-n cot de calomniile pe care le-ar putea scorni despre mine André Breton, care nu-mi iartă că sunt ultimul şi singurul suprarealist; dar trebuie să ştie toată lumea într-o bună zi — când vor apărea aceste pagini — cum s-au petrecut de fapt lucrurile. Pentru asta, sunt nevoit să mă întorc în copilărie. N-am reuşit niciodată să fiu un elev mediocru. Când păream opac la orice fel de învăţătură, dovedind spiritul cel mai obtuz cu putinţă de pe faţa pământului, când mă aruncam cu frenezie în studiu, cu o răbdare şi o plăcere care derutau pe toată lumea. Dar pentru ca zelul să-mi fie stimulat, aveam nevoie să fac numai lucruri plăcute. Odată stârnit, arătam o foame devorantă de învăţătură.

Întâiul meu profesor, Don Esteban Trayter[1], mi-a repetat vreme de un an de zile că Dumnezeu nu există. El mai adăuga hotărât că religia e o „treabă de muieri". În ciuda vârstei mele fragede ideea m-a cucerit. Mi se părea de o evidență strigătoare la cer. Puteam s-o verific în fiecare zi în familie, unde numai femeile se duceau la biserică, în vreme ce tata refuza cu încăpățânare s-o facă, declarându-se liber-cugetător. Şi ca să-şi apere şi mai bine libertatea de gândire, îşi presăra toate frazele, cât de scurte ar fi fost, cu enorme şi pitoreşti înjurături. Iar dacă se găsea careva să se indigneze, se mulțumea să repete o vorbă a prietenului său, Gabriel Alamar: „Nu există podoabă mai frumoasă pentru limba catalană decât înjurătura."

Am povestit în altă parte tragica viață a tatălui meu. E demnă de Sofocle. Tata este într-adevăr omul pe care nu numai că l-am admirat, dar l-am şi imitat cu înverşunare, cu toate că l-am făcut atâta să sufere. Mă rog lui Dumnezeu să-l aibă în paza şi în slava Lui — unde nici nu mă îndoiesc că se găseşte deja —, căci în ultimii trei ani de viață a trecut printr-o profundă criză religioasă, care i-a adus mângâierea şi iertarea ultimei împărtăşanii.

Dar în vremea aceea a copilăriei, când spiritul meu căuta să atingă cunoaşterea, nu găseam în biblioteca tatei decât cărți ateiste. Răsfoindu-le, am învățat, temeinic şi fără să trec cu vederea nici o dovadă posibilă, că Dumnezeu nu există. I-am citit cu o răbdare incredibilă pe Enciclopedişti, pe care azi îi găsesc insuportabil de plicticoşi. Fiecare pagină din *Dicționarul filozofic* al lui Voltaire mi-a pus la îndemână alte şi alte argumente de ordin juridic (foarte asemănătoare cu ale tatei, care era notar) referitoare la inexistența lui Dumnezeu.

Când am deschis pentru prima oară un volum de Nietzsche, am fost profund şocat. Nietzsche îndrăznea să afirme, negru pe alb, că „Dumnezeu a murit"! Cum!? Eu tocmai învă-

[1] În *Ma vie secrète* (Editions de la Table Ronde), Dalí a povestit despre acest bizar profesor care a reuşit, în primul an de şcoală, să-l dezvețe de puținul pe care-l ştia: ceva alfabet, câteva cifre.

țasem că Dumnezeu nu există și iată că acum cineva îmi anunța decesul lui! Așa s-au născut primele mele îndoieli. Zarathustra mi s-a părut un erou măreț. Îi admiram tăria de caracter, dar, în același timp, găseam că se trădează prin puerilități, pe care eu, Dalí, le depășisem. Cândva, aveam să fiu mai mare decât el! Chiar a doua zi după prima mea lectură din *Așa grăit-a Zarathustra* îmi făcusem deja o idee asupra lui Nietzsche. Era o ființă slabă, care nu avusese tăria să nu înnebunească, deși, în acest domeniu, esențial este tocmai să nu înnebunești. Din aceste reflecții s-a născut și prima mea deviză, care avea să devină tema vieții mele: „Singura diferență dintre mine și un nebun este că eu nu sunt nebun!" În trei zile l-am asimilat pe Nietzsche. O dată încheiat acest dejun sălbatic, nu mi-a mai rămas decât un singur oscior de ronțăit din personalitatea filozofului: mustățile! Federico Garcia Lorca, fascinat de mustața lui Hitler, avea să proclame mai târziu că „mustața reprezintă constanta tragică a chipului bărbătesc". Or, eu, până și prin mustăți, aveam să-l întrec pe Nietzsche! Ale mele nu vor fi așa de deprimate, de catastrofice, așa de copleșite de muzică wagneriană și de cețuri. Nu! Vor fi subțiri, imperialiste, ultra-raționaliste și vor ținti către cer, ca misticismul vertical, ca sindicatele verticale spaniole.

Dacă Nietzsche, în loc să-mi adâncească și mai tare ateismul, mi-a trezit, dimpotrivă, primele întrebări *și* îndoieli de natură pre-mistică, a căror glorioasă încoronare avea să fie anul 1951, când am scris *Manifestul*[1], personalitatea lui în schimb, sistemul lui hirsut, atitudinea lui intransigentă față de virtuțile plângăcioase și sterilizante ale creștinismului au contribuit, interior, la dezvoltarea instinctelor mele antisociale și antifamiliale, iar exterior, la conturarea profilului meu. De cum am citit *Zarathustra,* mi-am lăsat niște favoriți imenși, care mi-au acoperit obrazul până la colțurile gurii, iar părul meu de abanos a crescut lung, ca al femeilor. Nietzsche a trezit în mine ideea de Dumnezeu. Dar, în același timp, arhetipul

[1] *Manifeste mystique*, de Salvador Dalí (Paris, 1952).

pe care el îl propunea admirației mele și pe care-l imitam, a fost de ajuns ca să mă arunce în afara familiei. Am fost alungat pentru vina de a fi studiat prea conștiincios buchea ateismului anarhist din cărțile tatei; or, tata nu putea accepta totuși să-l întrec aproape în toate, și mai ales, la înjurături — mult mai afurisite ca ale lui.

Am petrecut cei patru ani dinaintea alungării mele din familie într-o stare de „subversiune spirituală“ constantă și intensă. Patru ani cu adevărat nietzscheeni. Dacă n-aș plasa-o în acea atmosferă, existența mea de atunci ar părea de neînțeles. Aceea e și epoca întemnițării mele la Gerona. Atunci mi s-a respins și un tablou la Salonul de toamnă de la Barcelona, pe motiv că era obscen. Tot atunci am scris, împreună cu Buñuel, acele scrisori injurioase la adresa medicilor umaniști și a celor mai prestigioase figuri ale Spaniei, inclusiv la adresa premiatului Nobel, Juan Ramon Jimenez. În marea lor majoritate, aceste manifestări erau absolut nedrepte, dar așa înțelegeam eu să-mi afirm „voința de putere“ și să-mi demonstrez mie însumi că eram încă imun la remușcări. Supra-omul meu avea să fie pur și simplu o femeie, supra-femeia Gala.

Când au văzut suprarealiștii, în casa tatei de la Cadaqués, tabloul pe care tocmai îl pictasem și pe care Paul Eluard l-a botezat *Joc lugubru,* au fost scandalizați, din pricina elementelor scatologice, anale ale imaginii reprezentate. Gala, mai ales, mi-a făcut praf lucrarea, cu o vehemență care atunci m-a scos din sărite, dar pe care mai târziu am învățat s-o ador. Mă pregăteam să intru în grupul lor; le studiasem cu atenție, puricându-le, lozincile și temele. Mă socoteam edificat: era vorba de transcrierea spontană a gândului, fără nici un control din partea rațiunii, a esteticii sau a moralei. Și uite că înainte chiar de a face parte din grupul lor, cu cea mai bună-credință din lume, se și exercitau asupra mea constrângeri care semănau cu ale familiei mele. Gala a fost prima care m-a avertizat că mă așteaptă același fel de contestări printre suprarealiști ca oriunde în altă parte și că, în fond, nu erau decât niște burghezi. Credea că trebuie să rămân deoparte

de orice grupare artistică ori literară dacă vreau să-mi conserv puterea. Cu o intuiție care o depășea atunci pe a mea, Gala mai credea și că originalitatea metodei mele de analiză paranoic-critică ar fi făcut din oricare membru al grupului un șef de nouă școală, de sine stătătoare. Dar dinamismul meu nietzschean n-a vrut s-o asculte. Am refuzat categoric să-i consider pe suprarealiști drept un grup literar și artistic ca oricare altul. Credeam că sunt capabili să elibereze omul de tirania „lumii practice raționale". Aveam să devin un Nietzsche al iraționalului. Eu, raționalistul înrăit, eram singurul care știa ce vrea: n-aveam să mă las îngenuncheat de irațional de dragul iraționalului, de iraționalul narcisiac și receptiv așa cum îl practicau ceilalți, ci, dimpotrivă, aveam să dau marea bătălie pentru „cucerirea iraționalului"[1]. În vremea asta amicii mei puteau să se lase pradă iraționalului, cedând, ca atâția alții, inclusiv Nietzsche, în fața acestei slăbiciuni romantice.

Așadar, bine îmbibat de tot ce publicaseră suprarealiștii, de Lautréamont și marchizul de Sade, mi-am făcut intrarea în grup, înarmat cu buna mea credință foarte iezuită, dar cu gândul ascuns de a ajunge repede lider. De ce m-aș fi împiedicat în scrupule creștine față de noul meu părinte, André Breton, când n-o făcusem nici cu tatăl care într-adevăr îmi dăduse viață?

Am luat deci suprarealismul în serios, fără să neglijez nici sângele, nici excrementele de care erau pline ochi toate diatribele lor. Așa cum mă silisem să ajung un ateu desăvârșit citind cărțile tatei, am fost un ucenic atât de studios într-ale suprarealismului, încât, în scurtă vreme, am devenit singurul „suprarealist integral". Într-atât încât am fost expulzat din grup pentru că eram prea suprarealist. Motivele invocate mi s-au părut a fi de același soi cu acelea pentru care fusesem exclus din familie. Gala-Gradiva, „cea care înaintează", „Imaculata intuiție" avusese încă o dată dreptate. Azi, pot să spun că, dintre toate certitudinile mele, numai două nu se

[1] *La Conquête de l'irrationnel*, de Salvador Dalí (Editions surréalistes, 1935).

explică prin propria mea voință de putere: credința în Dumnezeu, regăsită după 1949, şi faptul că Gala va avea întotdeauna dreptate când e vorba de viitorul meu.

Când Breton a descoperit pictura mea s-a arătat şocat de elementele scatologice care o „maculau“. Am fost uimit de una ca asta. Debutam în plin c...., ceea ce, din punct de vedere psihanalitic, putea fi interpretat ca o bună prevestire relativă la aurul care amenința — din fericire! — să mă acopere. Viclean, am încercat să le bag în cap suprarealiştilor că amănuntele mele scatologice aveau să poarte noroc mişcării. Degeaba am invocat, ca argument, întreaga iconografie digestivă prezentă în toate epocile şi la toate civilizațiile: găina cu ouăle de aur, delirul intestinal al Danaei, măgarul care făcea balegă de aur, nu s-au lăsat convinşi. Eu eram însă hotărât. Dacă nu voiau să accepte c...... pe care atât de generos li-l ofeream, aveam să-mi păstrez bogăția şi aurul numai pentru mine. Faimoasa anagramă inventată cu mare cazně, douăzeci de ani mai târziu, de Breton — „Avida Dollars“ — ar fi putut fi lansată încă de atunci, ca profeție.

Mi-a fost de-ajuns o săptămână petrecută în grupul suprarealist ca să descopăr că Gala avea dreptate. Până la un punct, mi-au tolerat elementele scatologice. În schimb, alte câteva lucruri au fost declarate „tabu“. Recunoşteam interdicțiile de altădată ale familiei mele. Sângele era permis. Puteam să adaug şi puțin caca. Dar n-aveam dreptul la caca pur şi simplu. Puteam să pictez sexuri, dar nu fantasme anale. Anusul era foarte rău văzut! Le plăceau destul lesbienele, nu şi pederaştii. În vise, sadismul, umbrelele şi maşinile de cusut puteau fi folosite la discreție, în schimb — excepție făceau doar profanii —, orice element religios era interzis, chiar dacă avea aspect mistic. Dacă îți apărea în vis o Madonă de Rafael nu puteai să pomeneşti de ea fără un pic de blasfemie...

Deveneam, cum am mai spus, suprarealist sută la sută. Conştient de buna mea credință, m-am hotărât să împing experiența până la ultimele consecințe — contradictorii. Eram gata să acționez cu ipocrizia aceea mediteraneană şi paranoică

de care numai eu sunt capabil, când e vorba să fiu pervers. Pentru mine, la vremea respectivă, cel mai important lucru era să păcătuiesc, să păcătuiesc cât mai mult, deşi fusesem deja tulburat de poemele Sfântului Ioan al Crucii, pe care încă nu le ştiam decât din recitările exaltate ale lui Lorca. Presimţeam deja că problema religioasă avea să se pună din nou, cândva, în viaţa mea. Aidoma Sfântului Augustin, care se deda desfrâului şi plăcerilor de tot felul în timp ce-l implora pe Atotputernicul să-i dea credinţă, eu invocam cerul, spunând: „Da, dar nu chiar acum. Puţin mai târziu..." Înainte ca viaţa mea să ajungă ceea ce este astăzi: un model de ascetism şi de virtute, voiam să mă agăţ, măcar câteva clipe încă, de suprarealismul meu închipuit, de pervers prefăcut, aşa cum, dormind, cauţi să mai reţii puţin ultimele frânturi ale unui vis dionisiac. Dionysos al lui Nietzsche m-a însoţit pretutindeni, ca o doică răbdătoare şi în curând aveam să constat că-i crescuse chica şi că pe mână purta o banderolă cu svastică. Afacerea începea să se cam îmbârlige — pardon! —, să se împută, mai ales în cazul celor care începuseră deja să pută...

Nu i-am refuzat niciodată fecundei şi mlădioasei mele imaginaţii procedeele de cercetare cele mai riguroase. Nu au făcut decât să dea ţicnelii mele congenitale un soi de rigiditate. Aşa se face că m-am dat peste cap zi şi noapte să strecor în sânul grupului suprarealist idei şi imagini în totală contradicţie cu „gustul suprarealist". Într-adevăr, tot ce aduceam eu era în perfectă opoziţie cu preferinţele lor. Lor nu le plăceau anusurile! Eu strecuram nenumărate, prin înşelăciune, bine mascate şi, de preferinţă, anusuri machiavelice. Dacă se întâmpla să construiesc vreun obiect suprarealist în care să nu fie prezentă nici o fantasmă de soiul ăsta, atunci funcţia simbolică a acestui obiect era tocmai cea a unui anus. Înlocuiam automatismul pur şi pasiv cu gândirea activă a faimoasei mele metode de analiză paranoic-critică. În locul entuziasmului faţă de Matisse şi faţă de tendinţele abstracte, tehnica ultra-retrogradă şi subversivă a lui Meissonier. Ca să falimentez obiectele sălbatice, am lansat obiectele ultracivilizate ale Modern'style-ului. Le colecţionam împreună

cu Dior. Mai târziu, aveau să revină în centrul atenţiei, o dată cu moda „new look“.

Chiar în perioada în care Breton nu voia să mai audă de religie, eu mă străduiam — cum altfel? — să inventez una nouă, care să fie în acelaşi timp sadică, masochistă, onirică şi paranoică. Ideea unei religii personale mi-a venit citindu-l pe Auguste Comte. Grupul suprarealist era poate pe cale să desăvârşească ceea ce nu reuşise filozoful pe de-a-ntregul. Mai întâi, a trebuit să câştig interesul pentru Mistică al viitorului mare preot: André Breton. Mă gândeam să-i explic că, deşi ideile noastre erau juste, era absolută nevoie să le dăm o nuanţă mistică, religioasă. Mărturisesc că presimţeam încă de atunci că ne vom întoarce pur şi simplu la adevărul religiei catolice, apostolice şi romane, a cărei glorie mă cucerea treptat. Breton răspundea cu câte un surâs şi se întorcea mereu la Feuerbach, a cărui filozofie, ştim astăzi, a avut şi scurte momente idealiste, lucru de care pe vremea aceea habar n-aveam.

În vreme ce îl citeam pe Auguste Comte, ca să-mi aşez noua religie pe baze cât mai solide, Gala se dovedea de departe cea mai pozitivistă dintre noi. Stătea toată ziua pe la negustorii de vopseluri, prin anticariate şi ateliere de restauratori ca să-mi cumpere pensule, culori şi tot ce mi-ar fi ajutat în ziua când m-aş fi hotărât să nu mai lipesc la nesfârşit fragmente de litografii şi bucăţi de hârtie pe pânzele mele şi m-aş fi apucat să pictez cu adevărat. Evident, nici nu voiam să aud de tehnică, în acel moment când cream cosmogonia daliniană cu ceasurile ei moi, care profeţeau dezintegrarea materiei, cu celebrele ouă pe farfuria fără farfurie, cu halucinantele şi angelicele fosfene — frânturi ale paradisului intrauterin pe care-l pierdusem în ziua naşterii mele. De altfel, nici n-aveam timp să pictez totul cum se cade. Era destul să se înţeleagă ce vreau să spun. Generaţia următoare avea să se ocupe de terminarea şi migălirea operei mele. Gala era de altă părere. Ca mamele ale căror copii n-au poftă de mâncare, repeta mereu:

— Hai, micul meu Dalí, încearcă materialul ăsta rarisim. E ambră lichidă, ambră nearsă. Se zice că şi Vermeer o folosea.

Îmi luam o mutră dezgustată şi visătoare:

— Mda, nu-i rea. Dar ştii bine că n-am timp de fleacuri dintr-astea. Am lucruri mai importante de făcut. Am o idee! O idee care va scandaliza toată lumea şi mai ales pe suprarealişti. Nimeni n-o să poată zice nici pâs: l-am visat de două ori pe noul Wilhelm Tell, pe Lenin. Vreau să-l pictez, cu o fesă de trei metri lungime, sprijinită într-o cârjă. Pentru asta am nevoie de o pânză de cinci metri şi jumătate... Am să-i pictez și apendicele liric, chiar dacă mă expulzează suprarealiştii. În braţe o să ţină un băieţaş, care sunt eu. Dar are să mă privească cu ochi de canibal, iar eu o să strig: „Săriți, mă mănâncă!..."

„Evident, asta n-o să i-o spun lui Breton", am adăugat, scufundându-mă în reverii de-o asemenea înălțime speculativă încât, cum mi se întâmplă adesea în asemenea situaţii, mi-am muiat izmenele!

— Bine, murmura duios Gala. Am să-ţi aduc mâine nişte ambră dizolvată în ulei de levănţică. E enorm de scumpă, dar ţin s-o foloseşti pentru noul tău Lenin.

Spre marea mea decepție, fesa lirică a lui Lenin nu i-a scandalizat pe amicii mei suprarealişti. Însă tocmai această decepţie m-a încurajat. Puteam să merg deci şi mai departe... Puteam să încerc imposibilul. Singur Aragon s-a indignat de maşina mea de gândit împodobită de căni cu lapte cald.

— M-am săturat până peste cap de excentricităţile lui Dalí! a strigat el furios. De-acum înainte, laptele va fi pentru copiii şomerilor.

Breton mi-a ţinut partea. Aragon s-a făcut de râs. Până şi familia mea ar fi râs de-o asemenea idee, numai că Aragon era deja prizonierul unei idei politice fixe, care avea să-l ducă exact unde se află acum, adică aproape nicăieri.

În vremea asta, Hitler hitlerea liniştit, aşa că într-o zi am pictat o doică nazistă, tricotând aşezată, din greşeală, într-o băltoacă enormă. A trebuit să-i şterg brasarda cu svastica, la insistenţele celor mai intimi amici ai mei suprarealişti. Niciodată nu mi-aş fi închipuit ce valuri avea să facă această

cruce îmbârligată. Treptat, am făcut o obsesie. Delirul mi se fixase pe personalitatea lui Hitler, care-mi apărea întotdeauna ca femeie. Parte din tablourile pictate atunci au fost distruse când au năvălit nemţii în Franţa. Eram fascinat de popoul moale şi rotofei al lui Hitler, întotdeauna bine strâns în uniformă. De câte ori începeam să pictez breteaua din piele care, plecând de la centură, trecea pe umărul opus, moliciunea cărnii lui Hitler, comprimată în tunica de stofă, stârnea în mine un soi de extaz gustativ, lăptos, hrănitor şi wagnerian, care făcea să-mi bată tare inima — emoţie foarte rară, pe care n-o trăiam decât când făceam dragoste. Îmi imaginam carnea aceea plinuţă a lui Hitler ca pe trupul celei mai divine femei, cu pielea ca zăpada şi asta mă fascina. Îmi dădeam seama însă că succesiunea aceasta de deliruri avea o componentă psihopatologică, de aceea îmi repetam singur, cu încântare:

— De data asta, da, cred că sunt aproape de adevărata nebunie!

Iar către Gala:

— Să-mi aduci ambră în ulei de levănţică şi pensulele cele mai fine din lume. Mă tem că nu există nici un instrument suficient de fin ca să pictez în maniera ultra-retrogradă a lui Meissonier delirul supra-nutritiv, extazul mistic şi carnal care mă stăpâneşte atunci când pictez urma bretelei din piele fină în carnea lui Hitler.

Cu toate că mi-am repetat mult şi bine că vertijul meu hitlerist era absolut apolitic, că opera care se năştea în jurul imaginii feminizate a Führerului era de un echivoc scandalos, că aceste reprezentări aveau acelaşi umor negru ca şi cele ale lui Wilhelm Tell sau Lenin, cu toate că am repetat-o de mii de ori prietenilor mei, degeaba, nimic nu se schimba. Această nouă criză prin care trecea pictura mea devenea din ce în ce mai suspectă în ochii suprarealiştilor. Totul s-a agravat o dată cu zvonul că lui Hitler îi plăcuse ce pusesem eu în unele din tablourile mele cu lebede, singurătate, megalomanie, wagnerism, boschism.

Mulţumită spiritului meu de contradicţie înnăscut, conflictul a luat proporţii. I-am cerut lui Breton să convoace de urgenţă grupul în şedinţă extraordinară, ca să discutăm despre mistica hitleristă din punctul de vedere al iraţionalismului nietzschean şi anticatolic. Speram ca aspectul anticatolic al discuţiei să-l atragă pe Breton. În plus, eu îl credeam pe Hitler un masochist absolut, obsedat de ideea fixă de a declanşa războiul spre a-l pierde apoi în mod eroic. De fapt, el se pregătea să facă exact unul dintre acele acte gratuite atât de preţuite pe atunci de grupul nostru. Insistenţa mea de a privi mistica hitleristă dintr-un unghi suprarealist, ca şi încercările de a da sens religios conţinutului sadic al suprarealismului — agravate, şi una şi celelalte, de dezvoltarea metodei mele de analiză paranoic-critică, prin care aveam de gând să demolez automatismul şi narcisismul inerent — au dus treptat la o serie de rupturi, la certuri repetate cu Breton şi prietenii lui. Aceştia din urmă începeau de altfel să ezite — într-un mod alarmant pentru şeful grupului — între mine şi el.

Am pictat un tablou profetic al morţii Führerului şi l-am intitulat *Enigma lui Hitler*. M-am ales cu excomunicarea din partea naziştilor şi cu laude din partea antinaziştilor, deşi tabloul — ca de altfel toată opera mea, şi asta o s-o repet până la sfârşitul zilelor mele, — e lipsit de orice semnificaţie politică deliberată. Acum când scriu aceste rânduri, mărturisesc că nici eu n-am ajuns să dezleg faimoasa enigmă.

Grupul suprarealist a fost convocat într-o seară ca să mă judece pentru aşa-zisul meu hitlerism. A fost o şedinţă extraordinară, dar, din păcate, am uitat majoritatea amănuntelor. Dar dacă Breton va vrea să mă revadă cândva, mi-ar plăcea să-mi arate procesul-verbal care trebuie că s-a făcut atunci. S-a nimerit că aveam un început de angină în ziua când urmau să mă expulzeze din grupul suprarealist. Şi cum mă sperii întotdeauna ca un laş la cel mai mic semn de boală, am apărut cu un termometru în gură. Cred că mi-am luat temperatura de cel puţin patru ori în timpul procesului, care a durat până

spre dimineață, căci se lumina de ziuă când m-am întors spre casă.

În timpul pledoariei mele *pro domo,* am căzut de mai multe ori în genunchi, nu pentru a-i implora să nu mă excludă, cum s-a zis, ci, dimpotrivă, ca să-l conving pe Breton că fixația mea pe Hitler era strict paranoică și deci apolitică. Le-am explicat, de asemenea, că nu puteam să fiu nazist, căci dacă Hitler ar cuceri Europa ar pune să fie stârpiți toți istericii de teapa mea, așa cum făcuse în Germania cu „degenerații". Pe urmă, rolul feminin și irezistibil tembel pe care-l dădusem personalității lui Hitler ar fi fost de ajuns ca să fiu considerat iconoclast de către naziști. Ca și fanatismul meu exacerbat de Freud și Einstein — și unul, și celălalt alungați din Germania de Hitler — și care demonstra foarte bine că Führerul nu mă interesa decât ca obiect al delirului meu și pentru că-i găseam o valoare catastrofică incomparabilă.

Până la urmă, s-au convins că sunt nevinovat, dar m-au silit să semnez un document în care, printre altele, declaram că nu sunt dușmanul proletariatului. Am semnat bucuros, întrucât n-am avut niciodată nici un fel de sentimente, nici „pro" nici „contra" proletariatului.

Adevărul, unul și indivizibil, se vedea cu ochiul liber: n-aveam cum să fiu un suprarealist integral în interiorul grupului, pentru că grupul se ghida numai după rațiuni politice partizane, și asta în toate privințele, în jurul lui Breton, ca și în jurul lui Aragon.

Unul ca mine, care se pretindea nebun de-adevăratelea, nebun viu și cu metodă, de o precizie pitagoreică în sensul cel mai nietzschean al cuvântului, un astfel de om nu putea să existe. Așa că s-a întâmplat ceea ce trebuia să se întâmple: Dalí, suprarealistul integral, care postula absoluta lipsă de constrângere estetică ori morală, Dalí cel însuflețit de „voința de putere nietzscheană", a declarat că orice experiență poate fi împinsă până la ultimele consecințe, dar fără să existe o soluție de continuitate. Îmi ceream pur și simplu dreptul de a face să-i crească lui Lenin o bucă de trei metri, dreptul de

a-i împodobi portretul cu cărnurile gelatinoase ale lui Hitler, fie şi asezonându-le cu ceva romano-catolicism la nevoie. Fiecare om e liber să devină el însuşi sau să lase în urmă-i o fiinţă nouă: pederast, coprofag, virtuos sau ascet scufundat în extaze digestive ori fosfenomatice. Perversul polimorf care fusesem în adolescenţă a atins un adevărat zenit isteric: fălcile mele o zdrobeau pe Gala, cădeam îndrăgostit lulea de cei mai puturoşi măgari transcendental împuţiţi care există. Mirosurile trupeşti au ajuns pentru mine, fireşte, un fel de chestii liturgice. Sentimentele umanitariste au împiedicat năvala tuturor miasmelor şi extazelor anale (fără anusuri), fie ele chiar curate şi uscate, ca şi încâlcelile duble, triple şi cvadruple ale maţelor. Deasupra, au apărut imensele chipuri extenuate şi buhăite ale vestiţilor Mari Masturbanţi, împopoţonaţi de lăcuste cu cap de comunist, cu burţi napoleoniene şi crupe hitleriste feminizate care mi se agăţau de buze. Şi când te gândeşti că nu era decât începutul!

Dar Breton l-a negat pe Dalí! Pe undeva, avea şi dreptate, simţea nevoia măcar să poată deosebi binele de rău, binele şi răul în tot acest talmeş-balmeş... În acelaşi timp, n-avea dreptate pe de-a-ntregul fiindcă era poate preferabil să te complaci în melanjul acesta dalinian, pe cât de truculent, pe atât de suculent, fie şi păstrându-ţi libertatea de alegere. Greşea totuşi pe undeva, pentru că Dalí ţinea să cunoască iraţionalul până la capăt, ca un raţionalist absolut ce era, şi asta nu ca să descopere un nou repertoriu literar şi uman, ci tocmai, dimpotrivă, ca să adune la un loc şi să supună iraţionalul abia cucerit. Ciclotronul fălcilor filozofice ale lui Dalí avea o imensă foame de tot, voia să mestece, să sfărâme, să bombardeze totul cu artileria neutronilor lui intra-atomici, până ce mizerabilul conglomerat visceral şi amoniacal al biologicului — la care aveai acces prin intermediul visului suprarealist — va fi devenit energie mistică pură. Atunci când colcăiala fetidă va fi total şi definitiv spiritualizată, misiunea şi raţiunea de a fi a omului pe acest pământ vor fi cu adevărat împlinite, iar viaţa va deveni tezaur.

Tocmai atunci se găsi şi sirena kierkegaardiană să cânte ca o privighetoare amărâtă şi puturoasă. Şi deodată, toţi şobolanii latrinelor existenţialiste, care păcătuiseră prin canale în vremea ocupaţiei, şi-au scuipat în gura mare dezgustul faţă de resturile festinului suprarealist, pe care le lăsasem în ei ca la lada de gunoi. Totul era extraordinar de abject, iar omul însuşi era inutil!

Nu! a strigat Dalí. N-o să faceţi asta înainte ca totul să fi fost transformat în chip raţional. Nu înainte ca fiecare din spaimele noastre libidinoase să fi fost înnobilată, sublimată prin frumuseţea fără de pereche a morţii, înaintând astfel pe drumul ce duce la perfecţiune spirituală şi la asceză. O asemenea misiune nu putea fi dusă la bun sfârşit, printre cele mai demonice şi mai oribile descoperiri din câte s-au făcut pe faţa pământului decât de un spaniol. Totul trebuia curăţat, trebuia inventată o geometrie metafizică.

A trebuit să ne întoarcem spre acea demnitate de nuanţa oxidului de argint şi verde oliv a lui Velásquez şi Zurbaran, la realism şi la misticism, devenite dintr-o dată asemănătoare, consubstanţiale. Realitatea transcendentă a trebuit să fie integrată într-un fragment oarecare, ales la întâmplare din realitatea pură, aşa cum apare ea în imperialismul vizual absolut al lui Velásquez. Numai că asta presupune deja prezenţa necontestată a lui Dumnezeu care este singura realitate supremă!

Această încercare daliniană de aducere la raţiune a început timid şi aproape inconştient în revista *Le Minotaure*. Picasso vorbise cu editorul Skira să fac eu ilustraţiile la *Cântecele lui Maldoror*. Aşa că Gala a organizat un dejun cu Skira şi cu Breton. În felul ăsta a ajuns la conducerea revistei, iar *Le Minotaure* s-a născut sub auspicii incerte. Astăzi, cea mai tenace încercare de aducere la raţiune îi aparţine, în alt plan, lui Père Bruno, pe care îl admir nespus pentru superbele lui *Etudes carmélitaines*. Despre ce a devenit *Le Minotaure,* care paşte azi pe păşunile materialiste de la *Verve,* să nu mai vorbim.

Am stat, ipocrit, de două ori consecutiv de vorbă cu Breton despre religia mea viitoare. Nu pricepea nimic. N-am mai

insistat. Relațiile dintre noi s-au răcit. Când a ajuns la New York, în 1940, i-am telefonat chiar în ziua sosirii ca să-i urez bun venit şi să-i cer o întâlnire. A fixat-o pentru a doua zi. La telefon, îi vorbisem despre o nouă platformă ideologică pentru ideile noastre. Ar fi urmat să lansăm o mare mişcare mistică — prin care experiența suprarealistă să fie ridicată la alt nivel — îndepărtând-o definitiv de materialismul dialectic. Numai că exact în aceeaşi seară am aflat, în casa unor prieteni, că Breton mă calomniase din nou, de curând, că mă făcuse hitlerist. Era prea nedrept şi mult prea primejdios atunci să mai accept să-l întâlnesc. De atunci, nu ne-am mai văzut.

Şi totuşi, datorită anilor care au trecut şi datorită intuiției mele de veritabil căutător de aur simt că Breton este din ce în ce mai aproape de mine. În ciuda tuturor aparențelor, activitatea lui intelectuală valorează mult mai mult decât succesele cabotine şi episodice ale existențialiştilor.

Suprarealismul, aşa cum îl înțelegeam noi, a murit în ziua când am refuzat să-l mai văd pe Breton. Chiar a doua zi, cineva de la un mare ziar mi-a cerut să dau o definiție a suprarealismului iar eu am răspuns: „Suprarealismul sunt eu!“ Şi chiar cred asta, pentru că sunt singurul care îl continuă. N-am renegat nimic, dimpotrivă, am reafirmat, sublimat, ierarhizat, raționalizat, dematerializat, am spiritualizat totul. Misticismul meu nuclear de acum nu e altceva decât fructul — inspirat de Sfântul Duh — al experiențelor demonice și suprarealiste de la începutul vieții mele.

Ca să se răzbune, Breton a construit meticulos o anagramă pe baza minunatului meu nume. A ieşit „Avida Dollars“. Nu era neapărat o reuşită poetică, dar trebuie să recunosc aici, în biografia mea, că se potrivea destul de bine cu ambițiile pe care le nutream în acel moment. Într-adevăr, Hitler tocmai murise la Berlin, într-o manieră absolut wagneriană, în brațele Evei Braun. De cum am aflat, am stat şi-am cumpănit şaptesprezece minute[1] înainte de a lua o hotărâre irevocabilă:

[1] În clipa aceea, Dalí îşi lua temperatura. Gala i-a spus: „Două minute sunt de-ajuns!“ „Ca să fiu mai sigur, o să mai țin termometrul încă cincisprezece“, a răspuns el.

Salvador Dalí avea să devină cea mai mare divă a epocii lui. Şi am devenit. Aşa se întâmplă cu tot ce-mi propun eu să realizez cu furie paranoică.

După moartea lui Hitler, o nouă eră mistică şi religioasă se pregătea să devoreze toate ideologiile. Până atunci aveam însă o misiune. Vreme de zece ani aveam să văd ridicându-se împotriva mea arta modernă, acest rest prăfos al materialismului, moştenit de la Revoluţia franceză. Aşa că trebuia neapărat să pictez *bine,* lucru ce nu avea să intereseze absolut pe nimeni. Era însă neapărat nevoie să pictez bine, căci misticismul meu nuclear n-ar fi putut să triumfe, la timpul potrivit, decât întrupat în suprema frumusețe.

Ştiam că cel mai glorios piedestal pentru un Salvador Dalí izolat în mijlocul abjectei noastre epoci de decorativism şi de existenţialism amator avea să fie chiar arta abstractă — a inşilor care nu cred în nimic şi prin urmare nu pictează *nimic.* Eram sigur de asta. Dar ca să reușesc, trebuia să fiu mai tare ca oricând, să am bani, să fac bani, cât mai repede şi cât mai mulți, ca să dureze. Bani şi sănătate! Am încetat cu desăvârşire să mai beau şi-am început să mă îngrijesc, până la obsesie. În acelaşi timp, am răsfățat-o pe Gala în fel şi chip, am făcut-o cât am putut de fericită, purtându-i de grijă chiar mai mult decât mie însumi, căci, fără ea, totul s-ar fi sfârşit. Cu bani, aveam să ne împlinim toate dorințele, în ceea ce priveşte frumusețea şi bunătatea. A fi „avida dollars“ nu era chiar aşa de complicat. Dovada cea mai bună e chiar ceea ce se întâmplă astăzi...

Ce-mi place mie cel mai mult la Auguste Comte e tocmai momentul în care, înainte de a pune bazele noii sale „religii pozitiviste“, îi aşază în vârful ierarhiei personale pe bancheri, pe care-i consideră foarte importanți. Aici se vede poate vâna mea de fenician Ampurdan, pentru că, de când mă ştiu, am fost fascinat de aur, sub toate formele. Eram adolescent când am aflat că Miguel de Cervantes a murit în mizerie, după ce scrisese nemuritorul *Don Quijote,* dăruindu-l gloriei nepieritoare a Spaniei, că şi Cristofor Columb, după ce descoperise

Lumea Nouă, a sfârşit în aceleaşi condiţii, ba, pe deasupra, şi la închisoare, înţelepciunea m-a îndemnat degrabă să fac două lucruri:

1. Să-mi fac închisoarea cât mai devreme cu putinţă. Şi am făcut-o.
2. Să devin, pe cât posibil, niţeluş multimilionar. Am făcut-o şi pe-asta.

Cea mai simplă metodă de a evita să fii cumpărat cu bani e să-i ai chiar tu. Având bani, nu mai e nevoie să fii „angajat“. Un erou nu se angajează în nimic! E exact contrariul unui servitor. După cum bine-a zis filozoful catalan Francesco Pujols: „În plan social, cea mai înaltă aspiraţie a omului e sacra libertate de a trăi fără să fie nevoit să muncească.“ Dalí completează aforismul, adăugând că libertatea aceasta e chiar condiţia eroismului omenesc. Materia nu poate fi spiritualizată decât dacă o torni în aur.

Sunt fiul lui Wilhelm Tell, care a transformat în aur mărul pe care părinţii săi, André Breton şi Pablo Picasso, i-l aşezaseră pe rând pe creştet, în echilibrul periculos al „canibalisticei“ lui ambivalenţe. Pe creştetul fragil şi mult-adorat al lui Salvador Dalí! Da, cred că sunt salvatorul artei moderne, singurul capabil să sublimeze, să integreze, să raţionalizeze în chip imperial şi în deplină frumuseţe toate experienţele revoluţionare ale timpurilor moderne, în marea tradiţie clasică a realismului şi misticismului care sunt misiunea supremă şi glorioasă a Spaniei.

Căci ţara mea are un rol de căpătâi în marea mişcare a „misticii nucleare“ ce va marca vremurile noastre. America va furniza dovezile empirice (să zicem chiar fotografice, ori microfotografice) ale acestui nou misticism, graţie progresului ei tehnic nemaipomenit.

Prin Freud şi Einstein, geniul poporului evreu îi va conferi, fără să vrea, posibilităţi dinamice şi antiestetice. Franţa va avea mai ales un rol didactic, căci va redacta, probabil, actul de constituire al „misticismului nuclear“, pentru care fineţea inteligenţei sale o recomandă. Dar, repet, Spania va fi cea care va înnobila totul prin credinţă şi frumuseţe.

Pentru mine, anagrama „avida dollars“ a fost un talisman. Datorită ei, am avut parte de o ploaie de dolari neîntreruptă, dulce şi monotonă. Am să povestesc cândva tot adevărul despre cum am ajuns eu să adun toată această binecuvântată risipă a Danaei. Va fi însă într-o altă carte, probabil capodopera mea, care se va chema „Despre viaţa lui Salvador Dalí ca operă de artă“.

Până atunci, o anecdotă: mă întorceam acasă, în apartamentul meu de la hotelul San Regis din New York, după o seară plină de succes. Imediat ce am plătit taxiul, am auzit un zgomot metalic în pantofi. M-am descălţat şi am găsit în fiecare pantof câte o monedă de o jumătate de dolar. Gala tocmai se trezise şi m-a strigat din camera ei:

— Micul meu Dalí! Tocmai visam că te zăresc prin uşa întredeschisă... Erai cu nişte domni şi cântăreaţi aur…

M-am închinat pe întuneric şi am murmurat copleşit de emoţie:

— Să dea Dumnezeu! Apoi am sărutat-o pe

talantul meu
comoara mea
balanţa aurului meu!

IUNIE

Port Lligat, 20

Copiii nu m-au interesat niciodată în mod special. Dar ce mă interesează şi mai puţin sunt tablourile făcute de copii. Pe de-o parte, copilul-pictor ştie că ceea ce face nu e bine făcut, şi, pe de alta, copilul-critic ştie de asemenea că el ştie că tabloul e rău pictat. Atunci copilul pictor-critic care ştie că el ştie că el ştie că tabloul e rău pictat nu are altă ieşire decât să spună că tabloul e foarte bun.

29

Mulţumită lui Dumnezeu, în această epocă a vieţii mele, *dorm* şi *pictez* chiar mai bine şi cu mai multe satisfacţii decât de obicei. Aşa că trebuie să fiu atent şi să evit iritaţiile care-mi apar uneori la colţurile gurii, consecinţă fiziologică ineluctabilă a salivei acumulate prin plăcerea pe care mi-o procură aceste două divine abandonări de sine: somnul şi pictura. Chiar aşa, dormind şi pictând, salivez de plăcere. Evident, aş putea să mă şterg, cu un gest leneş sau iute, cu dosul palmei, atunci când mă trezesc din somnul meu îngeresc ori când cobor din raiul picturii. Numai că mă abandonez atât de total acestor delicii vitale şi intelectuale, încât n-o fac! E o problemă morală pe care n-am rezolvat-o. Trebuie oare să las să se adâncească aceste semne ale voluptăţii sau, dimpotrivă, trebuie să-mi şterg saliva la timp? Până voi găsi o soluţie, am inventat o nouă metodă somniferă, care-şi va găsi cândva locul în catalogul invenţiilor mele. De regulă, oamenii iau somnifere dacă nu pot să doarmă. Eu fac exact invers. Iau somnifere — nu fără oarecare cochetărie — exact în perioadele când dorm

foarte bine şi somnul atinge un maximum de regularitate şi un fel de paroxism vegetal. Atunci, într-adevăr, fără nici o metaforă, dorm buştean şi mă trezesc complet întinerit, cu inteligenţa mustind de-o sevă nouă, care continuă să mă hrănească până la înflorirea celei mai tandre idei. Aşa a fost şi azi dimineaţă, fiindcă aseară luasem o pastilă, tocmai ca să fac să dea pe-afară preaplinul echilibrului meu actual. Ah, şi ce deşteptare am avut, la unsprezece şi jumătate, pe terasă, unde mi-am sorbit cafeaua cu lapte şi mierea, la soare, sub un cer fără nori şi fără să fiu incomodat de nici cea mai slabă erecţie!

Siesta mi-am făcut-o de la două şi jumătate până la cinci. Somniferul continua să-şi facă efectul şi să-mi stimuleze salivaţia, pentru că, deschizând ochii, am văzut perna udă:

— Nu, mi-am zis totuşi, n-ai să începi să te ştergi chiar azi. E duminică! Mai ales dacă te-ai hotărât că va fi pentru ultima oară. Aşa că trebuie s-o faci lată, să savurezi pe-ndelete eroarea biologică şi să-i reţii cu de-amănuntul, pe viu, toate urmările.

Aşadar, am fost trezit la cinci. Sosise meşterul zidar Prignau să mă ajute să trasez cotele geometrice ale tabloului meu. Ne-am închis în atelier până la ora opt. Eu am stat aşezat şi am dat ordine:

— Mai fă un octaedru, dar mai aplecat. Şi acuma încă unul, concentric şi aşa mai departe.

El, silitor, agil ca un prozaic ucenic florentin de altădată, executa totul îndată aproape în ritmul în care-mi veneau ideile. S-a înşelat de trei ori la calcule şi, de fiecare dată, după ce m-am uitat cu atenţie, am slobozit câte un „Kikiriki“ strident, care cred că l-a cam pus pe gânduri. „Kikiriki“ e strigătul prin care-mi exteriorizez eu paroxismele. Dar cele trei erori s-au dovedit a fi de natură sublimă. Ele realizau instantaneu exact ceea ce mintea mea tocmai dibuia. Când a plecat Prignau, am rămas în penumbră, visând. Am scris apoi cu cărbune pe marginea pânzei aceste cuvinte pe care le transcriu în jurnal. Transcriindu-le, mi se par din ce în ce mai minunate:

„Aproape întotdeauna greşelile au ceva sacru. De aceea, nu încerca nicicând să le îndrepţi. Dimpotrivă, conştientizează-le, înțelege-le până la capăt. Ai să le poţi apoi sublima. Preocupările geometrice tind către utopie şi influenţează negativ erecţia. De altfel, e ştiut că toţi geometrii sunt extrem de puţin excitabili."

30

Încă o zi îndeosebi lăsată spre salivare. Mi-am terminat micul dejun la şase dimineaţa şi, cum mă simţeam prea neliniştit ca să mă apuc de cerul Înălţării, mi-am impus să pictez mai întâi, meticulos, un singur solz, cel mai strălucitor, cel mai argintat posibil, dintr-un peşte-rândunică pe care-l pescuisem cu o zi înainte. Nu m-am oprit decât atunci când am văzut cu adevărat strălucind solzul, ca şi cum ar fi fost aprins de lumina din vârful pensulei mele. Aşa visa Gustave Moreau să vadă aurul ţâşnind din vârful penelului său.

Acest fel de exerciţiu mă face să salivez în mod cu totul şi cu totul special, aşa că am simţit cum mi se umflă mica iritaţie de la gură şi cum mă înţeapă, strălucind şi aprinzându-se simultan cu solzul ce-mi serveşte de model. După-masă, am pictat cerul, până la asfinţit. Şi cerul mă face să salivez abundent. Iritaţia îmi dă o senzaţie de arsură. Ca şi cum colţul gurii mi-ar fi ros de un vierme mitic; asta mă duce cu gândul la una din figurile alegorice ale *Primăverii* lui Botticelli, încărcată de fascinante vegetaţii întunecate. Aceeaşi vegetaţie creşte şi fermentează şi în buba mea, luând ritmul unei cantate de Bach, pe care am pus-o de îndată, foarte tare, la fonograf.

Juan, copilul de zece ani pe care mi l-am luat de model, a venit să mă cheme la o partidă de fotbal pe chei. Ca să mă încânte, a luat o pensulă şi a dirijat finalul cantatei, cu gesturile cele mai îngereşti pe care le-am văzut vreodată. Am coborât pe chei cu Juan. Se însera. Gala, un pic melancolică, dar mai bronzată, mai frumoasă şi mai minunat ciufulită ca niciodată, a găsit imediat un licurici, care strălucea precum solzul meu de dimineaţă.

Descoperirea ei mi-a amintit de prima compoziţie literară din viaţa mea. Aveam şapte ani. Povestirea era cam aşa: un copil se plimbă cu mama lui, într-o noapte de sfârşit de iunie. Ploaie de stele căzătoare. Copilul adună o stea de pe jos şi o ia în căuşul palmei. Acasă, o pune pe noptieră, sub un pahar aşezat cu gura în jos. Dimineaţa ţipă îngrozit: un vierme îi ronţăise în timpul nopţii steaua!

Tata — Dumnezeu să-l ierte! — a fost foarte tulburat de poveste, pe care, de atunci înainte, a considerat-o mai frumoasă şi mai adâncă decât *Prinţul fericit* al lui Oscar Wilde.

Astă-seară, voi adormi în plină continuitate daliniană, sub imensa mea boltă a *Înălţării*, pictată sub lumina strălucitoare a solzului de peşte putrezit... de la colţul gurii mele.

Trebuie să notez că toate astea se petrec în timpul turului ciclist al Franţei. Îl ascult, la radio, pe Georges Briquet vorbind despre diverse incidente: favoritul cursei, Bobet, s-a lovit la genunchi şi e o căldură toridă. Aş vrea ca întreaga Franţă să urce pe biciclete, ca lumea toată să pedaleze strălucind de sudoare, căţărându-se cu toţii, ca nişte nebuni neputincioşi, pe stânci inaccesibile, în timp ce divinul Dalí pictează grozăviile cele mai delicioase, în calmul său sibaritic de la Port Lligat. Da şi iarăşi da, turul ciclist al Franţei îmi procură satisfacţii atât de mari încât saliva mi se scurge în mici valuri, imperceptibile dar tenace, zgândărind rana sângerie de la colţul gurii, râcâind iritaţia cretinizantă, creştină, stigmatizantă a bubei mele spirituale!

IULIE

Port Lligat, 1

În iulie — nici femeie, nici melc.[1]

M-am trezit la 6 şi primul gest a fost să-mi ating buba cu vârful limbii. S-a uscat în timpul acestei nopţi deosebit de calde şi voluptuoase. Totuşi mă minunez cât de repede se usucă, iar dacă o ating cu limba, pare un corp dur care stă să se desprindă, ca o coajă. „Ce-o să ne mai distrăm“, îmi zic. N-o s-o desprind imediat, ar însemna să risipesc neatent deliciile unei zile de lucru plină de râvnă şi răbdare, în timpul căreia mă pot juca cu buba mea uscată. De altfel, în această zi avea să mi se întâmple unul dintre cele mai teribile lucruri din viaţă, întrucât am devenit PEŞTE! Merită să povestesc.

După ce mi-am impus, preţ de vreun sfert de oră, ca şi în ziua precedentă, să fac să strălucească pe tabloul meu câţiva solzi din peştele zburător, am fost nevoit să mă întrerup, din pricina unui roi de muşte mari (câteva erau din cele aurii) atrase de mirosul fetid de mortăciune. Muştele zburau împrejurul putreziciunii, ajungând până la faţa şi mâinile mele şi silindu-mă să-mi dublez atenţia şi îndemânarea, căci, dincolo de dificultatea propriu-zisă a lucrului, trebuia să nu mă las tulburat de gâdilăturile lor, să continui să pictez cu migală, imperturbabil, evitând fără să clipesc vreun solz pe care, în frenezia ei, tocmai s-a lipit o muscă, acoperindu-l în timp ce alte trei se îngrămădeau chiar pe model. Eram nevoit să mă folosesc de cea mai mică schimbare de poziţie a muştelor pentru a-mi continua observaţiile, asta ca să

[1] Fără să ştie de ce, Dalí îi trimite în fiecare an, în jur de 1 iulie, o carte poştală lui Picasso, amintindu-i de acest proverb.

nu mai vorbesc de o muscă pe care o lovise dragostea de coaja mea de la buză. Nu puteam s-o alung decât mişcând din când în când colţurile gurii, strâmbându-mă ca dracu', dar suficient de graţios pentru a nu deranja mişcările pensulei pe care o aplicam pe pânză, ţinându-mi răsuflarea. Uneori mi se întâmpla s-o ţin şi să nu-i dau drumul, decât atunci când o simţeam zbătându-se pe rană.

Dar nu acest nemaipomenit martiriu m-a făcut să mă opresc din lucru; dimpotrivă, problema supraomenească de a picta astfel devorat de muşte mă fascina şi mă împingea la minuni de îndemânare, pe care nu le-aş fi atins niciodată dacă n-ar fi fost muştele. Nu! Ceea ce m-a decis să mă opresc a fost mirosul atât de împuţit al peştelui, încât era cât p-aci să vomit micul dejun. Am pus deci să fie luat de-acolo modelul şi am început să-l pictez pe Cristos. Dar muştele, care până atunci se împărţeau între mine şi peşte, au năvălit toate pe pielea mea. Eram complet gol, iar corpul mi-era stropit de conţinutul unei sticle cu fixativ, care se spărsese din greşeală. Bănuiesc că tocmai acest lichid le atrăgea, căci, altfel, eu sunt destul de curat. Acoperit de muşte, am continuat să pictez din ce în ce mai bine, apărându-mi buba cu limba şi cu răsuflarea. Cu limba, ridicam şi înmuiam coaja exterioară, care părea deja gata să cadă. Cu răsuflarea o uscam la loc, potrivindu-mi expiraţiile în ritmul pensulei. Era foarte uscată şi n-aş fi reuşit să mai desprind câte o bucăţică folosindu-mă numai de limbă, aşa că mai adăugam şi câte o strâmbătură (pe care o executam ori de câte ori luam culoare de pe paletă). Bucăţica asta pe jumătate desprinsă semăna întocmai cu un solz de peşte! Repetând la nesfârşit operaţiunea, izbuteam deci să desprind din mine solzi de peşte. Buba mea devenise un adevărat şantier solzos, ca o piatră de mică. De cum îndepărtam o lamelă, apărea alta în loc, la colţul gurii.

Prima bucăţică am scuipat-o pe genunchi. Şansă unică. Am avut senzaţia că m-a înţepat, că mi s-a înfipt în carne. M-am oprit imediat din pictat şi am închis ochii. Mi-a trebuit toată voinţa de care sunt în stare ca să rămân nemişcat, căci faţa mi-era plină de muşte hipervioaie. Îngrozită, inima a început

să-mi bată cu putere şi pe loc am înțeles că devenisem una cu peştele împuțit, a cărui înțepeneală începea deja să pună stăpânire pe mine.

— Dumnezeule, mă prefac în peşte!!! am strigat.

Această realitate mi se impunea cu brutalitate. Solzul bubei îmi ardea genunchiul şi se multiplica. Simțeam cum, una după alta, coapsele, apoi şi pântecul se acopereau de solzi. Am vrut să gust până la capăt această minune, drept care am continuat să-mi țin ochii închişi cam vreun sfert de oră:

— Acuma, mi-am zis încă neîncrezător, am să deschid ochii şi-o să mă văd prefăcut în peşte.

Eram leoarcă de sudoare şi căldura soarelui în asfințit îmi inunda trupul. În sfârşit, mi-am desprins pleoapele...

Aoleu! Eram acoperit de solzi scânteietori!

Dar mi-am dat imediat seama despre ce era vorba: urmele cristalizate ale fixativului. Chiar atunci intră şi servitoarea. Îmi aducea gustarea: pâine prăjită, înmuiată în ulei de măsline. Cum mă văzu, rezumă scurt situația:

— Sunteți ud ca un peşte! Şi nu pot să pricep cum puteți picta chinuit în halul ăsta de muşte!

Am rămas singur, visând până spre asfințit.

O, Salvador, metamorfozarea ta în peşte — simbol creştin — n-a fost decât un mod tipic dalinian şi țicnit de a te identifica lui Cristos în timp ce-l pictai; şi asta datorită muştelor!

Cu vârful limbii iritate de munca de peste zi, desprind în sfârşit crusta întreagă şi nu doar unul din finii ei solzişori. Cu o mână scriu, iar cu cealaltă prind, foarte precaut, coaja între degete. E moale, dar dac-aş îndoi-o, s-ar rupe. O duc la nas şi o miros. Nu simt nimic. O las o clipă agățată între nas şi buza de sus, cu ajutorul unei grimase care rezumă întocmai mania mea analitică. Trupul meu se lasă cuprins, încet-încet, de o epuizare extatică...

M-am îndepărtat de masă. Coaja vrea să cadă. Am cules-o de pe genunchi şi am pus-o pe o farfurie. Ceea ce n-a schimbat nimic din starea mea de prostrație. Am continuat să mă strâmb, schimonosindu-mi gura, ca şi cum ar fi urmat să

rămân aşa pentru totdeauna. Din fericire, bucuria că mi-am găsit coaja m-a smuls din torpoare. Am căutat-o în farfurie, brusc cuprins de panică, dar acolo nu mai era decât o pată brună printre nenumărate firimituri de pâine prăjită. La un moment dat am crezut c-o găsisem şi am luat-o din nou între degete ca să mă joc cu ea. Dar m-a năpădit o îndoială cumplită: nu mai eram sigur că e chiar buba mea. M-a cuprins o dorinţă nestăvilită de reflecţie. Aveam de a face cu o enigmă asemănătoare cu cea a solzilor ieşiţi din nas. De vreme ce mărimea, înfăţişarea şi lipsa de miros sunt aceleaşi, ce mai contează dacă e sau nu aceeaşi coajă? Comparaţia mă scoate din sărite căci ar putea să însemne pur şi simplu că acest Cristos, pe care-l pictez sub supliciul muştelor, n-a existat niciodată!

Furia îmi crispează gura îngrozitor şi, prin propria-mi voinţă de putere, îmi provoacă o mică sângerare la colţul gurii. O picătură ovală roşie alunecă până pe bărbie.

Da, ce-i drept, îmi semnez nebuniile în manieră tipic spaniolă: cu sânge! Aşa cum voia Nietzsche!

3

Ca de obicei, la un sfert de ceas după micul dejun, îmi prind o floare de iasomie după ureche şi merg la closet. Nici nu m-am aşezat bine şi deja am scaun, unul aproape nemirositor, aşa încât hârtia igienică parfumată şi firul de iasomie continuă să domine de departe atmosfera. Acest eveniment îmi fusese poate anunţat deja de visele fericite şi extrem de voluptuoase ale nopţii, care, la mine, anunţă de regulă defecări suave şi inodore. Scaunul de azi a fost însă fără îndoială cel mai pur dintre toate, dacă se poate folosi acest adjectiv în asemenea context. Pricina trebuie că este ascetismul meu cvasiabsolut. Îmi amintesc cu scârbă şi aproape cu groază de scaunele pe care le aveam în vremea orgiilor mele de la Madrid cu Lorca şi cu Buñuel, pe când aveam douăzeci şi unu de ani. O infecţie pestilenţială, discontinuă, spasmodică, plină de spume, convulsivă, infernală, ditirambică, existenţialistă, iritantă şi sangvinolentă faţă de ce e azi. Această

continuitate cvasifluidă m-a făcut să mă gândesc toată ziua la mierea harnicelor albine.

Am avut o mătuşă care avea oroare de tot ce avea legătură cu domeniul scatologic. Numai ideea că ar fi putut să scape vreun pârţ şi o făcea să plângă. Faptul că nu i se întâmplase aşa ceva nici măcar o dată în viaţă era pentru ea o chestiune de onoare. Azi, treaba asta mi se pare în mult mai mică măsură o exagerare. Într-adevăr, am observat că în perioadele de ascetism şi de viaţă spirituală intensă, aproape nu dau vânturi. Afirmaţia, mereu reluată în textele sfinte, unde se spune că sfinţii anahoreţi n-au excremente, mi se pare din ce în ce aproape de realitate, mai ales dacă ţinem seama de ideile unor Philippus, Theophrastus, Bombast von Hohenheim[1], care explică faptul că gura nu e de fapt o gură, ci un stomac şi că, după ce mesteci mult hrana fără s-o înghiţi, eşti oarecum hrănit chiar dacă scuipi ce ai în gură. Anahoreţii mestecă rădăcini şi lăcuste şi apoi le scuipă. Credinţa lor şi impresia naivă că se află deja în ceruri le dau o stare de euforie.

Nevoia de a înghiţi — am scris despre asta mai demult în studiile mele asupra canibalismului[2] — corespunde mai degrabă unei nevoi de constrângere afectivă şi morală decât uneia de hrănire propriu-zisă. Înghiţim spre a ne identifica total în modul cel mai absolut cu fiinţa iubită. La fel înghiţim şi împărtăşania, fără să mestecăm. De unde şi antagonismul între a mesteca şi a înghiţi.

Sfinţii anahoreţi tind să le socotească două lucruri total diferite. Pentru a-şi îndeplini până la capăt rolul terestru, rumegător (în sens filozofic privind lucrurile), ei tind să se rezume numai la mestecat pentru a supravieţui, lăsând actul înghiţirii în seama lui Dumnezeu.

4

Viaţa mea e ordonată de un ceasornic foarte precis. Totul e coincidenţă. Exact la ora la care am terminat de pictat, au venit doi

---

[1] Altfel spus, Paracelsus (1493–1541).

[2] Într-adevăr, Dalí a pomenit despre aceste lucruri în *La vie secrète*, dar studiul în întregime abia urmează să apară, în două sau trei volume.

vizitatori cu escortă. Unul e editorul lui Dalí de la Barcelona, din timpurile cele eroice, L.L., care-mi spune (cum cred că spune de fapt tuturor cunoscuților lui mai importanți) că a venit special din Argentina ca să mă vadă, iar celălalt este Pla. Sosit primul, L. ... îmi vorbeşte despre intenţiile sale. Are de gând să publice patru noi cărţi de-ale mele sau despre mine în Argentina.

1. O carte foarte groasă a lui Ramón Gómez de la Serna, pentru care i-am promis un document inedit şi, bineînțeles, extraordinar.
2. *Vie Resecrète*[1], pe care tocmai o scriu în acest moment.
3. *Fețele nevăzute*, tot de Goméz de la Serna, pe care tocmai a terminat-o la Barcelona.
4. Nişte desene enigmatice ale mele, care să ilustreze textele literare ale lui Goméz de la Serna.

Acesta din urmă a dorit să-i fac eu ilustraţiile. Numai că, după părerea mea, el e cel care va ilustra volumul meu.

Cât despre Pla, de cum a sosit începe să repete fraza de la ultima vizită: „Mustăţile astea or să dea gaură până la urmă!“ Mari drăgălăşenii între el şi L. Pe scurt, Pla a scris un articol în care se ocupă, cu un acut simţ al observaţiei, de nebuniile mele. Îmi zice:

— Mai povesteşte-mi şi altele şi-am să scriu câte articole vrei tu.

— Ai scrie despre mine o carte cum nimeni nu e în stare să scrie.

— O s-o scriu!

— Şi eu o public, strigă L. De altfel, Ramon e pe cale să termine una despre Dalí.

— Bine, zice Pla revoltat, dar Ramon nici nu-l cunoaşte personal pe Dali[2].

---

[1] E vorba, de fapt, despre *Journal d'un génie*, pe care Dalí tocmai începea să-l țină cu regularitate.

[2] Din toate aceste proiecte, numai unul s-a realizat; volumul de fotografii intitulat *Dalí Moustache*, în care Dalí şi-a putut cataloga fiecare fir de mustață, grație fotografiilor lui Halsman.

Casa mi s-a umplut pe dată de amici de-ai lui Pla. Are o groază de prieteni, foarte greu de descris. Două amănunte îi caracterizează: în general au sprâncene groase şi au veşnic aerul că au fost luaţi cu forţa de pe terasa vreunei cafenele unde zăceau de cel puţin zece ani.

La plecare, conducându-l pe Pla, îi spun:

— Da, mustăţile astea or să dea gaură până la urmă! Uite că într-o jumătate de ceas s-a hotărât că vor apărea cinci cărţi de-ale mele sau despre mine! Strategia mea chiar asta e: să se facă nenumărate studii asupra personalităţii mele şi, lucru de căpetenie, mustăţile mele antinietzscheene trebuie să se înalţe veşnic spre cer, precum turnurile catedralei din Burgos. Dată fiind natura personalităţii mele, lumea va fi obligată, mai devreme sau mai târziu, să se ocupe şi de opera mea. E un demers mult mai eficient decât acela de a bâjbâi prin operă după personalitatea autorului. Ce mi-ar fi plăcut mie mai mult şi mai mult, ar fi fost să ştiu totul despre persoana lui Rafael.

5

În ziua în care bunul poet Loten, căruia îi făcusem multe servicii, mi-a făcut cadou cornul meu gelatinos de rinocer, i-am spus Galei:

— Cornul ăsta îmi va salva viaţa!

Azi, afirmaţia începe să se adeverească. În timp ce-l pictez pe Cristos, îmi dau seama că, de fapt, se compune din coarne de rinocer. Pictez, ca un posedat, fiecare detaliu anatomic, ca şi cum ar fi vorba chiar de un corn de rinocer. Când cornul va fi desăvârşit, şi numai atunci, anatomia lui Cristos va fi şi ea perfectă şi divină. Bag apoi de seamă că fiecare corn presupune un altul, întors, aşa că mă apuc să le pictez îmbucate. Dintr-o dată, totul devine şi mai divin, şi mai desăvârşit. Sunt fermecat de descoperire şi cad în genunchi, mulţumindu-i lui Cristos, de-adevăratelea, fără metaforă. Ar trebui să mă vedeţi căzând în genunchi aici, la mine în atelier, ca un nebun.

De când lumea şi pământul, ne batem capul cum să surprindem forma şi s-o reducem la volume geometrice elementare.

Leonardo voia să construiască ouă, care, după Euclid, reprezintă forma perfectă. Ingres prefera sferele, iar Cézanne cuburile şi cilindrii. Numai Dalí a găsit, graţie meandrelor ipocriziei sale paroxistice, adevărul cel adevărat, care l-a făcut să fie obsedat numai şi numai de rinoceri. Toate suprafeţele puţin curbe ale corpului uman au un acelaşi loc comun geometric. El se regăseşte în acest con rotunjit la vârf şi curbat către cer sau către pământ, acest con de esenţă angelică, această topire în perfecţiunea absolută care este cornul de rinocer!

6

O zi cu căldură îngrozitoare. Plusând, pun Bach la picup, dat la maximum. Capul stă să-mi plesnească. De trei ori am îngenuncheat să mulţumesc Domnului pentru că tabloul Înălţării începe să se închege. În amurg, se iscă un vânt cald dinspre sud, iar colinele din faţa casei parcă sunt în flăcări. Gala s-a întors de la pescuit de languste şi-mi transmite prin servitoare să privesc incendiul care colorează marea în ametist, apoi în roşu aprins. Îi fac semn de la fereastră că văd. Gala stă la prora vaporului ei vopsit în galben de Neapole. Astăzi mi se pare mai frumoasă ca niciodată. Pe plajă, pescarii privesc şi ei peisajul incandescent. Îngenunchez încă o dată mulţumind lui Dumnezeu că Gala e o făptură la fel de frumoasă ca făpturile lui Rafael. Pe dumnezeul meu, e greu să percepi asemenea frumuseţe şi nimeni n-a văzut-o vreodată mai adânc decât o văd eu, graţie extazelor prealabile avute în faţa coarnelor de rinocer.

7

Gala e şi mai frumoasă!

Am primit o invitaţie să asist la misterele de la Elche[1], pe 14 august. Cupola bisericii se va deschide printr-un sistem mecanic şi îngerii o vor purta pe Fecioara Maria la cer. Poate

---

[1] Elche, în provincia Alicante.

ne ducem. De la New York mi se cere un articol despre Fecioara din Elche[1]. Tot ceea ce e important coincide: acest sătuc cu Fecioara lui unică şi acest unic mister ascensionist, pe care au vrut să-l interzică, dar pe care Papa tocmai l-a integrat în dogmă. Şi în privinţa mea totul coincide, dând greutate şi gravitate fiecărei zile. Primesc tot acum textul despre Înălţare care apare în *Etudes carmélitaines*. Père Bruno îmi dedică revista. Mă recitesc şi mărturisesc că îmi plac nespus aceste pagini. Gândindu-mă la sângele rănii mele de la gură, îmi zic:

— Am promis şi m-am ţinut de cuvânt!

Înălţarea reprezintă punctul culminant al voinţei feminine de putere, în sens nietzschean. Este super-femeia care urcă la ceruri prin forţa virilă a anti-protonilor săi!

8

M-au vizitat doi domni idioţi şi ingineri. Îi auzisem vorbind în timp ce coborau panta. Unul îi explica celuilalt cât de mult îi plac brazii.

— Port Lligat e prea golaş, zicea. Mie îmi plac brazii, nu atât pentru umbră, că nu stau niciodată la umbră. Dar îmi place să-i privesc. O vară în care n-am văzut nici un brad nu e vară pentru mine.

Îmi zic: „Aşteaptă tu niţel, că ţi-arăt eu brazi!“ Îi primesc foarte amabil, silindu-mă să port o conversaţie plină sută la sută cu locuri comune. Se arătau foarte recunoscători, dar, la plecare, când i-am condus pe terasă, au dat cu ochii de monumentalul meu craniu de elefant.

— Ce reprezintă asta? întreabă unul.

— Un craniu de elefant, spun eu. Îmi plac foarte mult craniile de elefant. Mai ales vara. Nu m-aş putea lipsi de ele. Nu concep o vară fără un craniu de elefant.

9

Mă simt consumat în chipul cel mai delicios de dorinţa de a face lucrurile cele mai frumoase şi nemaipomenite. Această

---

[1] Bust în gresie, descoperit în secolul al XIX-lea, în timpul săpăturilor la ruinele feniciene.

divină insatisfacţie e semn că în străfundul sufletului meu se întâmplă ceva. Ceva ce-mi aduce mari satisfacţii. În amurg, o privesc pe Gala pe fereastră şi mi se pare şi mai tânără decât ieri.

Se apropie în vaporul ei nou-nouţ. Încearcă să mângâie, din mers, cele două lebede ale noastre care stau cocoţate pe o bărcuţă. Dar una îşi ia zborul, iar cealaltă se ascunde sub proră.[1]

10

Primesc o scrisoare de la Arturo Lopez. S-ar zice că sunt cel mai iubit prieten al lui. O să vina cu iahtul, căruia i-a refăcut decoraţia cu chinezării stil Ludovic al XV-lea şi cu măsuţe din porfir. O să mergem să-l întâmpinăm la Barcelona, apoi ne întoarcem la Port Lligat pe vaporul lui, aşezaţi probabil în faţa măsuţelor de porfir. Şederea lui aici va avea o însemnătate istorică, fiindcă trebuie să hotărâm asupra execuţiei caliciului din aur emailat şi mozaic pentru Tempietto a lui Bramante, de la Roma. Voi scrie deci despre vizita sa memorabilă în 2 august, cu minuţia unui cronicar de clasă, lucru de care sunt perfect capabil, când vreau.[2]

12

Toată noaptea am avut numai vise creatoare. Într-unul, inventam o colecţie completă de modă, care mi-ar fi putut asigura ea singură o avere pentru vreo şapte stagiuni, cel puţin. Numai că am pierdut comoara: am uitat visul. Abia am izbutit să reconstitui două rochii, pe care le va purta Gala în iarna asta la New York. Dar ultimul vis era foarte clar. Era vorba de o metodă de „ascensiune“ fotografică. Am să folosesc procedeul în America. Treaz, visul mi se pare tot atât de nemaipomenit ca şi în somn. Reţeta e următoarea: ai nevoie de cinci saci cu boabe de fasole, pe care-i îndeşi în alt sac mai

---

[1] Însuşi Dalí a adus lebedele la Port Lligat şi a reuşit să le aclimatizeze acolo.

[2] Vai! De această dată, Dalí nu s-a ţinut de cuvânt. În 2 august 1952 jurnalul său e mut. Îl vom reîntâlni pe Arthur Lopez şi suita lui în 1953.

mare; laşi apoi boabele să cadă de la o înălţime de zece metri; cu o lumină electrică îndeajuns de puternică, proiectezi imaginea Sfintei Fecioare peste ploaia de boabe; fiecare bob, distinct în spaţiu de un altul, exact ca şi corpusculii atomici, va înregistra o părticică din imagine; proiectezi pe urmă imaginea de-a-ndoaselea; datorită acceleraţiei gravitaţionale, căderea inversă a boabelor va provoca iluzia unei mişcări ascensionale; procedând astfel, obţii o imagine ascensională corespunzătoare celor mai pure legi ale fizicii. Inutil să mai spun că experimentul e unic.

Pentru mai mult rafinament, boabele pot fi tratate cu o substanţă care să le confere calităţile unui ecran cinematografic.

13

Îi scriu azi lui Pla această scrisoare:

Dragă prietene,

La plecare, L. mi-a spus că o carte despre mine semnată de dumneata ar avea un succes enorm în Argentina şi s-ar putea traduce în mai multe limbi. Cum ştiu că lucrezi la multe cărţi în acest moment, socotesc tocmai nimerit să mai începi una. Important e să găseşti modalitatea de a scrie fără efort. Vreau să spun, deci, că această carte ar trebui să se scrie singură. Problema am rezolvat-o chiar prin titlu: *Atomul lui Dalí*. Prologul e deja scris, o dată cu această scrisoare, în care cădem amândoi de acord că, cel puţin în regiunea Ampurdan[1], singurul atom pe cale de a fi produs este atomul lui Dalí, de unde şi importanţa acestei cărţi. Astfel, în timp ce alţii rătăcesc prin bălării, dumneata te-ai putea concentra asupra unui singur atom dalinian, ceea ce va fi absolut suficient pentru un studiu. Ori de câte ori ne vom întâlni, am să-ţi dau noi informaţii despre atomul meu, fotografii şi documente referitoare la el. N-ai avea de creat decât ambianţa, ceea ce, la sublimul dumitale talent descriptiv, e floare la ureche. Atomul meu e atât de activ că lucrează neîncetat. Repet, atomul

[1] Regiune din Costa Brava unde se află Cadaqués şi Port Lligat.

va scrie cartea şi nu noi. Pentru un atom, şi mai ales un atom dalinian, o carte se naşte ca o nevoie naturală. Aş zice chiar că el se odihneşte scriind. Darămite o carte consacrată unui lucru greu de definit cu exactitate, câtă vreme nu prea ştim despre ce e vorba. Cât despre mine, ca paroxist înrăit al preciziunilor imperialiste, nimic pe lume nu-mi pare mai suav, mai plăcut şi mai odihnitor, mai graţios chiar, ca ironia transcendentală pe care o presupune principiul incertitudinii al lui Eisenberg.

Vino să dejunăm împreună. O să-ţi pregătim ceea ce-ţi place sau se potriveşte mai bine regimului dumitale.

Al dumitale,

14

Visez doi cavaleri. Unul e gol, celălalt, de asemenea. Ei dau să intre pe două străzi absolut simetrice. Ridicând acelaşi picior, caii lor pătrund fiecare pe strada lui, numai că una e inundată de o lumină supărător de obiectivă, iar cealaltă, de o lumină limpede, ca aceea din tabloul lui Rafael *Logodna fecioarei*, iar fundalul e şi mai transparent. Deodată, una din străzi e năpădită de o ceaţă deasă, care se îngroaşă progresiv, până ce ajunge să semene cu o prăpastie de nepătruns, neagră ca plumbul. Cavalerii sunt doi Dalí. Unul e cel al Galei, celălalt e Dalí dacă n-ar fi cunoscut-o pe Gala.

15

Nu te sili să fii modern.
E singurul lucru pe care, orice-ai face,
nu-l poţi evita.

Salvador Dalí

Îi sunt şi-acum recunoscător lui Sigmund Freud şi proclam mai sus ca oricând adevărurile sale. Eu, Dalí, cufundat într-o

introspecţie neîntreruptă şi în analiza profundă a gândurilor mele cele mai fugare, am descoperit deodată că toată viaţa n-am pictat altceva decât coarne de rinocer, şi asta fără să-mi fi dat seama. La zece ani, slab ca un ţâr, mă prosternam deja în patru labe în faţa unei mese din corn de rinocer. Da, pentru mine rinocerul exista încă de pe atunci! Îmi revăd în minte toate tablourile şi sunt uimit de cantitatea de rinoceri din opera mea. Până şi faimoasa mea pâine[1] este tot un corn de rinocer, aşezat cu delicateţe într-un coş. Acum înţeleg entuziasmul meu din ziua când Arturo Lopez mi-a dăruit faimosul baston din corn de rinocer. Îndată ce l-am luat în stăpânire, am fost cuprins de o iluzie absolut iraţională. M-am legat de el cu un fetişism nemaipomenit, mergând până la obsesie, încât într-o zi, la New York, am lovit un frizer care era să mi-l rupă, din neatenţie, coborând prea brusc fotoliul cu basculă de care-l rezemasem cu grijă. Furios, l-am lovit brutal peste umăr cu bastonul, ca să-l pedepsesc, dar i-am dăruit apoi imediat un bacşiş suficient de gras ca să-i treacă supărarea.

Rinocerule, rinocerule, cine eşti tu?

16

Ţinuta e un lucru esenţial dacă vrei să învingi. În viaţa mea sunt extrem de puţine ocazii când am acceptat să mă umilesc în civil. De regulă, port uniforma Dalí. Azi am primit vizita unui tânăr mai degrabă bătrân, care vine să mă roage să-i dau ceva sfaturi privind o călătorie în America. Problema mă interesează, aşa că m-am îmbrăcat şi am coborât să-l primesc. Iată cazul lui: vrea să plece în America să-şi facă o carieră, indiferent în ce domeniu, numai să reuşească. Mediocritatea vieţii în stil american îl depăşeşte. Îl întreb:

— Aveţi tabieturi? Vă place să mâncaţi bine?

Îmi răspunde lacom:

---

[1] Tablou din 1945, actualmente aflat în proprietatea Galei Dalí. „Vreme de şase luni, spune Dalí, n-am făcut decât să încerc să recuperez tehnica vechilor maeştri, să ajung la o imobilitate pre-explozivă a obiectului. E cel mai riguros tablou al meu în ceea ce priveşte pregătirea geometrică."

— Pot să trăiesc cu orice! Fasole uscată cu pâine, zi de zi, pot s-o țin așa ani de zile!

— Rău! îi spun gânditor și luându-mi un aer preocupat.

Se miră. Îi explic:

— Ca să mănânci fasole cu pâine în fiecare zi îți trebuie bani. În schimb, dacă te obișnuiești numai cu caviar și șampanie, asta costă mai nimic.

Zâmbește ca un cretin, crezând că glumesc.

— Eu n-am glumit niciodată în viața mea! țip autoritar.

Dintr-o dată, s-a făcut mic.

— Caviar și șampanie e ceea ce vei primi gratis din partea anumitor doamne distinse, minunat parfumate și înconjurate de cele mai încântătoare piese de mobilier din lume. Dar pentru asta trebuie să fii exact pe dos decât ești dumneata, care vii să-l vezi pe Dalí având unghiile murdare, în timp ce eu te primesc în uniformă. Du-te și mai gândește-te la problema cu fasolea. E problema dumitale. De altfel, ai ceva prematur îmbătrânit în dumneata, care te face să semeni cu fasolea uscată. Cât despre verdele spanac al cămășii pe care o porți, e tocmai culoarea celor îmbătrâniți înainte de vreme și a rataților.

17

Nu vă temeți de perfecțiune.
N-o s-o atingeți nicicând!

Salvador Dalí

Port în mine în fiecare clipă ideea că tot ceea ce se leagă de persoana și de viața mea e unic și rămâne marcat pentru totdeauna de un caracter absolut excepțional, total și truculent. Cât timp îmi iau micul dejun, privesc soarele urcând pe cer și realizez că sunt, în fiecare dimineață, cel dintâi spaniol care atinge soarele, deoarece Port Lligat este, geografic vorbind, punctul cel mai oriental al Spaniei. Într-adevăr, până și la Cadaqués, care e la zece minute de aici, soarele ajunge mai târziu.

Mă gândesc și la poreclele pitorești ale pescarilor din Port Lligat: marchizul, ministrul, africanul. Sunt și trei Cristoși.

Nu cred să fie multe locuri pe lumea asta — la fel de neînsemnate — unde să se găsească laolaltă trei Cristoşi!

18

Quien madruga, Dios ayuda[1].

Proverb spaniol

Deşi Înălţarea mea avansează masiv şi glorios, observ cu groază că e deja 18 iulie. Timpul trece pe lângă mine zburând, în fiecare zi mai grăbit şi, cu toate că trăiesc din zece în zece minute, savurând fiecare clipă la maximum şi transformând sferturile de ceas în bătălii câştigate, în vitejii şi fapte de arme spirituale una mai însemnată ca alta, săptămânile trec prin mine şi mă cuprinde un fel de furie de a mă agăţa cu şi mai integrală vitalitate de fiecare fragment al timpului meu adorat şi extrem de preţios.

Deodată, apare Rosita cu micul dejun, aducându-mi o veste care mă aruncă într-un extaz fericit. Mâine va fi 19 iulie şi e chiar ziua când Domnul şi Doamna au sosit de la Paris acum un an. Scot un ţipăt isteric.

— Deci n-am sosit încă! N-am sosit. Abia mâine voi sosi la Port Lligat. Anul trecut pe vremea asta nici măcar nu începusem să-l pictez pe Cristos! Şi iată că acum, înainte chiar să fi sosit la Port Lligat, Înălţarea e aproape gata, îndreptată spre cer.

Alerg îndată la atelier şi lucrez până la extenuare, trişând şi profitând de faptul că n-am ajuns încă; încerc să fac *maximum maximorum* până la momentul sosirii. Întregul Port Lligat prinde de veste că încă nu sunt aici şi seara, când cobor la cină, micul Juan îmi strigă, pişicher:

— Domnul Dalí vine mâine seară! Domnul Dalí vine mâine seară!

Şi Gala mă priveşte cu o duioşie învăluitoare, pe care numai Leonardo a reuşit s-o picteze şi iată că tocmai mâine se împlinesc cinci sute de ani de la naşterea lui.

---

[1] Dumnezeu îl ajută pe cel care se scoală de dimineaţă.

Cu toate stratagemele de a savura cu acuitate delirantă ultimele momente de absență, iată-mă totuși aici, definitiv sosit la Port Lligat. Și cu ce bucurie, pe deasupra!

20

Rosita mă aruncă în noi delicii temporale, aducându-mi aminte că anul trecut l-am început pe Crist la patru zile după ce am sosit. Am scos un al doilea strigăt, mai isteric decât cel de alaltăieri, în așa hal încât câțiva pescari care se găseau destul de departe pe mare în bărcile lor au rămas o clipă cu capetele ridicate și cu privirile îndreptate spre casa mea. Mă credeam deja prins între ghearele timpului și uite că mai pot încă să scap patru zile; îmi trece prin cap că, dacă zilnic aș afla câte o noutate de genul ăsta, aș putea urca fluviul timpului împotriva curentului. Orice ar fi, mă simt întinerit și al dracului de capabil să-mi închei opera, Înălțarea.

21

Cum aș putea oare să mă îndoiesc că tot ce mi se întâmplă e absolut excepțional? La ora 5 după-amiază, tocmai analizam figuri octogonale desenate de Leonardo da Vinci. Cred că ele ar trebui să domnească în mod absolut asupra dogmei Înălțării. Deodată, ridic capul să privesc una dintre cele mai caracteristice figuri ale operei mele: un opt uriaș, solemn și ascensional. Abia îl observasem, când Rosita îmi aduce corespondența. Printre scrisori e și una din partea primarului de la Elche, care-mi trimite programul misteriului liturgic, liric și oarecum acrobatic care va avea loc la 14 august, pentru prima oară după Eleusis. Într-una din fotografii se vede uriașa roșcovă de aur care coboară, deschisă, din cupolă. În ea sunt îngerii care o vor purta pe Sfânta Fecioară. Brusc, mă apuc să număr: unu, doi, trei, patru, cinci, șase, șapte, OPT! Roșcova e octogonală! Iar orificiul din centrul cupolei funcționează aproape ca în tabloul meu. Când o să vină Arturo, o să-i propun să facem un conclav de amici capabili să intre în extaz. Vom merge cu toții la Elche cu vaporul.

22

Sfânta Fecioară nu urcă la cer rugându-se. Ci prin forţa propriilor ei anti-protoni. Dogma Înălţării este o dogmă nietzscheană. Spre deosebire de sfânta neputinţă — cum greşit şi din neputinţă o numeşte marele şi mult-admiratul filozof Eugenio d'Ors — înălţarea e paroxismul voinţei de putere a eternului feminin, pe care pretindeau elevii lui Nietzsche că l-ar fi atins. În vreme ce Cristos nu e supra-omul, cum cred unii, Fecioara e cu siguranţă supra-femeia şi, dacă ne luăm după visul cu cei cinci saci cu boabe de fasole, va cădea în cer. E o dovadă că mama Dumnezeului nostru rămâne în paradis cu trup şi suflet, prin propria sa greutate, care e egală cu cea a lui Dumnezeu-tatăl în persoană. Aşa cum Gala ar fi trebuit să se întoarcă în casa tatălui meu!

23

Trei mii de cranii de elefanţi!

În amurg, a venit să mă viziteze un colonel francez. Când ajungem la craniul de elefant, îi spun:

— Am deja cinci!

— Dar pentru ce atâtea cranii de elefant? exclamă el.

— Am nevoie de trei mii. De altfel, le voi avea! Un prieten de-al meu, care e maharadjah, o să-mi aducă, sper, un vapor întreg. Pescarii au să le descarce chiar aici, în dreptul digului. Le voi porunci să le presare pretutindeni în geologia planetară a Port Lligat-ului.

— O să fie frumos, ceva dantesc! zice colonelul.

— În orice caz, e lucrul cel mai nimerit. În peisajul ăsta nu poţi planta nimic fără să-i strici armonia. În nici un caz nu trebuie plantaţi brazi. Efectul ar fi îngrozitor. Craniile de elefant sunt tot ce poate fi mai adecvat.

25

E ziua Sfântului Iacob, sărbătoare la Cadaqués. Bunicuţa mea, cea întotdeauna atât de curată, nu uita niciodată să recite aceste versuri de ziua Sfântului Iacob, pe vremea când eram copil:

Zi de Sfântul Iacob,
Douăzeci şi cinci
Fost-a sărbătoare
În piaţa de tauri
Toţi au fost prea răi
Uite pentru ce
Au ars mânăstirile.

Mi se pare că poezia asta rezumă perfect inconsecvenţa fundamentală a felului de a fi al spaniolului.

Astă-seară am presimţit că ne apropiem de una din acele nopţi reci şi senine ale verii după asfinţitul solemn şi foarte lung. Nu departe de casă, au răsunat dintr-un cort de excursionişti inevitabilele cântece, începând cu „El Solitero de la Cardina“.

Cântăreţii improvizaţi îmi procură o delectare neaşteptată, de o intensitate languroasă şi emotivă incomparabilă. Fiecare melodie mă face să retrăiesc, în toată limpezimea sentimentală şi vizuală, verile adolescenţei, când stăteam şi eu prin corturi şi cântam cu prietenii. Cu adevărat, călătorii ăştia modeşti mi-au oferit clipe minunate. Dar aş porunci să fie pedepsiţi fiecare cu câte două sau cinci lovituri de baston, dac-aş putea! Pentru că nu sunt cum eram eu. Îi simt tâmpiţi, sportivi şi buni. La vârsta lor, eu îl luam pe Nietzsche în cort şi începusem deja să-mi consum creierul — al meu şi al altora deopotrivă.

26

Dacă eşti mediocru,
chiar dacă te strădui să pictezi prost,
foarte prost, se va vedea că eşti mediocru.
Salvador Dalí

La sfârşitul unei zile de lucru extenuante, primesc o telegramă prin care mi se confirmă că cele o sută de ilustraţii pentru *Divina Comedie* au ajuns cu bine la Roma. Editorul Janes îmi aduce apoi volumul *Dalí gol*. Stăm la masă şi bem o şam-

panie minunată, pe care o degust cu plăcere paroxistică. Sunt primele două pahare de şampanie pe care le beau după 8 ani.

27

De dimineaţă, defecaţie excepţională: două mici excremente în formă de corn de rinocer. Mă îngrijorează totuşi acest scaun aşa de puţin abundent. Credeam că, dimpotrivă, şampania — cu care nu mai sunt obişnuit — o să aibă efect laxativ. Dar după mai puţin de o oră sunt nevoit să merg iar la toaletă unde am, în fine, un scaun normal. Cele două coarne de rinocer erau aşadar numai finalul unui alt proces. Am să revin asupra acestei probleme de interes primordial.

28

Toată ziua a plouat peste craniul meu de elefant şi, bineînțeles, şi în rest. La ora siestei, două tunete. Când eram mic, mi se spunea: cineva mută mobile la etajul de deasupra. Azi mă gândesc c-ar fi poate nimerit să instalez un paratrăsnet pe casă. Seara, în bucătărie, văd un castron de lut plin cu melci. Intrasem deja în extaz în faţa acestor delicii umede ale zilei. Toţi aceşti culbeci cuibăriţi în cochilii se odihnesc parcă într-un soi de amidon etanş, turgescent şi mătăsos. Tonurile cenuşii sting negrul corb, iar petele alb-lăptoase te fac să te gândeşti la burta de potârniche.

29

Piet[1]: mai puţin ca un pârţ
şi un pic mai mult de-o unghie de geniu.

Din pricina unui pârţ foarte lung, dar foarte lung şi, la drept vorbind, foarte melodios, pe care l-am slobozit la trezire, mi-am amintit de Michel de Montaigne. Acest scriitor povesteşte

---

[1] Pictor abstracţionist, pe care de ani de zile Dalí îl foloseşte drept cal de bătaie. A se vedea *Les cocus du vieil art moderne*, editat de Fasquelle şi, în anexă, tabelul comparativ al valorilor, după o analiză daliniană.

că sfântul Augustin a fost un faimos pârţoman şi că izbutea să interpreteze adevărate partituri.[1]

30

Mare bucurie! După ce servitoarea mă făcuse să cred că ne aflăm în ultima zi a lunii, aflu înainte de cină că mâine nu va fi decât 31. Asta înseamnă că am timp să pictez chipul Galei în tabloul cu Înălţarea. Va fi chipul cel mai frumos şi mai asemănător dintre toate pe care le-am pictat cu a mea

rediviva şi ascensionista!

[1] Dalí se desparte foarte rar de o preţioasă înregistrare: un microsion, pe care sunt înregistrate performanţele unui club american de pârţomani. De asemenea, reciteşte mereu cu încântare preţioasa cărticică *L'art de péter*, a contelui de la Trompette, din care un lung extras se găseşte în anexă.

AUGUST

1

În seara asta, privesc cerul înstelat pentru prima oară după mai bine de un an. Mi se pare mic. Oare cresc eu sau universul se micşorează? Sau poate şi una, şi alta? Câtă deosebire faţă de contemplările siderale atât de dureroase din adolescenţă. Prin ele mă simţeam absolut fărâmiţat, topit în elementul în care credeam la modul romantic pe vremea aceea: insondabilele, infinitele imensităţi ale cosmosului. Eram stăpânit de melancolie fiindcă tot ce simţeam era absolut de nedefinit. Acum, dimpotrivă, emoţiile mele sunt atât de definibile, încât le-aş putea face mulajul. Pe loc mă şi hotărăsc să-mi comand unul, din ghips, care să reprezinte cu maximum de fidelitate emoţia contemplării bolţii celeste.

Sunt recunoscător fizicii moderne, căci a confirmat, prin cercetările sale, această plăcută idee, sibaritică şi absolut antiromantică: „spaţiul este finit". Emoţia mea are forma perfectă a unui *continuum* cu patru fese, ea are însăşi tandreţea cărnii din care e plăsmuit Universul. Când merg să mă culc, zdrobit de oboseala lucrului de peste zi, încerc să-mi păstrez, în pat, emoţia şi mă liniştesc încet-încet spunându-mi că, la urma urmei, Universul — deşi capabil de expansiune prin materia lui mai mult sau mai puţin abundentă — nu e altceva decât vânare de vânt[1]. De fapt, sunt atât de mulţumit să văd în sfârşit cosmosul restrâns la aceste proporţii mai rezonabile, încât îmi vine să-mi frec mâinile de bucurie, numai că

[1] Aluzie la un proverb catalan, foarte greu de tradus, şi care semnifică ceva de genul „a număra boabe de fasole ca pe bani".

un asemenea gest îngrozitor e ceva tipic anti-dalinian. Dimpotrivă, înainte de a mă cufunda în somn, am să-mi sărut mâinile — în loc să mi le frec în chip abominabil — cu bucuria cea mai curată, repetându-mi că, aidoma oricărui lucru material, Universul arată grozav de meschin şi de neîncăpător, dacă-l compari, de pildă, cu înălţimea unei frunţi pictate de Rafael.

20

Mi se aduce, în sfârşit, mulajul de ghips al emoţiei mele şi decid să fotografiez acest *continuum* cu patru fese. Jos în grădină s-au adunat câţiva prieteni. Una dintre femei urcă până la mine. O privesc — eu privesc toate femeile — şi deodată am o iluminare: fiinţa din faţa mea, care tocmai îmi întoarce spatele, are exact două din fesele *continuum*-ului meu. O rog să se apropie de mulaj şi-i spun că poartă la spate viziunea mea despre univers. Aş putea oare s-o fotografiez? Acceptă cu cea mai mare naturaleţe, îşi dezbumbă rochia şi, aplecându-se peste balustradă ca să le spună ceva prietenilor care se află jos, pe terasă, şi nu bănuie absolut nimic, îmi oferă fesele, să confrunt mulajul cu însăşi carnea lui.

Imediat ce termin, îşi aşază rochia la loc şi-mi întinde o revistă pe care o păstrase în poşetă pentru mine. E o revistă veche, murdară şi ruptă, în care descopăr, beatificat, reproducerea unei figuri geometrice identice mulajului meu: o suprafaţă cu o curbură totală constantă, care se obţine în experienţele asupra segmentării mecanice a unei picături de ulei.

Atâtea evenimente tipic daliniene petrecute într-un timp atât de scurt îmi confirmă că am atins culmea geniului meu.

SEPTEMBRIE

1

Înălțarea e un ascensor.
Ea urcă la cer grație
trupului greu și mort al lui Crist.

Eu cel dintâi sunt uimit de lucrurile unice și extraordinare care mi se întâmplă în fiecare zi, dar trebuie să mărturisesc că în această după-amiază, după o bine venită siestă de un sfert de ceas, s-a prăvălit asupra mea evenimentul cel mai neobișnuit al vieții mele.

Încercând să dau jos *Înălțarea,* ca să pictez părțile de sus, și văzând că mecanismul nu culisează bine, am forțat și tabloul s-a desprins căzând cu zgomot, de la cel puțin trei metri înălțime, în golul podiumului pe care îl țin de obicei suspendat, ca să-i pot regla înălțimea. O clipă am fost convins că se va zgâria, că poate se va și rupe și că se vor fi dus pe apa sâmbetei trei luni de muncă; sau că, în cel mai bun caz, aveam să pierd o groază de timp cu plicticoase încercări de a o reface. Strigătele mele au adus-o în fuga mare pe servitoare, care m-a găsit palid ca moartea! Îmi și vedeam expoziția de la New York amânată, dacă nu cumva chiar anulată. Aveam nevoie de cineva care să coboare în interiorul practicabilului și să scoată resturile capodoperei mele neterminate. Din păcate, la ora asta, toată lumea din Port Lligat își face siesta. Am urcat în fugă panta până la hotel, ca un nebun. Pe drum, o espadrilă mi-a căzut din picior, dar nici nu m-am obosit s-o iau de jos. Cred că arătam îngrozitor, cu părul și mustățile răvășite. O tânără englezoaică a scos un strigăt și a rupt-o la fugă să se ascundă când m-a văzut. Cu chiu, cu vai, l-am găsit pe proprietarul hotelului, pe Rafael, și l-am rugat să vină să m-ajute. A venit și a coborât în gaură, la fel de palid ca mine;

cu precauţii extreme, am reuşit să ridicăm tabloul. Miracol! Era intact. Nici o zgârietură, nici măcar un pic de praf! Nimeni din cei care au încercat să reconstituie întâmplarea nu înţelege cum de a fost posibil să fie aşa — dacă excludem intervenţia îngerilor[1].

Şi uite aşa mi-am dat seama că prăbuşirea tabloului mi-a făcut cadou toată luna august! Da, îmi era teamă să lucrez tocmai din pricina perfecţiunii operei mele; încetineam, băteam pasul pe loc. Acum, după ce am crezut-o distrusă, aveam să lucrez repede şi fără temeri. Restul zilei mi-a ajuns ca să schiţez deja cele două picioare, să-l pictez chiar, pe dreptul şi să termin sfera care preînchipuie lumea. Lucrând, m-am gândit tot timpul la Sfânta Fecioară care cădea spre cer din cauza propriei ei greutăţi. Exact cum s-a întâmplat cu Fecioara mea coborâtă în fundul mormântului. Am reuşit să realizez din punct de vedere material, moral şi simbolic glorioasa ei ascensiune. O singură persoană, sunt sigur, este capabilă de asemenea minuni: Salvador Dalí, dacă e să-l numesc. Pentru asta, mulţumesc lui Dumnezeu şi îngerilor săi cu toată umilinţa de care sunt în stare.

2

Cel mai prost pictor de pe faţa pământului,
din toate punctele de vedere
şi fără nici o urmă de îndoială, se numeşte Turner.
Salvador Dalí

Şi azi-dimineaţă, pe când mă aflam la closet, am avut o intuiţie de geniu. Scaunul era, de altfel, neverosimil de unic, de fluid şi de nemirositor. Mă gândeam la problema longevităţii umane, şi asta din cauza unui octogenar care studiază subiectul şi care tocmai şi-a dat drumul deasupra Senei cu o paraşută din mătase roşie. Intuiţia e că, dacă am izbuti să facem ca excrementele umane să aibă fluiditatea mierii, viaţa omului

---

[1] Dalí are relaţii personale şi cu totul speciale cu îngerii. În anexă se afla un articol de Bruno Froissart despre această preadelicată temă.

s-ar prelungi, căci (după Paracelsus) excrementul nu e altceva decât firul vieţii şi orice întrerupere sau pârţ e de fapt o clipă care-şi ia zborul. Echivalentul, în timp, al foarfecelor celebrelor Parce, care taie firul vieţii, îmbucătăţind-o şi consumând-o. Nemurirea în timp trebuie căutată în deşeu, în excrement şi nicăieri în altă parte... Şi fiindcă cea mai înaltă misiune a omului pe pământ este aceea de a spiritualiza totul, excrementul este, în mod deosebit, elementul care are cel mai mult nevoie de aşa ceva. De aceea, am început să dispreţuiesc din ce în ce mai mult glumele scatologice şi orice formă de frivolitate pe această temă. Dimpotrivă, sunt uimit de lipsa de apetit fiziologic şi metafizic pe care a dovedit-o spiritul omenesc asupra acestui subiect capital care este excrementul. Şi ce grozăvie să vezi că sunt atâţia oameni de spirit care-şi fac nevoile ca oamenii de rând. În ziua când voi scrie eu un tratat general pe această temă, lumea întreagă va fi fără îndoială uimită. Va fi, de altfel, exact opusul celui scris de Swift despre latrine.

3

Azi e aniversarea balului Beistegui. Amintirea acelui 3 septembrie de anul trecut, la Veneţia, mă inundă cu o angoasă ultimissimă. Îmi spun însă că astăzi trebuie să termin piciorul stâng şi să încep „radioloarul“[1], globul terestru de angoasă rinocerontică. În două zile voi începe să pictez în perspectivă „nisoidele“[2]. Atunci îmi voi oferi deliciosul lux al unei reverii retrospective despre balul Beistegui. O să am nevoie de ea ca să mă pot pierde în corpusculii luminoşi şi veneţieni ai gloriosului corp al Galei mele.

4

Trebuie să lupt cu curaj şi fără întrerupere ca să nu îngădui balului Beistegui să pună stăpânire pe curgerea vâscoasă a

---

[1] Radioloarele se aseamănă până la identitate cu faimoasele sfere armilare, reprezentate de regulă pe armele regilor Portugaliei.

[2] Nisoidele sunt elementele corpusculare care compun Corpuscularia Lapislazulina lui Dalí.

reveriilor mele. Reuşesc să mă apăr de imaginile balului exact cum făceam când eram copil şi mă învârteam în jurul mesei câte o oră întreagă, mort de sete, înainte de a bea un pahar cu apă rece, exasperându-mi aşteptarea până la deliciile dureroase ale setei mele delirante şi insaţiabile.

5

Continuu să ţin la distanţă reveria Beistegui, de data aceasta aşa cum îţi reţii urina, ţopăind şi inventând pe loc o coregrafie inedită în faţa tabloului meu. La fel îmi reţin şi „nisoidele“.

6

Exact în clipa când mă pregăteam să-mi las adoratul creier de Salvador să-şi înceapă în fine reveria despre balul Beistegui, îşi anunţă vizita un notar. Rog să i se explice politicos că lucrez şi că nu-l pot primi decât la opt. Fixarea unei limite pentru multaşteptata mea reverie îmi produce însă un sentiment de nemulţumire. Şi iată că servitoare vine din nou să-mi spună că notarul insistă, pentru că a venit cu un taxi. Motivul mi se pare stupid, căci taxiurile nu sunt trenuri, pot să aştepte. Îi repet Rosinei că reveria mea şi corpusculii gloriosului trup al Galei nu pot fi deranjate înainte de opt seara. Dar, notarul pretinzând că e bun prieten cu mine, intră în bibliotecă, dă la o parte cărţile de artă rarisime, îmi răscoleşte calculele matematice, desenele originale şi atât de preţioase încât nimeni nu are îngăduinţa să le atingă şi începe să şi scrie actul notarial prin care spunea că am refuzat să-l primesc. Îi propune apoi servitoarei să-l semneze. Ea refuză, începe să-şi facă griji şi vine să-mi comunice situaţia. Cobor deci, rup în bucăţi toate hârtiile pe care notarul a îndrăznit să le înşire pe masă[1], apoi îl dau pe uşă afară cu un picior în fund — un picior absolut simbolic, fiindcă nici măcar nu l-am atins.

---

[1] Mai târziu, Dalí şi-a dat seama că rupsese şi „matriţa“ notarului, act la fel de originar precum păcatul, ceea ce înseamnă atentat la lege.

Mă cufund într-o stare de pre-reverie extatică, prin care pregătesc reveria propriu-zisă despre balul Beistegui. Simt deja corespondenţele proustiene dintre Port Lligat şi Veneţia. La ora 6 observ proiecţia unei umbre pe muntele unde se află turnul. Mi se pare perfect sincronizată cu cea pe care o lasă ferestrele laterale ale bisericii Santa Maria della Salute peste Grand Canal. Totul e colorat în acelaşi roz ca şi ziua balului, cam pe la ora şase, în jurul postului de grăniceri.

M-am hotărât: de mâine încep „nisoidele“ şi îmi îngădui reveria asupra balului Beistegui.

8

În fine! Am început „nisoidele“, sublime culori supraadăugate până la paroxism. Verde, oranj, roz somon. Iată în sfârşit frumoasele mele nisoide corpusculare. Plăcerea pe care o trăiesc e mult prea mare, aşa că amân reveria cu balul Beistegui pentru mâine. Dimineaţa voi face „nisoide“ fără reverie, în perfectă libertate de gândire, dar după-masă mă voi dărui cu o furioasă precizie truculentă reveriei balului. Am să-mi epuizez până-n măduva oaselor amintirile languroase, până la extenuare.

9

Azi m-aş fi lăsat cu siguranţă dus de valurile reveriei despre balul Beistegui, dacă nu m-ar fi împiedicat o convocare la poliţie pentru ziua de 11 septembrie. E urmarea incidentului cu notarul şi mi se spune că mă poate costa chiar 12 luni de închisoare. Amân reveria pe mai târziu. Ne aruncăm în Cadillac până la G., să-l vizităm pe ambasadorul M., ca să-i cer sfatul. Se arată drăgăstos şi foarte devotat faţă de mine; telefonăm la cel puţin doi miniştri.

10, 11, 12, 13, 14

Ca să nu mă mai deranjez, mi se face lectura unui document birocratic, într-o după-amiază. Toate aceste zile s-au consumat cu problema notarului! De acum înainte, am să fiu

de o placiditate de ploşniţă supersonică faţă de această speţă de funcţionari publici sau mai ştiu eu cum. De fapt, ăsta a şi fost dintotdeauna punctul meu de vedere. Dacă m-am abătut atunci de la el, a fost pentru că sublimele mele „nisoide" mă inspirau tot atât cât îl inspiră un os pe câinele înfometat. Ba nu, mai mult. Inspiraţia mea era de natură cosmică şi e de la sine înţeles că un notar nu poate pricepe aşa ceva. În momentul în care am fost deranjat, tocmai simţeam apropierea corpusculilor extazului.

15

Teama de cele 12 luni la închisoare, de pe urma poveştii cu notarul, îmi dă un gust acut de provizorat. Pe Gala o ador mai mult chiar decât aş fi crezut vreodată că sunt în stare. Aşa că m-am pus pe pictat, cum se pune privighetoarea pe cântat. Chiar şi canarul meu a început deodată să lanseze triluri peste triluri — ceea ce e curios, pentru că era mut de multă vreme. Micul Juan doarme în camera noastră. E o adevărată corcitură de Murillo cu Rafael. Am desenat trei schiţe în creion roşu cu Gala goală, rugându-se. De trei zile facem focul în şemineul cel mare din camera noastră. Când stingem lumina, buştenii aprinşi ne luminează! E grozav de bine că nu sunt încă la închisoare, aşa de bine încât îmi mai acord încă o zi de vacanţă — mâine — înainte de a mă lăsa să alunec în marea, epuizanta, suprema, delicioasa reverie despre balul Beistegui. Isprăvesc mâinile şi braţele Fecioarei.

16

Am început să schiţez primii corpusculi ai *Înălţării*. Pentru moment, nu se aude nimic în legătură cu închisoarea, ceea ce mă face să degust paroxistic închisoarea acceptată de bună voie în casa mea din Port Lligat. Mă pregătesc sufleteşte să-mi încep mâine, la trei şi jumătate punct, reveria despre balul Beistegui.

17

Ei bine, nu! Reveria despre balul Beistegui n-a avut loc. Am început să-mi dau seama că din dificultatea de a încropi o

stare de reverie care îmi procură încă dinainte o plăcere nespusă, fie şi numai când mă gândesc la ea, rezultă ceva tipic paradoxal şi dalinian, ceva, în acelaşi timp, cu totul şi cu totul unic. Totodată, îmi pare că simt o uşoară durere în zona ficatului, care se datoreşte, cred, spaimei cu notarul. În cele din urmă descopăr că, de fapt, am limba încărcată. De ani şi ani nu mi s-a mai întâmplat, sunt surprins. Am luat o jumătate de doză de purgativ. Purgaţia e mult prea suavă. Am îndoieli acum că reveria va avea loc mâine. Totuşi, gândul ascuns că nu eram „pregătit“ să-mi încep marea, halucinanta, preaiubita reverie se explică probabil prin această limbă neobişnuit de încărcată. E evident că o stare stomacală proastă nu e lucrul cel mai potrivit cu euforia supremă ce trebuie să preceadă, din punct de vedere fiziologic, orice act de exacerbare şi extaz al imaginaţiei.

Gala vine să mă sărute înainte să adorm. Este cel mai dulce şi mai minunat sărut din viaţa mea.

NOIEMBRIE

Port Lligat, 1

De îndată ce o persoană foarte importantă,
sau măcar importantă, moare,
am un acut sentiment aiurit şi liniştitor în acelaşi timp,
că mortul a devenit sută la sută dalinian,
protejând, de aici înainte, desăvârşirea operei mele.

Salvador Dalí

Azi e zi hărăzită gândurilor pentru cei morţi şi pentru mine. Ziua în care mă gândesc la moartea lui Federico Garcia Lorca, împuşcat la Granada, mă gândesc la sinuciderea lui René Crevel la Paris şi a lui Jean-Michel Franck la New York. La moartea suprarealismului. La prinţul Mdivani, ghilotinat de propriul său Rolls Royce. La moartea prinţesei Mdivani, la cea a lui Freud, exilat la Londra. La dubla sinucidere a lui Stefan Zweig şi a soţiei sale. La moartea prinţesei de Faucigny-Lucinge. La moartea pe scenă a lui Christian Bérard şi a lui Louis Jouvet. La moartea Gertrudei Stein şi a lui José-Maria Sert. La moartea lui Missia şi a lui Lady Mendel. A lui Robert Desnos şi a lui Antonin Artaud. A existenţialismului. La moartea tatălui meu. La cea a lui Paul Eluard.

Am certitudinea că aptitudinile mele de analist şi de psiholog sunt superioare celor ale lui Proust. Nu doar fiindcă, dintre numeroasele metode pe care el nu le cunoştea, eu folosesc psihanaliza, ci mai ales pentru că structura spiritului meu e una de tip paranoic, aşadar exact dintre cele mai indicate pentru acest soi de îndeletnicire, în timp ce a lui era una de nevrotic, de depresiv, adică tipul cel mai puţin apt pentru aşa ceva. Lucrul e lesne de observat în stilul deprimant *şi* distrat al mustăţilor lui Proust, care, întocmai celor ale lui Nietzsche — şi mai deprimante —, reprezintă opusul bacchantelor alerte şi vesele ale lui Velásquez ori, şi mai bine, opusul mustăţilor ultrarinocerontice ale genialului şi umilului dumneavoastră servitor.

E drept că mi-a plăcut întotdeauna să mă folosesc de pilozitate — fie din punct de vedere estetic, ca să determin numărul de aur, care depinde de implantarea firelor de păr pe cap, fie în domeniul psihopatologic al mustăţii, această constantă tragică a caracterului şi, cu siguranţă, însemnul cel mai truculent al chipului bărbătesc. Nu e mai puţin adevărat că, deşi ador să întrebuinţez termeni gastronomici ca să fac mai uşor de înghiţit stufoasele mele idei filozofice, cer totuşi întotdeauna acestor idei o sălbatică limpezime, până la detaliu. Nu pot accepta nici cea mai vagă lipsă de claritate.

De aceea, îmi place să spun că Marcel Proust a reuşit, cu introspecţia lui masochistă, cu decorticarea lui anală şi sadică a societăţii, a reuşit un fel de ghiveci-cu-raci, minunat impresionist, suprasensibil şi aproape muzical. Nu lipsesc decât racii, fiindcă din ei nu pare să se fi folosit decât ideea. Salvador Dalí reuşeşte să vă ofere, dimpotrivă, o mâncare nemaiîntâlnită şi fără un fir de cunoaştere, de fapt, nimic altceva decât raci-de-adevăratelea, înotând, cât se poate de concreţi şi de lucioşi, articulaţi precum armura comestibilă a realităţii — într-adevăr, asta sunt; şi asta, graţie esenţelor şi chintesenţelor celor mai imponderabile ale auto-decorticărilor lui sau ale altora, care niciodată nu se aseamănă între ele.

Proust face muzică dintr-un rac, Dalí, dimpotrivă, alcătuieşte un rac cu ajutorul muzicii.

Dar acum să vorbim despre moartea celor pe care i-am cunoscut şi care mi-au fost prieteni. Cel dintâi sentiment — şi cel mai liniştitor de altfel — este că ei toţi devin atât de dalinieni, încât vor ajunge să lucreze chiar la izvoarele operei mele. Mă încearcă însă şi un altul, neliniştitor şi paradoxal: mă simt de parcă eu aş fi pricina morţii lor!

Fără să vreau, această interpretare paranoic-delirantă îmi pune la dispoziţie dovezi amănunţite ale vinovăţiei mele criminale. Dar cum, din punct de vedere obiectiv, totul e absolut fals şi cum, pe de altă parte, eu planez pe deasupra tuturor lucrurilor graţie unei inteligenţe aproape supraomeneşti, până la urmă lucrurile se aranjează. Vă pot deci mărturisi, cu

melancolie şi fără nici o ruşine, că moartea prietenilor mei, rând pe rând, amestecată cu straturi foarte fine de „false culpabilităţi“, sfârşeşte prin a alcătui un fel de pernuţă pufoasă, pe care adorm seara, mai proaspăt şi mai puţin angoasat ca niciodată.

Împuşcat la Granada, poetul morţii celei mai cumplite, Federico Garcia Lorca!

Olé!

Cu acest strigăt tipic spaniol am primit la Paris vestea morţii lui Lorca, a celui mai bun prieten al adolescenţei mele atât de agitate.

Am scos această exclamaţie — specifică, la modul biologic, tuturor amatorilor de coride, ori de câte ori matadorului îi reuşeşte vreo „pasă“ frumoasă, sau ţâşnind din gâtlejul celor care-i aţâţă pe cântăreţii flamenco — vrând să arăt, la moartea lui Lorca, în ce măsură i se împlinea lui destinul prin această reuşită tragică şi absolut spaniolească.

Lorca pomenea de moarte cel puţin de cinci ori în fiecare zi. Noaptea, nu putea să adoarmă dacă nu ne duceam, mai mulţi dintre noi, la el „să-l culcăm“. În pat, găsea mereu alte subterfugii ca să lungească la nesfârşit conversaţiile cele mai poetice şi transcendentale din câte s-au purtat în acest secol. Aproape întotdeauna, sfârşea prin a pomeni de moarte şi mai ales de moartea lui.

Lorca imita şi cânta orice lucru despre care vorbea şi îndeosebi propria-i moarte. Făcea o adevărată pantomimă, o punere în scenă: „Iată, zicea, cum o s-arăt în clipa morţii mele!“ Pe urmă făcea un soi de balet orizontal, care voia să reprezinte mişcările sacadate ale trupului din timpul îngropăciunii, când coşciugul avea de coborât vreo pantă abruptă, cum sunt atâtea din Granada. Ne arăta apoi cum o să-i fie chipul la câteva zile după moarte. Trăsăturile lui, care nu erau din cale-afară de frumoase, căpătau dintr-o dată o aură de frumuseţe necunoscută şi chiar de o nemaipomenită drăgălăşenie. Atunci,

sigur de efect, zâmbea plin de triumful pe care i-l procura această absolută stăpânire lirică asupra spectatorilor.

Scrisese:

El rio Guadalquivir tiene las barbas granates
Granada tiene dos rios, uno llanto, el otro sangre.[1]

Tot astfel, la sfârşitul odei pe care i-o închinase lui Salvador Dalí (aşadar, de două ori nemuritoare), Lorca face o aluzie directă la propria-i moarte şi mă îndeamnă să nu întârzii, atâta vreme cât viaţa şi opera îmi sunt în floare.

Ultima dată l-am văzut pe Lorca la Barcelona, cu două luni înainte de izbucnirea războiului civil. Gala, care nu-l cunoştea, a fost tulburată de acest fenomen „lipicios“, de un lirism total. De altfel, sentimentul a fost reciproc: fermecat, Lorca n-a vorbit trei zile decât despre Gala. La fel şi Edward James, poetul imens de bogat şi tot atât de suprasensibil ca o pasăre-muscă, a rămas prins, imobilizat în pasta lipicioasă a personalităţii lui Federico. James purta un costum tirolez mult prea încărcat de broderii, cu pantaloni scurţi şi cămăşi de dantelă. Lorca zicea că seamănă cu o pasăre-muscă deghizată într-un soldat din vremea lui Swift.

În timp ce luam masa la restaurantul „Canarul de la Garriga“, o insectă minusculă, extraordinar de elegant îmbrăcată, a traversat faţa de masă în pas de gâscă. Lorca a recunoscut-o îndată şi a scos un strigăt, dar, oprind-o cu degetul, l-a împiedicat pe James s-o mai vadă. Când l-a retras, nici urmă de insectă. Ei bine, această mică insectă-poet, îmbrăcat în dantele tiroleze, era singurul care ar fi putut schimba destinul lui Lorca.

Într-adevăr, James închiriase Villa Cimbrone, lângă Amalfi, unde Wagner avusese ideea lui Parsifal. Ne invita să stăm acolo, pe Lorca şi pe mine, oricât am vrea. Prietenul meu s-a zbătut trei zile în faţa alternativei angoasante: să meargă sau să nu meargă? Îşi schimba hotărârea din sfert în sfert

---

[1] „Fluviul Guadalquivir cel cu barbă roşcată, Granada are două fluvii: unul de lacrimi şi altul de sânge.“

de oră. Tatăl lui, bolnav de inimă, tocmai era pe moarte la Granada. Până la urmă Lorca a promis că vine şi el imediat ce-și va fi văzut părintele. Între timp, a izbucnit războiul civil. Lorca a fost împuşcat, iar tatăl lui trăieşte şi în ziua de azi.

Wilhelm Tell? Rămân la ideea că, de vreme ce n-am reuşit să-l luăm cu noi, caracterul psiho-patologic anxios şi indecis al lui Federico l-ar fi împiedicat oricum să vină vreodată la Villa Cimbrone. Acesta este totuşi momentul când s-a născut în mine un acut sentiment de culpabilitate față de el. Nu insistasem îndeajuns să-l smulg din Spania. Dacă aş fi vrut-o cu tot dinadinsul, aş fi reuşit să-l aduc în Italia. Dar pe atunci scriam un mare poem liric, „Mâncând-o pe Gala“ şi, mai mult sau mai puțin inconştient, eram de fapt gelos pe Lorca. Voiam să fiu singur în Italia, dinaintea teraselor cu chiparoşi şi portocali, lângă solemnele temple de la Paestum, de altfel, spre norocul şi fericirea mea de megaloman şi de însetat de singurătate, nici măcar nu mi-au plăcut. Da, în acel moment al descoperirii daliniene a Italiei, raporturile mele cu Lorca, schimbul violent de scrisori dintre noi seamănă, printr-o stranie corespondență, cu faimoasa ceartă dintre Nietzsche şi Wagner. În acelaşi timp, era vremea când făceam apologia tabloului *Vecernia* de Millet şi când scriam cea mai bună carte a mea, încă inedită: *Le Mythe tragique de l'Angelus de Millet*[1] Lucram atunci şi la cel mai bun dintre baletele mele, încă nepus în scenă, intitulat *L'Angelus de Millet*, pentru care mă gândisem la Arleziana de Bizet şi la ceva muzică inedită de Nietzsche. Nietzsche însuşi scrisese această partitură cu puțin timp înainte de a înnebuni, într-una din crizele lui antiwagneriene. A găsit-o contele Etienne de Beaumont, cred, într-o bibliotecă din Basel şi, chiar fără s-o fi auzit vreodată, eram încredințat că era singura muzică potrivită pentru baletul meu.

Roşii, semi-roşii, rozaliii şi chiar movuliii cei mai palizi au profitat din plin de moartea lui Lorca, printr-o propagandă

---

[1] Apărută, în fine, în 1963 la editura J.-J. Pauvert.

deşănţată şi demagogică, şantajând în mod infect. Au încercat şi mai încearcă încă şi azi să-l transforme în erou politic. Dar eu, care i-am fost cel mai bun prieten, pot să depun mărturie în faţa lui Dumnezeu şi în faţa Istoriei că Lorca, poet sută la sută, era prin aceasta fiinţa cea mai apostolică pe care am cunoscut-o. A fost pur şi simplu o victimă ispăşitoare a intereselor personale, ultrapersonale, locale şi, înainte de orice, a fost prada inocentă a confuziei omnipotente, convulsive şi cosmice care a fost acest război civil spaniol.

În orice caz, un lucru e sigur. De fiecare dată când, din străfundul singurătăţii mele, izbutesc să-mi storc din creier vreo idee genială sau când reuşesc să pun pe pânză o trăsătura de penel îngeresc de miraculoasă, aud parcă vocea răguşită şi dulce-stinsă a lui Lorca strigându-mi: Olé!

Moartea lui René Crevel e o altă istorie. Ca s-o iau de la început, trebuie să povestesc pe scurt ce a fost cu *Asociaţia Scriitorilor şi Artiştilor Revoluţionari* — îmbinare de cuvinte care are meritul de a nu însemna aproape nimic. Pe atunci, suprarealiştii erau însufleţiţi de o imensă generozitate idealistă şi tentaţi de caracterul echivoc al acestei titulaturi; s-au înscris în bloc şi alcătuiau majoritatea în această asociaţie de birocraţi mediocri. Ca toate asociaţiile de acest soi, menite să se piardă în neant şi atinse de o nulitate congenitală, cea dintâi grijă a A.S.A.R.-ului a fost să inaugureze lucrările unui „Mare Congres Internaţional". Cu toate că era uşor de bănuit ce scop avea un asemenea congres, am fost singurul care l-am denunţat: era vorba de lichidarea tuturor scriitorilor şi artiştilor de oarecare valoare şi, mai ales, a celor ce puteau fi bănuiţi de vreo idee cu adevărat subversivă şi deci revoluţionară. De regulă, congresele sunt nişte monştri bizari, înconjuraţi de culise în care se târăsc făpturi adaptate din punct de vedere fiziologic acestei activităţi, adică sunt persoane culante. Or, Breton are multe cusururi, dar rămâne un bărbat integru şi rigid ca o cruce a Sfântului Andrei. Când e vorba de culise, şi mai ales de culisele unui congres, el devine brusc cel mai inoportun şi cel mai inasimilabil „corp

străin". Nu se poate nici târî, nici lipi de ziduri. Acesta a fost unul dintre principalele motive pentru care cruciada suprarealistă nu s-a putut apropia nici măcar de pragul congresului *Asociației Scriitorilor și Artiștilor Revoluționari,* așa cum, cu înțelepciune şi fără nici un efort cerebral, prevăzusem eu de la bun început.

Singurul din grup care a crezut cu adevărat în eficacitatea prezenței suprarealiştilor la acest Congres Internaţional al A.S.A.R. a fost René Crevel. Ca un amănunt extraordinar şi plin de semnificaţii: Crevel nu alesese să se numească nici Paul, nici André, ca toată lumea, nici măcar Salvador, ca mine. Aşa cum în catalană Gaudi[1] şi Dalí înseamnă „a se bucura" şi „a dori", pe Crevel îl chema René, ceea ce ar fi putut să vină de la participiul verbului *renaître* (a renaşte). Îşi păstrase însă şi numele de familie Crevel, ceea ce presupunea activitatea de „a crăpa" *(crever)* sau, cum ar spune unii filozofi mai filologi, „elanul vital de a crăpa". René a fost singurul care a crezut în şansele A.S.A.R.-ului, al cărei avocat fervent devenise şi pe care şi-o făcuse, într-un fel, trambulină. Avea morfologia unui embrion sau, mai exact spus, a unui mugur de ferigă surprins exact în momentul când se sparge şi începe să desfoaie micile spirale ale frunzelor viitoare. Aţi văzut desigur cât de mult seamănă ghemul spiralat al mugurelui de ferigă cu faţa boţită a unui înger rău, surd şi beethovenian! Dacă nu v-aţi gândit până acum la aşa ceva, priviţi-l cu atenţie şi-o să vedeţi exact ceva semănând cu mutra protuberantă de bebeluş retardat a drăguțului René Crevel. Pentru mine, el reprezenta în vremea aceea cel mai viu simbol al embriologiei, pentru ca să devină azi imaginea perfectă a unei foarte noi ştiinţe, numită fenixologie; despre ea o să vă vorbesc dumneavoastră, tuturor celor care aveţi norocul să mă citiţi. E foarte probabil să nu ştiţi încă nimic. Fenixologia ne învaţă pe noi, fiinţele vii, ce minunate şanse de a

[1] Arhitect, inventator al goticului mediteranean, autor al bisericii neterminate numite *Sagrada Familia* din Barcelona, al unei grădini publice și al unui mare număr de clădiri de locuit.

deveni nemuritori ni se arată chiar din timpul acestei vieți terestre; și asta grație posibilităților noastre ascunse de a regăsi starea embrionară și de a putea astfel renaște cu adevărat și pentru totdeauna din propria-ne cenușă, întocmai ca pasărea mitică Fenix; numele ei a botezat această foarte nouă știință, care pretinde a fi cea mai specială dintre cele mai speciale științe din epoca noastră.

Nimeni n-a „crăpat“ atât de des și nu a „renăscut“ de atâtea ori în viață ca René Crevel al nostru. Existența lui s-a derulat într-un du-te-vino prin sanatorii. Se ducea acolo aproape mort, și revenea aproape înfloritor, nou, strălucitor și euforic ca un nou-născut. Numai că ținea puțin. Frenezia autodistrugerii îl cuprindea repede și reîncepea cu spaimele, cu opiumul, cu chinul insolubilelor probleme ideologice, morale, estetice și sentimentale, fără să doarmă, plângând până la epuizare. Se privea ca un obsedat în toate oglinzile maniacilor impulsivi ai Parisului deprimant și proustian de atunci, și-și repeta de fiecare dată: „Arăt ca un mort, am o față de mort“, până când — la capătul puterilor — le spunea prietenilor: „Prefer să crăp decât să mai continui o singură zi în felul ăsta.“ Era trimis la sanatoriu pentru dezintoxicare și, după câteva luni de îngrijiri asidue, René renăștea din nou. Îl vedeam răsărind iarăși în Paris, debordând de viață ca un copil fericit, îmbrăcat ca un gigolo superior, eclatant, superondulat, plesnind deja de un optimism care-și dădea frâu liber în generozități revoluționare. Apoi, treptat și inevitabil, se apuca iarăși să fumeze opium, să se tortureze singur, crispat, încovrigat ca un embrion de ferigă fără șanse de supraviețuire.

René și-a petrecut cele mai crunte perioade de euforie și de „dez-crăpare“ aici, la Port Lligat, în acest loc demn de Homer și care e numai al Galei și al meu. Au fost cele mai frumoase luni din viața lui, după cum singur a spus-o în scrisori. De altminteri, șederile aici i-au prelungit viața. Îl impresiona ascetismul meu și, cât a locuit la noi, la Port Lligat, a trăit ca un anahoret, încercând să mă imite. Se scula înaintea mea, înainte să se lumineze de ziuă, și își petrecea zilele complet

gol în grădina cu măslini, sub cerul cel mai aspru şi mai lapislazulian din toată Mediterana, în locul cel mai extrem meridional dintr-o Spanie extremistă de moarte. Mă iubea mai mult decât pe oricine pe lume, dar o prefera pe Gala, pe care, ca şi mine, o numea măslină, repetând că dacă nu-i e dat să găsească şi pentru el o Gala — o măslină — n-are altă ieşire decât s-o sfârşească rău. La Port Lligat, René a scris: *Les pieds dans le plat*, *Le clavecin de Diderot* şi *Dalí et l'antiobscurantisme.* De curând, Gala, amintindu-şi de el, comparându-l cu unii dintre contemporanii noştri mai tineri, a oftat gânditoare: „Nu se mai nasc azi băieţi ca el!"

Deci a fost odată ca niciodată ceva numit A.S.A.R. Crevel începuse să aibă o mină îngrijorător de proastă. Credea că nu există nimic mai grozav pe lume decât congresul scriitorilor şi artiştilor revoluţionari şi se deda la toate excesele afrodisiace şi extenuante ale frământărilor şi contradicţiilor ideologice. Suprarealist, el a crezut totuşi din toată inima că puteam merge mână-n mână cu comuniştii, fără să fim siliţi la concesii. Cu toate astea, cu mult înainte de deschiderea lucrărilor congresului, s-au declanşat intrigi dintre cele mai josnice şi delaţiuni scârboase, care au asigurat pur şi simplu lichidarea platformei ideologice pe care urma s-o susţină grupul nostru. Crevel făcea naveta între comunişti şi suprarealişti, încercând din răsputeri concilieri disperate, pentru care, epuizat, murea şi învia. În fiecare seară — o dramă şi o speranţă. Drama cea mai mare a fost cearta iremediabilă cu Breton. Ca un copil, Crevel a venit cu lacrimi în ochi să-mi povestească. Nu l-am încurajat pe drumul comunist. Dimpotrivă, m-am străduit, conform obişnuitei tactici daliniene, să provoc maximum de antagonisme insolubile în fiecare situaţie, pentru a extrage maximum de suc iraţional din toate aceste ocazii. A fost tocmai momentul când obsesia mea „Wilhelm Tell-pian-Lenin" a fost înlocuită cu cea a lui „Mare-paranoic-comestibil", adică Adolf Hitler. Am răspuns lacrimilor lui Crevel spunând că singura concluzie

practică şi raţională a congresului A.S.A.R. era să se voteze o moţiune, în care să se recunoască lirismul poetic irezistibil al privirilor şi al dosului dolofan al lui Hitler, ceea ce nu excludea lupta împotriva lui pe plan politic, ba dimpotrivă. Îi împărtăşeam lui Crevel şi îndoielile mele privind canonul lui Policlet[1] şi anume faptul că eram aproape sigur că Policlet fusese fascist. René a plecat zdrobit. Şi fiindcă avusese dovada acestor afirmaţii, zilnic, în timpul şederilor la Port Lligat, Crevel era cel mai convins dintre prietenii mei că sub stratul nebuniilor mele celor mai pitoreşti şi mai tragice se afla întotdeauna un strat de adevăr, cum zicea Raimu. După o săptămână, m-am simţit apăsat de o cumplită vinovăţie. Trebuia să-i telefonez lui Crevel, altfel m-ar fi crezut de partea lui Breton, deşi acesta din urmă era departe de a-mi împărtăşi lirismul hitlerist, ca şi ceilalţi din congres, de altfel. În săptămâna aceea, plină de aşteptări, Breton a fost împiedicat, prin intrigi de culise, să citească măcar raportul grupului suprarealist. În locul lui, a fost însărcinat Paul Eluard să prezinte o formă redusă şi îndulcită a textului. La sfârşitul acelor zile, Crevel era probabil sfâşiat între sarcinile de partid şi exigenţele grupului suprarealist. Când, în sfârşit, m-am hotărât să-l sun, la capătul firului mi-a răspuns o voce bizară, cu un dispreţ olimpian: „Dacă sunteţi cât de cât prieten cu Crevel — mi s-a spus —, urcaţi-vă într-un taxi şi veniţi imediat. E pe moarte. A încercat să se sinucidă."

M-am aruncat într-o maşină. Când am ajuns pe strada lui, am fost uimit câtă lume era acolo. O maşină de pompieri stătea parcată în faţa casei. N-am înţeles ce legătură putea să fie între pompieri şi sinucigaş, bănuind, printr-o asociaţie de idei tipic daliniană, că s-or fi brodit în aceeaşi casă un incendiu şi o sinucidere. Am intrat în camera plină de pompieri a lui Crevel. René sugea din tubul de oxigen cu o lăcomie de sugar. N-am mai văzut pe nimeni agăţându-se de viaţă în felul acesta. După ce se omorâse cu gazul Parisului,

[1] Sculptor grec din secolul al V-lea a. Chr.

încerca acum să renască prin oxigenul de la Port Lligat. Înainte să se omoare, își atârnase la încheietura mâinii un cartonaș pe care scrisese cu litere mari și ferme: RENÉ CREVEL. În vremea aceea nu știam prea bine să folosesc telefonul, așa că m-am dus repede la vicontele și vicontesa de Noailles, buni prieteni cu Crevel, de unde am putut să anunț suficient de discret și într-o manieră adecvată vestea ce avea să bulverseze Parisul și pe care eu o aflasem cel dintâi. În salonul luminat de bronzuri aurite, pe fondul negru-măsliniu al tablourilor de Goya, Marie-Laure a spus cuvinte excesiv de inspirate despre Crevel; ele au fost de altfel de îndată uitate. Jean-Michel Franck, care avea să se sinucidă și el nu peste multă vreme, a fost cel mai afectat de moartea lui Crevel și a traversat mai multe crize de nervi în zilele următoare. În seara cu pricina, ne-am plimbat la întâmplare pe bulevarde, am văzut un film cu Frankestein. Ca toate filmele pe care le văd și conform sistemului meu paranoic-critic, și acesta ilustra până în cele mai mici amănunte necrofilia și obsesia morții pe care le avea Crevel. Frankestein îi semăna și fizic. Scenariul se baza chiar pe ideea morții și renașterii, ca un fel de presimțire pseudoștiințifică despre fenixologia noastră.

Realitățile mecaniciste ale războiului aveau să măture toate frământările ideologice. Crevel era una dintre acele frunze de ferigă răsucite care nu se pot desfășura decât pe lângă vârtejurile limpezi, spumoase și leonardești ale eleșteelor ideologice. După Crevel, nimeni n-a mai pus în discuție în mod serios materialismul dialectic, nici materialismul mecanicist și nici nimic altceva. Dar Dalí vă asigură aici că, mai târziu, când spiritul își va fi regăsit podoabele sale cele mai fin cizelate, cuvintele „monarhie, misticism, morfologie, fenixologie nucleară“ vor redeveni importante în lume.

René Crevel, Crevelera, îți strig: Crevel, renaști. Și tu îmi răspunzi, în manieră spaniolă și în castiliană:

— *Presente!*

A fost odată ca niciodată ceva care se numea A.S.A.R.!

1953

MAI

Port Lligat, 1

Mi-am petrecut iarna la New York, ca de obicei, adunând o grămadă de succese de tot felul. Ne-am întors la Port Lligat de o lună şi astăzi, exact ca anul trecut, m-am hotărât să-mi reiau jurnalul. Celebrez un 1 Mai dalinian prin muncă frenetică, împins de o dulce angoasă creativă. Mustăţile nu mi-au fost niciodată mai lungi ca azi. Trupul îmi e complet închis în veşminte. Afară de mustăţi.

2

Cred că, pentru orice pământean, cea mai suavă formă de libertate e aceea de a trăi fără a fi nevoit să muncească.

Din zori şi până-n noapte, am desenat şase chipuri de îngeri, matematici, explozivi, de o frumuseţe atât de mare încât, la urmă, eram extenuat, absolut stors. La culcare, mi-am amintit de Leonardo, care compară venirea morţii, la capătul unei vieţi împlinite, cu apropierea somnului la sfârşitul unei zile de muncă.

3

În timp ce lucrez, sunt cutreierat de nesfârşite reverii legate de „fenixologie". Tocmai eram pe cale să renasc pentru a treia oară, când am auzit la radio vorbindu-se despre o invenţie de la concursul Lépine. Cică s-ar fi găsit metoda de a-ţi schimba culoarea părului fără să-ţi mai asumi riscurile obişnuite ale vopsitului. O pudră microscopică, încărcată cu electricitate de semn contrar celei din firele de păr, provoacă modificarea culorii. Dacă o să fie nevoie, aş

putea să-mi păstrez părul, de un negru superb, ca să fiu pregătit pentru realizarea utopiilor mele „fenixologice“. Această perspectivă m-a umplut de o vie bucurie copilăroasă, mai ales în această primăvară când mă simt întinerit din toate punctele de vedere.

4

La intrarea în Cadaqués, Gala a dat peste o stână. Ar vrea s-o cumpere şi s-o transforme; i-a vorbit despre asta ciobanului.

5

În motoul cărţii mele despre meşteşuguri[1] am scris: Van Gogh şi-a tăiat urechea; înainte să v-o tăiaţi şi dumneavoastră, citiţi această carte. Citiţi acest jurnal.

6

Totul poate fi bine făcut sau rău făcut. Lucru valabil şi pentru pictura mea!

7

Să ştiţi că cea mai teribilă dintre viziunile minţii dumneavoastră poate fi pictată cu meşteşugul unui Leonardo da Vinci ori al unui Vermeer.

8

Pictorule, nu eşti un orator! Deci pictează şi taci!

9

Dacă refuzaţi să studiaţi anatomia, arta desenului şi a perspectivei, estetica matematică şi ştiinţa culorii, daţi-mi voie să vă spun că e mai degrabă vorba de lene decât de geniu.

10

La naiba cu capodoperele crescute din lene!

---

[1] *50 secrets of magic craftsmanship*, de Salvador Dalí, The Dial Press, New York, 1948.

11

Începeţi prin a desena şi a picta precum vechii maeştri, apoi faceţi cum vă taie capul — veţi fi întotdeauna respectat.

12

Gelozia celorlalţi pictori a fost întotdeauna termometrul succesului meu.

13

Pictori, fiţi mai degrabă bogaţi decât săraci. Şi pentru asta, urmaţi-mi sfatul.

14

Pe cinstite... nu pictaţi necinstit!

15

Henry Moore e englez!

16

Precum Voltaire cu Bunul Dumnezeu, cu Braque mă salut, dar nu ne vorbim!

17

Matisse: triumful gustului burghez şi al promiscuităţii.

18

Piero della Francesca; triumful monarhiei absolute şi al castităţii.

19

Breton: câtă intransigenţă faţă de o decădere aşa de măruntă!

20

Aragon: ce mult arivism şi ce puţin folos!

21

Eluard: cât noroi ca să rămâi aşa de curat.

22

René Crevel: troțkismul lui bonapartist o să-l renecreveleze, cu siguranță.

23

Kandinsky? E lucru sigur: în el nu vei găsi niciodată un pictor rus. Kandinsky ar fi făcut minunate mânere de baston în email cloisonné, cum e cel pe care mi l-a dăruit Gala de Crăciun.

24

Pollock: „marseillezul“, revoluționarul abstracțiunii. Romanticul serbărilor galante şi al focurilor de artificii, cum a fost şi cel dintâi taşist senzual, Monticelli. E mai puțin prost ca Turner. Fiindcă e şi mai nul decât el.

25

Oare revenirea în actualitate a artei africane, lapone, bretone, letone, majorcane sau cretane nu înseamnă pur şi simplu o cretinizare de tip modern? E numai chinezărie şi singur Dumnezeu ştie cât de puțin îmi place mie arta chineză!

26

Am avut din fragedă pruncie obiceiul absolut vicios de a mă socoti altfel decât muritorii de rând. Acum, chestia e pe cale să-mi reuşească.

27

Pe primul loc: Gala şi Dalí
Pe locul doi: Dalí
Pe locul trei: toți ceilalți, inclusiv noi, bineînțeles.

28

29

30

A trecut momentul cel mai nefast pentru Meissonier.

IUNIE

1

Acum o săptămână, am descoperit că tot ce există în viața mea, inclusiv filmul, are o întârziere de circa doisprezece ani. Sunt unsprezece ani de când mă gândesc să fac un film în mod integral, totalitar, sută la sută hiper-dalinian. După calculele mele, acest film se va turna probabil în anul ce vine.

Eu sunt exact invers decât ciobanul din fabula lui La Fontaine: *Ciobanul și lupul*. În vreme ce în viața mea am realizat atâtea lucruri extraordinare, încă din adolescență, iată ce mi se întâmplă acum: orice aş anunța — de pildă corida liturgică în care nişte preoți curajoşi trebuie să danseze în fața unui taur care, în final, va fi ridicat la cer de un elicopter — toată lumea, mai puțin eu, crede în acest proiect, care, lucru uimitor, va sfârşi prin a prinde viață, inevitabil.

La douăzeci și șapte de ani, am făcut două filme în colaborare cu Buñuel, în vederea instalării mele la Paris: *Câinele andaluz* şi *Vârsta de aur*. Pe urmă, Buñuel a continuat să lucreze singur, realizând alte filme. Mi-a făcut astfel inestimabilul serviciu de a arăta lumii, pe această cale, cine era geniul şi cine spiritul primar în *Câinele andaluz* şi în *Vârsta de aur*.

Dacă va fi să fac filmul, vreau să fiu sigur că, de la un capăt la altul, va fi un şir de minunății, altfel nici nu merită să te deranjezi ca să vezi un spectacol. Cu cât va avea un public mai numeros, cu atât va aduce mai mulți bani autorului — atât de nimerit poreclit „Avida Dollars". Dar pentru ca un film să pară senzațional în ochii spectatorilor, ei trebuie făcuți să creadă cu adevărat în minunile ce li se arată.

Şi singura metodă e să renunţi, de la bun început, la folosirea respingătorului ritm cinematografic actual, la retorica plicticoasă şi convenţională a mişcării aparatului de filmat. Cum poţi să crezi, măcar o secundă, fie şi în cea mai banală melodramă, când aparatul îl urmăreşte pe asasin peste tot, în travelling, până şi la baie, unde intră să-şi spele mâinile mânjite de sânge? De aceea, chiar înainte de a-şi începe filmul, Salvador Dalí va lua măsuri severe de imobilizare a camerei de luat vederi, care va fi bătută în cuie pe pământ, precum Cristos pe cruce. Acţiunea iese din cadru? Cu atât mai bine! Publicul are să aştepte angoasat, exasperat, anxios, cu răsuflarea tăiată, tropăind extaziat sau, poate, plictisit, ca acţiunea să revină în „câmpul vizual". Numai dacă nu cumva vor veni să-i ţină de urât imagini superbe şi absolut fără legătură cu acţiunea filmului, defilând sub ochiul imobil, priponit şi hiperstatic al camerei daliniene reduse, în sfârşit, la adevărata ei menire — aceea de sclavă a prodigioasei mele imaginaţii.

Filmul meu va fi exact contrariul a ceea ce se înţelege printr-un film-experiment, de avangardă şi, mai ales, complet altceva decât ceea ce se numeşte în ziua de azi „creator", adică nimic alta decât o slugarnică supunere faţă de toate locurile comune ale prea-tristei arte moderne. Filmul va povesti istoria adevărată a unei femei paranoice, îndrăgostită de o roabă. Obiectul roabă preia, rând pe rând, toate atributele fiinţei iubite, pentru al cărei cadavru slujise drept mijloc de transport. Din acest motiv se va numi *Roaba de carne*. Toţi spectatorii vor fi siliţi, fie că sunt spirite subţiri ori mediocre, să ia parte la delirul meu fetişist, pentru că este vorba despre un caz absolut real, relatat aşa cum nici măcar un documentar n-ar fi reuşit s-o facă. În ciuda realismului său categoric, opera mea cinematografică va conţine scene cu adevărat miraculoase şi nu mă pot împiedica să nu deconspir câteva cititorilor mei, cu unicul scop de a-i face să salivează de poftă. Spectatorii vor vedea cinci lebede albe explodând una câte una, într-o serie de imagini minuţios de

lente, dezvoltându-se în virtutea celei mai riguroase euritmii angelice. Lebedele vor fi îmbuibate dinainte cu grenade şi explozibil, aşa încât să se poată observa în detaliu împroşcarea măruntaielor şi proiectarea fragmentelor metalice în evantai. Schijele vor atinge norul de fulgi, iar spectatorul va putea să-şi imagineze că se izbesc unii de alţii corpusculi luminoşi. În experienţa mea, bănuiesc că fragmentele de metal vor avea o doză de realism comparabilă cu tablourile lui Mantegna, iar fulgii vor semăna cu aburul care l-a făcut celebru pe pictorul Eugène Carrière[1].

În filmul meu va mai fi şi o scenă reprezentând Fontana di Trevi din Roma. Diverse case, ferestre care se vor deschide şi şase rinoceri care vor cădea în apă unul după altul. La fiecare rinocer căzut, se va deschide o umbrelă neagră izbucnind din fundul fântânii.

În alt moment, se va vedea Place de la Concorde, în zorii zilei, traversată încet, în toate sensurile, de două mii de popi pe biciclete, purtând pancarte cu chipul aproape şters, dar încă recognoscibil, al lui Georges Malenkov. Şi, eventual, voi mai arăta şi o sută de ţigani spanioli care ucid şi măcelăresc un elefant pe o stradă din Madrid. Nu vor lăsa decât scheletul gol, refăcând astfel o scenă africană despre care am citit cândva într-o carte. În momentul în care încep să se vadă coastele animalului, doi dintre ţigani, care, în ciuda freneziei lor sălbatice, n-au încetat o clipă să cânte flamenco, intră în burta lui şi smulg măruntaiele cele mai frumoase, inima, rărunchii etc.... Încep să se bată pe ele cu cuţitele, în vreme ce ţiganii rămaşi afară continuă să tranşeze elefantul rănindu-i din când în când pe bătăuşii care umplu, într-o jubilaţie oribilă şi contondentă, interiorul animalului devenit o uriaşă cuşca sângerândă.

Dar nu trebuie să uit şi de o scenă muzicală în care Nietzsche, Freud, Ludovic al II-lea al Bavariei şi Karl Marx îşi vor cânta doctrinele cu o inegalabilă virtuozitate, dându-şi

[1] Pictor şi litograf francez, *cf.* Larousse, născut la Gournay. În lucrările lui, chipurile se detaşează întotdeauna pe un fond ceţos (1849–1906).

replica unul altuia, acompaniaţi de o muzică de Bizet. Scena se va derula pe malul lacului Vilabertran, în mijlocul căruia, tremurând de frig în apa până la brâu, o femeie foarte bătrână, îmbrăcată în torrero, va purta, în echilibru, pe capul perfect ras, o omletă cu verdeaţă. Ori de câte ori omleta va aluneca, picând în apă, un portughez va fi acolo ca să aşeze alta în loc.

Spre final, se va vedea un glob de candelabru, când mai mic, când mai mare, acoperindu-se progresiv de ornamente, apoi ofilindu-se brusc, reînflorind dintr-o dată, când lichefiat, când tare etc... Mă gândesc de vreun an că întreaga istorie politică a umanităţii materialiste poate fi redată simbolic prin metamorfozele unui simplu dovleac — exact cel deghizat în imaginea candelabrului globular. Acest studiu minuţios şi atât de lung durează exact un minut în filmul meu şi corespunde viziunilor unui om orbit de lumina soarelui, care închide ochii, apăsându-şi dureros pleoapele cu dosul mâinii.

Toate acestea, pe care numai eu le pot realiza, sunt bineînţeles inimitabile, câtă vreme eu, împreună cu Gala, sunt singurul deţinător al secretului de a face film fără să fie nevoie de montaj. Numai secretul în sine şi va prilejui cozi uriaşe în faţa cinematografelor unde va rula filmul meu. Căci, contrar aşteptărilor naive, *Roaba de carne* nu va fi doar un film genial, ci şi cel mai comercial din câte s-au făcut în această epocă. Toată lumea se va uimi, la unison, în faţa unicei lui calităţi: miraculosul!

AUGUST

1

Am aşezat urâţenia pe genunchi şi numaidecât m-am simţit obosit.

2

Suntem cu toţii înfometaţi şi însetaţi de imagini concrete. Probabil că arta abstractă la aşa ceva serveşte: să-i redea artei figurative virginitatea.

3

Visez o metodă care să vindece toate bolile, sau măcar pe cele psihice.

6

Vara alunecă şi se fărâmiţează. Între fălcile mele, strânse ca într-o criză de tetanie. Suntem deja în 6 august. Cum tabloul meu cu *Corpus hypercubicus*[1] e atât de perfect şi mă tem de orice adăugire, îmi vine o idee tipic daliniană. Spaima mea cea mai mare e lipsa de virilitate. În schimb, ceea ce-mi prisoseşte sunt dinţii strânşi până la scrâşnet. Aşa se face că după-amiază m-am ocupat cu două lucruri foarte diferite, dar nu lipsite de legătură: unul, testiculele torsului de Fidias şi celălalt, buricul de pe acelaşi tors de Fidias. Rezultatul: nu mai am aproape nici o spaimă! Bravo, bravo, Dalí!

7

Sosirea iahtului lui Arturo Lopez, „Gaviota“, cu Alexis şi prietenii lui. M-am sculat târziu şi m-am îmbăiat îndelung în marea

---

[1] *Cristos pe cruce*, donat de Chester Dales lui Metropolitan Museum of Art din New York.

tremurând ca o pădure de măslini. Închideam ochii şi aveam impresia că înot prin lichidul frunzelor de măslin. Noaptea, în aşteptarea vaporului, am visat o mare acoperită cu pete de acuarelă de toate culorile. Printr-un radar special, de invenţie proprie, le aranjam în aşa fel încât să iasă un minunat tablou „în radar“. Am degustat pe îndelete fiecare moment din această zi a cărei temă principală a fost: sunt una şi aceeaşi fiinţă cu adolescentul de altădată, care nu îndrăznea nici măcar să traverseze strada sau terasa din casa părinţilor săi de ruşinos ce era. Vedeam femei şi bărbaţi, pe care îi socoteam extrem de eleganţi şi roşeam în aşa hal, încât mă apuca ameţeala şi eram uneori în pragul leşinului. Astăzi suntem fotografiaţi, superdeghizaţi. Arturo, în costum persan şi purtând în jurul gâtului un colier gros de diamante cu emblema iahtului său. Eu, ultra-revizionistul, în pantaloni de turc turcoaz şi mitră de arhiepiscop. Primesc drept cadou nişte şalvari şi un fotoliu, copie a unei sănii a lui Ludovic al XIV-lea, cu spătarul făcut din carapacea unei ţestoase, cu o semilună de aur deasupra. Asta, probabil, din cauza aerului oriental de care sunt impregnate cele o mie şi una de nopţi vii ale biologiei galaniene a casei noastre cu flori catalane, cu cele două paturi în care dormim, cu mobilierul de Olot[1] şi cu samovarul nostru rarisim. Expediţia catalanilor în Orient e triumfător prezentă în locuinţa noastră unde prea-albul rege Arturo Lopez a venit să ne dreagă. Am dejunat în mijlocul portului (mijloc pe care l-am determinat foarte exact, cu ajutorul radarului), între şampanii de lux şi o colecţie de diamante şi bijuterii din aur şi email. Inelul baronului de Rédé, superb, a fost desenat de Arturo. Îmi amintesc că l-am şi văzut o dată într-unul din visele mele megalomaniace.

După plecarea lui Arturo, stâncile dinspre Cadaqués s-au stilizat, vreme de o jumătate de ceas, într-o lumină de Vermeer. Cred că e timpul ca, după toate aceste întâmplări,

---

[1] Orăşel lângă Figueras, de unde Gala a cumpărat câteva piese de mobilier stil, ce împodobesc casa de la Port Lligat.

catalanii să se întoarcă în Orient. Am propus aşadar o croazieră în Rusia cu „Gaviota“. Graţie ultimelor evenimente politice[1], optzeci şi patru de fecioare m-ar aştepta la debarcare. M-aş lăsa rugat. Ele ar insista. În fine, aş ieşi şi-ar izbucni dintr-o dată o furtună de aplauze.

8

Prefir în minte dejunul de ieri şi, în acelaşi timp, mă pregătesc să am luni, adică poimâine, o şedinţă de lucru virginală, ca şi cum ar fi cea dintâi din viaţa mea. N-am simţit nicicând atâta plăcere pictând. Vom merge să ne scăldăm la Junquet, îmi place din ce în ce mai mult apa. E o dovadă că tehnica mea picturală se află pe drumul cel bun, pentru că reuşesc chiar să şi înot şi, se ştie, pentru un filozof, a înota echivalează cu a-şi ucide un fiu. De-aceea, ori de câte ori înot, caut să mă identific cu *Wilhelm Tell*. Ce frumos ar fi să vezi o sută de filozofi înotând şi încercând să-şi mişte mâinile în ritmul ariilor din *Wilhelm Tell* de Rossini!

Duminica, drum al perfecţiunii! Duminica totul trebuie să fie MAI BINE! Îi vom întâlni de două ori în vara asta pe soţii Lopez. Cristul meu e cel mai frumos. Mă simt mai puţin obosit. Mustăţile mele sunt sublime. Gala şi cu mine ne iubim din ce în ce mai mult. Totul trebuie să fie şi mai bine! Sunt tot mai lucid, cu fiecare sfert de ceas care trece şi sfărâm din ce în ce mai multă perfecţiune între dinţii mei încleştaţi. Voi fi Dalí, voi fi Dalí! Trebuia ca visele să mi se populeze cu imagini din ce în ce mai frumoase şi mai suave ca să-mi hrănească gândurile din timpul zilei.

Trăiască Dalí şi Gala!

Da sau nu, sunt oare menit să fac minuni?

Da, da, da, da şi da!

10

Privesc spătarul din carapace de broască ţestoasă al fotoliului dăruit de Arturo Lopez. Mica semilună de aur de deasupra

[1] Moartea lui Stalin.

lui nu poate avea decât o singură semnificație: cel mult într-un an vom putea merge în Rusia, altfel de ce-ar fi venit să se instaleze tocmai în camera noastră de la Port Lligat acest fotoliu-săniuță, cu semiluna lui cu tot ?

Malenkov are înfățișarea, materia și calitatea unei gume marca Elephant. Comunismul tocmai urmează să fie șters. Galatka pregătește Cadillacul ca să meargă-n Rusia; și „Gaviota“ se pregătește.

Stalin, cel definitiv șters, cine-a fost?

Și unde-i e mumia?

11

Tocmai când mă pregăteam să-ncep lucrul, cu sentimentul că trebuie să profit de orice clipă liberă, pentru că sunt în întârziere cu tabloul, Gala îmi spune că ar fi foarte nefericită dacă, în mod excepțional, n-aș merge cu ea în excursie la capul Creus. E cea mai calmă și cea mai frumoasă zi a verii și Gala ține să profit de ea. Prima reacție e să-i spun că mi-e imposibil, dar tocmai de aceea și ca s-o fac fericită, accept. E o voluptate să rămâi inactiv exact atunci când ești mai grăbit! Dorința de a picta mi se va accentua și simt că tocmai din cauza acestor întreruperi neprevăzute tabloul meu se va încheia, în mod latent.

Petrecem o după-amiază demnă de zei. Toate aceste stânci sunt torsuri de Fidias în formare. Cel mai frumos loc din Mediterana se află exact între capul Creus și roca de la Tudela. Frumusețea supremă a Mediteranei e înrudită cu cea a morții. Stâncile paranoice de la Cullaro și Francalos sunt cele mai moarte din lume. Nici una din formele lor n-a fost vreodată vie sau actuală.

Întorcându-ne din această promenadă filozofică, ne simțim exact că și cum am fi petrecut o după-amiază moartă.

Voi numi această zi — zi istorică: întoarcerea ținutului marilor simulacre moi, care de fapt sunt tari.

12

Seara, mare serbare cu lansări de baloane. Unul are forma unui țăran catalan. Aproape că ia foc, apoi se pierde în infinit.

Când se mai vede doar cât un purice, câțiva zic: „Uite-l că se mai vede încă!“ iar alții: „Nu se mai vede!“ Şi totuşi, tot timpul mai e câte unul care crede că-l vede încă. Asta mă face să mă gândesc la dialectica lui Hegel, tristissimă, fiindcă acolo totul se pierde în infinit. Cu fiecare zi, vom avea tot mai multă nevoie de spațiul finit.

Vedem căzând pe cer o stea verde veroneze, cea mai mare din câte am văzut vreodată, şi o compar cu Gala, care pentru mine a fost cea mai strălucitoare stea căzătoare, cea mai limpede şi mai finită!

13

Philips e un tânăr pictor canadian, un fanatic dalínian. Un înger mi l-a trimis. I-am făcut atelier dintr-o baracă. Desenează deja cu mare acuratețe tot ce-i cer şi asta îmi îngăduie să mă eternizez pe detaliile care-mi plac cel mai mult, simțindu-mă mai puțin vinovat. De la 6 dimineața, Philips e jos, desenând vaporul Galei aşa cum i-am cerut.

Port Lligat e galben şi arid. Când simt urcând în mine din străfundul ființei setea aceea atavică şi arabă, o iubesc cel mai mult pe Gala.

14

Din spaima de a atinge chipul Galei am să sfârşesc prin a învăța să pictez! Trebuie să pictezi în forță, repede, să aştepți ca tonurile antagonice să se topească în romburi având contururi bine definite şi apoi să pui culoarea în cele luminoase, ca să le forțezi să devină mediumnice.

Trebuie să abordez cu tot curajul chipul întreg al Galei.

15

Degust după-amiaza acestei zile a Sfintei Fecioare. Tună şi plouă. Încep supra-pictura de la coapsa stângă, apoi întrerup, din lipsă de lumină. Gândit la nevoia de a găsi dogme pline de certitudini asupra vieții de dincolo. Am intuiția că în opera lui Raymundus Lullus am să găsesc cândva motivele

în stare să mă convingă. Până atunci, am o tehnică aşa de avansată, încât nu pot să-mi permit nici măcar în gând gluma de a muri. Chiar dacă aş fi foarte bătrân.

Înapoi, păr alb! Înapoi, păr alb!

După ce am inventat faimoasele ouă daliniene pe farfuria fără farfurie, acum rezultă că sunt „anti-Faustul fără farfurie".

16

În această duminică descopăr culoarea de alună submarină a ochilor Galei, culoare care, împreună cu cea a măslinilor marini, mă emoţionează întreaga zi. Mi-e tot timpul dor să contemplu aceşti ochi care, după Gradiva, Galarina, Leda, Gala Placida, sunt fără îndoială exact cei ai capului de un metru pătrat din viitorul meu tablou, intitulat „Septembrenel". Va fi cel mai vesel tablou din lume. Aşa de vesel, încât am de gând să reuşesc total, în mod sigur, să pictez tablouri care, prin intenţiile lor ironice, pur şi simplu să stârnească râsul, râsul fizic şi zgomotos.

Philips pictează meticulos la tabloul meu. Nu-mi rămâne decât să stric totul ca să-l termin.

Simt o forţă eroică în mine, pe care vreau s-o dezvolt aşa de mult încât să ajung să nu-mi mai fie frică de nimic!

Din exces de prudenţă, pun atât de puţină culoare în coapsa dreaptă, încât, vrând să adaug, pătez tabloul. De afară, aud urcând ca o muzică celestă murmurul de admiraţie al oamenilor care stau în jurul casei. Secretul cel mai ultrasecret este că pictorul cel mai faimos din lume, adică eu, încă nu ştie să picteze. Sunt cu toate astea foarte aproape de a afla şi am să pictez dintr-o dată un tablou mai presus decât cele ale Antichităţii. Insist la testiculele lui Fidias[1], ca să-mi refac curajul...

Ah! dacă nu mi-ar fi frică să pictez! În cele din urmă, doresc ca fiecare trăsătură de penel să atingă absolutul şi să

[1] În acelaşi an cu *Cristos pe cruce*, Dalí a pictat un tors de bărbat inspirat de Fidias.

dea cea mai desăvârşită imagine a testiculelor picturii, care nu sunt şi ale mele.

Dobitocii consideră că ar trebui să ţin cont de sfaturile pe care le dau altora. Mi-e imposibil, fiindcă eu sunt cu totul altceva...

18

„Cum ies, scandalul se ţine după mine.“

Don Juan, Tirso de Molina

Întocmai ca în cazul lui Don Juan, scandalul se aprinde oriunde apar. La ultima campanie din Italia, numai ce am debarcat la Milano, că nişte inşi total absurzi mi-au şi făcut un proces din pricina expresiei „mistică nucleară“, pretinzând că le-am furat invenţia.

O prinţesă italiană a venit, cu o întreagă suită şi la bordul unui iaht, să mă vadă. Mi se spune din ce în ce mai des „maestre“, dar ce e absolut delirant e că măiestria mea este strict mentală!

Linişte! Cred că mâine seară testiculele lui Fidias mă vor ajuta să pictez la perfecţie, mai ales în ce priveşte braţul stâng.

19

Graţie testiculelor lui Fidias, pictez sublim coapsa stângă. Frizez perfecţiunea, ceea ce vrea să spună că perfecţiunea e încă imens de departe, ca orice „frizează“. Dar „frizează“ şi înainte nu „friza“.

Nişte tineri cercetători, specialişti în fizică nucleară, au venit astăzi să mă vadă. Au plecat fermecaţi, după ce mi-au promis că-mi trimit cristalizarea cubică a sării fotografiată-n spaţiu. Ţin ca sarea — simbol al incombustibilităţii — să perfecteze, ca mine şi ca Juan de Herrera[1], ideea de *Corpus hypercubicus*.

---

[1] Arhitectul spaniol care a făcut Escurialul, autor al unui „Discurs asupra formei cubice“, care l-a inspirat pe Dalí în al său *Corpus hypercubicus*.

20

Îmi repet încă o dată — dacă nu mi-aş spune-o singur, nu ştiu cine ar mai face-o — că încă din adolescență m-am deprins să socotesc în chip vicios că îmi pot îngădui orice numai fiindcă mă cheamă Salvador Dalí. De atunci şi până astăzi, de-a lungul întregii mele vieți, am continuat să mă port în acest fel şi mi-a reuşit.

Privesc tabloul şi observ un defect la coapsa stângă. Se datorește încrederii mele nelimitate în capacitatea de fuziune a pastei. Mai precis, trebuie să presez şi să întind pasta până la fuziunea perfectă a contururilor.

Foarte important: culoarea riscă să se topească la contururi până la dispariție. Trebuie plecat din centru şi estompat spre margini. Petele înseamnă culoare neamestecată şi nelucrată.

22

Secretul zilei de azi e că nu trebuie să galopez în fața verii, care-mi scapă printre dinții încleştați. În zadar i-am strâns cât am putut, ca să nu las practic nici un fel de libertate timpului, dar tot îi las iluzia că poate să-mi scape. Timpul se prinde mereu în jocul ăsta, pe care Heraclit cel obscur l-a definit în mod clar atunci când a spus: „Timpul e un copil." Azi totul se verifică prin constatarea că timpul este de negândit în afara spațiului.

Mâncăm struguri muscat. Totdeauna am crezut că, dacă pui un bob la ureche, auzi un fel de muzică. De aceea am obiceiul ca, la sfârşitul mesei, să-mi pun câte un bob de strugure din soiul ăsta în urechea stângă. Răcoarea lui mă încântă şi deja mă gândesc cum să folosesc misterul acestei încântări.

23

Plecăm la Barcelona, unde Serge Lifar, domnul M. Bon şi baronul de Rotschild aduc machetele pentru baletul meu. Sper că muzica va fi foarte proastă. Ideea baletului concepută de Rotschild e deplorabilă. Voi putea deci să fac o groază

de nebunii daliniene de unul singur, convins că Bon şi Lifar nu vor pune condiţii.[1]

Pe drum, am să mă pot bucura de popularitatea mea în continuă creştere.

24

Trăiesc împreună cu Gala un fel de lună de miere. Relaţiile noastre sunt mai idilice ca niciodată. Simt că treptat dobândesc acel curaj care-mi lipseşte încă şi anume, să fac din viaţa mea eroică o capodoperă. După asta, ar urma să fiu erou în fiecare clipă, neîncetat.

La Barcelona, îl întâlnesc pe Lifar. Creez pe loc decorul, format din nişte pompe de aer cald. Umflându-se, pompele ridică o masă cu un candelabru.

Pe masă, voi instala adevărata pâine franțuzească, de 80 de metri lungime.

25

Întoarcerea la Port Lligat. În timp ce-mi pregătesc cu cea mai mare plăcere paleta, sunt cuprins de crampe la stomac, care durează şi nu mă lasă să dorm. Presimt că această întâmplare e providenţială. Întârzierea la care sunt silit mă decide şi mai mult să termin *Corpus hypercubicus*.

26

Zi ploioasă. Crampele au dispărut. Dorm toată după-amiaza şi-mi pregătesc lucrul pentru mâine. Cu siguranță, toate aceste întârzieri sunt bine venite. Casa e plină de tuberoze, de parfumuri minunate. Acum stau în pat. *El gatito bonito*[2] toarce, făcând exact acelaşi zgomot ca pântecul meu agitat de tulburări intestinale. Cele două zgomote lichide şi sincrone îmi provoacă vii satisfacţii. Am să adorm simțind cum mi se adună saliva-n colțul gurii.

Suflă Tramontanul, semn că mâine voi avea parte de o lumină paradiziacă-n zori, ca să-mi reiau supra-pictura la *Corpus hypercubicus*.

---

[1] Este vorba despre *Sacre de l'Automne*, pe muzica lui Henri Sauguet.

[2] Drăgălaşa pisicuță.

Bravo!
Boala asta a fost un dar al bunului Dumnezeu! Nu eram încă pregătit. Nu eram demn să pictez pântecul şi pieptul acestui *corpus hypercubicus* al meu. Exersez la coapsa dreaptă. Trebuie să-mi vindec burta şi să am din nou limba curată de tot. Mâine am să lucrez la testiculele din torsul lui Fidias, în aşteptarea purificării. Şi apoi, trebuie să învăţ să aşez desăvârşit pasta pornind de la mijloc spre margini.

28

Mulţumescu-ţi ţie, Doamne, că mi-ai trimis indigestia asta. Era tocmai ce lipsea din balanţa echilibrului meu. Septembrie o să înceapă să septembrească. La vremea asta, oamenii se îngraşă, în vreme ce, după statistici, în iulie se sinucid şi înnebunesc. Am adus un cântar de la Barcelona. Am să-ncep să mă cântăresc.

Gala şi Juan aşază o pălărie din blană de tigru, cu pană galbenă, pe capul lui *gatito bonito* şi îl deprindem să se culce într-un leagăn geodezic adus de la Barcelona. Amurgul şi răsăritul lunii se armonizează perfect cu mieunatul simfonic al pisicii şi al intestinelor mele. Această armonie viscerală şi lunară mă învaţă să-mi fac preţiosul *Corpus hypercubicus* definitiv incoruptibil. Va fi ceva frământat şi format în tiparul incoruptibil al pântecului şi al minţii mele.

29

Spaimă mare! Am febră mare şi sunt nevoit să stau în pat după-amiază. Pântecul nu mai ghiorăie, nici pisica nu mai toarce. „Văd" această febră ca şi cum ar fi opalescentă, irizată. Va fi ea oare curcubeul pe cerul bolii mele? Porumbeii[1], tăcuţi în zilele din urmă, uguie acum luând locul pântecului meu bolnav şi zgomotos, exact aşa cum a luat oaia locul lui Isaac pentru sacrificiu.

[1] Într-un porumbar, plin de beţe-suport pe care să se aşeze porumbeii, Dalí creşte vreo 20 de exemplare.

I-am dat o iasomie lui Andrés Sagara, care a venit să mă vadă împreună cu Jones şi Foix. Am fost şi eu de faţă la un banchet prelungit în onoarea poetului şi umanistului Carlos Ribas. S-a dansat *sardana**. Carlos Ribas şi-a petrecut toată viaţa studiind Grecia, încercând să înţeleagă ce-a însemnat ea pentru Antichitate. Ca de altfel toţi umaniştii din vremea noastră[1].

30

Slavă domnului, boala s-a dus. Mă simt purificat. Poimâine voi putea să reîncep lucrul la *Corpus hypercubicus*.

Îmi vine un gând dalinian: singurul lucru care nu-i va prisosi niciodată omenirii este exagerarea. Asta a fost marea lecţie a Greciei antice, pe care cred că, pentru prima dată, ne-a lămurit-o Friedrich Nietzsche. Într-adevăr, în Grecia, spiritul dionisiac a întrecut orice măsură şi orice exagerare, deşi spiritul apolinic atinsese în acelaşi timp cea mai înaltă măsură universală. Pentru a vă convinge, nu aveţi decât să vedeţi mitologia lor tragică. De aceea îi iubesc eu pe Gaudi, Raymundus Lullus şi Juan de Herrera, pentru că sunt făpturile cele mai exagerate din câte mi-a fost dat să cunosc.

31

Astăzi, Salvador Dalí a avut pentru prima oară în viaţă această angelică bucurie: s-a îngrăşat. Dimineaţa am fost trezit de zgomotul aripilor unui porumbel, care intrase în odaia noastră prin horn. Trebuie că n-a fost chiar o întâmplare. E semn că într-adevăr uguitul burţii mele s-a şi exteriorizat. Trilurile păsărilor vin să-mi confirme intuiţia: încep să mă ascult în afară, în loc să continuu să mă ascult înăuntru.

---

* Dans catalan jucat de mai mulţi dansatori, care fac un cerc (*n. t.*).

[1] Dalí a notat, pe marginea *Jurnalului* său, că a avut aceeaşi neplăcere gastrică şi nouă ani mai târziu exact în aceeaşi zi. Să ne amintim; nouă este cifra cubică prin excelenţă.

A venit vremea ca Gala şi cu mine să construim un „afară“. La îngeri, totul este „în afară“. Ei nu mai pot fi percepuţi decât prin ceea ce le este exterior.

Astăzi debutează dermo-scheletul sufletului lui Dalí.

Dalsy Fellowes, însoţit de un milord cu pantaloni de un roşu superb, cumpăraţi de la Arcachon, a venit la cină.[1]

---

[1] Nouă ani mai târziu, Dalí va nota pe margine, cu un scris foarte diferit: „În mod sincronic, hotărăsc în acest an 1962 să construiesc ziduri pline cu maşini cibernetice, întrucât creierul meu nu mai poate încăpea nici în capul meu, nici în casă. Am să le ridic în afara casei. În locul uguitului intestinelor, din anii ’53, va funcţiona creierul meu, ale cărui circumvoluţiuni vor avea aspect de intestine.“

SEPTEMBRIE

1

Septembrie va septembri zâmbetele şi corpusculii Galei. *Corpus hypercubicus* va octombri. Septembrie este mai ales luna hiper-galatării.

Pictez partea superioară a pieptului lui Crist. În timp ce lucrez, aproape nu mănânc. Doar puţin orez. Vara viitoare am de gând să-mi fac un costum hiper-imaculat special pentru lucru. Devin din ce în ce mai curat. Voi sfârşi prin a nu-mi mai îngădui decât mirosul sublim şi aproape imperceptibil al picioarelor mele, amestecat cu mirosul firului de iasomie de la ureche.

2

Mă perfecţionez. Găsesc mereu noi resurse tehnice.

Astăzi după-amiază am refuzat să primesc un domn necunoscut, dar, ieşind din casă ca să mă bucur de amurgul ce cobora peste Port Lligat, îl găsesc aşteptând, în speranţa că mă va vedea totuşi. Îi vorbesc şi aflu că e, de meserie, pescar de balene. De îndată, îi cer să-mi trimită mai multe vertebre de balenă. Promite, cu cea mai mare solicitudine, s-o facă.

Capacitatea mea de a profita de orice e practic nelimitată. În mai puţin de o oră am inventariat şaizeci şi două de întrebuinţări ale acestor vertebre: un balet, un film, un tablou, o filozofie, o decoraţie terapeutică, un efect magic, un procedeu halucinatoriu, liliputan şi psihologic, cauzat de aşa-zisele fantasme ale grandorii, o lege morfologică, proporţii supraumane, un nou fel de a urina, o perie. Totul în formă

de vertebră de balenă. Încerc în continuare să reconstitui amintirea olfactivă a unei balene putrezite, pe care m-am dus s-o văd când eram copil, la Puerto de Llansa.[1] De cum îi regăsesc mirosul, revăd în străfundul ochilor închişi, în plină stare hipnagogică, o forma care devine treptat un fel de Avraam sacrificându-şi fiul. Forma are culoarea gri a unei balene, ca şi cum ar fi fost tăiată chiar în carnea cetaceului.

Adorm legănat de o melodie despre frumoasa Elena. Frumoasa Elena şi balena se amestecă fonetic în subconştientul meu.

3

Contele de G., veritabil protagonist dalinian, spunea: balurile sunt pentru cei neinvitaţi. Deşi am primit o droaie de telegrame care mă imploră să vin la balul marchizului de Cuevas, rămân la Port Lligat, dar ziarele, mereu atente şi informate, nu uită să pomenească de prezenţa mea la Biarritz. Cele mai reuşite baluri sunt acelea despre care poţi vorbi mult fără să fi fost de faţă. Oul pe farfuria fără farfurie al balului fără Dalí e chiar Dalí.

Seara, Gala cade în admiraţie în faţa tablourilor mele. Mă culc fericit. Fericite tablouri ale vieţii noastre himeric de reale. Iubit septembrie, frumoasele tablouri ne înfrumuseţează. Mulţumesc Gala! Sunt pictor datorită ţie. Fără tine, nu mi-aş fi luat niciodată în serios talentul! Dă-mi mâna! Adevărul e că te iubesc din ce în ce mai mult...

4

În timp ce stau de vorbă cu un pescar, care-mi spune câţi ani are, am dintr-o dată sentimentul că aş avea 54 de ani[2]. Cât a durat siesta, sunt îngrozit de acest gând. Îmi spun apoi că poate am numărat invers! Îmi aduc aminte chiar că, după ce publicasem viaţa mea secretă, tata mi-a zis că m-am făcut cu un an mai mare. E posibil deci ca în realitate să am doar

[1] Mic port la nord de Cadaqués, pe Costa Brava.
[2] Dalí, născut în 1904, avea deci în realitate 49 de ani.

48 de ani! Anii ăştia — 53, 52, 51, 50, 49 — ani câştigaţi, îmi aduc o mare uşurare şi pictez dintr-o dată mult mai bine decât mă aşteptam pieptul lui *Corpus hypercubicus*. Am să aplic acum o tehnică nouă: să fiu fericit de tot ceea ce fac şi s-o fac fericită pe Gala, aşa încât totul să fie şi mai bine pentru noi. O să lucrăm mai mult ca niciodată?

Necazuri şi tu, păr alb, înapoi!
Sunt unealta nebună, fără farfurie şi fără ou!

5

În anul care vine am să fiu cel mai desăvârşit şi mai rapid pictor din lume.

Am crezut la un moment dat că se poate picta cu vopsea semiopacă lichidă, dar nu se poate. Vopseaua lichidă e absorbită de ambră şi totul devine galben.

6

În fiecare dimineaţă, experimentez la trezire o plăcere supremă, pe care abia azi am descoperit-o: plăcerea de a fi Salvador Dalí. Mă întreb fermecat ce minuni va mai face azi acest Salvador Dalí. Cu fiecare zi, mi-e tot mai greu să pricep cum pot trăi alţii fără să fie Gala ori Salvador Dalí.

7

Duminică hiper-sferică. Gala şi cu mine mergem până la Portolo, împreună cu Arturo, Joan şi Philips. Debarcăm pe insula Blanca[1]. E cea mai frumoasă zi din an.

Galateea, galanimfa geologiei marine pure şi gigantice, se întrupează încet dar sigur în elanul rafaelic-nuclear al viitorului şi sublimului meu tablou.

Seara, vine să mă vadă un fotograf de la Paris. Îmi spune că Juan Miró a dezamăgit pe toată lumea. Abuzează de tuşe pe pânză, ca şi de fierul de călcat culori. Abstracţioniştii se numără astăzi cu miile. Picasso a îmbătrânit enorm în câteva luni.

---

[1] Mică insulă în larg, în dreptul capului Creus.

Vremea este din ce în ce mai frumoasă. Inainte să adormim, Galateea mănâncă o enormă bomboană în formă de hering! De asemenea, această duminică avea să se încheie cu un imens ou de zahăr marin geologic, de o puritate rafaelică, galateeană şi daliniană, în vreme ce la Paris rahatul artistic supra-existenţialist tocmai se prăbuşeşte.

8

În fine, pictez chipul Galei într-o manieră absolut satisfăcătoare.

9

Am lucrat la drapajul galben cu cea mai mare hotărâre.

Seara, au venit să cineze Margarita Alberto, Dionisio şi sora lui. Gala purta un colier de corali. Margarita ne-a povestit balul marchizului de Cuevas şi incidentul dintre prinţul de Irlonda şi regele Iugoslaviei. Am vorbit pe urmă despre moarte. Numai Gala nu se teme de ea. Doar că îşi face griji cum am să trăiesc eu fără ea. Dionisio, foarte confuz, a recitat totuşi cu limpezime un pasaj din *Viaţa e vis* a lui Calderon. Are o vagă idee sau chiar încearcă să creadă că a scris-o chiar el, întrucât se crede o reîncarnare a lui José Antonio.

Ne culcăm foarte târziu, de aceea nu reuşesc să adorm şi asta mă hotărăşte să pictez iarăşi mâine braţul lui *Corpus hypercubicus*. Vizita prietenilor mei a fost ca umbrele dulci ale toamnei. Totul se estompează din ce în ce mai mult în jurul Galei şi al lui Salvador Dalí. În curând, vom fi unicele fiinţe reale şi transcendente din epoca noastră. Dionisio mi-a făcut un portret în ulei, deghizat în chinez.

Balul Cuevas a trecut ca umbra unor fantome travestite. Numai Gala şi Dalí sunt travestiţi de o mitologie deja indestructibilă. Iubesc atât de mult acest „noi"...

Interzis să mai reprezint vreodată o paiaţă.[1]

---

[1] „Râzi, deci, paiaţă" este titlul unui eseu aflat în pregătire de ani de zile. Dalí vrea să demonstreze acolo că mecanismul care declanşează cel mai sigur râsul şi emoţia spectatorilor e clovnul care primeşte o lovitură morală sau fizică în cap. A se vedea finalul *Îngerului albastru*.

10

Aminteşte-ţi de asta... Înmoaie cu ambră, apăsând tare, ambră bine dizolvată în esenţă de terebentină. Greşeala a fost că ai pus astăzi prea multă ambră. Cu lichidul acesta trebuie să înmoi o pensulă foarte lungă şi subţire. Aşa vei reuşi să colorezi tabloul fără să pătezi, căci petele vin din excesul de materie, foarte greu de adunat de pe margini. În privinţa lichidului, îl dozezi cum vrei. Pentru părţile tari, ai nevoie mai ales de culori lichide, pentru tuşele ultime — foarte lichide...

Vremea s-a schimbat. A plouat niţel şi bate vântul. Servitoarea pregăteşte o Gala prăjitură în faţa mea. Sunt pe cale de a şti tot ce trebuie ca să pictez magnific. Curând toţi or să exclame: „E senzaţional ce pictează Dalí!“ Şi totul se va datora răbdării şi echilibrului pe care mi-l creează Gala, ca şi acestui *Corpus hypercubicus* şi testiculelor lui Fidias, în care văd valori supreme.

11

Refac coapsa stângă. După ce se usucă, apar iarăşi pete. Pata trebuie tratată cu cartof şi re-pictată pur şi simplu hipercubic, fără frotiuri, nici estompări.

12

Refăcut faldurile galbene, care ies din ce în ce mai bine.

Astăzi, lucru unic! Pentru prima oară în viaţă resimt o dorinţă reală, vitală, de a vizita un muzeu de pictură.

13

Dacă aş fi pictat bine toată viaţa, n-aş mai fi putut fi vreodată fericit. Acum, mi se pare că am atins acel nivel de maturitate al lui Goethe, care, ajungând la Roma, exclama: „În sfârşit, mă voi naşte!“

14

Optzeci de tinere fete îmi cer să mă arăt la fereastra atelierului. Mă aplaudă, eu le trimit o sărutare. Mă simt cel mai

sublim Charlot, dacă Charlot o fi fost sublim. Mă retrag de la fereastră cu capul plin de gânduri deloc noi: „Ce trebuie făcut pentru a şti în sfârşit să pictezi foarte bine?“

15

Eugenio d'Ors, care n-a mai venit la Cadaqués de 50 de ani, trece să mă vadă, înconjurat de prieteni. E atras de mitul Lydiei de la Cadaqués.[1] Fără îndoială va fi posibil ca lucrările noastre, amândouă cu acelaşi subiect, să apară simultan. În tot cazul, a lui, vagamente estetică şi pseudoplatoniciană, nu va face decât să pună şi mai bine în lumină scheletul realist şi hipercubic al „planturoasei“ mele cărţi.

16

Sunt trezit târziu. Plouă tare şi e atât de întunecat afară, încât nici n-aş putea să pictez. Realizez dintr-o dată ce eşec tehnic reprezintă acest septembrie. Tocmai când pictam mai bine ca oricând faldurile drapate, am încercat, dintr-o dorinţă himerică de perfecţiune absolută, să pictez aproape fără culoare suprafeţe saturate de ambră. Voiam să ajung la cea mai desăvârşită măiestrie, la maximum de chintesenţă şi dematerializare. Rezultatul a fost dezastruos. Timp de o oră bucăţica pictată era sublimă, dar apoi, uscându-se, ambra absorbea culoarea şi totul devenea culoare ambră închis, acoperită de pete. Această înnegurare a lui *corpus hypercubicus* şi-a găsit ecoul în furtuna plumburie a acestui 16 septembrie. Timp de o după-amiază, viaţa mi-a fost cotropită de negură. Spre seară însă, mi-am dat seama de originea originalissimă a greşelilor mele. Le savurez. Gala ştie că totul se poate rezolva uşor, frecând pânza cu un cartof înainte de a o repicta. Voluptatea mea constă însă în a descoperi toate adevărurile tehnicii mele picturale exact prin aceste greşeli

[1] În *Viaţa secretă*, Dalí a povestit despre această matroană catalană, care l-a primit împreună cu Gala atunci când tatăl său îi izgonise de acasă. Lydia cea planturoasă nutrea o dragoste închipuită pentru Eugenio d'Ors, pe care îl zărise o singură dată, în tinereţe.

episodice şi de moment. Mai gust încă o clipă păcatul absolut, apoi cer să mi se aducă un lucru foarte relativ şi totodată foarte real, un cartof, ca să-i zic pe nume. Când îl văd aşezat pe masă, las să-mi scape un suspin, precum Goethe. În sfârşit, mă voi naşte!

Ce bine e să-ncepi să te naşti într-o zi cu furtună!

17

Pictez faldurile şi umbra braţelor. În Mexic, tocmai a murit un bărbat de o sută cincizeci de ani, lăsând un orfan de o sută şi un an. Cât mi-ar plăcea să depăşesc această vârstă! Încă mai aştept din partea ştiinţei (cu ajutorul lui Dumnezeu, bineînţeles) o prelungire considerabilă a vieţii. Până atunci, „a începe să te naşti", cum mi s-a întâmplat mie ieri, e deja un mod de-a nu muri. Persistenţă a memoriei, ceas lichid al vieţii mele, mă recunoşti?[1]

Gala a plecat la Barcelona cu Joan. Vom pescui lilieci pe cerul amurgului, înarmaţi cu beţe lungi, care au agăţate la capăt şosete negre de mătase, şosetele serilor noastre de gală de la New York.

Bună seara, Gala, bat în lemn ca să nu ţi se-ntâmple ceva. Tu eşti eu, tu eşti lumina ochilor mei şi ai tăi.

18

Un electrician a urcat să vadă *Corpus hypercubicus*. După o tăcere siderată, a exclamat: *Cristu*! În catalană, asta echivalează cu o înjurătură superlativă, categorică şi copleşitoare.

Pictez mai sigur ca oricând o bucată mare din drapaj şi desenez pânza care urmează să acopere sexul lui *corpus hypercubicus*. Totul în ciuda scârbelor de întreruperi ale curentului electric.

---

[1] Aluzie la un tablou foarte cunoscut al lui Dalí, proprietate a dlui şi dnei Reynold Morse, căruia autorul i-a dat următoarea definiţie; „După 20 de ani de totală nemişcare, ceasurile lichide s-au dezintegrat în mod dinamic, în timp ce cromozomii continuă devenirea ereditară a genelor din atavismele mele prenatale arabe."

Pictez supra-pictura cubului, cu umbra lui stângă. Seara, pictez ce desenasem în ajun, adică pânza care acoperă sexul lui *corpus hypercubicus*. Sunt în pat. Gala a plecat la pescuit de creveţi cu prietenii.

Deschid un număr vechi din 1880 din revista *La Nature* şi citesc o istorie sută la sută daliniană. Un înghiţitor de săbii şi lame ascuţie s-a simţit foarte rău după ce, la un chef cu amicii, i-a alunecat în stomac o furculiţă. Un anume doctor Polaillon i-a scos-o printr-o operaţie spectaculoasă. Istoria ar fi fost două sute la sută daliniană dacă în loc de furculiţă ar fi fost un rahat. O modific în acest sens, dându-i maximum de concreteţe şi respectând toate detaliile sale exasperante:

„O comunicare extrem de interesantă a fost făcută la Academia de Medicină de către doctorul Polaillon în cadrul şedinţei din 24 august a.c. Redăm câteva fragmente:

Am onoarea să prezint Academiei un rahat, pe care l-am extras ieri printr-o incizie stomacală. Numitul Albert D., de 25 de ani, de profesie barcagiu, se deda la exerciţii scatologice împreună cu o prietenă a lui, arăboaică. Pe 8 august, aflându-se la Luchon, s-a distrat cu câţiva amici înghiţind rahaţi uscaţi, de tot felul. Unul i s-a blocat în esofag şi era cât pe-aci să se sufoce, drept care, după o inspiraţie profundă, a leşinat. Revenindu-şi, a încercat de mai multe ori să scoată rahatul băgându-şi degetele pe gât. N-a izbutit. Rahatul a coborât tot mai mult în esofag şi a pătruns în stomac. A scuipat de câteva ori cu sânge, probabil din pricina zgârieturilor pe mucoasa faringelui şi esofagului, dar a doua zi şi-a reluat exerciţiile scatologice. După câteva zile, a simţit o jenă în epigastru şi s-a dus la mai mulţi doctori. Doctorul Lavergne l-a trimis la Paris, la mine. S-a internat în secţia mea de la Pitié, pe 14 august, la şase zile după accident.

Albert C. are o statură peste medie. E musculos, deşi cu membre fragile. Are pântecul supt, fără pic de grăsime şi sub

piele i se pot vedea conturându-se protuberanțele sau zonele mai plate ale muşchilor abdominali. Sexul este foarte mic, dar nesătul de satisfacție. Omul explică foarte coerent că rahatul a pătruns în stomac cu extremitatea rotunjită şi că-l simte în partea de sus a pântecului. Crede că e aşezat oblic pe o linie imaginară care ar trece puțin deasupra ombilicului, de la stânga la dreapta şi de jos în sus; extremitatea ascuțită ar fi astfel înfiptă profund în hipocondrul stâng, iar cea rotunjită, puțin mai jos de ombilic, în regiunea hipocondrului drept.

Rahatul este extrem de tare şi de mari dimensiuni. Bolnavul a observat că-l doare mai ales când stomacul e gol. Aşa că e silit să mănânce foarte des, ca să-şi diminueze suferința. De altfel, funcțiile stomacale şi intestinale se prezintă normal. N-a avut nici expectorări sangvinolente, nici vărsături...

Introducerea unei sonde esofagiene cu alenă metalică n-a dat nici un rezultat. Această sondă, creată de dl Collin, are rolul de a transmite urechii doctorului un zgomot caracteristic îndată ce alena atinge vreun corp străin aflat în stomac. Pentru că instrumentul nu ne-a transmis nimic, începusem să avem oarecari îndoieli privind existența rahatului în stomac. Îndoielile păreau şi mai justificate, întrucât bolnavul s-a arătat foarte neliniştit la ideea de a fi sondat. Ni s-a părut neverosimil ca un om obişnuit să înghită rahat să se sperie aşa de tare de înghițirea unei mici sonde esofagiene.

Ca să mă lămuresc, am recurs la dl Trouvé, care, cu amabilitatea sa bine cunoscută, a pus să se execute o sondă esofagiană după principiul stiletului său cu sonerie electrică. Ea ar fi urmat să ne semnaleze prezența rahatului în țesut. Când capătul sondei a ajuns în stomac, unul dintre internii mei, dl Trouvé, şi cu mine am auzit zgomotul respectiv al bateriei electrice, timp de o fracțiune de secundă. El a fost însă atât de fugitiv şi, în plus, imposibil de reprodus, încât tot nu eram convins.

Explorările ulterioare, conduse după ideea dlui Trouvé, au elucidat complet diagnosticul:

1. Un ac magnetic extrem de sensibil se orienta spre regiunea stomacală a bolnavului, de îndată ce acesta se apropia de el. Dacă bolnavul se mişca, acul magnetic îi urmărea mişcările.
2. Un electromagnet de mari dimensiuni, aşezat la câţiva milimetri de peretele abdominal, provoca o uşoară bombare a pielii atunci când era conectat la curent electric, ca şi cum, înăuntru, un corp ar fi tins către electromagnet.

Dacă era suspendat de un cordon, astfel încât să stea în dreptul stomacului bolnavului, electromagnetul oscila lipindu-se de piele ori de câte ori era conectat la curent.

Aceste curioase experienţe au arătat cu claritate că, într-adevăr, un corp străin, un rahat, se afla în partea superioară a cavităţii abdominale.

Coroborând această concluzie experimentală, pozitivă, cu spusele şi cu senzaţiile pacientului, cu propriile noastre observaţii la palparea abdominală şi prin sondare esofagiană electrică, am avut certitudinea existenţei unui rahat uscat în stomac.

O dată pus diagnosticul, mai rămânea să extragem corpul străin. Şi cum chirurgii n-au reuşit niciodată să extragă un corp străin atât de voluminos cu ajutorul penselor sau al altor instrumente introduse prin esofag, n-am mai făcut nici un fel de încercări de acest fel şi m-am hotărât să practic o incizie stomacală.

Incizia stomacului, făcută după principiile doctorului Labbé, s-a executat la 23 august şi rahatul a fost extras: doctorul Polaillon a făcut, de altfel, unele simplificări în metoda operatorie.

La sfârşitul acestei comunicări, dl baron Larrey a reamintit că stomacul se operează de foarte multă vreme şi că îşi aminteşte să fi citit într-o carte veche despre înghiţirea unui rahat de către o fetiţă. Câteva luni mai târziu, rahatul produsese o umflătură în epigastru. Ghidându-se după această umflătură, chirurgul a incizat peretele abdominal şi stomacul şi, găsind rahatul, l-a putut extrage.“

1954

1

[1] În ciuda aparențelor, acest an 1954 nu a fost un an gol, ci, dimpotrivă, unul dintre cei mai plini din viața lui Dalí. Acum a scris, de altfel, o piesă de teatru în trei acte: *Delirul erotic mistic,* cu trei personaje. După cum e de presupus, această dramă lirică de un erotism verbal accentuat nu va putea fi nicicodată reprezentată decât, cel mult, în strictă intimitate. Dalí a mai scris acum și *Cele 120 de zile ale Sodomei divinului marchiz de-a-ndoaselea* și a început să lucreze la filmul intitulat *Minunata poveste a dantelăresei și a rinocerului.*

1955

DECEMBRIE

Paris, 18

Aseară, apoteoză daliniană în templul Ştiinţei, în faţa unei mulţimi fascinate. Abia sosit în Rolls Royce-ul meu plin cu conopide şi salutat cu mii de flash-uri fotografice, am luat cuvântul în amfiteatrul cel mare de la Sorbona. Asistenţa fremăta, aşteptând cuvintele decisive. Şi le-a avut. Mă hotărâsem să fac publică cea mai delirantă dintre comunicările vieţii mele aici, la Paris, pentru că Franţa este ţara cea mai inteligentă din lume, cea mai raţională. Iar eu, Salvador Dalí, vin tocmai din Spania, care e cea mai iraţională şi mai mistică dintre ţări... Încă de la primele cuvinte, au izbucnit aplauze, fiindcă nimeni nu e mai sensibil la complimente ca francezii. Inteligenţa, am zis, nu duce decât în ceaţa diferitelor nuanţe ale scepticismului; ea are drept principal efect să le reducă pentru noi la coeficiente de incertitudine gastronomică şi supergelatinoasă, proustiană şi fezandată. De aceea e bine, şi chiar necesar ca, din timp în timp, spanioli ca Picasso şi ca mine să vină la Paris şi să mai pună sub ochii francezilor şi câte o halcă proaspătă şi sângerândă de adevăr.

Aici, au fost ceva foieli în sală, cum mă şi aşteptam. Câştigasem!

Atunci am spus pe nerăsuflate: Matisse a fost desigur unul dintre ultimii pictori moderni importanţi, dar el reprezintă exact ultimele consecinţe ale Revoluţiei franceze, adică triumful burgheziei şi al gustului burghez. Tunete de aplauze!!!!!!

Am continuat: consecinţele artei moderne sunt că, la ora actuală, s-a ajuns la maximum de raţionalism şi la maximum

de scepticism. În ziua de azi, tinerii pictori moderniști nu mai cred în NIMIC. Şi e absolut normal ca, atunci când nu crezi în nimic, să sfârșești prin a picta aproape nimic; este exact situația picturii moderne, inclusiv cea abstractă, estetizantă, academică, cu o singură excepție: un grup de pictori americani din New York, care, din lipsă de tradiție și datorită unui paroxism instinctiv, se apropie de un fel de credință pre-mistică, ce va lua amploare abia atunci când omenirea va fi în sfârșit conștientă de ultimele consecințe ale științei nucleare. În Franța, la polul diametral opus față de școala de la New York, nu văd decât un singur exemplu demn de a fi pomenit, acela al prietenului meu Georges Mathieu care, din cauza atavismelor sale monarhiste și cosmogonice, a îmbrățișat cea mai critică atitudine față de academismul picturii moderniste.

Aici s-au auzit iarăşi bravo-uri intense, care mi-au subliniat revelațiile. Nu-mi mai rămânea decât să le trântesc comunicarea pseudo-științifică pe care-o cloceam în minte. Evident, nu sunt un orator, nici măcar vreun om de știință, dar bănuiesc că în public se aflau și ceva savanți și mai ales morfologi, care vor fi putut judeca aspectul creativ și perfect valabil al delirului meu.

Le-am povestit despre mine, la nouă ani: mă aflu la Figueras, orașul meu natal, și stau în sufragerie, aproape gol. Mă sprijin cu coatele de masă și mă prefac că dorm, pentru ca servitoarea cea tânără să se uite la mine. Pe masă sunt firimituri uscate, care-mi intră în carne[1]. Durerea pe care mi-o produc e un fel de extaz liric, pregătit de cântecul privighetorii, care mă răvășise până la lacrimi. Imediat după acest episod, am ajuns să fiu obsedat, într-un fel aproape delirant, de *Dantelăreasa* lui Vermeer, a cărei reproducere era atârnată pe unul din pereți în biroul tatălui meu. O priveam prin ușa întredeschisă și mă gândeam, concomitent, la cornul de rinocer. Prietenii mei au găsit, mai târziu, că vedenia ține de delir,

[1] Dalí a precizat și altă dată că, la el, toate marile emoții se fac simțite prin cot. Niciodată prin inimă!

dar era absolut reală. Eram tânăr când am pierdut la Paris o reproducere după *Dantelăreasa*. Am fost bolnav de supărare şi nici n-am putut mânca până ce nu mi-am făcut rost de alta...

Asistenţa mă asculta fără să respire. Puteam deci să continui şi să le explic că preocuparea mea obsedantă pentru Vermeer şi pentru *Dantelăreasa* lui s-a transformat treptat într-o hotărâre majoră. Am cerut permisiunea să pictez o copie după tablou, la Luvru. Am sosit la muzeu, având în minte coarnele de rinocer. Spre surprinderea amicilor şi a muzeografului-şef, pe pânza mea au apărut nişte coarne de rinocer.

Respiraţia imperceptibilă a asistenţei s-a transformat într-un imens hohot de râs, repede sufocat de aplauze.

Trebuie spus, am conchis, că mă cam aşteptam la aşa ceva.

Pe ecran s-a proiectat o reproducere cu *Dantelăreasa* şi am putut arăta ce mă tulbură pe mine mai mult în acest tablou: totul se leagă de un ac, care nu se vede, ci e doar sugerat. I-am simţit nu o dată ascuţişul în carne, în cot, mai bine zis, de pildă când mă trezesc brusc din cea mai paradiziacă dintre sieste. Până acum, se considera că *Dantelăreasa* e un tablou calm, liniştit. Pentru mine însă, el pare posedat de o forţă estetică violentă, comparabilă numai cu antiprotonul recent descoperit.

Am cerut apoi operatorului să proiecteze copia făcută de mine. Sala s-a ridicat în picioare, aplaudând şi strigând: „E mai bun! Se vede că e mai bun!“ Le-am explicat că nu înţelegeam nimic din *Dantelăreasa* asta până să nu-i fi făcut copia şi că mi-a trebuit o vară întreagă de studiu asupra problemei ca să-mi dau în cele din urmă seama că, din instinct, desenasem curbe perfecte, logaritmice. Şi acum, când mi se întâmplă să ating firimituri de pâine, corpusculi adică, îmi vine în minte imaginea *Dantelăresei*. Mai târziu, am crezut că sunt dator să termin tabloul: ideile mele rinocerontice erau aşa de evidente, încât i-am trimis o telegramă prietenului meu Mathieu, în care-i spuneam: „De data asta, fără Luvru. Trebuie să mă aşez în faţa unui rinocer adevărat.“

Ca să mai destind atmosfera şi să-mi readuc auditoriul cu picioarele pe pământ, fiindcă începuse să se cam clatine ameţit, am pus să se proiecteze o fotografie a mea cu Gala, scăldându-ne la Cabo Creus, împreună cu o *Dantelăreasă.* Alte cincizeci erau răspândite prin grădina mea de măslini şi mă invitau mereu la alte şi alte reflecţii asupra acestei chestii cu implicaţii nesfârşite; toate astea se petreceau în timp ce mă ocupam cu studiul morfologiei florii-soarelui, despre care Leonardo da Vinci trăsese deja concluzii extrem de interesante pentru epoca lui. În vara lui 1955 am descoperit că în înfăşurarea spiralelor din care e formată floarea-soarelui există neîndoielnic şi curba perfectă a cornului de rinocer. Se pare că morfologii din ziua de azi nu sunt deloc siguri că e vorba chiar de spirale logaritmice. Seamănă, dar, de fapt, sunt fenomene de creştere, ceea ce face să nu fi putut fi niciodată măsurate cu exactitate riguros ştiinţifică; de aceea, morfologii nu se pot pune de acord pentru a afirma dacă sunt sau nu spirale logaritmice. În schimb, ieri am putut să-mi asigur publicul de la Sorbona că nicicând natura n-a zămislit exemplu mai desăvârşit de spirale logaritmice decât curba cornului de rinocer. Mi-am continuat studiul asupra florii-soarelui, selecţionând şi urmărind mereu curbele mai mult sau mai puţin logaritmice şi mi-a fost extrem de uşor să disting acolo silueta foarte evidentă a *Dantelăresei,* pieptănătura ei, perniţa ei, oarecum în stilul unui tablou divizionist de Seurat. Am găsit în fiecare floare a soarelui cam cincisprezece *Dantelărese* diferite, unele mai aproape ca altele de originalul lui Vermeer.

Iată de ce, mi-am continuat eu expunerea, prima oară când am putut privi alături o imagine a *Dantelăresei* şi un rinocer viu, mi-am dat seama că, într-o înfruntare, *Dantelăreasa* ar fi învingătoare, fiindcă, morfologic, ea e chiar un corn de rinocer.

Râsete şi aplauze au salutat această primă parte a conferinţei. Nu-mi mai rămânea decât să le arăt un biet rinocer purtând în vârful nasului o *Dantelăreasă* mititică, în vreme ce

Dantelăreasa însăşi era un imens corn de rinocer posedat de maximum de forţă spirituală, pentru că, departe de a avea bestialitatea animalului propriu-zis, *Dantelăreasa* era, în plus, simbolul monarhiei absolute a castităţii. O pânză de Vermeer este exact contrariul unei pânze de Henri Matisse, care, la rândul lui, e prototipul exemplar al slăbiciunii; în ciuda talentului, pictura lui nu e castă, ca a lui Vermeer care nu-şi atinge niciodată obiectul. Matisse violentează realitatea, o transformă şi o reduce la o simplă proximitate bahică.

Având grijă tot timpul să nu-mi las auditoriul furat de alte reflecţii decât ale mele, am proiectat o imagine a lui *Christ hypercubicus*, arătând astfel tuturor un tablou aproape normal, în care amicul meu Robert Descharnes — care tocmai lucrează la un film intitulat *Histoire prodigieuse de la Dentelière et du rhinocéros* — a descoperit că, evident, chipul Galei e alcătuit din 18 coarne de rinocer...

De astă dată peroraţia nu mi-a mai fost salutată cu bravouri, ci cu adevărate urale, reînnoite când am adăugat că unii au descoperit un raport euharistic evident între pâine şi genunchii lui Crist, atât din punct de vedere material, cât şi din perspectiva morfologiei formelor. Toată viaţa mea am fost obsedat de pâine, am pictat-o de un număr incalculabil de ori. Dacă analizăm anumite curbe ale lui *Corpus hypercubicus*, regăsim şi acolo curba cvasidivină a cornului de rinocer, care stă la baza oricărei estetici caste şi violente. Aceleaşi coarne — am spus, arătând spre ecranul unde era proiectat tabloul meu cu ceasurile moi — se regăsesc deja în această primă operă daliniană.

— Dar de ce sunt moi? a întrebat cineva din auditoriu.

— Moi sau tari — am răspuns —, n-are nici o importanţă. Important e că arată ora exactă. În tabloul meu sunt simptome de corn de rinocer, care se detaşează făcând aluzie la dematerializarea constantă a acestui element care, la mine, devine tot mai mult un element mistic.

Nu, e lucru sigur, cornul de rinocer n-are nici origine romantică, nici dionisiacă. Dimpotrivă, e apolinic, aşa cum l-am

descoperit eu în Rafael, când studiam forma gâtului personajelor din portretele sale. Prin analize repetate, am descoperit că totul e compus din cuburi şi cilindri. Rafael picta numai cu cuburi şi cilindri, forme asemănătoare curbelor logaritmice ale cornului de rinocer.

Drept confirmare, am pus să proiecteze imaginea unor còpii pe care le făcusem după un tablou în care Rafael era vizibil influenţat de obsesiile mele rinocerontice. Tabloul — era o crucificare — reprezintă unul dintre cele mai bune exemple de organizare conică a suprafeţei. Nu mai e cornul de rinocer din Vermeer (acolo, cornul are o putere mult mai mare), nu, e vorba de cornul de rinocer aşa-zis neoplatonic. După acest tablou s-a tras o grafică, în care se vede foarte bine esenţialul, adică un plan în care toate figurile sunt repartizate conform divinei proporţii monarhice a lui Lucás Pacelli. În estetica lui, se folosea mereu cuvântul „monarhic“, tocmai pentru că cele cinci corpuri perfecte sunt în întregime guvernate de principiul monarhiei absolute a sferelor.

Auditoriul era din nou ochi şi urechi. Era tocmai momentul să-i mai trântesc vreo câteva adevăruri calde. S-a proiectat imaginea unui fund de rinocer, pe care tocmai o analizasem foarte subtil cu puţin timp înainte, observând că nu e altceva decât o floarea-soarelui îndoită la mijloc. Rinocerul nu se mulţumeşte numai să poarte pe vârful nasului una dintre cele mai frumoase curbe logaritmice, dar îşi mai pune şi la spate această galaxie de curbe logaritmice în formă de floarea-soarelui.

Imediat au izbucnit strigăte de bravo! Ţineam publicul în mână: ne aflam, cu toţii, în plin dalinism. Era momentul profeţiilor.

După studierea morfologiei florii-soarelui — am zis — am simţit că vârfurile, curbele şi umbrele ei au un aer taciturn, ceva ce seamănă cu melancolia profundă a lui Leonardo da Vinci însuşi. M-am întrebat: nu e oare o deducţie prea mecanică? Masca dinamismului florii-soarelui mă împiedica să văd în această plantă *Dantelăreasa.* Tocmai studiam chestiu-

nea, când, din întâmplare, am dat peste fotografia unei conopide... Revelaţie: morfologia conopidei este identică cu cea a florii-soarelui: amândouă sunt alcătuite din veritabile spirale logaritmice. Dar inflorescenţele au un soi de forţă expansionistă aproape atomică. O înmugurire de tensiune asemănătoare cu fruntea încăpăţânată şi meningitică a *Dantelăresei* pe care atâta o iubesc. Venisem la Sorbona într-un Rolls Royce încărcat cu legume, dar, din păcate, nu e anotimpul conopidelor uriaşe. Sunt nevoit să mai aştept până în martie. Atunci am de gând să iluminez şi să fotografiez dintr-un anume unghi cea mai mare conopidă. Şi pe cuvântul meu de spaniol, această fotografie, o dată developată, va arăta lumii întregi o adevărată *Dantelăreasă,* executată chiar în tehnica lui Vermeer.

Sala fu cuprinsă de frenezie! Nu-mi mai rămânea decât să le spun şi câteva anecdote. Am ales-o pe cea cu Genghis Han. Mi s-a povestit că, într-o zi, Genghis Han ar fi auzit o privighetoare cântând, chiar pe locul unde dorea să fie înmormântat. A doua zi, a visat un rinocer alb, cu ochii roşii, un albinos. Crezând că e o prevestire, a renunţat să mai cucerească Tibetul. Nu e oare aceasta o perfectă analogie cu amintirea mea din copilărie care începe, dacă vă mai amintiţi, tot cu trilul unei privighetori — preludiu al obsesiei *Dantelăresei,* firimiturilor şi coarnelor de rinocer? Iată însă că, tocmai când studiam viaţa lui Genghis Han, secretarul general permanent al Centrului Internaţional pentru Studii Estetice, dl Michel Genghis Han, mi-a solicitat exact această conferinţă. Cu imperialismul meu congenital atât de evident, pot spune că a fost un veritabil hazard obiectiv.

Altă anecdotă: acum două zile, s-a petrecut un alt hazard obiectiv, cum nu se poate mai tulburător. Cinam cu Jean Cocteau[1] şi-i povesteam subiectul conferinţei mele, când, deodată, îl văd pălind:

— Am ceva care te va uimi...

[1] Aici, rumoare în sală.

Şi, în faţa unei asistenţe fascinate, aflată în paroxismul curiozităţii, am scos „obiectul“: amnarul cu care aprindea focul la cuptor brutarul lui Vermeer. Pentru că n-avea bani să-şi plătească brutarul, Vermeer îi dădea din când în când tablouri şi obiecte. Aşa că brutarul îşi aprindea cuptorul cu acest obiect de Delft, în care se găsesc, laolaltă, şi pasărea, şi cornul, nu de rinocer, dar oricum, mai mult sau mai puţin logaritmic. E o piesă rarisimă, pentru că Vermeer este o fiinţă absolut misterioasă. Nu se ştie nimic despre el, tot ce s-a păstrat e acest amnar.

Sala reacţionase când am pomenit de Jean Cocteau şi am fost nevoit să precizez că ador academicienii. A fost de ajuns ca toată lumea să aplaude. Ador academicienii, mai ales de când unul dintre cei mai iluştri ai Spaniei, filozoful Eugenio Montes, a spus ceva care mi-a plăcut grozav, fiindcă eu dintotdeauna m-am considerat genial. A zis: „Dali e fiinţa cea mai apropiată de Angelicul Raymundus Lullus.“

Citatul a fost întâmpinat cu ropote de aplauze.

Am potolit sala cu un singur gest, după care am adăugat: „după comunicarea mea din această seară, cred desigur că pentru a trece de la *Dantelăreasă* la floarea-soarelui, de la floarea-soarelui la rinocer şi de la rinocer la conopidă, trebuie să ai într-adevăr ceva în cap.“

1956

MAI

Port Lligat, 8

Ziarele, posturile de radio aniversează cu mare vâlvă încheierea războiului în Europa. Sculându-mă fix la 6, m-a trăsnit ideea că s-ar putea ca însuşi Dalí să fi câştigat acest ultim război. Gândul m-a făcut fericit. Nu l-am cunoscut personal pe Adolf, dar, teoretic, aş fi putut să-l întâlnesc cel puţin în două împrejurări înainte de Congresul de la Nürnberg. În ajunul congresului, prietenul meu intim Lord Berners mi-a cerut să-mi pun autograful pe cartea mea *La conquête de l'irrationnel* şi să i-o dăruiesc personal lui Hitler, care găsea că pictura mea are o atmosferă bolşevică şi wagneriană, mai ales prin felul în care reprezintă chiparoşii. Exact când mă pregăteam să semnez exemplarul întins de Lordul Berners, am căzut într-o curioasă perplexitate şi, amintindu-mi de ţăranii analfabeţi care veneau în biroul tatălui meu şi semnau actele făcând o cruce, m-am mulţumit la rându-mi să fac o cruce. Am fost astfel conştient (cum de altfel sunt în tot ceea ce fac) că trebuie să fi fost un moment foarte important, dar niciodată, niciodată n-am bănuit că tocmai acest semn avea să provoace sublima catastrofă hitleristă. Într-adevăr, Dalí, specialistul în cruci (cel mai mare din câţi au existat vreodată), a reuşit, numai cu două linii calme, să exprime grafic, în mod magistral — ce zic eu? în chip miraculos şi concentrat — cea de-a cincea esenţă a contrariului total al svasticii, crucea dinamică, nietzscheană, îmbârligată, hitleristă.

Desenasem o cruce stoică, cea mai stoică, cea mai velasqueziană şi mai antisvastică dintre toate, crucea spaniolă a

serenităţii dionisiace. Adolf Hitler, care precis avea slăbiciune pentru magie, pentru horoscoape, trebuie că s-a înspăimântat îndelung, până când a murit în bunker, de prevestirea mea. Ce e sigur e că Germania, în ciuda eforturilor sale supraomeneşti, a pierdut războiul pentru că a fost învinsă, în vreme ce Spania, fără să ia parte la conflict, fără să facă nimic, omeneşte singura, graţie credinţei ei danteşti şi ajutorului lui Dumnezeu, a fost cea care a câştigat, câştigă şi va continua să câştige din punct de vedere spiritual acest război. Diferenţa faţă de Germania masochistului de Hitler constă în faptul că noi, spaniolii, nu suntem germani şi că suntem chiar un pic contrariul.

Dezantropizez hazardul. Pătrund din ce în ce mai mult în matematicile contradictorii ale Universului. Am încheiat în ultimii doi ani patrusprezece pânze, una mai sublimă ca alta. Fecioara cu pruncul Isus strălucesc în toate tablourile mele. Chiar şi pentru ei aplic cea mai riguroasă matematică: cea a arhicubului. Cristos pulverizat în opt sute optzeci şi opt de scântei care se topesc într-un nouă magic. Acum am să încetez să pictez cu nemaipomenita mea minuţie şi cu imensa-mi răbdare. Repede, repede, o să dau măsura întregii mele valori, dintr-o dată, cu putere, cu lăcomie. Aşa am făcut când am fost la Luvru şi am pictat *Dantelăreasa* lui Vermeer în mai puţin de o oră. Am ţinut s-o reprezint între patru bucăţele uscate de pâine, ca şi cum s-ar fi născut dintr-o joncţiune moleculară, pe principiul continuum-ului meu cu patru fese. Toată lumea a putut vedea astfel un nou Vermeer.

Intrăm în era marii picturi. Ceva s-a încheiat în 1954, o dată cu moartea acelui pictor al algelor, numai bun să uşureze digestia burghezilor — l-am numit pe Henri Matisse, pictor al revoluţiei de la 1789. Aristocraţia artei renaşte în delir. De la comunişti şi până la creştini, toţi au fost împotriva ilustraţiilor mele la Dante. Toţi sunt în urmă cu o sută de ani! Gustave Doré vedea infernul ca pe o mină de cărbune, eu mi l-am închipuit sub un cer mediteranean, într-o oroare exacerbată.

Se apropie vremea filmului meu, despre care am vorbit deja destul în acest jurnal: *Roaba de carne.* De când mă tot gândesc la el, i-am cizelat scenariul până la perfecţiune: femeia îndrăgostită de roabă va trăi cu ea şi cu un copil frumos ca un zeu. Roaba va ţine locul tuturor atributelor lumii.

10

Sunt într-o continuă stare de erecţie intelectuală şi totul vine în întâmpinarea dorinţelor mele. Corida mea liturgică prinde contur. Mulţi se întreabă deja dacă nu cumva ea a şi avut loc. Unii preoţi curajoşi se oferă să danseze în jurul taurului dar, date fiind condiţiile hiperiberice şi hiperestezice ale arenei, cea mai teribilă excentricitate va fi să înlocuiesc târârea taurului, tras de nişte măgari obişnuiţi, în jurul arenei, cu o înălţare, graţie unui autogir, instrument mistic prin excelenţă şi care-şi trage puterea din el însuşi, după cum o arată şi numele. Pentru a mări şi mai mult tensiunea spectacolului, autogirul va trebui să ridice cadavrul foarte sus, să-l ducă foarte departe, de pildă pe muntele Montserrat, spre a fi devorat de vulturi; numai aşa această coridă, cum n-a mai fost alta pe lume, se va împlini în mod pseudo-liturgic.

Adaug că decorarea arenelor — absolut daliniană, deşi niţel plagiată după Leonardo — va consta în plasarea discretă dincolo de *contrabarrera* a două tuburi, care vor lua diverse forme (de preferinţă intestinale). La un moment dat, tuburile urmează să intre în erecţie, în mod spectaculos şi apoteotic, datorită presiunii unui jet foarte puternic de lapte fierbinte şi, dacă se poate, brânzit.

Trăiască misticismul spaniol vertical, care, de la submarinul abisal al lui Narcis Monturiol[1], s-a ridicat drept la cer mulţumită elicopterului!

11

În fiecare an — e regulă! — câte un tânăr cere să mă vadă ca să-i spun secretul succesului. Celui de azi-dimineaţă i-am zis:

---

[1] Narcis Monturiol, compatriot al lui Dalí, era născut la Figueras şi, se spune, inventator al submarinului.

— Ca să dobândiţi un prestigiu tot mai mare şi mai statornic în societate, e bine, mai ales dacă dispuneţi de talent, să daţi societăţii pe care o iubiţi, cât sunteţi tânăr, un şut zdravăn în fluierul piciorului drept. Apoi, fiţi snob. Ca mine. Mie snobismul mi se trage din copilărie. Încă de atunci aveam mare preţuire pentru clasa socială superioară, care, în ochii mei, era întruchipată de o cucoană pe nume Ursula Mattas. Era argentiniancă şi-o iubeam mai întâi fiindcă purta pălărie (în familia mea nimeni nu purta) şi apoi pentru că locuia la etajul al doilea. Mai târziu, snobismul a renunţat să mi se mai oprească la etajul doi. Am dorit întotdeauna să fiu şi mai sus. Când am venit la Paris, eram obsedat să aflu dacă o să fiu invitat pretutindeni unde socoteam eu că trebuie să mă aflu. De îndată ce primeam invitaţia, snobismul mi se calma, aşa cum îţi trece o boală imediat ce intră doctorul pe uşă. Mai târziu, dimpotrivă, de multe ori nici nu mă mai duceam unde eram poftit. Ori, dacă mă duceam, făceam aşa un scandal, că mă remarcam imediat şi tot imediat dispăream. Dar pentru mine, mai ales în perioada suprarealistă, snobismul era curată strategie, pentru că, în afară de René Crevel, eram singurul care ieşea în lume şi care era primit în societate. Ceilalţi suprarealişti nu erau acceptaţi şi nu cunoşteau aceste cercuri. În faţa lor, puteam să mă ridic oricând aferat şi să zic: „Merg la un dineu în oraş“, lăsând să se creadă (n-aveau cum să afle decât a doua zi şi ideal era să se afle prin terţe persoane) că era vreun dineu la Faucigny-Lucinge sau la alţii asemenea, pe care-i considerau un fel de fruct oprit, fiindcă nu erau niciodată invitaţi la ei. De cum soseam la tipii cu pricina, practicam un alt soi de snobism, mult mai dur. Ziceam: „Trebuie să plec imediat după cafea, am o întâlnire cu suprarealiştii“, pe care-i prezentam ca pe un grup mult mai greu accesibil chiar şi decât aristocraţia, decât toţi cunoscuţii lor la un loc, căci suprarealiştii îmi trimiteau scrisori injurioase, găsind că oamenii de lume sunt nişte tâmpiţi care nu înţeleg absolut nimic... Pe vremea aceea, cel mai mare snobism era să poţi zice dintr-o dată: „Mă grăbesc în Place

Blanche, la o întrunire foarte importantă a suprarealiştilor." Efectul era teribil. De-o parte erau oameni de lume, foarte intrigaţi că eu mă duc acolo unde ei nu au acces; de cealaltă parte, erau suprarealiştii. Mă duceam întotdeauna undeva unde ceilalţi nu se puteau duce. Snobism înseamnă să te poţi plasa mereu într-o poziţie inaccesibilă celorlalţi, ceea ce le dă un sentiment de inferioritate. Există întotdeauna o posibilitate de a fi complet stăpân pe situaţie, în toate relaţiile interumane. Asta era politica mea în legătură cu suprarealismul. Mai trebuie să adaug ceva: mi-era imposibil să fiu la curent cu toate cancanurile *şi* nu ştiam niciodată cine e de fapt cu cine. Exact ca Harry Langdon, comicul, ajungeam mereu acolo unde n-ar fi trebuit să merg. De pildă, familia Beaumont era certată cu familia Lopez, din cauza mea şi a filmului meu *Vârsta de aur*. Toată lumea ştia că erau certaţi, că nu se mai salutau şi nici nu se mai vedeau, din pricina mea. Eu, Dalí, imperturbabil, mă duceam la Beaumont, pe urmă la Lopez, fără să ştiu absolut nimic din toate astea sau, când ştiam, fără să le dau atenţie. La fel era şi cu Coco Chanel şi Elsa Schiaparelli, între care se ducea un război civil în domeniul modei. Eu luam dejunul cu cea dintâi, ceaiul cu cealaltă, iar seara cinam tot cu prima. Asta făcea valuri de gelozie. Sunt una dintre puţinele persoane care reuşeau să trăiască simultan în mediile cele mai bizare, cele mai închise unele faţă de altele. Puteam intra şi ieşi dintr-unul într-altul după bunul meu plac. O făceam din pur snobism, adică dintr-o frenetică dorinţă de-a fi mereu văzut în cele mai inaccesibile cercuri.

Tânărul mă privea cu ochi rotunzi ca de peşte.

— Ce mai e? l-am întrebat.

— Mustăţile dumneavoastră. Nu seamănă cu cele pe care le aveaţi în prima zi când v-am văzut.

— Se schimbă tot timpul. Nu sunt niciodată la fel o zi după alta. Acum, de pildă, sunt puţin decadente, fiindcă m-am înşelat cu un ceas în legătură cu venirea dumitale. Încă n-au lucrat. De abia se dezmeticesc. Ies din regimul oniric.

Gândindu-mă mai bine, cuvintele mi s-au părut cam banale pentru Dalí şi m-a cuprins un fel de nemulţumire care m-a împins către o invenţie unică. I-am spus:

— Aşteaptă puţin!

Şi am alergat să-mi lipesc două fibre vegetale în vârful mustăţilor. Aceste fibre au rara proprietate de a se înfăşura şi desfăşura fără încetare. M-am întors şi i-am arătat tânărului şmecheria. Inventasem mustăţile radar.

12

Critica e un lucru sublim. Ea e demnă numai de genii. Singura persoană care putea scrie un pamflet despre critică eram eu, pentru că eu sunt inventatorul metodei paranoic-critice. Şi am şi făcut-o[1]. Numai că nici acolo, după cum nici în acest jurnal, nici în *Vie secrète*, n-am spus totul, am avut grijă să mai păstrez câteva ouă stricate, să le clocesc ca grenade explozive; şi dacă, de pildă, mă întreabă cineva care e fiinţa cea mai mediocră de pe lume, o să zic: Christian Zervos. Dacă mi se spune că la Matisse culorile sunt complementare, am să răspund că da, într-adevăr, ele nu încetează să-şi facă întruna complimente. Am să repet apoi că ar trebui să se acorde mai multă atenţie picturii abstracte. Din cauză că a devenit abstractă, şi valoarea ei financiară va deveni foarte curând ceva la fel de abstract. Există o gradaţie în nefericirea picturii nonfigurative: există mai întâi arta abstractă, cu un aer îngrozitor de trist; apoi, şi mai trist este un pictor abstracţionist; un lucru chiar mai jalnic e să ai de-a face cu un amator de pictură abstractă; dar cel mai rău, cel mai sinistru lucru, e să fii critic şi expert în domeniul picturii abstracte. Uneori se întâmplă ceva aiuritor: critica afirmă într-un glas că un lucru e bun sau că altul e rău. Când se întâmplă aşa, poţi să fii sigur că totul e fals! Trebuie să fii ultimul dintre cretini

---

[1] Dalí tocmai scrisese în aprilie, în timp ce traversa Atlanticul la bordul vasului „S. S. America", remarcabilul său pamflet *Les cocus du vieil art moderne*, editura Fasquelle, 1956.

ca să afirmi că, dacă părul albește, e tot așa de normal ca și colajele să îmbătrânească.

Mi-am intitulat pamfletul *Les cocus du vieil art moderne,* dar n-am spus acolo că păcăliții cei mai puțin interesanți sunt chiar încornorații de dadaiști. Au îmbătrânit, au albit, dar fac încă pe nonconformiștii teribili, le place grozav să primească cine-știe-ce medalii la mai-știu-eu-ce bienală, pentru o operă fabricată cu cea mai arzătoare dorință de a displăcea tuturor. Există totuși și păcăliți chiar mai puțin magnifici ca acești bătrânei și anume stupizii care i-au dat lui Calder premiul pentru sculptură. Calder nici măcar n-a fost dadaist, deși toți l-au crezut așa, și nimeni nu s-a gândit să-i spună că lucrul cel mai mărunt care se poate cere unei sculpturi e să nu se miște!

13

Un ziarist vine special de la New York să mă întrebe ce cred despre Gioconda lui Leonardo. I-am spus:

— Sunt un mare admirator al lui Marcel Duchamp, omul care a făcut faimoasele transformări pe fața Giocondei. I-a desenat niște mustăți foarte mici, deja daliniene. În josul fotografiei a adăugat cu litere foarte mici, abia descifrabile: „I.E.C.L.C." Îi e cald la cur! Am admirat întotdeauna isprava asta a lui Duchamp, care, la vremea respectivă, se lega de o problemă și mai importantă: Luvrul trebuie sau nu trebuie ars? Eu eram deja pe atunci un înfocat admirator al picturii ultraretrograde, pe care o întruchipa marele Meissonier. Pe acesta din urmă l-am considerat întotdeauna drept un pictor mult mai mare decât Cézanne. În consecință, eram printre cei care susțineau că Luvrul nu trebuie ars. Văd că până acum s-a ținut cont de părerea mea: muzeul Luvru n-a fost încă ars. Evident că, dacă se decide, pe neașteptate, incendierea lui, ar trebui salvată Gioconda și, în acest caz, transportată repede în America[1]. Și asta nu numai pentru că e de o mare

[1] În 1963, s-ar fi putut spune că Dalí a fost ascultat: Gioconda a făcut o călătorie în SUA. Cu toate acestea, prilejul n-a fost folosit pentru a se da foc muzeului și, la întoarcere, Mona Lisa și-a regăsit casa neatinsă.

fragilitate psihologică. În lume există o veritabilă giocondolatrie. Mulţi au atentat la ea, în special prin lapidare, acum câţiva ani — genul tipic de agresiune împotriva propriei mame. Dacă ştii ce gândea Freud despre Leonardo da Vinci, tot ce arta acestuia ascundea subconştient, înţelegi că era îndrăgostit de propria sa mamă în timp ce-o picta pe Gioconda. Inconştient, Leonardo a pictat o fiinţă cu toate atributele materne sublimate. Are sâni mari şi se uită la cei ce-o privesc cu o privire absolut mămoasă. Are cu toate acestea un surâs echivoc. Toată lumea a observat şi mai observă încă şi astăzi o doză însemnată de erotism în surâsul ei. Or, ce i se întâmplă nefericitului stăpânit de complexul lui Oedip, adică de complexul celui îndrăgostit de propria mamă? Intră într-un muzeu. Un muzeu este o clădire publică. Deci, în subconştientul omului nostru, un bordel. Şi-n acest bordel el găseşte reprezentarea prototip a imaginii tuturor mamelor. Prezenţa angoasantă a mamei, care-i aruncă o privire duioasă şi-un zâmbet echivoc, îl îndeamnă la crimă. Comite un matricid, apucând primul lucru care-i vine la îndemână, o piatră, şi sfărâmă tabloul. E o agresiune tipică pentru un paranoic.

Ziaristul mi-a spus la plecare:

— A meritat să fac drumul până aici!

Te cred şi eu c-a meritat! L-am privit cum urca panta gânditor. În mers, s-a aplecat şi a ridicat o piatră[1].

[1] În *Art News* din martie 1963, Dalí a revenit asupra acestei teme cu mai multe precizări, invitându-i pe cei care ar fi putut da alte explicaţii atacurilor asupra Giocondei să-i arunce mai bine lui piatra. El o s-o ia de jos, spunea, şi cu ea va continua să construiască Adevărul.

SEPTEMBRIE

2

Primesc o telegramă de la prințesa P. Își anunță sosirea pentru mâine. Bănuiesc că-mi aduce și „vioara masturbantă chinezească“ pe care soțul ei, prințul, a promis că mi-o face cadou din ultima lui călătorie în China. După cină, sub un cer propice tuturor locurilor comune de grandoare cosmică, visez la vioara chinezească și la apendicele ei vibrator. Acest apendice se introduce mai întâi în anus, iar apoi, și mai ales, chiar în partea cealaltă. Când a intrat bine, un muzicant priceput ia un arcuș și-l plimbă pe coarde. Evident, nu cântă la întâmplare, ci o partitură scrisă anume în scopuri masturbatorii. Prin frenezii savante, urmate de acalmii vibratorii, amplificate de apendice, muzicantul aduce femeia până în pragul leșinului, exact în momentul în care și partitura marchează notele extazului.

Complet absorbit de reveriile mele erotice, nu aud decât vag conversația celor trei barcelonezi care, bineînțeles, încă mai caută să audă muzica sferelor. Își spun unul altuia la nesfârșit povestea stelei stinse acum milioane de ani și căreia noi încă îi zărim lumina călătoare etc. ... etc. ... etc. ...

Și pentru că nu reușesc să împărtășesc nici una din uimirile lor „cabotine“, le spun că nu mă miră absolut nimic din ce se întâmplă în univers și chiar așa și este. Unul dintre barcelonezi — un ceasornicar foarte cunoscut, ajuns la capătul răbdării — îmi zice:

— Nu vă miră nimic! Bine. Să ne imaginăm că e miezul nopții și că la orizont se vede o geană de lumină, ca și cum

ar fi zorile. Priviţi atent şi chiar vedeţi răsărind soarele. La miezul nopţii! Nici asta nu v-ar mira?

— Nu, răspund, câtuşi de puţin.

Ceasornicarul barcelonez strigă:

— Ei bine, pe mine m-ar mira! Şi încă aşa de tare, încât aş crede c-am înnebunit.

Atunci Salvador Dalí a lăsat să cadă unul din acele răspunsuri lapidare al căror secret el singur îl deţine:

—Da' de unde!? Eu aş crede că soarele a-nnebunit!

3

Prinţesa soseşte fără să-mi aducă vioara anală chinezească. Pretinde că, de când i-am vorbit de leşinul voluptuos produs de vibraţiile în anus, i s-a făcut frică gândindu-se la frontieră, căci nu prea-şi închipuia cum o să poată explica unor vameşi la ce foloseşte instrumentul. În locul viorii îmi aduce însă o gâscă de porţelan, pe care o vom aşeza în mijlocul mesei. Gâsca se deschide printr-un capac, plasat pe spinare. Îi povestesc prinţesei lucruri divine, pe care singur Dalí le ştie despre *jeu de l'oie**, dar sunt cuprins deodată de o fantezie subită. Îmi imaginez că îl pun pe sculptorul pe care l-am pus să adauge un sex la torsul lui Fidias să taie gâtul gâştei cu un ferăstrău. La ora cinei, am să închid o gâscă vie în cea de porţelan. Nu i se vor vedea decât gâtul şi capul. Dacă gâgâie, o să-i punem o agrafă de aur să-i ţină pliscul. Îmi imaginez apoi încă un orificiu care să corespundă anusului gâştei. La ora celor mai agreabile prăjiturele, un japonez mărunţel, în chimono, are să intre în odaie cu vioara şi apendicele vibrator, pe care-l va introduce în anusul gâştei. Cântând muzică de desert, el va provoca leşinul gâştei, leşin care se va întâmpla pe fondul conversaţiilor de la masă...

Scena va fi luminată de candelabre foarte speciale. Maimuţici sandviş, vii, vor fi închise în jumătăţi de maimuţă de

---

* Joc în care fiecare jucător, după ce a dat cu zarul, îşi mută pionul pe o tablă pe care sunt desenate gâşte într-o anumită ordine (*n. t.*).

argint, în aşa fel încât singura parte adevărată şi vie a maimuţelor-candelabru să fie feţele lor urlătoare şi crispate de chinul cizelat. Mă voi delecta enorm privindu-le cozile care se agită exasperate din cauza aceleiaşi constrângeri. Cozile vor lovi convulsiv în masă, în timp ce, mai prostite decât toate maimuţele din lume, sandvişurile mele vor fi silite să poarte în mod demn lumânările hiperliniştite.

Chiar în acea clipă, un fulger jupiterian îmi despică viziunea: cea mai grozavă înscenare, de două trilioane de ori mai grozavă decât păcălirea maimuţelor, ar fi să-l prosteşti chiar pe regele animalelor, pe leu. Ei bine, voi lua un leu şi-l voi înfăşura în splendide curele din piele lucrată la Hermès. Aceste curele vor fixa în jurul corpului lui vreo zece cuşti pline cu granguri şi cu alte bunătăţi nemaivăzute, dar în aşa fel încât leul să nu poată ajunge la nici una din sibariticele ofrande care-l împopoţonează. Printr-un joc de oglinzi, leul ar vedea bunătăţile şi asta l-ar face să se topească pe picioare, să slăbească văzând cu ochii, până ce va muri. Agonie edificatoare de fapt şi care ar putea avea o valoare subversivă şi morală incomparabilă pentru cei care ar privi, clipă de clipă, o moarte atât de exemplară.

Serbarea leului mort de foame ar trebui să se celebreze la fiecare cinci ani de către toate primăriile săteşti, cinci zile după Epifanie, spre a servi drept program cibernetic pentru marile oraşe moderne şi industrializate.

4

În acest patru septembrie (septembrie septembrit, luni şi lei de mai), s-a petrecut, la ora patru, un fenomen pe care-l socotesc divin. Căutam într-o carte de istorie o poză cu un leu când, deodată, a căzut pe jos, exact de la pagina unde era leul, un mic plic cu banderolă de doliu. L-am deschis. Era o carte de vizită de la Raymond Roussel[1], prin care-mi mulţumea

[1] Raymond Roussel (1877–1933), personaj foarte agreat de suprarealişti, autor al lucrărilor *Impressions d'Afrique*, *La doublure*, *Locus Solus*.

că i-am trimis una din cărţile mele. Roussel, mare nevrotic, s-a sinucis la Palermo exact în momentul în care şi eu, care mă dăruisem lui trup şi suflet, suferearn de asemenea angoase, încât începusem să cred că înnebunesc. Spaima m-a copleşit din nou, brusc, acum când îmi amintesc toate astea şi cad în genunchi, mulţumind lui Dumnezeu pentru acest avertisment.

Îngenuncheat, zăresc pe geam vaporul galben al Galei sosind la debarcader. Ies şi alerg să-mi îmbrăţişez comoara. Tot Dumnezeu mi-o trimite. Seamănă mai mult ca niciodată cu leul de la Metro Goldwin Mayer. Şi niciodată n-am avut mai mult chef s-o mănânc, aşa cum am acuma. Însă orice idee despre agonia leului s-a risipit. O rog pe Gala să mă scuipe de deochi, ceea ce şi face imediat.

5

Din neatenţie, m-am lovit zdravăn la cap. Apoi am scuipat repede de câteva ori, amintindu-mi ce-mi spuneau părinţii, că dacă fac aşa, efectul loviturilor dispare. Dacă apeşi uşor un cucui, simţi o durere la fel de dulce şi de morală ca melancolicele prune „reine-claude", care se coc la 15 august.

6

Ne ducem cu maşina la târgul Figueras, unde cumpăr zece căşti de protecţie. Sunt din pai, ca acelea pe care le poartă copiii mici ca să le amortizeze loviturile când cad. La întoarcere, aşez fiecare caschetă pe câte un scaun de altă mărime, din cele pe care le-a cumpărat Gala. Priveliştea cvasiliturgică a acestui aranjament îmi produce un început vag de erecţie. Urc în atelier ca să mă rog şi să-i mulţumesc lui Dumnezeu. Dalí nu va fi niciodată nebun. Ce făcusem era mai armonios decât toate combinaţiile posibile. Iar pentru cei — psihanalişti sau nu — care vor scrie volume peste volume despre înţelepciunea triumfătoare a delirului acestei prime săptămâni sacre a lui septembrie, trebuie să adaug, ca să se bucure toată lumea, că pe fiecare scaun se mai găsea

şi câte o pernuţă umplută cu puf de gâscă. Vai de cel care n-a văzut încă în fiecare fulg de gâscă imaginea unei veritabile viori anal-cibernetice, maşină daliniană de gândit viitorul.

7

Azi e duminică. Mă trezesc foarte târziu. Când mă uit pe fereastră, văd coborând dintr-o barcă pe unul dintre negrii care şi-au aşezat corturile prin împrejurimi. E plin de sânge şi duce în braţe una din lebedele noastre, rănită de moarte. O harponase un turist, crezând că a descoperit cine ştie ce pasăre rară. Spectacolul îmi provoacă o tristeţe în mod bizar agreabilă. Gala iese în fugă să îmbrăţişeze lebăda. În aceeaşi clipă tresărim la auzul unui zgomot. Tocmai fusese răsturnată încărcătura unui camion plin cu cărbune pentru foc. Acest camion devine agentul catalizator al mitului. Dacă eşti atent, în zilele noastre, poţi distinge prezenţa lui Jupiter în chiar prezenţa camioanelor, obiecte suficient de masive ca să nu poată trece neobservate.

8

Îmi telefonează nişte prieteni să-mi spună că Regele Umberto al Italiei va veni să ne viziteze. Angajez orchestra de *sardane* să cânte în onoarea lui. Va fi cel dintâi care va călca pe drumul repavat. Acest drum e mărginit de rodii. La ceasul siestei, adorm gândindu-mă la sosirea regelui, care-mi va prinde în vârful fiecarei mustăţi câte o floare de iasomie. Visez un vis de neuitat. O lebădă umplută cu rodii* explozive care-o aruncă în aer. Disting până şi cele mai mici fărâme de viscere, ca într-un film stroboscopic. Zborul fiecărui fulg ia forma unei minuscule viori zburătoare.

La trezire, mulţumesc în genunchi Sfintei Fecioare pentru acest vis euforic şi care va deveni cu siguranţă „aureofic“.

* Joc de cuvinte: în limba franceză, *grenade* înseamnă „rodie“, dar şi „grenadă“ (*n. t.*).

9

10

Trebuie să povestesc tot, chiar dacă e incredibil. Personalitatea mea exclude orice idee de glumă ori de mistificare, pentru că eu sunt un mistic, iar mistic şi mistificare sunt opuse din punct de vedere formal, prin legea vaselor comunicante.

Ieri dimineaţă m-a vizitat un bătrân prieten al tatălui meu, venit să-i identific un tablou de demult al meu, pe care-l avea în colecţia familiei. I-am spus că e autentic. S-a mirat că pot să-l identific aşa, fără măcar să văd pânza. Dar îmi era de ajuns să-l văd pe el. A insistat să mi-l arate, îl lăsase în antreu.

— Hai să-l vedem... L-am lăsat lângă ursul împăiat[1].

— Imposibil, i-am zis. Majestatea sa Regele tocmai se schimbă de costumul de baie în spatele ursului. Ceea ce era perfect adevărat.

— Ah, face el, nu fără o urmă de reproş în voce, dacă n-ai fi cel mai mare farseur de pe faţa pământului, ai fi ajuns cel mai mare pictor!

Şi totuşi nu-i spusesem decât adevărul adevărat. Asta îmi aminteşte acum de vizita mea la Sanctitatea sa Papa Pius al XII-lea, acum doi ani. Într-o dimineaţă, la Roma, coboram în grabă scările de la Grand Hotel, ţinând în mână o bizară cutie legată cu sfori sigilate de peceţi de plumb. Cutia conţinea una din picturile mele. În hol şedea René Clair, citind un ziar. A ridicat ochii, ochii aceia ai lui mereu neîncrezători, încercănaţi, cum bine se ştie, de rana congenitală şi nevindecabilă a păcălelii carteziene. Mi-a zis:

— Unde alergi la ora asta trăgând atâtea sfori?

Am răspuns scurt şi cu maximum de demnitate:

— Mă duc să-l văd pe Papa şi mă-ntorc. Aşteaptă-mă aici.

Fără să creadă o iotă, René Clair mi-a zis cu un ton teatral şi prefăcându-se foarte serios:

— Salută-l respectuos din partea mea.

---

[1] În antreul casei de la Port Lligat, Dalí a aşezat în colţ un enorm urs împăiat, pe care l-a acoperit de bijuterii.

Fix peste trei sferturi de oră eram înapoi. René Clair era tot acolo, în hol. Cu un aer amărât şi învins mi-a arătat ziarul pe care-l citise. Imediat după plecarea mea descoperise o ştire publicată de Vatican, prin care se anunţa vizita mea la papă, de unde tocmai mă întorsesem. Cutia cu sigilii conţinea efigia Galei în chip de Madona de la Port Lligat, pe care i-o arătasem suveranului pontif.

Dar ce n-a aflat niciodată René Clair era că, printre cele trei sute de scopuri ale vizitei mele la papă, numărul 1 era să obţin o autorizaţie pentru a mă căsători cu Gala la biserică. Era greu, fiindcă primul ei soţ, Paul Eluard, era, spre fericirea tuturor, încă în viaţă.

Ieri, 9 septembrie, am făcut calcule contabile spre a vedea dacă genialitatea mea a mai crescut, ţinând cont că cifra nouă este cel din urmă cub al unui hipercub. Chiar aşa stau lucrurile! Şi uite că astăzi aflu dintr-o scrisoare că un colecţionar american posedă exemplarul din *Conquête de l'irrationnel*, pe care i-l făcusem cadou lui Adolf Hitler, având în loc de dedicaţie o cruce.

De unde şi oarecare temeiuri să cred că mi-aş putea recupera talismanul magic care l-a făcut pe Hitler să piardă războiul, sau, cel puţin, ultima bătălie.

În plus, n-am depăşit eu oare printr-o stratagemă angelică (deci genială) ameninţările făţişe ale nebuniei mele culminând în visul filozofic şi euforic cu lebedele explozive?

Ieri am primit vizita unui rege şi am hotărât definitiv să mă căsătoresc cu splendida Hélène Gala, pentru a-l repăcăli pe René Clair[1], simbolul amical al Saint Tropez-ului voltairian.

Cubul numărul nouă al preaplinului dens al vieţii mele este net superior lui nouă, cel de anul trecut. Comparându-le, nu văd acolo nici un rege, nici un război european câştigat. Numai curajul era ceva mai mare! În locul lui René Clair, era o altă spunere, de nespus, terminată în „*oie*"!!!

---

[1] Căsătoria avea să se celebreze în 1958.

1957

MAI

Port Lligat, 9

Când mă trezesc, sărut urechea Galei, ca să simt pe vârful limbii grosimea minusculului relief de pe lobul urechii ei. În clipa aceea îl simt, amestecat cu propria mea salivă, pe Picasso, omul cel mai viu din câţi am cunoscut şi care are o aluniţă pe lobul urechii stângi. O aluniţă mai mult măslinie decât roşcată, aproape plată şi plasată exact în acelaşi loc ca aluniţa soţiei mele Gala. Ar putea fi considerată o copie perfectă. Foarte adesea, când mă gândesc la Picasso, mângâi infima protuberanţă din colţul lobului stâng al urechii Galei. Şi asta se întâmplă des, căci, după tata, Picasso e omul la care m-am gândit cel mai mult. Amândoi sunt, într-un fel, Wilhelm Tell-ii vieţii mele. Împotriva autorităţii lor m-am revoltat eroic şi fără nici o ezitare, încă din fragedă adolescenţă.

Această aluniţă a Galei e singura parte din trupul ei pe care o pot cuprinde cu totul între două degete. Ea mă încredinţează, în mod inconştient, de imortalitatea ei fenixologică. O iubesc mai mult decât pe mama, mai mult decât pe tatăl meu, mai mult decât pe Picasso şi chiar mai mult decât iubesc banii!

Spania a avut întotdeauna onoarea de a oferi lumii cele mai impunătoare şi mai violente contraste. În secolul al XX-lea, ele sunt întruchipate în persoana lui Pablo Picasso şi, respectiv, a umilului dumneavoastră servitor. Cele mai importante evenimente care i se pot întâmpla unui pictor contemporan sunt două:

1. Să fie spaniol.
2. Să se numească Gala Salvador Dalí.

Exact aceste două lucruri mi s-au întâmplat mie. Aşa cum o arată şi numele meu, Salvador, sunt menit nici mai mult nici mai puţin decât să scap pictura modernă de trândăveală şi de haos. Mă cheamă Dalí, ceea ce în catalană înseamnă „dorinţă“ şi o am pe Gala. Picasso e spaniol, fireşte, dar din Gala nu are decât o umbră biologică în colţul urechii stângi şi se numeşte doar Pablo, ca Pablo Casals, ca papii, adică are un nume ca toată lumea.

10

Din când în când, dar repetat cu o anume monotonie, întâlnesc în lume femei foarte elegante, deci destul de drăguţe, dar cu oasele coccisului aproape monstruos dezvoltate. De mai mulţi ani aceste femei se usucă de dorul de-a mă cunoaşte, în carne şi oase. De regulă, conversaţia noastră decurge astfel:

FEMEIA COCCIS

Vă cunoşteam după nume, desigur.

EU, DALÍ

Şi eu.

FEMEIA COCCIS

Aţi băgat probabil de seamă că v-am privit tot timpul. Vă găsesc fascinant.

EU, DALÍ

Şi eu.

FEMEIA COCCIS

Mă flataţi! Nici nu m-aţi observat.

EU, DALÍ

Vorbesc de mine, doamnă.

FEMEIA COCCIS

Mă întreb întruna cum faceţi să vă stea mustăţile în sus.

EU, DALÍ

Curmale!

FEMEIA COCCIS

Ce?

EU, DALÍ

Curmale. Da, curmale, fructul palmierului. La desert, cer întotdeauna curmale, le mănânc şi, înainte de a-mi şterge degetele, îmi ung mustăţile. Aşa se face că stau băţoase.

FEMEIA COCCIS

!!!!!!

EU, DALÍ

Un alt avantaj e că sucul dulce al curmalelor atrage inevitabil toate muştele.

FEMEIA COCCIS

Ce oroare!

EU, DALÍ

Ador muştele. Nu mă simt fericit decât gol, stând la soare şi acoperit de muşte.

FEMEIA COCCIS

(*deja convinsă, graţie tonului extrem de natural cu care i-am spus toate astea*)
Dar cum poate cuiva să-i placă să stea acoperit de muşte? Sunt atât de murdare!

EU, DALÍ

Am oroare de muştele murdare. Nu-mi plac decât muştele hipercurate.

FEMEIA COCCIS

Dar cum puteţi deosebi muştele curate de cele murdare?

EU, DALÍ

A, le văd imediat. Nu suport musca murdară, de oraş sau chiar de la ţară, cu pântecul galben ca maioneza şi umflat, cu aripile negre, parcă muiate în vreun lugubru rimel necrofilic.

Îmi plac numai muştele curate-curate, super-vesele, cu costume mititele de alpaga gri, făcute la Balenciaga, strălucitoare precum un curcubeu uscat, clare ca foiţa de mică, cu ochii vişinii şi pântecul pictat în nobilul galben de Neapole, ca minunatele musculiţe de măslin de la Port Lligat, unde nu locuieşte nimeni altcineva decât Gala şi Dalí. Musculiţele astea binevoiesc să se aşeze zi de zi pe partea argintie a frunzei de măslin. Ele sunt zânele Mediteranei. Ele îi inspirau pe filozofii greci, care-şi petreceau viaţa stând la soare, acoperiţi de muşte... Aerul dumneavoastră visător mă face să cred că sunteţi deja cucerită de muşte... Ca să concluzionăm, am să vă spun că în ziua în care, gândind, mă voi simţi deranjat de muştele care mă acoperă, voi şti că ideile mele nu mai au forța acestui val paranoic care este semnul geniului meu. În schimb, dacă n-am să le observ, va fi semnul cel mai bun că sunt perfect stăpân pe situaţia spiritului.

FEMEIA COCCIS

În fond, tot ce spuneţi pare să aibă sens! Atunci e adevărat că mustăţile dumneavoastră sunt de fapt antene cu ajutorul cărora vă captați ideile?

La această întrebare, divinul Dalí se eschivează depăşindu-se pe sine. Brodează pe toate temele lui favorite, brodează dantele din Vermeer, atât de fine, de ipocrite, de fermecătoare şi de gastronomice, încât din femeia coccis nu mai rămâne decât coccisul cubanez. Adică, vă daţi seama, pura concubină îmbobinată care, prin procedeul meu cibernetic, îşi înşală masculul, concubinul concubitei.

11

Am spus deja, când am povestit întâlnirea mea cu el, că Freud avea un craniu asemănător cu un melc de Bourgogne.[1] Ce

---

[1] În *Ma vie secrète*, Dalí se referă din nou la o problemă spinoasă. Detractorii au tot spus că nu l-ar fi întâlnit niciodată pe Freud. Dar în cartea sa *Dalí, la vie d'un grand excentrique*, Fleur Cowles a dovedit, printr-o irefutabilă scrisoare a lui Freud, că pictorul şi doctorul s-au întâlnit într-adevăr la Londra, la începutul verii lui 1938.

decurge de aici e evident: dacă vrei să-i mănânci ideile, trebuie să le extragi cu ajutorul unui ac. Numai aşa ies pe de-a-ntregul. Dacă nu, se fărâmiţează şi nu mai e nimic de făcut, nu le mai dai de capăt niciodată. Azi, când evoc moartea lui Freud, am să adaug că melcul de Bourgogne, scos din cochilie, seamănă izbitor, absolut paralizant, cu un tablou de El Greco. De asemenea, El Greco şi melcul de Bourgogne sunt două lucruri care nu au un gust al lor, personal. Din punct de vedere pur gastronomic, nu sunt cu nimic mai gustoase decât o gumă de şters.

Cei cărora le plac melcii protestează deja. Trebuie să mai fac unele precizări. Dacă melcul şi El Greco nu au gust propriu, posedă în schimb, şi ne-o oferă, această rarisimă virtute cvasimiraculoasă care este „mimetismul gustativ transcendent“. El constă în a se absorbi pe sine însuşi şi a da întâlnire (graţie felului lor de a fi atât de fad) tuturor savorilor care îi pregătesc pentru a fi mâncaţi cu condimente. Cei doi sunt vehicule magice pentru combinarea tuturor gusturilor. Aşa se face că aromele cu care sunt gătiţi şi El Greco, şi melcul de Bourgogne pot atinge o perfecţiune limpede şi simfonică.

Dacă melcul ar avea un gust al lui anume, ar mai avea vreodată cerul gurii umane prilejul să ia cunoştinţă, la modul atât de pitagoreic, de ceea ce reprezintă în cadrul civilizaţiei mediteraneene această semilună lividă, lunară şi agonică de euforie extatică numită căţel de usturoi? Usturoiul, care iluminează până la lacrimi cerul fără nori al aromei fade, fără nici o savoare, al melcului.

Tot aşa e şi cu savoarea lui El Greco, la fel de insipidă ca şi cea a melcului de Bourgogne fără condimente. Dar — atenţie! — ca şi melcul, El Greco posedă virtutea vehiculară, această putere unică de a transforma toate savorile în orgie. Când a plecat din Italia, era mai rumen, mai senzual şi mai gras ca un „neguţător din Veneţia“. Iată-l însă sosit la Toledo cum se impregnează deodată de toate aromele, substanţele şi chintesenţele spiritului ascetic şi mistic spaniol. Şi aşa devine mai spaniol decât înşişi spaniolii, fiindcă — masochist

şi fad ca un melc — El Greco e făcut să devină receptacol, carne pasivă, pregătită să primească stigmatele cavalerilor sefarzi înnobilaţi. De aici vin nuanţele lui de negru şi gri, cu gust unic de credinţă catolică şi metalele militante ale sufletului, acest super-căţel-de-usturoi în formă de lună la pătrar, descrescând din argintul agonic al lui Lorca. E chiar luna care luminează priveliştile din Toledo, cutele şi cutuliţele complicate ale Înălţării, una din figurile cele mai alungite din El Greco şi care seamănă, în toate detaliile, cu silueta curbă a unui melc de Bourgogne condimentat, dacă-l priviţi cu atenţie când se derulează şi se lungeşte în vârful acului! Nu vă va mai rămâne atunci decât să vă închipuiţi că forţa gravitaţională care-l trage spre pământ ar fi, dacă am răsturna imaginea, forţa care l-ar face să cadă spre cer!

Aceasta este, reducând totul la o singură imagine vizuală, dovada pe care o aduc în sprijinul tezei mele încă inedite, conform căreia Freud nu e decât un „mare mistic pe dos“. Căci, dacă creierul lui greu, condimentat de toate vâscozităţile materialismului, în loc să fie tras, în mod depresiv, de către forţa gravitaţiei a celor mai profunde mlaştini ale străfundurilor pământului, ar fi tras, dimpotrivă, spre celălalt vertij, al abisurilor cereşti, acest creier, repet, în loc să semene cu melcul cvasi-amoniacal al morţii, ar semăna foarte bine cu glorioasa Înălţare pictată de El Greco, despre care am vorbit puţin mai sus.

Creierul lui Freud, unul dintre cele mai savuroase şi mai importante din epoca noastră, este prin excelenţă melcul morţii terestre. Tocmai aici rezidă esenţa constantei tragedii a geniului evreiesc, permanent privat de acest element primordial: Frumuseţea, condiţie absolut necesară pentru deplina cunoaştere a lui Dumnezeu, care nu poate fi decât o supremă frumuseţe.

Se pare că prorocisem moartea terestră a lui Freud, cu un an înainte de a se întâmpla, în portretul în creion pe care i l-am făcut atunci. Avusesem de gând să realizez un desen pur morfologic al geniului psihanalizei şi nu propriu-zis portretul unui psiholog. Odată încheiat, l-am rugat pe Stefan Zweig,

care fusese interpretul meu la întâlnirea cu Freud, să i-l arate, apoi am aşteptat cu nerăbdare comentariile. Am fost deosebit de flatat de ce-a spus după întâlnirea noastră:

— N-am mai văzut un prototip atât de perfect de spaniol. Ce fanatic!

Aşa i-a spus lui Zweig, după ce mă studiase îndelung, cu încrâncenare. Şi totuşi n-am primit de la Freud un comentariu asupra portretului decât patru luni mai târziu, când, însoţit de Gala, i-am revăzut pe Stefan Zweig şi pe soţia lui la un dejun în New York. Eram atât de nerăbdător, încât n-am mai aşteptat nici cafeaua ca să-i întreb ce reacţie a avut Freud văzând portretul meu.

— I-a plăcut mult, a spus Zweig.

Am insistat totuşi, vrând să aflu dacă Freud a avut vreo observaţie anume, un comentariu cât de mic şi care pentru mine ar fi fost extrem de preţios. Dar Stefan Zweig mi s-a părut evaziv, ori poate distrat, cu gândul aiurea. Pretindea că Freud apreciase mult „fineţea trăsăturilor", după care a revenit la ideea lui fixă: ţinea neapărat să mergem să-l vedem în Brazilia. Ar fi fost, spunea el, o călătorie minunată, care ar fi adus o schimbare bine venită în existenţele noastre. Ideea aceasta şi obsesia persecuţiilor la care erau supuşi evreii în Germania au fost laitmotivele neîntrerupte ale monologului său la acel dejun. Reieşea că, efectiv, trebuia să plec în Brazilia dacă voiam să supravieţuiesc. Mă împotriveam, mi-era groază de tropice. Un pictor nu poate trăi, mă apăram eu, decât înconjurat de griurile măslinilor şi de roşul nobil al ţărânei de Siena. Oroarea mea de exotism l-a aruncat pe Zweig într-o consternare înlăcrimată. Mi-a spus atunci cât de mari sunt fluturii din Brazilia, în timp ce eu scrâşneam din dinţi: fluturii sunt şi aşa prea mari pretutindeni. Zweig era nefericit, total disperat. I se părea că numai în Brazilia Gala şi cu mine am fi putut fi pe deplin fericiţi.

Familia Zweig ne-a lăsat adresa lor, scrisă detaliat. El nici nu concepea că aş putea rămâne pe mai departe la fel de recalcitrant şi de căpos. Pur şi simplu, ai fi zis că plecarea noastră

în Brazilia era o chestiune de viață și de moarte pentru acest cuplu!

Două luni mai târziu am aflat de dubla lor sinucidere în Brazilia. Probabil luaseră hotărârea într-o clipă de perfectă luciditate şi după ce-şi scriseseră unul celuilalt.

Fluturii sunt prea mari?

Numai după ce am citit concluzia cărții lui Stefan Zweig apărută postum — *Lumea de mâine* — am aflat în sfârşit adevărul despre desenul meu: Freud nici nu-şi văzuse portretul. Zweig, milos, mă mințise. După el, portretul prefigura aşa de clar apropiata moarte a lui Freud, încât nu avusese curajul să i-l arate. Se temea să nu-l tulbure inutil, căci îl ştia deja bolnav de cancer.

Pe Freud îl aşez, fără ezitare, printre eroi. El a deposedat poporul evreu de cel mai mare şi mai faimos dintre toți eroii săi: Moise. Freud a demonstrat că Moise era egiptean și, în prologul cărții lui despre Moise — cea mai bună și mai tragică dintre toate scrierile lui —, își avertizează cititorii că această demonstrație a fost sarcina lui cea mai ambițioasă și mai arzătoare, dar, în același timp, și cea mai coroziv-amară.

S-au dus fluturii cei mari!

NOIEMBRIE

Paris, 6

Joseph Foret tocmai îmi aduce primul exemplar din *Don Quijote* ilustrat de mine într-o tehnică personală. După ce-am inventat-o eu, tehnica a făcut înconjurul lumii, deşi este absolut inimitabilă. Încă o dată, Salvador Dalí a repurtat o victorie imperială. Şi nu e prima. Încă la douăzeci de ani făcusem legământ să obţin Marele Premiu pentru pictură al Academiei Regale din Madrid cu un tablou pe care să-l pictez fără să ating nici măcar o dată pânza cu pensula. L-am obţinut, evident. Tabloul reprezenta o fecioară goală. Stând la un metru de şevalet, aruncasem culorile la nimereală pe pânză. Lucru nemaipomenit, n-a existat nici cea mai mică pată. Fiecare tuşă astfel obţinută era perfectă.

E exact un an de când am făcut, la Paris de astă dată, aceeaşi prinsoare. În vară, Joseph Foret a sosit la Port Lligat cu o masivă încărcătură de pietre pentru litografie. Ţinea neapărat să ilustrez *Don Quijote* folosind aceste pietre. Or, la vremea respectivă eu eram absolut împotriva artei litografice, din raţiuni estetice, morale şi filozofice. Găseam că procedeul e lipsit de rigoare, n-are monarhie, nici inchiziţie. În ochii mei, nu era decât o tehnică liberală, birocratică şi moale. Totuşi perseverenţa lui Foret, care-mi căra întruna la pietre, mi-a exasperat voinţa de putere antilitografică până la hiperestezie agresivă. Într-o asemenea stare, o idee angelică mi-a lăsat creierul cu gura căscată. Nu zicea oare deja Gandhi: „Îngerii stăpânesc situaţiile de ansamblu fără să aibă nevoie de vreun

plan“? Şi astfel, ca un înger, am dominat dintr-o dată situația acestui *Don Quijote* al meu.

Dacă nu puteam trage un foc de archebuză într-o hârtie fără s-o rup, puteam în schimb s-o fac cu o piatră, fără s-o sparg. Convins de Foret, am telegrafiat la Paris să mi se pregătească o archebuză pentru sosirea mea acolo. Mi-a făcut-o cadou prietenul meu Georges Mathieu. O archebuză foarte prețioasă, din secolul al XV-lea, cu patul încrustat în fildeş. Deci, pe 6 noiembrie 1956, înconjurat de o sută de oi sacrificate în holocaust în cinstea primului exemplar, absolut unic, tras pe pergament, am slobozit dintr-o barcă, pe Sena, prima ghiulea de plumb din istoria lumii, încărcată cu cerneală litografică. Ghiuleaua sfărâmată deschidea era „buletismului“*. Pe piatră a apărut o pată divină, un soi de aripă de înger, ale cărei detalii aeriene şi rigoare dinamică depăşeau orice tehnică folosită până în ziua aceea. În săptămâna următoare m-am dedat la alte şi alte experiențe fantastice. Am umplut cu firimituri de pâine muiate în cerneală două coarne de rinocer golite de miez — în Montmartre, în fața mulțimii delirante, înconjurat de optzeci de fecioare în pragul extazului. Apoi, invocând memoria lui Wilhelm Tell, le-am sfărâmat de piatră. Miracol pentru care trebuie să-i cad în genunchi lui Dumnezeu: coarnele de rinocer au desenat pe piatră cele două aripi desfăcute ale unei mori. Mai mult, dublu miracol: când am primit primele probe, unul din tiraje era greşit, se pătase. Am crezut că e de datoria mea să fixez şi să întăresc aceste pete, pentru a ilustra în mod paranoic întreg misterul electric al liturghiei respectivei scene. Don Quijote reîntâlnea în afara lui uriaşii paranoici pe care-i purta înăuntru. În scena poloboacelor de vin, Dalí regăsea sângele himeric al eroului şi curba logaritmică a frunții bombate a Minervei. În plus, fiind spaniol şi realist, Don Quijote nu are nevoie de lampa lui Aladin. Îi ajunge să strângă între degete o ghindă de stejar şi Vârsta de Aur este readusă în actualitate.

---

* De la cuvântul francez *boule*, „ghiulea“ (*n.t.*).

De îndată ce m-am întors la New York, producătorii de televiziune au început să se bată pe experimentele mele de „buletism“. În ce mă priveşte, eu dormeam fără încetare, ca să aflu în vis cea mai bună, cea mai perfecţionată metodă de a lansa proiectilele umplute cu cerneală şi de a aranja matematic găurile. Împreună cu specialişti armurieri ai Academiei militare din New York, mă trezeam în fiecare dimineaţă în zgomot de archebuză. Fiecare explozie însemna o nouă litografie completă, pe care nu-mi rămânea decât s-o semnez şi pe care amatorii mi-o smulgeau din mâini plătind sume fabuloase. Mi-am dat seama încă o dată că devansasem cele mai noi cuceriri ale ştiinţei atunci când, la trei luni dupa cea dintâi lovitură de archebuză, am aflat că savanţii foloseau în acelaşi fel puşca şi glonţul, încercând să descopere misterele creaţiunii.

În mai, acelaşi an, eram înapoi la Port Lligat. Joseph Foret mă aştepta acolo cu portbagajul plin de pietre noi. Alte şi alte lovituri de archebuză l-au făcut pe Don Quijote să renască. Copleşit, redevenea adolescent, un adolescent a cărui tristeţe înlăcrimată făcea dreptate frunţii lui încoronate cu sânge. Citea romane cavalereşti, într-o lumină demnă de Vermeer, filtrându-se prin vitralii hispano-maure. Cu un guguloi de *silly past,* dintr-acelea cu care se joacă puştii americani, am făurit spirale prin care curgea cerneală litografică: era un chip angelic, cu puf auriu, aurora. Microcosm paranoic, Don Quijote se confunda şi se detaşa pe fundalul Căii Lactee, care nu-i altceva decât drumul Sfântului Iacob.

Sfântul Iacob, protectorul operei mele. Asta s-a văzut în ziua de 25 august, ziua lui, când, în timp ce lucram, am realizat o pată glorioasă rămasă mai apoi în istoria ştiinţei morfologice. Ea se află gravată pentru totdeauna într-una dintre pietrele pe care, cu sfânta-i pisălogeală, Joseph Foret le punea asiduu la dispoziţia iluminărilor imaginaţiei mele. Am luat un melc de Bourgogne gol şi l-am umplut bine cu cerneală litografică. Apoi l-am introdus în ţeava archebuzei ţintind piatra de foarte aproape. După ce am apăsat pe trăgaci, volumul

de lichid a îmbrățișat perfect curbele spiralelor melcului și au produs o pată pe care o analiză atentă mi-a revelat-o ca fiind din ce în ce mai divină. Ca și cum, în realitate, n-ar fi fost vorba de nimic altceva decât de o stare de „galaxie pre-escargotină“ surprinsă chiar în secunda supremă a creației. Ziua Sfântului Iacob va rămâne deci în istorie ca ziua celei mai puternice dovezi a victoriei daliniene asupra antropomorfismului.

A doua zi avea să cadă o ploaie cu broscuțe care, picând în cerneală, au devenit pe dată detalii ale costumului brodat al lui Don Quijote. Broscuțele aduceau umiditatea batraciană perfect opusă strălucirii secetoase a platourilor Castiliei, bine înfipte în capul eroului. Himeră a himerelor. Nimic nu mai era himeră. Sancho apărea și el, ca în gândul lui Cervantes: „Ireal și tangibil“, în vreme ce Don Quijote atingea cu vârful degetului dragonii doctorului Yung.

Azi, când Joseph Foret tocmai pune pe masa mea exemplarul rarisim, pot să strig: „Bravo Dalí! L-ai ilustrat pe Cervantes. Fiecare din mâzgălelile tale conține în esență o moară de vânt și un uriaș. Opera ta e un uriaș bibliofil și e culmea celor mai fecunde contradicții litografice...“

1958

SEPTEMBRIE

Port Lligat, 1

E greu să ţii trează atenţia publicului mai mult de o jumătate de ceas. Eu am reuşit s-o fac timp de douăzeci de ani — şi zi de zi. Am avut următoarea deviză: „Să se vorbească de Dalí, chiar dacă se vorbeşte de bine.“ Vreme de douăzeci de ani am reuşit ca ziarele să publice ştirile cele mai absurde ale acestor timpuri, transmise prin teleimprimator:

PARIS. — Dalí susţine o conferinţă la Sorbona despre *Dantelăreasa* lui Vermeer şi *Rinocerul*. Soseşte într-un Rolls Royce alb, plin cu mii de conopide albe.
ROMA. — În grădinile iluminate cu torţe ale Prinţesei Pallavicini, Dalí renaşte, apărând pe neaşteptate dintr-un ou cubic acoperit de inscripţiile magice făcute de Raymundus Lullus şi rostind un discurs exploziv în latineşte.
GERONA, SPANIA. — Dalí şi-a celebrat în secret căsătoria religioasă cu Gala la Schitul Fecioarei cu Îngeri. El declară: „Acum suntem fiinţe angelice!“
VENEŢIA. — Gala şi Dalí, deghizaţi în uriaşi de nouă metri, coboară scările Palatului Beistegui şi dansează cu mulţimea care îi aclamă în Piaţă.
PARIS. — În Montmartre, în faţa lui Moulin de la Galette, Dalí se pregăteşte să ilustreze *Don Quijote* prin lovituri de archebuză în piatră litografică. Declară: „Morile fac făină — eu, acum, voi face din făină mori.“ Apoi, umplând două coarne de rinocer cu făină şi firimituri de pâine înmuiate în cerneală litografică, le proiectează puternic în piatră, realizând întocmai ceea ce promisese.

MADRID. — Dalí rosteşte un discurs în care îl invită pe Picasso să revină în Spania. El începe prin a spune: „Picasso e spaniol! — eu, de asemenea! Picasso e un geniu — eu, de asemenea! Picasso e comunist — eu, deloc!"
GLASGOW. — Faimosul *Crist al Sfântului Ioan al Crucii* de Dalí a fost recent cumpărat, după un acord unanim, de municipalitate. Preţul plătit pentru această operă provoacă indignare şi o controversă acerbă.
NISA. — Dalí anunţă un film cu Anna Magnani, *Roaba de carne*, în care eroina se îndrăgosteşte de o roabă.
PARIS. — Dalí traversează oraşul purtând solemn o pâine lungă de 15 metri. Pâinea e depusă pe scena Teatrului Etoile, unde Dalí rosteşte un discurs isteric asupra acelui „cosmic glue" al lui Heisenberg.
BARCELONA. — Dalí şi Luis Miguel Dominguin au hotărât să realizeze o cursă de tauri suprarealistă, la sfârşitul căreia un elicopter, deghizat în Infantă cu o lungă rochie de Balenciaga, va ridica la cer taurul sacrificat şi-l va depune apoi pe muntele sfânt Montserrat, spre a fi devorat de vulturi. În acelaşi timp, într-un Parnas improvizat, Dominguin o va încorona pe Gala, deghizată în Leda. La picioarele ei, Dalí va ieşi gol dintr-un ou.
LONDRA. — În planetariu se reconstituie poziţia aştrilor din momentul naşterii lui Dalí pe cerul de la Port Lligat. În urma analizelor psihiatrului său, doctorul Roumeguère[1], el se proclamă împreună cu Gala încarnarea mitului cosmic şi sublim al Dioscurilor (Castor şi Pollux). „Gala şi cu mine suntem copiii lui Jupiter."
NEW YORK. — Dalí debarcă la New York purtând un costum auriu de cosmonaut şi şezând în interiorul faimosului său „ovociped": o sferă transparentă, un nou mijloc de locomoţie bazat pe fantasmele paradisurilor intrauterine.

---

[1] Doctorul Pierre Roumeguère de la Facultatea de Medicină din Paris este, între altele, şi autorul unui studiu despre *Mistica daliniană în perspectiva istoriei religiilor*, pe care o veţi găsi în anexă.

Niciodată, niciodată, niciodată, niciodată excesul de bani, de publicitate, de succes ori de popularitate nu mi-au provocat — nici măcar pentru un sfert de ceas — dorinţa de a mă sinucide... Dimpotrivă, ador toate astea. De curând, un prieten, care nu putea pricepe cum de nu mă deranjează toată gălăgia asta, m-a întrebat viclean:

— Şi chiar nu te supără atâta succes?

— Nu!

Apoi, rugător:

— Nici măcar o nevroză mică, mititică? (expresia lui voia să zică: „fie-ţi milă!")

— Nu, i-am răspuns categoric.

Şi cum era un om foarte bogat, am adăugat:

— Pot să-ţi dovedesc că sunt gata să accept 50 000 de dolari pe loc, fără nazuri.

Toată lumea, mai ales în America, vrea să ştie care este reţeta secretă a acestui succes. Metoda există. Se numeşte „metoda paranoic-critică". Am inventat-o acum mai bine de treizeci de ani şi o aplic cu succes, cu toate că nu ştiu încă în ce constă. La modul general, cred că e vorba de sistematizarea cea mai riguroasă a fenomenelor şi materialelor celor mai delirante, în scopul de a oferi tangibilitate creativă ideilor mele celor mai periculos obsedante. Metoda nu funcţionează decât dacă deţii un motor moale de origine divină, un nucleu viu, o Gala — şi nu există decât una singură.

Aşadar, ca eşantion, îi voi bucura pe cititorii acestui jurnal povestind o singură zi — cea dinaintea ultimei mele plecări de la New York — trăită după faimoasa metodă paranoic-critică.

Spre dimineaţă, visez că sunt autorul mai multor excremente albe, foarte curate şi care au fost produse în chip foarte plăcut. Trezindu-mă, îi spun Galei:

— Azi o s-avem ceva aur!

Căci, după Freud, acest vis demonstrează, fără eufemisme, înrudirea mea cu celebra găină cu ouăle de aur şi cu măgarul din poveste, care, când i se sălta coada, se căca făcând

bani de aur. Asta ca să nu mai vorbim de divina diaree de aur semilichid a Danaei. Eu însumi mă simţeam, de o săptămâna, devenind un fel de creuzet alchimic şi-mi făcusem planul ca la miezul nopţii — ultima mea noapte la New York — să adun laolaltă, la Champagne-Room de la El Marocco, mai mulţi amici, între care se distingeau şi cele patru simpatice fotomodele ale oraşului, ce străluceau deja, prevestind un posibil Parsifal. Acest posibil Parsifal, pe care îmi promiteam să-l pun la punct în timpul zilei, îmi stimula grozav capacităţile de acţiune, iar puterea mea, care avea să fie supremă în acea zi, avea să rezolve toate problemele cu mare uşurinţă, făcându-le să stea în poziţie de drepţi, pocnind din călcâie, după moda prusacă.

La ora unsprezece şi jumătate plec de la hotel având două obiective precise: să fac o fotografie de tip iraţional la Philippe Halsman şi să caut să-mi vând tabloul înainte de prânz; era vorba de *Sfântul Iacob de la Compostela, Patronul Spaniei,* pe care-l hărăzisem miliardarului mecena american Huntington-Hartford. Absolut din întâmplare, ascensorul se opreşte la etajul doi, unde m-am trezit aclamat de o grămadă de ziarişti care mă aşteptau; uitasem complet de o conferinţă de presă în cadrul căreia urma să prezint proiectul unei noi sticluţe de parfum. Sunt fotografiat chiar în clipa când mi se înmânează cecul, pe care-l împăturesc şi-l pun în buzunarul vestonului, uşor contrariat, căci n-aveam altă soluţie decât să le desenez pe loc flaconul despre care era vorba în contract şi la care nu prea mă gândisem. Fără să ezit, iau de pe jos un bec de blitz ars. E albăstrui ca anasonul. Îl arăt, ţinându-l între degetul mare şi index, ca pe un obiect foarte preţios.

— Iată ideea mea!

— Dar nu e desenată!

— Cu atât mai bine. Aveţi deja macheta. Nu vă mai rămâne decât s-o reproduceţi întocmai!

Apăs uşor becul de masă. Becul crapă şi se turteşte îndeajuns ca să poată sta în picioare. Arăt dulia, care va fi capa-

cul de aur al flaconului. Producătorul de parfumuri scoate un strigăt, extaziat:

— E oul lui Columb, trebuia să mă fi gândit! Dar care va fi, dragă maestre, numele acestui parfum unic, rezervat Noului Val?

Dalí răspunse cu un singur cuvânt:

— Flash!

— Flash! Flash! Flash! strigară toţi. Flash!

Întocmai ca într-un super Charles Trenet. La uşă, sunt prins de braţ şi întrebat:

— Ce-i moda?

— Ceea ce se demodează!

Sunt implorat să emit o ultimă idee daliniană în legătură cu ceea ce ar trebui să poarte femeile. Ieşind, le răspund:

— Sânii la spate!

— De ce?

— Pentru că sânii conţin lapte alb, apt să creeze un efect angelic.

— Vă referiţi la pielea imaculată a îngerilor? sunt întrebat.

— Mă refer la spinarea femeilor. Dacă faceţi să ţâşnească din omoplaţii lor două jeturi de lapte şi dacă reuşiţi să obţineţi o fotografie stroboscopică a rezultatului, veţi obţine nişte „aripi de înger în picături“, ca acelea pe care le picta Memling.

Cu această idee angelică, mă îndrept spre locul unde aveam întâlnire cu Philippe Halsman, cu hotărârea fermă de a recrea la modul fotografic aripile din picături, care mă surprinseseră şi mă fascinaseră şi pe mine.

Dar Halsman nu era pregătit să facă o fotografie stroboscopică, aşa că m-am decis pe loc să fotografiez istoria capilară a Marxismului. În acest scop, mi-am agăţat în vârful mustăţilor şase rondele de hârtie albă, în loc de picături. Pe fiecare rondelă, Halsman a suprapus, unul câte unul, portretele lui Karl Marx, cu barbă şi coamă leonină; Engels, cu aceleaşi atribute capilare, dar considerabil diminuate; Lenin, aproape chel, cu mustaţă şi barbişon rare; Stalin, cu fire aspre numai în mustaţă; Malenkov, complet ras. Cum îmi mai

rămâne o rondelă, i-o rezerv profetic lui Hruşciov, care are un cap de lună plină[1]. Astăzi, Halsman îşi smulge părul din cap, atâta cât i-a mai rămas, mai ales după ce s-a întors din Rusia, unde această fotografie a fost una din cele mai apreciate din cartea sa de fotografii, *Dalí moustache*.

Ajung la Huntington-Hartford ţinând într-o mână ultima rondelă, fără chip, iar în cealaltă reproducerea după Sfântul Iacob al meu, pe care venisem să i-o arăt. De îndată ce urc în lift îmi amintesc că deasupra lui Huntington-Hartford, la etaj, locuieşte prinţul Ali Khan. Şi, din pricina snobismului meu congenital şi irepresibil, îi dau liftierului reproducerea, după o clipă de ezitare, drept cadou-omagiu pentru prinţ. Brusc, mă simt caraghios, fiindcă ajung la Huntington-Hartford nu numai cu mâinele goale, dar şi cu o rondelă goală, cu atât mai rizibilă cu cât atârna de un fir. Încep să gust absurdul situaţiei, spunându-mi totodată că până la urmă lucrurile se vor aranja. Într-adevăr, metoda mea paranoic-critică va întrebuinţa numaidecât acest eveniment delirant, convertindu-l în incidentul cel mai fructuos al întregii zile. Capitolul lui Karl Marx făcea deja gălăgie înăuntrul viitorului ou dalínian al lui Cristofor Columb.

Huntington-Hartford mă întreabă îndată dacă i-am adus reproducerea în culori după Sfântul Iacob. Îi spun că nu. Mă întreabă apoi dacă n-am putea merge la galerie să desfacem şi să expunem tabloul cel mare. Exact în aceeaşi clipă mă hotărăsc, nu se ştie de ce, că tabloul trebuie vândut în Canada.

— Mai bine vă fac altul: *Descoperirea Lumii Noi de către Cristofor Columb*!

A fost ca un cuvânt magic, şi aşa şi este! Căci viitorul muzeu Huntington-Hartford urma să fie construit la Columbus Circle, în faţa unicului monument al lui Cristofor Columb. Această coincidenţă aveam s-o descoperim abia peste câteva luni. Acum când scriu, amicul meu, doctorul Colin, care e de

[1] Simon şi Schuster, care au publicat cartea lui Halsman *Dalí moustache*, l-au sfătuit pe Dalí să se abţină de la orice profeţie, căci improbabilitatea profeţiilor putea compromite întreaga perfecţiune a lucrării.

faţă, mă opreşte şi mă întreabă dacă am remarcat că liftul de la locuinţa prinţului e produs de Dunn & comp. Or, în mod inconştient sau subconştient, exact lui Lady Dunn mă gândisem să-i vând *Sfântul Iacob* — şi chiar l-a cumpărat mai târziu.

Îi mulţumesc încă şi acum lui Philippe Halsman că a refuzat să pună în ultima rondelă portretul lui Hruşciov. Mă socotesc îndreptăţit să-l numesc un „Columbus Circle" al meu, căci altfel n-aş fi pictat poate niciodată visul cosmic al lui Cristofor Columb. Or, ultimele hărţi geografice descoperite de istoricii sovietici au demonstrat de curând exact teza pe care o dezvolt eu în tablou, făcând ca această lucrare să fie în mod deosebit potrivită spre a fi expusă în Rusia. Chiar azi un prieten, S. Hurok, se duce cu o reproducere după această pânză ca să propună guvernului sovietic nişte schimburi culturale, care m-ar face să-i reîntâlnesc pe doi mari compatrioţi: Victoria de Los Angeles şi Andres Segovia.

Sosesc cu cinci minute mai devreme ca să dejunez cu Gala. Nu apuc bine să mă aşez că sunt chemat la telefon de la Palm Beach. Dl Winston Guest îmi comandă să-i pictez *Fecioara din Guadelupa,* precum şi portretul fiului său în vârstă de 12 ani, Alexander, în legătură cu care observasem că are părul perie, ca un pui de găină. În clipa când dau să mă aşez la loc, sunt chemat de la o masă vecină, unde sunt întrebat dacă aş accepta să execut un ou emailat în maniera lui Fabergé. Oul urma să adăpostească o perlă.

Nu-mi dădeam seama dacă mi-e foame sau mi-e puţin rău; putea să fie şi uşoara senzaţie de vomă pe care mi-o provoca emoţia erotică întotdeauna prezentă şi de fiecare dată mai acută ori de câte ori îmi aminteam de Parsifalul de la miezul nopţii. În chip de prânz, iau numai un ou la capac cu pesmeţi. E necesar să notez aici că metoda paranoic-critică trebuie să acţioneze eficace prin intermediul biochimiei mele paranoic-viscerale, pentru a adăuga albumina necesară crăpării tuturor ouălor invizibile şi imaginare pe care le-am purtat deasupra capului toată după-amiaza, atât de asemănătoare cu oul perfecţiunii euclidiene pe care Piero della Francesca l-a făcut

să atârne deasupra capului Fecioarei. Oul acesta devenea pentru mine o sabie a lui Damocles, pe care numai răcnetele telecomandate ale micului leu infinit de tandru (vorbesc de Gala) o împiedica în fiecare clipă să cadă şi să-mi crape craniul.

În penumbra din Champagne-Room strălucea deja satelitul erotic al miezului de noapte, Parsifalul meu, idee care mă determina în fiecare clipă să devin şi mai virtuos. După ce am urcat în ascensorul prinţilor şi miliardarilor, m-am simţit dator, din pură virtute, să cobor în pivniţele ţiganilor. Extenuat, o să fac o vizită micuţei ţigănci dansatoare La Tchunga, care dansa pentru refugiaţii spanioli în Greenwich Village.

În momentul acela, flash-urile fotografilor, care vor să ne surprindă împreună, mi se par pentru prima oară ruşinos de sfâşietoare. Am simţit că a venit clipa să înghit, ca să le refac în chip visceral. Cer unui prieten să mă ducă la hotel. Având încă fosfenele ouălor de pe farfuria fără farfurie în străfundul ochilor închişi, dureroşi, am vomat copios şi, aproape în acelaşi timp, mă cac într-o abundenţă nicicând egalată în viaţa mea. Pentru mine e o dilemă diplomatică, ceva în genul a ceea ce mi-a povestit José Maria Sert: e vorba de unul care avea o răsuflare aşa de puturoasă, încât când a râgâit într-un fel care întrecea orice ruşine, a primit următorul sfat:

— Duhoarea asta ar fi mai bine s-o eliberaţi pe partea cealaltă.

Mă culc complet muiat de o transpiraţie rece ca elixirul alchimiştilor. Unul dintre cele mai rare şi mai inteligente surâsuri din câte a văzut vreodată Gala apărând pe buzele mele o face să-i moară în priviri o întrebare căreia, pentru prima dată în viaţa noastră, nu-i poate găsi răspunsul. I-am spus:

— Tocmai am avut adineaori senzaţia simultană şi absolut agreabilă că, deşi sunt capabil să fac să dea faliment toate băncile lumii, sunt pe cale să pierd o avere.

Căci, fără scrupulele Galei, de o curăţenie de mii şi mii de ori distilată, cu răbdare şi cu obişnuinţa ei feroce de a respecta preţurile reale stabilite, aş fi putut cu uşurinţă — şi fără vreo fraudă — să multiplic nebuneşte rezultatul, care putea

fi deja cântărit în aur, al metodei mele paranoic-critice. Iată deci că încă o dată virtutea paroxistică a oului alchimic este, aşa cum se credea şi în Evul Mediu, ceea ce permite transmutaţia spiritului şi a metalelor preţioase.

Doctorul meu, Carballeiro, care a venit îndată să mă vadă, a explicat că nu e nimic altceva decât febra de 24 de ore. Mâine voi putea pleca spre Europa, unde, graţie febrei îndeajuns de mari, am să-mi pot realiza visul „cledanist“[1] cel mai ascuns, cel mai preţios, pe care l-am urmărit întotdeauna fără să ştiu, de-a lungul iraţionalismelor şi materialului imaginativ ale acestei zile, spre a face să triumfe în cele din urmă ascetismul şi fidelitatea mea totală şi fără de pată faţă de Gala. Trimit un mesager la oaspeţii mei să le explice de ce nu-i pot întâlni şi telefonez la Champagne-Room ordonând să fie serviţi regeşte (deşi cu cumpătare). Aşa s-a desfăşurat Parsifalul meu de la miezul nopţii, fără ouă şi fără farfurie, în vreme ce Gala şi Dalí dormeau somnul celor drepţi...

A doua zi îmi începeam călătoria spre Europa, la bordul lui „United States“ şi mă întrebam: tare-aş vrea să ştiu cine-o mai fi azi capabil ca într-o singură zi (o zi deja conţinută în spaţiul-timp al oului excremenţial din visul meu matinal) să reuşească să transmită în preţioasă creativitate întregul timp inform şi brut al materialului meu delirant. Cine ar mai fi reuşit, cu ajutorul unui simplu ou, să agaţe în propria-i mustaţă nepreţuită întreaga istorie trecută şi viitoare a Marxismului? Cine ar mai fi găsit numărul 77 758 469 312, cifră magică, ce poate să clintească din drumul ei posibil întreaga pictură abstractă şi arta modernă în general? Cine ar mai fi izbutit să facă să pătrundă cel mai mare tablou al meu, *Visul cosmic al lui Cristofor Columb*, într-un muzeu de marmură, cu trei ani înainte ca muzeul să fi fost construit? Cine, repet, ar mai fi putut, într-o singură după-amiază, aduna laolaltă cu iasomiile erotice ale Galei atâta puritate de ouă

[1] Cledanism: perversiune sexuală a cărei denumire provine de la numele Solangei de Cléda.

supra-albe, întrecând-o şi pe cea care-a fost şi pe cea viitoare şi amesteca totul cu cele mai păcătoase dintre ideile lui Dalí? Cine oare, cu adevărat, a putut fi capabil să trăiască atâta şi să agonizeze într-atât, să se abţină de la mâncare şi să verse atâta — şi totuşi să nu convertească aproape nimic? Cel care simte că poate da mai mult decât mine să arunce piatra! Dalí e deja în genunchi, aşteptând s-o primească în piept, căci nu poate fi alta decât piatra filozofală.

Acum, să ne ridicăm de la anecdotă la ierarhiile categoriale, gândindu-ne la acest nucleu viu care este Gala, motor fraged ce face să funcţioneze metoda mea paranoic-critică, prefăcând în aur spiritual una din zilele cele mai sulfuroase şi mai demente din viaţa mea newyorkeză. Iată, în cele ce urmează, cum acţionează acest acelaşi nucleu galarinian transpus în domeniul cel mai animist al spaţiilor homerice de la Port Lligat.

2

Visez cei doi dinţi de lapte, mărunţi, amărâţi şi aproape transparenţi, care mi-au căzut cu întârziere şi, când mă trezesc, o rog pe Gala să încerce, de-a lungul zilei, să reconstituie efectul original al acestor dinţişori cu ajutorul a două boabe de orez atârnate de tavan cu o aţă. Ele vor reprezenta simbolul primitiv al începuturilor noastre liliputane, pe care vreau neapărat să-l fotografieze Robert Descharnes.

Nu voi face nimic toată ziua, căci asta mi-e ocupaţia obişnuită în cele şase luni din an când locuiesc la Port Lligat. Nimic vrea să însemne că pictez fără întrerupere. Gala stă pe genunchii mei goi, ca o maimuţă cosmică, sau ca o ploaie de mai, ori ca un coşuleţ împodobit cu merişor sălbatic. Ca să nu pierd timpul, o întreb dacă-mi poate face repede o listă a „merelor istorice“. Mi-o debitează sub formă de litanie:

— Mărul păcatului originar al Evei, mărul anatomic al lui Adam, mărul judecăţii estetice a lui Paris, mărul dragostei al lui Wilhelm Tell, mărul gravitaţiei al lui Newton, mărul structural al lui Cézanne...

Apoi îmi spune râzând:

— Gata cu merele istorice, fiindcă următorul ar trebui să fie mărul nuclear, care va exploda.

— Fă-l să explodeze! îi zic.

— Va exploda la prânz.

O cred, pentru că tot ce spune Gala e adevărat. La prânz, aleea noastră lungă de cinci metri, care trece pe lângă patio, se lungise cu trei sute de metri, fiindcă Gala cumpărase în secret grădina de măslini a vecinilor în care, toată dimineața, se marcase cu var un drum foarte alb. Începutul drumului era însemnat și prin prezența unui rodiu — ăsta era mărul exploziv, rodia!

Apoi Gala, luând-o înaintea dorințelor mele, mi-a propus să inventez o cutie cu șase laturi, din piele crudă, în care să păstrăm firimiturile de metal, diverse cuie și fierării cuneiforme. Această cutie, ținând în ea rodia explozivă, urma să graveze instantaneu și apocaliptic cele șase ilustrații la Apocalipsa mea după Sfântul Ioan[1].

„Inimă, ce vrei? Inimă, ce dorești? — așa-mi spunea mama ori de câte ori se apleca drăgăstos deasupra mea. Ca să-i mulțumesc Galei pentru mărul exploziv i-am spus:

— „Inimă, ce vrei? Inimă, ce dorești?“ Mi-a răspuns printr-un nou dar:

— O inimă de rubin care să bată.

Această inimă a devenit mai apoi faimoasa bijuterie din colecția Cheatham, prezentată în toată lumea.

Maimuțica mea spațială mi se așezase pe genunchii goi, odihnindu-se după rolul de Leda Atomică, în care tocmai o re-pictam. Deodată, am simțit în degetele de la picioare ceva călduț care nu putea veni decât de la Jupiter, și mi-am exprimat noul capriciu, de astă dată unul cu adevărat imposibil:

— Fă-mi un ou!

Și-mi făcu două.

---

[1] Publicată de Joseph Foret, Paris, 1960.

Seara, în patio — oh, mare zid al Spaniei lui Garcia Lorca! — am ascultat îmbătat de iasomie teoria doctorului Roumeguère, după care Gala şi cu mine întruchipăm sublimul mit al Dioscurilor născuţi dintr-unul din cele două ouă divine ale Ledei. În acel moment, ca şi cum cele două locuinţe ale noastre ar fi ieşit dintr-un singur ou, am realizat că Gala îmi comanda deja o a treia, o încăpere enormă, perfect sferică şi netedă, care tocmai se construieşte acum.

Voi adormi ca un ou copleşit de satisfacţiile sale, constatând că toată ziua şi fără să fie nevoie de faimoasa mea activitate paranoic-critică, am avut parte de două noi lebede (de care am şi uitat să pomenesc), de un măr exploziv, de un rubin în formă de inimă ce bate, oul Ledei Atomica[1] al propriei noastre deificări, şi astea toate pentru a-mi proteja lucrul cu saliva alchimică a pasiunii. Şi încă nu era tot!

La zece şi jumătate sunt trezit din primul somn de o delegaţie a primăriei din Figueras, oraşul meu natal, care ţinea să mă vadă. Era scris, se pare, că satisfacţia înfăşurării în ou să atingă un apogeu gigantic. Giganţii pe care Gala, împreună cu Christian Dior îi inventaseră în urmă cu câţiva ani pentru balul Beistegui urmau să prindă viaţă în astă-seară în persoana ei şi a mea. Într-adevăr, trimişii primarului veniseră să-mi comunice dorinţa de a încorpora în mitologia Ampurdan-ului doi uriaşi de procesiune, purtând efigiile Galei şi a mea. Pe urmă pot să adorm cu adevărat. Cei doi dinţi de lapte, cu albul lor înşelător, visaţi de dimineaţă şi pe care voisem să-i atârn atât de jalnic de câte un fir de aţă, au devenit pe buza visului de noapte doi uriaşi adevăraţi, de o albeaţă plină de certitudine pe măsura celor ce suntem noi doi. Uriaşii merg hotărât cu cele patru picioare pe drumul trasat de Gala şi ţin foarte sus ramele tablourilor mele gigantice, în timp ce noi ne străduim să ne reluăm şi să ne continuăm pelerinajul prin lume.

---

[1] Aluzie la tabloul lui Dalí (1954), aflat în proprietatea dnei Gala Dalí, „construit în întregime în spiritul proporţiei divine a lui Lucas Paccioli într-o manieră invizibilă".

Şi dacă în epoca noastră de cvasipigmei scandalul colosal de a fi geniali ne scuteşte de a nu fi totuşi omorâţi cu pietre ca nişte câini sau de a muri de foame, aceasta e numai şi numai prin grija lui Dumnezeu.

1959

[1] În acest an 1959, la uşa lui Dalí se putea citi o inscripţie în franceză şi engleză: *Prière de ne pas déranger. Please, do not disturb!* (Rugăm nu deranjaţi!) Dalí pictează, scrie, gândeşte. Mai târziu, ne va dezvălui secretul acestui an, unul dintre cei mai plini ai vieţii sale.

1960

MAI

Paris, 19

În mijlocul unei mulţimi care-mi murmură numele şi-mi strigă „maestre", urmează să-mi inaugurez expoziţia cu cele o sută de ilustraţii la *Divina Comedia*, la Muzeul Galliera. Această admiraţie, urcând în efluvii magice până la mine, încornorând şi reîncornorând arta abstractă care moare de necaz, îmi dă o senzaţie deosebit de agreabilă. Sunt întrebat pentru ce am înălţat infernul prin culori luminoase şi răspund că romantismul e cel care a comis măgăria de a prezenta infernul negru ca o mină de cărbune din Gustave Doré, în care nu poţi vedea nimic. Numai neadevăruri. Infernul lui Dante e luminat de soarele şi mierea Mediteranei şi de aceea spaimele din ilustraţiile mele sunt analitice şi supergelatinoase, cu o anume doză de vâscozitate angelică.

Hiperestezia digestivă dintre două fiinţe care se devoră reciproc este înfăţişată pentru întâia oară în plină lumină în ilustraţiile mele. O zi frenetică, de bucurie mistică şi amoniacală.

Am dorit ca ilustraţiile mele la Dante să semene cu urmele fine de apă dintr-o brânză divină. De unde şi aspectul lor multicolor, de aripi de fluture.

Mistica seamănă cu brânza; Crist e şi el brânză, dar, ce spun eu, un munte de brânză! Nu ne spune oare Sfântul Augustin că Isus e numit în Biblie „*montus coagulatus, montus fermentatus*", ceea ce desigur că trebuie înţeles ca munte de brânză? N-o spune Dalí, ci Sfântul Augustin, Dalí doar o repetă.

Încă de la începuturile divine ale nemuritoarei Elade, grecii au făcut din spaima de spațiu și de timp, din zeii psihologici și din sublimele neliniști tragice ale sufletului omenesc un întreg antropomorfism mitologic. În linia tradiției lor, Dalí nu e mulțumit decât atunci când, din spaima de spațiu, de timp și din trăirile cuantificate ale sufletului, reușește să realizeze o brânză! O brânză mistică, divină![1]

[1] Expoziția de la Muzeul Galliera a avut loc între 19 și 31 mai și a atras o mulțime considerabilă; cu acest prilej a fost editat și un catalog în onoarea lui Dalí, realizat în colaborare cu Clovis Eyraud, René Héron de Villefosse, Marcel Brion, Raymond Cogniat, Jean-Marc Campagne, Jean Bardiot, Bruno Froissart, Pierre Guégen, Claude-Roger Marx, J.P. Crespelle, Jean Cathelin, Gaston Bonheur, André Parinaud, Paul Carrière.

SEPTEMBRIE

1

Au trecut douăzeci de ani de când am scris epilogul la *Ma vie secrète* şi părul meu continuă să fie negru, picioarele mele n-au cunoscut până acum stigmatul degradant al bătăturilor, iar obezitatea incipientă s-a corectat, căci după operaţia de apendicită pântecul meu şi-a recăpătat profilul din adolescenţă. Tot aşteptând credinţa, care e voia lui Dumnezeu, iată că am devenit erou. Ba mă înşel: doi eroi! După Freud, erou este acela care se revoltă împotriva autorităţii paterne şi împotriva tatălui şi chiar sfârşeşte prin a învinge. Aşa a fost şi cu tata, care mă iubea mult. Numai că, în timpul vieţii, m-a putut iubi prea puţin, iar acum, de când e în ceruri, are parte de o altă tragedie corneliană: nu poate fi fericit decât pentru că fiul lui a devenit erou din cauza lui. La fel stau lucrurile şi cu Picasso, care a fost pentru mine un al doilea tată spiritual. Picasso va avea motive să se bucure de aşa ceva în timpul vieţii, pentru că mă revolt împotriva autorităţii lui şi sunt pe cale să-l înfrâng, tot în stil cornelian. Dacă tot trebuie să fii erou, e mai bine să fii de două ori decât deloc. De asemenea, de la acel epilog, eu n-am divorţat ca un oarecare, ci m-am recăsătorit cu soţia mea, de această dată în sânul bisericii catolice, apostolice şi romane, imediat ce întâiul poet al Franţei[1], care a fost şi primul bărbat al Galei, a făcut acest lucru posibil prin moartea lui. Căsătoria s-a celebrat în secret, în Ermitajul Fecioarei cu Îngeri şi m-a umplut de o frenezie

[1] Paul Eluard.

nemăsurată, căci acum ştiu bine că nu se află pe pământ vas să ţină într-însul elixirurile de preţ ale inepuizabilei mele nevoi de ceremonial, de rit şi de sacralitate.

Nu trecuse decât un sfert de ceas de la cununie şi eram deja pradă unui alt capriciu, cu trup şi suflet, un fel de furie de a mă recăsători încă o dată cu Gala. Întorşi la Port Lligat în amurg, având dinainte-ne marea la vremea fluxului, întâlneam un episcop şezând (mi se întâmplă de multe ori în viaţă, în momente asemănătoare, să dau peste câte un episcop şezând). Îi sărutam inelul. O făceam cu o dublă recunoştinţă, după ce îmi arăta că recăsătoria noastră este posibilă, după ritul copt, unul dintre cele mai lungi, mai complicate şi mai extenuante rituri religioase din câte există. Îmi spunea că asta nu adaugă nimic sacramentului catolic, dar nici nu-i răpeşte ceva. E tocmai ce-ţi trebuie, Dalí, Dioscure! După ce ai avut atâtea ouă pe farfuria fără farfurie, îţi mai lipsea un singur lucru: un nimic dublu — dublu nimic — care altfel n-ar valora nimic, dacă n-ar fi sacru.

În acest scop, în acest moment al vieţii mele, trebuia să inventez o mare sărbătoare daliniană. Am să dau eu o dată şi o dată o asemenea serbare. Până atunci însă, Georges Mathieu îmi acordă încrederea lui de gentilom când îmi scrie:

„Dacă în Franţa sărbătorile de curte au început să decadă o dată cu dinastia de Valois, care alungă mulţimile, decadenţa lor este accelerată de influenţa italiană, care le transformă în spectacole cu sens mitologic sau alegoric, al căror unic scop nu mai este decât să uimească prin splendoare şi «bun gust». Continuatoare ale acestei tradiţii, serbările mondene din ziua de azi — fie că sunt creaţii ale domnilor Arthur Lopez şi Charles de Beistegui, ori ale marchizului de Cuevas sau de Arcangues — nu sunt decât simple «reluări» arheologice.

A trăi înseamnă înainte de toate a participa. De la Dionisie Areopagitul încoace, nimeni în Occident, nici Leonardo da Vinci, nici Paracelsus, nici Goethe, nici Nietzsche n-au fost în mai strânsă comunicare cu cosmosul decât Dalí. Rolul artistului este, fără îndoială, să-l ajute pe om să acceadă la

taina creaţiei, să alimenteze viaţa cosmică şi socială. Aici, cele mai mari merite revin principilor Italiei renascentiste, pentru că au înţeles această evidenţă şi au încredinţat organizarea serbărilor unui Leonardo da Vinci sau unui Brunelleschi.

Înzestrat cu imaginaţia cea mai prodigioasă, având gust pentru fast, pentru teatru, pentru grandios, dar şi pentru joc şi sacru, Dalí descumpăneşte spiritele superficiale, pentru că ocultează adevărurile prin lumină şi foloseşte o dialectică a analogiei mai mult decât una a identităţii. Pentru cei care se ostenesc să caute sensul ezoteric al gesturilor sale, Dalí este cel mai modest şi în acelaşi timp cel mai fascinant vrăjitor. El împinge luciditatea până la conştiinţa că e mai important ca geniu cosmic decât ca pictor."

Am răspuns acestor amabilităţi prin *Orgoliul Balului Orgoliului*, care conţine ideile mele generalisime asupra a ce ar trebui să fie în ziua de azi o sărbătoare, şi asta din prudenţă, ca să-i liniştesc dinainte pe toţi acei prieteni ai mei care nu se vor vedea invitaţi.

„Serbările din vremea noastră vor fi apoteoze lirice ale ciberneticii orgolioase, umilite şi încornorate, căci numai cibernetica va putea înfăptui sfânta continuitate a tradiţiei serbărilor. Într-adevăr, în răcoroasa epocă a Renaşterii, sărbătoarea actualiza plăcerile existenţiale, cvasiinstantanee şi paroxistice ale tuturor structurilor morale de informare: snobisme, spionaj, contraspionaj, machiavelisme, liturghie, încornorări estetice, iezuitisme gastronomice, leşinuri feudale şi liliputane, întreceri între cretini blegi...

Astăzi, numai cibernetica va reuşi, prin potenţialitatea supremă a teoriei informaţiei, să-i prostească pe dată, în legătură cu diverse subiecte statistice, pe toţi participanţii la sărbătoare, ba chiar mai mult, pe toţi snobii, căci aşa cum zicea contele Etienne de Beaumont: «Serbările se dau mai ales pentru cei care nu sunt invitaţi.»

Şocarea prin scatologic a sacrului trebuie să fie virgula pointilistă cu care să culmineze orice sărbătoare care se

respectă. Ea va fi exprimată, ca şi în trecut, prin ritmul sacrificării arhetipului. Aşa cum în vremea lui Leonardo se spintecau burţile dragonilor şi prin tăieturi izbucneau flori de crin, în zilele noastre trebuie spintecate maşinile cibernetice cele mai perfecţionate, cele mai complexe, mai costisitoare şi mai ruinătoare pentru comunitate. Ele vor fi sacrificate doar pentru pura plăcere şi distracţie a prinţilor, păcălind astfel din nou misia socială a acestor formidabile maşini. Prin capacitatea lor de a oferi rapid şi eficient informaţia, maşinile cibernetice nu vor fi făcut altceva decât să procure un orgasm monden, pasager şi vag intelectual, tuturor celor veniţi să se ardă la flacăra rece a focurilor de diamante păcălitoare ale serbării supracibernetice.

Să nu uităm că aceste orgii informatice vor trebui scăldate din belşug în sângele şi zgomotul maximal al unor muzici de operă, ca şi al iraţionalităţii concrete, în muzică hiperconcretă şi în decoruri abstracte mathieusine şi millaresiene, precum acelea deja faimoase în care Dalí cere ca volumul zgomotului liric să se producă prin castrarea-supliciu şi omorârea a 558 de porci, pe fundalul sonor a 300 de motociclete ambalând motorul, fără a uita omagiile retrospective de genul acordurilor de orgă umplută cu pisici priponite de clape, aşa încât mieunăturile lor irascibile să se amestece cu muzica divină a lui Padre Vittoria, care se cânta deja în vremea lui Filip al II-lea al Spaniei.

Noile serbări cibernetice ale informaţiei inutile — trebuie să mă stăpânesc şi să nu le descriu de pe acum cu minuţia care mă caracterizează într-un mod atât de glorios — vor izbucni în mod spontan, imediat ce monarhiile tradiţionale vor fi fost restaurate, realizând astfel unitatea spaniolă a Europei.

Regii, şi prinţii, şi curtenii, toţi vor face eforturi nebuneşti ca serbările să reuşească, ştiind foarte bine că nu dai serbări ca să te distrezi, ci ca să hrăneşti orgoliul popoarelor."

Rămân deci o dată mai mult fidel proiectelor mele, fără farfuria epilogului, şi refuz cu încăpăţânare să plec în China

sau să fac orice altă călătorie în nu ştiu ce Orient, apropiat sau îndepărtat. Singurele două locuri pe care nu vreau să încetez a le revedea ori de câte ori mă întorc de la New York — ceea ce se întâmplă cu regularitate matematică o dată pe an — sunt glorioasele intrări ale metroului din Paris, întruchipări vâscoase ale întregii hrane spirituale a Noii Ere (Marx, Freud, Hitler, Proust, Picasso, Einstein, Max Planck, Gala, Dalí şi totul, şi totul, şi totul); celălalt loc e insignifianta gară Perpignan, unde, nu ştiu încă din ce motiv, mintea *şi* sufletul lui Dalí au descoperit cele mai sublime idei. Pornind chiar de la ideile din gara Perpignan, se poate spune că:

Tot căutând „cuantumul acţiunii“
Picturela, pictureala, picturea-la-la...
Tot căutând „cuantumul acţiunii“
Câte experienţe nu picturi el acolo
Picturela, picturea-la, picturea-la-la.

Trebuia să găsesc în pictură acest „cuantum al acţiunii“, care stăpâneşte astăzi asupra structurilor microfizice ale materiei şi n-o puteam face decât graţie capacităţii mele de a provoca — provocator suprem ce sunt! — tot felul de accidente scăpate de sub controlul estetic şi chiar animist, în scopul de a comunica la nivel cosmic... picturela, picturea-la-la, picturea-la-la-la... cosmorela, cosmorea-la-la, cosmorea-la-la-la. Am început cu closetul... picturela, picturea-la-la, picturea-la-la-la... closetela, closetea-la-la, closetea-la-la-la. Reprezentam noroaiele şi substanţa caracatiţei caracatiţoase de pe fundul mărilor. Cu caracatiţe vii caracatiţeam. Am pus şi arici de mare să picteze, injectându-le adrenalină ca să le fac agoniile mai convulsive; în mijlocul celor cinci dinţi ai gurii lor aristotelice am înfipt o tijă care să înregistreze cele mai mici oscilaţii pe o suprafaţă parafinată. Profitam bucuros de-o ploaie cu broaşte căzute din cer în vreme de furtună, ca să deseneze chiar ele, zdrobindu-se, o broderie broscantă pentru un costum de Don Quijote. Amestecam femei goale,

mânjite cu vopsele şi transformate în torşoane vii, cu porci proaspăt scopiţi şi cu motociclete ambalându-şi motorul şi rulând, totul închis în nişte saci pregătiţi să primească dejecţii neprevăzute. Făceam să sară-n aer lebede vii, umplute cu rodii, ca să pot înregistra stroboscopic până şi ultima sfâşiere viscerală a fiziologiei lor cvasivii.

Într-o zi am urcat panta spre grădina de măslini, unde făcusem toate aceste experienţe, dar fără să am la mine nici mitraliera lichidă şi nici rinocerul viu, de care aş fi avut nevoie tot pentru amprente, nici măcar vreo caracatiţă pe jumătate moartă. A fost singura dată când, aşa cum nici lui Ludovic al XIV-lea nu i se întâmplase vreodată una ca asta, „a fost cât pe ce să aştept“. Dar Gala era acolo. Tocmai găsise o pensulă şi venea să mi-o dea:

— Încearcă, poate merge cu asta!

Am încercat. — Miracolul s-a întâmplat! Toate experimentele din ultimii douăzeci şi şase de ani au ţâşnit din numai câteva angelice trăsături de penel! Tot ce abia dacă îndrăznisem să sper de-a lungul vieţii mele se realiza. „Cuantumul acţiunii“ picturelei... picturela picturea-la, picturea-la-la se concentrase în tuşa nonşalantă şi eroică a lui don Diego Velásquez de Silva şi, în vreme ce Dalí picta... şi picturela, picturea-la-la, picturea-la-la-la... l-am auzit pe Velásquez vorbind. Penelul lui spunea curgând: „Te-ai lovit, copile?“... şi picturela, picturea-la-la, picturea-la-la-la...

În plin haos antirealist, în clipa de apogeu a lui „Action Painting“, ce forţă putea să aibă Velásquez! După trei sute de ani, el se dovedeşte singurul mare pictor din istorie. Atunci Gala, cu modestia orgolioasă pe care singur poporul ei ştie s-o acorde eroului victorios, zise:

— Da, dar l-ai ajutat şi tu mult!

O priveam, dar după toate astea nici nu mai aveam nevoie s-o fac ca să ştiu că semăna cu un Velásquez-ploaie-de-mai, cu părul ei, dar cu mustăţile mele, după ce fusese aluniţă păroasă, maimuţă spaţială şi coşuleţ împodobit cu merişor, cu care puteam face dragoste.

Pictura este imaginea iubită care se întoarce prin ochi şi se scurge prin vârful penelului — iar dragostea e acelaşi lucru!

*Chafarrinada**, *chafarrinada, chafarrinada, chafarrinada, chafarrinada* — era noua spermă din care urmau să se nască toţi viitorii pictori ai lumii, întrucât *chafarrinadas* ale lui Velásquez sunt ecumenice.

---

* Pată (sp.) (*n. t.*).

1961

[1] Registrul gros, ca de notariat, în care şi-a însemnat Dalí gândurile din 1961 poartă scris — cu majuscule roşii — TOP SECRET. Vom şti totuşi mai târziu ce gândea Dalí la Port Lligat şi la New York. Însă deocamdată, să respectăm această discreţie, care — de altfel — i se potriveşte aşa de puţin.

1962

NOIEMBRIE

Port Lligat, 5

Cele şaisprezece atribute ale lui Raymundus Lullus fac posibile 20 922 789 888 000 de combinaţii. Mă trezesc cu ideea că trebuie să ating acest număr de combinaţii în interiorul sferei mele transparente, în care fac de câteva zile primele experienţe (primele din lume, după ştiinţa mea) asupra „zborului muştelor". Servitorii mei sunt însă agitaţi: marea e complet sfărâmată. Lumea spune că e cea mai puternică furtună din ultimii treizeci de ani. Curentul electric a fost întrerupt. E întuneric ca noaptea, suntem nevoiţi să aprindem lumânări. Vaporul galben al Galei a rupt odgoanele şi pluteşte în derivă în mijlocul golfului. Matrozul nostru plânge şi dă-n masă cu pumnul.

— Nu pot să văd vaporul ăsta sfărâmându-se de stânci! strigă el.

Aud asta de la mine din atelier, unde Gala vine să-mi spună să cobor ca să-l consolez pe băiat. Cameristele se tem să nu înnebunească. Iată însă că trec prin bucătărie şi, dintr-o dată, prind din zbor, cu o promptitudine, o îndemânare şi cu o nemaipomenită ipocrizie, musca de care aveam nevoie pentru experienţa mea. Nimeni n-a observat nimic. Îi spun matrozului:

— Nu mai plânge! O să cumpărăm alt vapor. N-aveam cum să prevedem asemenea furtună!

Şi, într-un acces brusc de cochetărie, merg până la a-mi pune pe umărul lui chiar mâna în care ţin musca. Omul se calmează imediat, iar eu urc în atelier ca să închid musca în

sferă. În timp ce-i observ zborul, aud strigăte puternice pe plajă. Alerg. Şaptesprezece pescari, împreună cu servitorii mei, strigă: „Miracol!“ Exact în clipa când vaporul era cât pe ce să se zdrobească de stânci, vântul şi-a schimbat direcţia iar el a revenit la mal ca un animal fidel şi blând, eşuând pe nisipul din faţa casei. Cu o îndemânare supraomenească, un marinar îi aruncase o ancoră la capătul unui cablu subţire şi astfel vaporaşul putuse fi tras din calea valurilor care-l împingeau din laturi spre stânci. Inutil să mai spun că, în afară de „Gala“, ambarcaţiunea noastră se mai numeşte şi „Milagros“, adică „minuni“.

Odată întors în atelier, constat că şi musca a făcut ceva minuni, dintre care cea mai extraordinară era că realizase cele 20 922 789 888 de combinaţii preconizate de Raymundus Lullus şi la care visasem de dimineaţă.

Până la prânz mai erau exact opt minute.

Trebuie că viaţa e plină de aceste amestecuri între hazard şi determinări delirante! Asta îmi aminteşte de tata, care, într-o dimineaţă de iulie, răcnea ca un leu:

—Veniţi, veniţi! repede! repede!

Am alergat cu toţii, speriaţi să-l vedem pe tata cu degetul întins către un băţ de chibrit proptit în picioare şi care ardea pe dalele de ardezie. După ce-şi aprinsese ţigara, tata aruncase foarte sus chibritul şi acesta, după ce a descris o curbă mare, în care părea să se fi şi stins, a căzut vertical pe sol şi a rămas lipit, drept, pe ardezia supraîncălzită, care l-a reaprins. Tata continua să-i cheme pe ţăranii care se îngrămădeau:

— Veniţi, veniţi! N-o să mai vedeţi aşa ceva!

La sfârşitul mesei, eu eram încă sub tensiunea evenimentului, aşa că am aruncat în aer, din toate puterile, un dop, care, după ce s-a lovit de tavan, a sărit deasupra bufetului şi a rămas în echilibru la capătul unei vergele de perdea. Tata a rămas siderat de acest al doilea eveniment. Timp de o oră a contemplat dopul, nedând nimănui voie să-l mişte din loc. Mai

multe săptămâni la rând servitorii şi prietenii au putut să-l admire acolo.

6

Îmi vărs cafea pe cămaşă. Prima reacţie a celor care nu sunt geniali ca mine, adică a celorlalţi, e să se şteargă. Eu — dimpotrivă. Încă din copilărie aveam obiceiul să pândesc momentul când bonele sau părinţii mă pierdeau din ochi, ca să răstorn iute între cămaşă şi piele restul gros de zahăr din cafeaua mea cu lapte. Dincolo de voluptatea inefabilă pe care mi-o procura lichidul picurând până la brâu, uscarea lui progresivă, apoi ţesătura ce se lipea de piele îmi ofereau posibilitatea unor constatări periodice şi persistente. Trăgând încet, treptat sau prin smulgeri îndelung amânate şi cu delicii, provocam noi aderări ale cămăşii pe piele, pline de emoţii şi cugetări filozofice, care mă ţineau toată ziua. Această secretă plăcere a inteligenţei mele precoce a atins paroxismul în adolescenţă, când perii de pe piept au adăugat o nouă complicaţie. Ţesătura cămăşii (veşmânt liturgic) mi se lipea de mijlocul pieptului (acelaşi cu locul în care plasam potenţialitatea credinţei mele). Într-adevăr, firele rare de păr muiate-n zahăr şi lipite cu ţesătura erau, acum ştiu, chiar ceea ce menţine contactul electronic graţie căruia elementul vâscos, aflat în permanentă schimbare, devenea elementul moale al unei veritabile maşini cibernetice mistice, pe care am inventat-o chiar în această dimineaţă de 6 noiembrie, vărsându-mi bogat pe piept, prin grija lui Dumnezeu (deşi în aparenţă din întâmplare) cafeaua cu lapte, prea dulce (îndulcită de subconştientul meu) într-o manieră delirantă. O pastă dulce face să mi se lipească bluza fină de părul de pe piept, pieptul meu atât de plin de credinţa în Dumnezeu.

Ca să rezum, trebuie să mai adaug că, geniu fiind, e foarte posibil, dar foarte, foarte posibil, ca Dalí să ştie să prefacă toate posibilităţile acestui accident banal (care pentru alţii nu e decât un incident oarecare) într-o maşină cibernetică fluidă, care-mi îngăduie să ajung, mai bine zis să tind către

Credință, care până acum nu era decât prerogativa unică a omnipotentului har al lui Dumnezeu.

7

Dintre toate plăcerile hiper-sibaritice ale vieţii mele, cea mai vie şi poate cea mai picantă (chiar fără „poate“) este şi va rămâne să stau la soare acoperit de muşte. Astfel, aş putea zice:

— Lăsaţi muştele să vină la mine!

La Port Lligat, îmi vărs pe cap, la micul dejun, uleiul rămas în farfuria cu anşoa. Muştele vin imediat. Dacă sunt stăpân pe situaţie graţie gândurilor mele, gâdilătura muştelor mi le accelerează. În schimb, ziua improbabilă în care prezenţa muştelor m-ar deranja ar fi semnul că ceva nu merge şi că mecanismele cibernetice ale găselniţelor mele sunt pe cale să se gripeze, într-atât de mult cred eu că muştele sunt zâne ale Mediteranei. Ele aveau obiceiul încă din Antichitate să acopere faţa iluştrilor mei predecesori, Socrate, Platon sau Homer[1], care, cu ochii închişi, descriau faimosul dans al acestor vietăţi sublime bâzâind în jurul vasului cu lapte. Aici trebuie să amintesc sus şi tare că nu suport decât muştele curate, muştele îmbrăcate la Balenciaga, aşa cum am mai spus-o, nu cele pe care le întâlneşti pe la funcţionari, ori în apartamentele burgheze, ci muştele care trăiesc pe frunza de măslin, care zboară în jurul vreunui arici de mare mai mult sau mai puţin putrezit.

Azi, 7 noiembrie, am citit într-o carte nemţească despre Fidias, care desenase planul unui templu după modelul unei specii de arici de mare ce prezintă cea mai divină structură pentagonală din câte i-a fost dat să vadă. Şi uite că tocmai azi 7 noiembrie, la ora două după-amiază, în vreme ce priveam zborul a cinci muşte în jurul unui arici de mare închis, am putut observa o mişcare în spirală, de la dreapta la stânga,

---

[1] În mai 1957, Dalí vorbise deja îndelung despre muştele de la Port Lligat, pe care le preferă oricăror altor muşte. Redăm în anexă un text de Lucian din Samosata despre muşte, pe care Dalí îl degustă în mod special.

în cadrul acestui gen de gravitaţie. Dacă legea se confirmă, nu mai am nici un fel de îndoială despre viitorul ei: va fi de o importanţă egală, pentru cosmos, cu cea a faimosului măr al lui Newton, căci pretind că această muscă, alungată de toţi, posedă în ea acel „cuantum al acţiunii" aşezat continuu de Dumnezeu chiar pe nasul oamenilor, ca să le arate insistent direcţia unei legi universale dintre cele mai secrete.

8

Am adormit gândindu-mă că viaţa mea ar trebui cu adevărat să înceapă mâine sau poimâine — sau răspoimâine —, dar neapărat (asta în tot cazul e lucru sigur şi ineluctabil). Acest gând îmi procură, cu un sfert de ceas înaintea trezirii, un vis creator, teatralizat cu maximum de efect scenic. Într-adevăr, ora mea teatrală a început cu o cortină obişnuită foarte împodobită, puternic luminată şi care avea în centru o mică ciudăţenie caracteristică, drept care a fost remarcată de către toţi spectatorii într-un fel cu totul special. Când cortina se ridică, încep să se deruleze nişte viziuni, care ating de îndată înălţimea celor mai grandioase mitologii furtunatice. Un fulger jupiterian aruncă pentru o clipă totul în tenebre. Toată lumea se aşteaptă la un fantastic crescendo de efecte, dar — lovitură de teatru — se aprinde lumina şi apare din nou cortina, întocmai ca la început. Toţi spectatorii sunt deci păcăliţi, în afară de Dalí şi de Gala, care visase acelaşi lucru. Aveam impresia că asistăm la începutul unei opere despre viaţa noastră, dar nici vorbă... Cortina nici nu s-a ridicat măcar. Folosită cu atâta îndemânare, ea valorează cât propria-i greutate în aur!

1963

3

De când mă ştiu am obiceiul să privesc ziarele de-a-ndoaselea. În loc să citesc ştirile, eu le privesc şi le văd. Când eram băieţandru, clipeam din ochi şi vedeam, printre şerpuirile semnelor tipografice, veritabile partide de fotbal, ca la televizor. Deseori, înainte de repriză, eram nevoit să mă odihnesc puţin, aşa de tare mă sleiau peripeţiile acestui joc. Astăzi, când privesc ziarele pe dos, văd lucruri divine, prinse într-o anume mişcare, şi asta mă decide să repictez — într-un sublim elan de pop art daliniană — fragmentele de ziar care conţin comori estetice demne câteodată de Fidias. Odată mărite enorm aceste ziare, le voi cuantifica prin excremente de muşte... Ideea mi-a venit când am observat ce frumoase sunt anumite ziare lipite, îngălbenite (şi un pic pătate de căcăţei de muscă) ale lui Pablo Picasso şi Georges Braque.

În seara asta, în timp ce scriu, ascult la radio cum răsună salvele de tun — pe deplin meritate — de la funeraliile lui Braque. Acest Braque, cunoscut între altele pentru marea lui descoperire estetică: colajul de ziare. Şi îi dedic, drept omagiu, cel mai transcendent şi mai subit celebru bust al lui Socrate, cuantificat de muşte şi care constituie tocmai coperta genială a acestui jurnal al geniului meu.

19

În gara din Perpignan, în timp ce Gala înregistrează tablourile puse la vagonul de bagaje, îmi vin întotdeauna cele mai geniale idei. Încă dinainte de Perpignan, pe la Boulou, creierul

începe să mă furnice, dar sosirea la Perpignan e o veritabilă ejaculare mintală, care atinge în acest moment cea mai mare şi mai sublimă imensitate speculativă. Rămân apoi multă vreme la această altitudine şi, în timpul respectivei ejaculări, pot fi văzut cu ochii albiţi, ficşi. Totuşi spre Lyon tensiunea începe să cedeze şi sosesc la Paris pacificat de fantasmele gastronomice ale călătoriei, anume Pic la Valence şi dl Dumaine la Saulieu. Creierul îmi revine treptat la normal, deşi tot genial, aşa cum cititorul meu binevoieşte a nu fi uitat că este. Ei bine, pe 19 septembrie al acestui an am avut în gara Perpignan un fel de extaz cosmogonic, mai puternic decât precedentele. Am avut o viziune exactă a naşterii universului. Universul, unul dintre lucrurile cele mai limitate care există, poate fi, păstrând proporţiile, asemănător în structură cu gara Perpignan. Singura diferenţă ar fi că acolo unde se află ghişeul, în univers s-ar afla acea enigmatică sculptură a cărei reproducere gravată mă intriga de mai multe zile[1]. Partea goală a sculpturii ar urma să fie cuantificată de nouă muşte originare din Boulou, iar o singură muscă de vin ar urma să reprezinte antimateria. Cititorule, priveşte-mi ilustraţia şi adu-ţi aminte că aşa se nasc toate cosmogoniile.

Bună ziua!

[1] A se vedea la ilustraţii reproducerea sculpturii a cărei enigmă l-a obsedat pe Dalí până în momentul când, aidoma unui nou Tezeu, a găsit dezlegarea.

ANEXE

ANEXA I

Fragment din
ARTA PÂRŢULUI
sau
MANUALUL FALSULUI ARTILERIST
NEDECLARAT
scris de
CONTELE DE LA TROMPETTE
Medic al Calului de Bronz
Spre folosul persoanelor constipate[1]

PRELUDIU

E o ruşine, Cititorule, faptul că de atâta vreme tot dai la pârţuri şi totuşi încă nu ştii nici cum o faci, nici cum ar trebui s-o faci.

De obicei, lumea socoate că pârţurile diferă numai după mărime, iar în rest ar fi toate la fel: eroare grosolană.

Tot ceea ce vă înfăţişez eu astăzi, analizat cât mai exact cu putinţă, a fost grozav de neglijat până acum, nu doar fiindcă se socotea a fi un subiect nedemn de comentare, ci şi fiindcă nu părea deloc susceptibil de vreo metodă anume sau de perspectiva cine ştie cărei descoperiri. Greşeală.

Pârţul e o artă şi, prin urmare, ceva folositor vieţii, o spun şi Lucian, Hermogen, Quintilian etc. El e, într-adevăr, un lucru cu-atât mai important, cu cât nimeni nu se gândeşte, de regulă, cu intenţie să înveţe a da pârţuri.

Un pârţ ce, spre-a ieşi, s-a străduit zadarnic
Şi biete măruntaie cumplit a-ndurerat
Adesea cheamă moartea grabnic.

[1] Cartea, nedatată, pare să fi apărut în secolul al XIX-lea. Editorul ei n-a ţinut să se fălească, prin urmare se ascunde sub un pseudonim: „Toba mare, frumoasă Ţimbalistă“, marcând însă locul de domiciliu: Moncuq (Guyana).

Când stă să dea și ortul popii muritorul amarnic constipat
De-un pârț scăpat la timp se-ntâmplă-a fi salvat.

În fine, poți scoate pârțuri cu metodă și cu gust, e ceea ce am să încerc a vă convinge pe parcursul acestei lucrări.

Nu ezit deci să împărtășesc Publicului rezultatele cercetărilor și descoperirilor mele asupra acestei Arte despre care dicționarele nu ne spun nimic mulțumitor. Nu sunt pomenite (lucru incredibil!) nici măcar noțiunile de bază ale cărei principii ajung să fie prezentate celor curioși abia acum.

*

CAPITOLUL I
DEFINIȚIA GENERALĂ A PÂRȚULUI

Pârțul, pe care vechii greci îl numeau *Pordé,* latinii *Crepitus ventris,* vechii saxoni *Partin* ori *Furtin,* nemții *Fartzen* iar englezii *Fart,* este un compus de gaze, emise uneori cu zgomot, alteori înăbușit, sau chiar pe tăcute.

S-au găsit totuși destui autori, îndeajuns de mărginiți, dar și de curajoși totdeodată, care să susțină, în mod absurd, arogant și cu încăpățânare, în ciuda a ceea ce spun Calepin și toate celelalte dicționare existente și viitoare, că vocabula pârț, luată în sine, adică în sensul ei natural, s-ar referi doar la emisia cu zgomot; ei s-au bazat pe acest vers horațian, care, totuși, nu poate da o idee deplină asupra subiectului:

*Nam displosa sonat quantum Vesica pepedi**. (Sat. I, 8.)

Cine nu pricepe oare că Horațiu a luat aici numai sensul generic al cuvântului *pedere*, a pârțâi? Și de ce a fost nevoie, pentru a da de înțeles că acest cuvânt se referă la un sunet limpede, ca Horațiu să se limiteze la explicarea genului de

* „Plesnind ca o bășică am tras un vânt cumplit“, Sat. I, 8, în Horatius, *Opera omnia*, trad. de Al. Hodoș și T. Măinescu, vol. II (*Satire, Epistole și Arta Poetică*), București, Ed. Univers, 1980 (*n. ed.*).

pârţ care face zgomot când iese? Fermecătorul filozof Saint-Evremond avea asupra pârţului o idee destul de diferită de sensul vulgar: după el, pârţul era suspin; îi spuse deci iubitei într-o zi, când tocmai o delectase cu un pârţ:

De chinuri inima mi-e plină
Şi suspină
Văzând cât eşti de-nnegurată
Deci pe dată
Un biet oftat, de teamă plin
Pe gură nu găsi rostirea
Şi pe-altă parte nimeri ieşirea.

Pârţul este deci, de cele mai multe ori, un gaz comprimat în interiorul pântecelui, a cărui cauză, spun doctorii, ar fi umflarea materiei mucilaginoase, pe care căldura o potoleşte şi o adună laolaltă, dar nu poate s-o dizolve; ţăranii şi oamenii simpli consideră că fenomenul e produs de întrebuinţarea unor ingrediente ori alimente producătoare de gaze. Pârţul se mai poate defini şi ca aer comprimat, care, căutând să iasă, străbate lăuntrul corpului şi scapă-n graba mare îndată ce găseşte acel orificiu pe care buna creştere ne opreşte să-l numim.

Aici însă nu trebuie să ascundem nimic; pârţul se slobozeşte prin anus, cu sau fără zgomot: cu cât natura e mai înclinată să-l sloboadă mai firesc, cu atât e mai mare nevoia de artă. Aceasta, ajutată de natură, conferă pârţului o naştere plăcută, făcându-l prilej de delectare, chiar de voluptate. De unde şi proverbul:

Viaţă lungă, sănătoasă
Pârţul dacă-l laşi să iasă.

Dar să revenim la definiţia noastră, arătând că ea răspunde tuturor sănătoaselor reguli ale filozofiei. Ea cuprinde atât genul, cât şi materia şi diferenţa specifică, *quia nempe constat genere, materia et differentia:* 1) Include toate cauzele şi speciile pe care le vom studia rând pe rând; 2) Şi cum genul

său e unul anume definit, fără îndoială că la fel este şi cauza îndepărtată, aceea care dă naştere vânturilor, respectiv mucozităţilor din intestine, provenite din alimente prost digerate. Să analizăm deci toate acestea cu atenţie, înainte de a ne vârî nasul în clasificări.

Vom spune deci că materia pârţului este călduţă şi uşor alterată.

Aşa cum în ţările foarte calde şi în cele foarte reci nu plouă niciodată, întrucât căldura absoarbe rapid orice fel de vapori, în cele dintâi, iar în celelalte frigul excesiv împiedică exalările lor; aşa cum, din contră, în regiunile temperate plouă îndeajuns (după cum foarte bine au observat Bodin, meth. hist., Scaliger şi Cardano); tot astfel, căldura în exces nu numai că transformă alimentele prin alterare, dar, în acelaşi timp, dizolvă şi consumă vaporii, ceea ce nu se întâmplă în cazul frigului, care tocmai datorită acestor caracteristici este împiedicat să emane vapori. Cu totul altfel stau lucrurile când căldura este moderată, împiedicând astfel transformarea completă a alimentelor; parte din materia vâscoasă din pântece şi din intestine dă naştere gazelor, care devin din ce în ce mai energice, în funcţie de gradul de gazeificare a alimentelor. Fermentarea lor, la temperatură nu prea ridicată, produce vapori groşi şi turbulenţi. Fenomenul este lesne de înţeles, dacă se compară de pildă primăvara şi toamna cu vara şi iarna, ca şi prin studierea artei distilării la foc mic.

CAPITOLUL II

DESPRE CARACTERISTICILE PÂRŢULUI, ÎNDEOSEBI DESPRE DIFERENŢA DINTRE PÂRŢ ŞI RÂGÂIT, PRECUM ŞI DEMONSTRAŢIA COMPLETĂ A DEFINIŢIEI PÂRŢULUI

Am spus mai sus că pârţul se sloboade prin anus. Aceasta îl şi deosebeşte de râgâit căruia i se mai spune şi „raportul spaniol". Acesta din urmă, deşi format din aceeaşi materie,

doar că în interiorul stomacului, este slobozit pe sus, datorită apropierii acestei ieşiri sau, alteori, din pricina balonării excesive a pântecului ori pentru că întâlneşte un alt fel de obstacol care-l împiedică să iasă pe jos. După părerea noastră, râgâitul şi pârţul sunt înrudite, cu toate că unii îl socotesc pe cel dintâi mult mai dezgustător: şi totuşi, nu s-a întâmplat oare odată ca, la curtea lui Ludovic cel Mare, un ambasador, în mijlocul splendorilor şi fastului pe care le desfăşura în faţa lui acest monarh, să scoată un râgâit grozav de bărbătos, spunând că-n ţara lui râgâitul era un semn de nobleţe şi responsabilitate? Nu trebuie deci să tragem concluzii pripite în nici o privinţă, nici în favoarea pârţului, dar nici a râgâitului; fie că vântul e slobozit pe sus ori pe jos, ele sunt egale, nu mai încape nici o îndoială. Într-adevăr, în Furetière, tomul al II-lea al Dicţionarului său universal, putem citi că în comitatul de Suffolk vasalul era dator să facă dinaintea regelui, în ziua de Crăciun, un salt, un râgâit şi-un pârţ.

Râgâitul nu trebuie însă inclus în categoria vânturilor colicative, după cum nici în cea a murmurului ori a ghiorţăiturilor pântecului, care sunt şi ele tot vânturi, de acelaşi soi, agitate însă în interiorul intestinelor şi care întârzie să se manifeste, cam cum se întâmplă cu prologul în comedie, ori cu vijelia înaintea furtunii. Suferă de ele mai ales tinerele fete şi femeile care se-ncing foarte strâns, ca să-şi scoată în evidenţă talia. În cazul lor, spune Fernel, partea de intestin pe care specialiştii o numesc *coecum* este aşa de plină de gaze şi de strânsă, încât acolo ia naştere o adevărată bătălie, ca aceea a vânturilor închise de Eol în peştera din munţii Eoliei de altădată. Atâta vânt, încât ar fi de-ajuns pentru o croaziera întreagă pe mare, ori ca să mişte morile cu aripi.

Ne mai rămâne doar să facem dovada completă a definiţiei pe care am dat-o şi să vorbim de cauza ultimă a pârţului, care este deopotrivă sănătatea cea firească a trupului, dar şi delectarea ori plăcerea artistică. Despre toate acestea ne vom ocupa atunci când vom vorbi şi de efecte. A se vedea mai jos capitolul despre această temă. Să mai adăugam şi

că nu admitem, ba chiar dezavuăm, orice alt scop, potrivnic bunului gust şi sănătăţii. Asemenea abuzuri n-ar avea ce căuta în rândul intenţiilor rezonabile şi delectabile.

CAPITOLUL III
CLASIFICAREA PÂRŢURILOR

După ce am explicat natura şi cauzele pârţului, să procedăm la clasificarea lui, examinând diferitele specii, spre a le defini apoi prin afinităţile care le leagă.

PROBLEMĂ

Se ridică aici de la sine o întrebare. Iat-o:

Cum poate fi clasificat în mod corect pârţul? Cel ce şi-o pune este însă o fire cârcotaşă. Trebuie oare să-l măsurăm cu cotul, cu piciorul, cu cana ori cu baniţa? Căci *quoe sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se.** Nicidecum: iată soluţia găsită de un excelent chimist. Nimic mai simplu, mai natural.

Introduceţi, spune el, nasul în anus; vârful nasului va tăia orificiul anal în două părţi egale, iar nările vor deveni cele două talere ale balanţei; dacă pârţul e resimţit ca o greutate, este semn că trebuie măsurat cu o greutate; dacă este tare, cu cotul, ori cu piciorul; dacă-i lichid, cu cana; de-i grunjos, cu baniţa ş.a.m.d., iar dacă îl găsiţi prea debil pentru a duce la bun sfârşit experienţa, faceţi ca gentilomii din Verriers: suflaţi în foale cât puteţi de tare, până ce pârţul va avea volum suficient.

Dar să vorbim serios.

Grămătici nepricepuţi împart literele în vocale şi consoane; aceşti domni rămân însă numai la suprafaţa lucrurilor; noi, dimpotrivă, ne facem un scop din a mijloci simţirea şi degustarea subiectului pe care-l tratăm, drept pentru care împărţim pârţurile în Vocalice şi Mute, acestea din urmă fiind Vânturile propriu-zise.

---

* Cele care sunt egale cu un al treilea sunt egale între ele (*lat.*) (*n. ed.*).

Pârţurile vocalice sunt de regulă numite Petarde, de la cuvântul *péter*, a pârţâi, din pricina diverselor sunete pe care le produc, ca *și cum* partea de jos a pântecului ar fi umplută cu praf de puşcă. Consultaţi în acest sens tezele despre petarde ale lui Willichius Jodochus.

Petarda este o izbucnire zgomotoasă, antrenată de vapori uscaţi.

Poate fi mare sau mică, după cauza care a produs-o şi în funcţie de împrejurări.

Petarda mare este plenivocalică sau vocalică prin excelenţă; cea mică se mai numeşte şi semi-vocalică.

DESPRE PLENIVOCALIC SAU MARELE PÂRŢ

Marele Pârţ sonor, sau plenivocalicul deplin, se remarcă prin zgomotul puternic, cauzat nu numai de orificiul amplu şi spaţios care-l produce, cum ar fi orificiul ţăranilor, ci şi graţie mulţimii de gaze, provocate fie de înghiţirea unei însemnate cantităţi de alimente balonante, fie de temperatura medie a ventriculului şi a intestinelor. Această minune a pârţurilor poate fi comparată cu explozia gurii de tun, a unui dirijabil, sau cu vântul care acţionează pedalele de orgă etc. Ceea ce a scris Aristofan despre tunete e doar o palidă idee. Mult mai aproape de adevăr este comparaţia cu salva de tun menită să doboare ziduri, să străpungă un batalion ori să întâmpine intrarea vreunui senior în cetate etc.

OBIECŢIA ADVERSARILOR PÂRŢULUI

Pârţul nu ne şochează însă prin sunet, spun ei: dacă n-ar fi vorba decât despre improvizaţiile lui armonioase, ar fi mai degrabă plăcut decât jignitor; numai că pârţul este întotdeauna urmat şi de un miros dizgraţios, cu care se şi confundă, şi care ne jigneşte nările: asta-i vina. Nici nu se-aude bine că şi-a şi împrăştiat mulţimea de corpusculi infecţi, care ne strâmbă feţele de silă: uneori e atât de viclean încât loveşte fără preaviz, cu surdină; adesea e precedat de-un sunet

înfundat, însă-i urmat pe dată de sateliții rușinoși, care nu mai lasă nici un dubiu asupra vinovatei colaborări.

RĂSPUNS

Știu prea puține despre pârț aceia care-l cred atât de criminal și vinovat de toate aceste grosolănii. Pârțul veritabil, sau pârțul curat, este aproape lipsit de miros, ori are atât de puțin, încât nici nu izbutește să răzbată de la ieșire până la nările asistenței. Cuvântul latin *crepitus,* ce denumește pârțul, chiar asta înseamnă: zgomot fără miros; dar, de cele mai multe ori, pârțul e confundat cu alte două feluri de vântozități dăunătoare, dintre care una supără simțul mirosului și se numește în general vânt, ori pârț mut, ori pârț feminin; cealaltă este numită pârțul gros sau bășina zidarului. Aceasta e confuzia pe care se întemeiază teoriile adversarilor pârțului. E însă foarte ușor să-i zăpăcești dacă le arăți că pârțul adevărat este ceva cu totul diferit de cei doi monștri pomeniți mai sus.

Orice boare care se-nstrună în corp și, comprimată, scapă apoi se numește vântozitate; vântul curat, pârțul și bășina zidarului sunt înrudite între ele în cadrul aceluiași gen; deosebirile vin din timpul pe care-l petrec în corp, ca și din gradul de dificultate la ieșire. După ce se-nstrună în corp, pârțul curat parcurge diferitele trasee interne fără a întâlni obstacole și iese, cu oarecare zgomot. Pârțul gros sau bășina zidarului încearcă de mai multe ori să iasă, dar întâlnind mereu aceleași piedici, face cale-ntoarsă, uneori chiar pe același drum, se încălzește și se încarcă de particule de materie grăsoasă, pe care le disloca în mers; astfel îngreunat, el se refugiază în părțile de jos, învelit într-o materie prea fluidă, ce nu așteaptă la rândul ei decât o umbră de mișcare ca să erupă; în fine, iese, fără cine știe ce zgomot, ducând cu sine și tot ce-a agonisit în drum. Vântul parcurge același drum ca și bășina zidarului, este și el înghesuit și oprit din cale, se încălzește și el și se încarcă în mers de particule grase, vine apoi să se ceară afară prin poarta de jos, numai că, aflând acolo teren uscat și gol, nu mai are ce să apuce: își ia deci zborul numai cu ce are

pe el, fără zgomot, răzbunându-se însă prin tot ce poate fi mai scârbos nasului omenesc.

Să revenim însă la clasificare, după ce am răspuns obiecțiilor adversarilor pârțului.

Pârțurile seamănă cu salvele de tun ori cu tunetele lui Aristofan, cum vă e voia. Oricum ar fi, ele sunt de două feluri: simple şi compuse.

Pârțurile simple constau dintr-o unică salvă, instantanee. Priap le compara, cum am văzut, cu plesnetul unor burdufuri.

Displosa sonat quantum vesica

Ele se ivesc atunci când materia care le compune este omogenă, abundentă, când orificiul prin care ies este suficient de larg şi de destins, ori când, în fine, autorul e robust şi le sloboade dintr-un foc.

Pârțurile compuse presupun mai multe salve puternice şi bine delimitate, asemănătoare vânturilor fără sfârşit care vin unele din altele, întocmai cum ar suna cincisprezece–douăzeci de focuri de puşcă, trase la rând şi circular. Ele se mai numesc şi Diftongi şi se spune că o persoană bine clădită poate reuşi chiar douăzeci dintr-o singură emisie.

CAPITOLUL IV
CAUZA FIZICĂ, DEDUSĂ CU AJUTORUL BUNULUI-SIMȚ SAU ANALIZA PÂRȚULUI DIFTONGAT

Pârțul diftongat se iveşte atunci când orificiul e destul de larg, materia suficientă din punct de vedere cantitativ, conținând particule de diferite mărimi, uneori amestecate cu umori calde şi uşoare, dar şi cu altele reci şi dense; de asemenea, când materia se formează în zone diferite şi e silită să refuleze în diverse părți ale intestinului.

Într-un asemenea caz, ea nu se descompune dintr-o dată, nici nu poate să rămână în aceleaşi cotloane intestinale şi nici să fie evacuată cu un unic efort. În consecință, e obligată

să se elibereze cu zgomot, la intervale inegale, până la ultima „suflare“. Iată de ce sunetul pârțului se face auzit în ritm inegal şi de ce, dacă ne dăm osteneala, putem produce o canonadă mai mult sau mai puţin spectaculoasă, asemănătoare unor silabe diftongate, cam ca acestea: ta ta tam, ta ta ta tam, ta ta ta ta tam etc. (Aristofan în *Norii),* căci anusul nu se închide total, iar materia răzbeşte afară în mod natural.

Nu există nimic mai simpatic decât mecanismul pârțului diftongat, în care personajul principal este anusul.

Mai întâi:

1) El trebuie să fie, de la natură, îndeajuns de mare, cu sfincter puternic şi elastic.

2) E nevoie la început de un pârț simplu, deci de suficientă materie omogenă.

3) După prima lovitură, anusul trebuie să se închidă în mod reflex, dar nu într-atât încât materia, mai puternică decât reflexul, să nu poată să-l oblige să se redeschidă şi să producă orgasmul (iritarea).

4) Anusul trebuie să se închidă puţin şi să se deschidă iarăşi, alternativ, împotrivindu-se reflexului de expulzare sau de dezintegrare a materiei.

5) În fine, dacă e cazul, poate să rețină restul de vânturi pentru a le elibera în împrejurări mai prielnice. Aici, se potriveşte epigrama lui Marțial, cartea a 12-a, unde zice *et pedit deciesque viciesque** etc. Dar despre asta va fi vorba în altă parte.

Fără îndoială că tocmai la aceste pârțuri diftongate se referea Horaţiu în legătură cu Priap. El povesteşte că, într-o bună zi, acest zeu prost crescut lăsă să-i scape unul aşa de grozav, încât sperie un stol de vrăjitoare, care tocmai îşi moşmondeau vrăjile prin apropiere. Or, dacă pârțul ar fi fost unul simplu, vrăjitoarele n-ar fi avut cum să se sperie şi nu şi-ar fi luat câmpii, lăsând baltă vrăji şi şerpi, ca să se ascundă în oraş; mai sigur e că Priap va fi început cu un pârț simplu,

* „Şi trage pârțuri de zece şi de douăzeci de ori“ (*n.ed.*).

cu zgomot, asemănător unei băşini bine strunite; acesta a fost însă urmat şi de un altul, diftongat, apoi de altul, mai vârtos, care le zburătăciră pe vrăjitoarele deja înspăimântate şi le puseră de-a binelea pe fugă. Horaţiu nu prea explică lucrurile; se vede însă că n-a dorit să spună mai mult, de teamă să nu fie prost înţeles, dar nici n-a tăcut, ştiind că toată lumea era la curent cu această întâmplare. Am găsit deci de cuviinţă că precizările de faţă trebuiau făcute, punându-ne astfel de acord asupra acestui pasaj ce poate părea obscur şi dificil numai celor ce n-au habar de fizică: asta ca să nu spunem mai mult.

CAPITOLUL V

NECAZURI ŞI ACCIDENTE PRICINUITE DE PÂRŢURILE DIFTONGATE. POVESTEA UNUI PÂRŢ CARE L-A PUS PE FUGĂ ŞI L-A LĂSAT DE PROST PE ÎNSUŞI DIAVOLUL. DESPRE CASE ÎN CARE DIAVOLUL A FOST GONIT CU AJUTORUL PÂRŢURILOR DIFTONGATE. MOTIVAŢII ŞI AXIOME

Dacă-i adevărat că pârţul diftongat e mai teribil decât tunetul şi dacă se ştie că tunetului îi urmează întotdeauna fulgerul, din pricina căruia atâţia şi-au găsit sfârşitul ori au rămas surzi sau zăpăciţi, nu-i mai puţin adevărat că, deşi nu fulgeră, pârţul diftongat poate pricinui şi el aceleaşi accidente, ba mai mult, poate ucide pe loc inşii slabi, fricoşi şi cu prejudecăţi. Tragem această concluzie bazându-ne pe ingredientele din care e alcătuit şi pe teribila comprimare a aerului. O dată eliberat, el face să se clatine în aşa hal coloanele aerului, încât poate distruge, rupe sau smulge într-o clipită fibre ultradelicate din creier. Capul primeşte o mişcare de rotaţie rapidă, înşurubându-se pe umeri ca o giruetă, până când, în dreptul celei de-a şaptea vertebre, se rupe cămaşa măduvei spinării, provocând astfel moartea.

Toate acestea se întâmplă atunci când se consumă gulii, usturoi, mazăre, boabe, napi şi, în genere, orice alt aliment care produce gaze, recunoscute ca periculoase. Ele produc

acel sunet limpede şi sacadat, pe care-l auzim la ţâşnirea pârţului. Vai! Câţi pui de găină ucişi în ou, câţi prunci lepădaţi ori sufocaţi în pântecele mamei lor de puterea acestei explozii! Diavolul însuşi a luat-o la sănătoasa de multe ori. Dintre nenumăratele poveşti care s-au scris pe-această temă, am să vă spun doar una, la fel de-adevărată şi azi.

De mai multă vreme, diavolul chinuia un om, ca să-l facă să-şi vândă sufletul. Nemaiputând să îndure chinurile Satanei, omul consimţi, dar cu trei condiţii:

1) Îi ceru o groază de aur şi de argint, pe care le şi primi îndată.

2) Vru să devină nevăzut, iar diavolul îl învăţă nişte vicleşuguri, pe care omul le încercă chiar de faţă cu el. În sfârşit, căznindu-se să găsească a treia condiţie, ceva ce n-ar fi fost în puterea diavolului şi cum mintea nu-l ajuta deloc în acele momente cu ideea salvatoare pe care o aştepta, omul fu cuprins de frică. Or, tocmai spaima asta îi fu de ajutor şi-l scoase din încurcătură. Se spune că, în clipa aceea de cumpănă, omul scăpă un pârţ diftongat, al cărui zgomot semăna cu o salvă de muschetă. Pe loc, prinse din zbor ocazia, zicându-i diavolului:

— Vreau să-mi înşiri pe aţă toate pârţurile astea şi apoi sunt al tău.

Diavolul încercă, dar nu izbuti să vâre pârţul prin gaura acului, nici chiar trăgând cu dinţii. Speriat de grozavul zgomot al pârţului, pe care ecoul îl mai şi repeta voios, zăpăcit şi furios că s-a lăsat păcălit, diavolul o luă la fugă, slobozind însă o băşină infernală, care infectă tot ţinutul. Dar astfel îl lăsă în plata Domnului pe nefericit.

E lucru ştiut în toată lumea, în toate regatele, republicile, oraşele, satele, cătunele, în toate familiile şi conacele de ţară unde locuiesc bone, bătrâne şi ciobani, în cărţi şi în istorii vechi, că mii şi mii de case au fost izbăvite de diavol graţie pârţului şi, fără îndoială, a pârţului diftongat. El reprezintă cel mai bun mijloc, din toate câte se cunosc, pentru a-l alunga pe diavol; această *Artă a pârţului*, pe care o prezentăm astăzi

căutând adepţi ne va aduce cu siguranţă binecuvântarea celor chinuiţi de necuratul. Şi credem că artei trebuie să-i răspunzi prin artă, vicleniei, cu viclenie, căci cui pe cui se scoate, iar lumina mare o stinge pe cea mică, precum şi sunetele şi mirosurile pier absorbite de altele mai tari; prin urmare, îngerul negru va fi cu siguranţă ofuscat de flacăra călăuzitoare ce o pune acum în mâna amărâţilor pe care îi vânează şi oricine o va purta, de nimic nu mai are a se teme.

Pârţul diftongat este un fel de tunet de buzunar, pe care-l ai oricând la îndemână; folosul său e şi activ şi retroactiv; este nepreţuit şi a fost astfel recunoscut încă din cea mai adâncă Antichitate; de unde şi proverbul latin: un pârţ ca lumea se face numai cu talent.

De regulă, pârţul diftongat nu miroase urât, dacă nu cumva este rezultatul vreunui proces de putrefacţie în intestine şi cu condiţia să nu fi stat prea mult în ori sub un trup mort, intrat în putrefacţie, sau dacă alimentele îngurgitate nu vor fi fost ele însele alterate. Deosebirile sunt evidente pentru un miros fin — ceea ce nu e cazul meu. Dar poate cititorul este mai sensibil decât mine.

CAPITOLUL VI
SEMIVOCALICUL SAU MICUL PÂRŢ

Pârţul mic, sau semivocalicul, este mai silenţios decât pârţul mare, fie din cauza dimensiunilor orificiului, fie din pricina conductului de evacuare, prea strâmt (ca în cazul domnişoarelor); o altă cauză poate fi cantitatea redusă de vânturi care se află captive în intestin.

Pârţul mic este de trei feluri: limpede, mijlociu şi aspirat.

PÂRŢUL LIMPEDE

Acest tip de pârţ semivocalic sau pârţul mic este alcătuit dintr-o materie foarte uscată şi foarte aerată, care străbate uşor conductul de evacuare, de felul său foarte strâmt. Semivocalicul abia de-ar putea să clintească un pai. În limbajul

vulgar, mai e numit şi pârţul de domnişoară; nu supără nările sensibile şi nu e indecent, cum sunt pârţurile ori băşina zidarului.

PÂRŢUL ASPIRAT

Pârţul aspirat este un pârţ mic, semivocalic, alcătuit din materie umedă şi greu de definit. Ca să vă faceţi o idee, l-aş compara cu pârţul de gâscă; nu contează dacă orificiul care-l produce e larg ori strâmt; cert e că este atât de plăpând, încât e mai mult un soi de avorton. I se mai spune şi pârţul brutăriţelor.

PÂRŢUL MIJLOCIU

Acesta din urmă se situează undeva între pârţul simplu şi cel aspirat; materia din care e făcut e omogenă, îmbelşugată, de calitate mediocră şi bine digerată, drept pentru care se evacuează de la sine, fără efort, prin orificiu; în acest caz, acesta nu e nici prea strâns, nici prea deschis. Acest pârţ este specific celor plictisiţi de burlăcie şi soţiilor de primari.

CAUZELE PÂRŢURILOR DESCRISE MAI SUS

Trei sunt cauzele cele mai însemnate care diferenţiază zgomotul în cazul acestor trei categorii de pârţuri, ca şi pe celelalte, de altminteri; materia vântului, natura conductului şi forţa individuală.

1) Cu cât materia este mai uscată, cu atât e mai limpede sunetul pârţului; cu cât e mai umedă, cu atât sunetul este mai înfundat; dacă e omogenă, va fi un sunet simplu, iar dacă materia este heterogenă, va ieşi un pârţ multisonor.

2) În ceea ce priveşte natura orificiului, cu cât acesta este mai strâmt, cu atât sunetul va fi mai ascuţit; dacă e larg, sunetul va fi grav. Dovada o dă chiar subţirimea sau, dimpotrivă, grosimea intestinelor. Sunetul diferă dacă intestinul e plin ori gol; căci, se ştie, tot ce-i gol sună mai tare decât ce-i plin.

3) În fine, cea de a treia diferenţă constă în vigoarea şi constituţia individului; cu cât natura împinge mai tare şi mai vârtos, cu atât zgomotul pârţului e mai mare şi mai amplu.

Este limpede că ceea ce diferenţiază sunetul pârţului este deosebirea dintre cauze. Lucrul se poate lesne dovedi studiind flautul, trompetele sau flageoletele. Un flaut cu pereţi groşi şi deschidere mare dă un sunet înfundat; un flaut subţire şi strâmt, unul limpede; în fine, un flaut ai cărui pereţi şi deschidere sunt mijlocii dă un sunet aşa şi-aşa. Constituţia agentului este şi ea un aspect care argumentează afirmaţia. Dacă, de pildă, cineva cu plămânii bine dezvoltaţi pune la gură o trompetă, el va scoate cu siguranţă sunete foarte puternice; dacă e tocmai pe dos, înseamnă că omul are respiraţie scurtă şi slabă. Vom spune deci că instrumentele de suflat sunt bine gândite şi de mare folos în aprecierea pârţurilor. Studiindu-le, pot fi aflate fără greş cauzele deosebirilor de sunet dintre pârţuri. O, admirabile flaute, tandre flajeolete, gravi corni de vânătoare! etc. sunteţi întocmai ceea ce trebuie pomenit în legătură cu arta pârţului, dacă vă mânuieşte un nepriceput; în schimb, când o gură îndemânatică vă face să sunaţi, căpătaţi atâta elocvenţă, în sunetele grave cât şi în cele înalte; suflaţi, deci, cu pricepere, dragi Muzicanţi.

CAPITOLUL VII

PROBLEMĂ MUZICALĂ. DUO DE UNUL SINGUR. INTERVENŢIE MINUNATĂ PRIN CARE SURDUL POATE SĂ ASCULTE UN CONCERT

Un savant german a pus aici o problemă foarte dificilă: sunt oare pârţurile muzică?

Distinguo: în pârţurile diftongate e ceva muzică, ce-i drept.

Concedo: în celelalte pârţuri, *nego*.

Muzica pârţului diftongat nu seamănă cu cea produsă de voce ori de mânuirea vreunui obiect sonor, cum ar fi vioara, chitara, clavecinul etc. Ea nu depinde decât de sfincterul anusului, care, strâns ori lărgit, dă naştere când unor sunete grave,

când unora ascuțite: muzica astfel obținută seamănă mai degrabă cu cea produsă prin suflare; și, cum am spus mai sus, e analoagă sunetului de flaut, trompetă, flageolete etc. Pârțurile diftongate sunt singurele care pot produce muzică, prin chiar natura lor, așa cum se poate vedea și în Capitolul III din clasificarea pârțului; așadar, putem vorbi de muzică în cazul pârțurilor. Exemplul ce urmează va lămuri încă și mai deplin problema.

Pe când eram la școală, aveam doi colegi foarte talentați, fiecare având însă alt dar, pe seama căruia se distrau însă amândoi și eu pe lângă ei: unul râgâia la comandă, pe diverse tonuri, celălalt era specialist în pârțuri. Ca să facă totul mai elegant și mai cu gust, cel din urmă folosea o pânză dintr-acelea în care se strecoară brânză, pe care o acoperea cu o foaie de hârtie; pe urmă, se așeza deasupra cu fundul gol și, legănându-și fesele, scotea fel și fel de sunete, ca de orgă ori flaut. E drept că muzica aceasta nu avea cine știe ce armonie, nici modulări tocmai savante; ar fi fost de altfel și greu să inventezi reguli pentru un asemenea concert, să pui în armonie înaltele, potrivitele și joasele. Dar îndrăznesc să spun că un bun specialist într-ale muzicii ar fi putut să descifreze în ele un sistem original, demn de a fi transmis posterității și înscris în arta compoziției: un soi de muzică diatonică, emisă în stil pitagoreic, a cărei cromatică se obține scrâșnind din dinți. Reușita ar fi sigură de tot, cu condiția să nu fie trădate nici o clipă principiile și noțiunile mai sus înfățișate. Într-o asemenea operațiune, temperamentul și felul de a se hrăni ale persoanei slujesc drept lumină călăuzitoare și busolă. Doriți sunete înalte? folosiți un trup plin de vapori subtili și-un anus strâmt. Doriți sunete de două ori mai grave? Puneți la treabă o burtă plină de gaze dense și un prapure suficient de larg.

Foalele umede nu scot decât sunete joase! Pe scurt, pântecul este o orgă poliftongă, capabilă să scoată sunete diverse, din care, fără mare cazně, se pot alege, ca de la magazin, pe puțin douăsprezece moduri muzicale. Dintre acestea vom

reține numai pe cele potrivite petrecerilor, cum sunt Lixoleidianul, Hipolixoleidianul, Doricul și Hipodoricul. Căci, folosite de-a valma, și afectând în acest fel semivocalicele, sunetele ar fi din ce în ce mai slabe, până la a nu se mai auzi deloc; dimpotrivă, de s-ar scoate simultan, la unison, mai multe sunete de-același fel, înalte ori grave, muzica ar deveni insipidă și neplăcută auzului, ceea ce nu se întâmplă decât într-un cor foarte mare, ori pur și simplu într-o harababură muzicală. O cugetare filozofică vine să atragă atenția asupra acestui inconvenient și anume că tot ce e excesiv de sensibil distruge până la urmă sentimentul *(a sensibili in supremo gradu destruitur sensibile).* Așadar, e nevoie de moderație, dacă vrem să ne facem plăcuți; altfel, vom stârni doar spaimă, imitând vacarmul cascadelor de la Schaffouse, din munții Spaniei, ori al cataractelor Niagara și Montmorency din Canada, care provoacă surzenia și le fac pe femei să lepede chiar înainte să fi rămas însărcinate.

Cu toate acestea, sunetul nu trebuie să fie nici prea slab, pentru că l-ar obosi pe ascultător, obligându-l la eforturi prea mari și la destulă silință ca să le perceapă. E o măsură-n toate.

Est modus in rebus, sunt certi denique fines
*Quos ultra citraque nequit consistere rectum**

Urmând cu sfințenie sfatul lui Horațiu, va fi întotdeauna bine și fi-vom cu siguranță aplaudați.

Dar înainte de a încheia acest capitol, nu pot, ca bun cetățean, ce caută să despăgubească față de greșelile naturii, pe cât îi stă-n putință, pe-aceia dintre semeni urgisiți de soartă, nu pot deci să nu vorbesc de modul în care și un surd se va putea bucura de-această muzică.

El trebuie să ia o pipă și să-i așeze capul pe anusul concertistului, în timp ce muștiucul îi va rămâne între dinți; grație contingenței, va simți toate intervalele sonore în deplina lor

---

* „E o manieră în toate; tu drumul drept îl ține
Și nu călca hotarul pus între rău și bine."
Horațiu, Sat. 1,106–107, în *op. cit.* (*n. ed.*).

desfăşurare şi gingăşie. Sunt destule asemenea exemple la Cardano şi Baptiste l'orta de Naples. Iar dacă lângă surd s-ar mai găsi şi vreun altul, oricare-ar fi el, care să vrea să-mpărtăşească asemenea plăcere, nu-i rămâne decât să tragă zdravăn aerul din pipă; se va umple astfel de toate senzaţiile şi voluptăţile imaginabile.

CAPITOLUL VIII

PÂRŢURI MUTE, DENUMITE ÎN MOD GREŞIT BĂŞINI. DIAGNOSTIC ŞI PROGNOSTIC

Să lăsăm acum vorbăria şi să încercăm a ne face înţeleşi fără cuvinte.

Pârţurile mute, popular numite băşini, nu fac zgomot şi se formează dintr-o cantitate mică de vânturi foarte umede.

În latineşte se şi spune *Visia*, de la verbul *visire*; în nemţeşte, *Feisten*, iar pe englezeşte, *Fitch* ori *Vetch*.

Băşinile sunt fie uscate, fie fecaloide. Cele uscate ies fără zgomot şi nu antrenează nici un fel de materie fecală.

Cele fecaloide, din contră, se compun din vânturi tăcute şi obscure. Ele transportă întotdeauna şi ceva materie lichidă; băşinile sunt iuţi precum săgeata ori ca fulgerul şi sunt insuportabile în societate, datorită duhorii lor fetide. Dacă ne uităm în izmene, corpul delict poate fi lesne observat. Jean Despautere a stabilit o regulă cum că o consoană lichidă alături de una mută, în aceeaşi silabă, scurtează vocala; ceea ce vrea să spună că efectul băşinii fecaloide este unul foarte rapid. *Cum muta liquida jungens in syllaba, eadem, ancipitem pones vocalem quae brevis esto**. Am citit undeva că un diavol venit din vechiul Latium vru să emită un pârţ şi dădu cogeamite băşina fecaloidă, care-i pătă izmenele; şi că,

* „Unind o consoană mută cu una lichidă în aceeaşi silabă vei pune o vocală anceps" (care poate fi scurtă sau lungă, în funcţie de poziţia ei) „care să fie scurtă." (*lat.*) (*n. ed.*).

blestemându-şi dosul trădător, strigă mânios şi indignat: *Nusquam tuta fides**, adică: nu mai e pic de bună-credinţă pe lumea asta! Fac bine deci aceia care se tem de acest soi de băşini, dându-şi pantalonii jos şi suflecându-şi cămaşa înainte de a le slobozi. I-aş numi chiar înţelepţi, prudenţi, prevăzători.

DIAGNOSTIC ŞI PROGNOSTIC

Întrucât băşinile fecaloide ies fără zgomot, e semn că nu implică o mare cantitate de gaze. Excrementele lichide pe care le antrenează arată însă că nu e vorba de nici un pericol pentru sănătate, ba chiar dimpotrivă. De altfel, ele sunt şi semnul maturizării materiei, anunţând momentul când şalele şi vintrele se cer eliberate, după cum spune şi axioma ce urmează: *Maturum stercus est importabile pondus***.

Nevoia de defecaţie este, în cazul lor, teribil de imperioasă şi trebuie satisfăcută cât mai repede; în caz contrar, putem păţi ca acel diavol din ţara latinilor (a se vedea mai sus).

CAPITOLUL IX

PÂRŢURI ŞI BĂŞINI FORŢATE ŞI INVOLUNTARE

Şi unele, şi altele sunt socotite a avea drept cauză eficientă gazele produse de îngurgitarea unor alimente cum sunt ceapa, usturoiul, guliile, napii, varza, tocăniţele, mazărea, bobul, lintea ori fasolea etc. Pot fi forţate sau involuntare şi se regăsesc cu toatele în categoriile mai sus descrise.

Pârţul forţat nu se întâlneşte printre oamenii bine crescuţi; cel mult printre cei care locuiesc împreună sau care dorm împreună în acelaşi pat. Se poate întâmpla atunci să te forţezi să laşi vreo câteva, fie spre amuzament, fie ca să te dai în spectacol, făcându-le aşa de dolofane şi de distincte, încât nimeni

* „Nicăieri nu există o bună-credinţă sigură“ (*lat.*) (*n. ed.*).

** „Materiile ajunse în stare avansată sunt o povară insuportabilă“ (*lat.*) (*n. ed.*).

nu le-ar putea deosebi de bubuiturile de culevrină! Am cunoscut o damă care-şi acoperea dosul cu cămaşa şi se apropia de-o lumânare abia stinsă, pe care o re-aprindea cu îndemânare, pârţâind şi băşind încet şi progresiv. Alta, vrând s-o imite, n-a izbutit decât să-şi pârlească fundul. Pe drept cuvânt se spune că nu tuturor le este dat să ajungă în Corint. Mult mai amuzant e însă să primeşti o băşină chiar în podul palmei şi s-o duci apoi la nasul celui sau celei cu care eşti în pat, cerându-i părerea asupra gustului şi mirosului. Numai că ştiu destui cărora nu prea le-ar plăcea jocul.

Pârţul involuntar se realizează fără participarea celui care-i dă naştere şi se iveşte, de regulă, atunci când stai culcat pe spate, ori când te-apleci sau râzi în hohote, precum şi-atunci când te-ai speriat de ceva. Acest soi de pârţ e socotit îndeobşte scuzabil.

CAPITOLUL X

EFECTELE PÂRŢURILOR ŞI BĂŞINILOR. DESPRE FOLOASELE LOR DEOSEBITE

După ce am vorbit despre cauzele pârţurilor şi băşinilor, nu ne mai rămâne decât să ne referim puţin şi la efecte; şi cum sunt foarte diverse, le vom reduce la două categorii: cele bune şi cele rele.

Pârţurile bune sunt întotdeauna bine venite prin ele însele, câtă vreme omul se debarasează astfel de nişte gaze care îl apasă. Această evacuare îndepărtează mai multe boli, cum ar fi durerea hipocondriacă, furia, colicile, suferinţa iliacă etc.

Dacă însă sunt ţinute-n loc atunci când urcă din vintre ori nu găsesc drum de ieşire, pârţurile afectează creierul prin marea cantitate de gaze pe care le transportă; astfel, corup imaginaţia, induc melancolia, aduc alte şi alte suferinţe grozav de supărătoare. Flucţiunile formate prin distilarea acestor gaze meteorice coboară înspre părţile inferioare; să fim deci fericiţi dacă urmarea nu e decât o tuse, un catar etc., arată

medicii. După părerea mea, răul cel mare e însă că te scot din circulaţie, făcându-te inapt de studiu şi de muncă. Să încercăm aşadar, drag cititor, să dăm curs nevoii de a pârţâi, eliberându-ne până şi de cea mai măruntă presiune cauzată de gaze şi, chiar cu riscul de a fi zgomotoşi, mai bine să le dăm drumul pe dată, dragi concetăţeni, decât să ne lăsăm chinuiţi, riscând să ajungem ipohondri, melancolici, frenetici ori maniaci.

Porneşte deci, dragă cititorule, de la acelaşi principiu ca şi mine, cum că a da pârţuri e lucru foarte folositor pentru oricine; dacă eşti convins de foloasele lui, vei fi şi mai şi după ce-ţi voi cita câteva cazuri de persoane care au suferit amarnic pentru că nu le-au slobozit.

În mijlocul unei adunări numeroase, o femeie se simţi brusc rău; speriată de durerea venită pe nepusă masă, ea părăsi serbarea, care se pare că tocmai în onoarea ei fusese plănuită. Băgară toţi de seamă, toată lumea se agita, toţi se nelinişteșc, grăbindu-se să-i fie de folos. Sunt aduşi în grabă s-o consulte discipoli ai lui Hipocrate. Aceştia se consultă, caută răul, citează o groază de autori; o întreabă pe distinsa doamnă ce a mâncat. După scurtă gândire, bolnava şi-a adus aminte că, la un moment dat, s-a ţinut să nu scape un pârţ de toată frumuseţea.

Altă femeie ţinu captive nu mai puţin de douăsprezece pârţuri, care, pe rând, ceruseră ieşire: s-a supus torturii în timpul unei întruniri care a durat mult şi după care a mers să ia masa undeva, crezându-se în formă. Ce s-a întâmplat? A mâncat... din priviri din felurile ademenitoare, căci de nimic nu s-a putut atinge: se simţea arhiplină, stomacul său bucşit de gaze nu mai putea suferi şi mâncare.

Un profesoraş, un cleric bine crescut, un magistrat scorţos, fiecare un ipocrit în felul său, obişnuiau să facă din trupurile lor adevărate peşteri ale lui Eol. Erau deci plini de fumuri, unul din pricina înfumurării înseşi, celălalt tot predicând, iar cel din urmă datorită lungilor discursuri. În curând, simţiră apăsarea unei teribile furtuni în intestine: se sumeţiră contra ei,

nici unul nu lăsă să-i scape măcar vreun pârţ. Întorşi pe la casele lor, fură însă doborâţi de colici violente pe care de abia o farmacie întreagă de izbuti să le calmeze, tocmai când bieţii erau la doi paşi de moarte.

Mult bine însă, scumpe cititor, ne poate aduce un pârţ lăsat la timp să zboare! El risipeşte toate simptomele unei boli serioase, alungă teama şi linişteşte dintr-o dată orice agitaţie. Câte unul, crezându-se bolnav şi pregătindu-se să-şi cheme la căpătâi pe urmaşii lui Galenus, se văzu vindecat într-o clipită de un zdravăn pârţ, ceea ce l-a făcut să se dispenseze de ajutorul medicinei.

Un altul se trezi cu o senzaţie de grozavă greutate în stomac; coborî din pat, umflat ca un cimpoi, deşi cu o zi înainte nu se făcuse vinovat de nici un exces. Fără chef şi fără foame, omul nu se atinse de nimic de-ale gurii; intră însă la idei: nici noaptea următoare nu-i aduse vreo uşurare, decât poate speranţa unui somn pe bucăţele. De îndată ce se întinse-n pat, simţi cum i se iscă-n vintre o furtună. Maţele îi plângeau sfâşietor; apoi, după o zgâlţâială zdravănă, un pârţ solid se slobozi, lăsându-l pe bolnavul nostru zăpăcit de gândurile negre pe care de pomană le nutrise.

O femeie robită prejudecăţilor nu cunoscuse niciodată foloasele pârţului. De doisprezece ani era nefericita victimă a acestei boli şi-a medicinei deopotrivă; încercase toate leacurile. Când în sfârşit se lămuri cât de util e pârţul, femeia începu să le sloboadă liber, din ce în ce mai des, şi gata cu durerile şi bolile: era acuma sănătoasă tun.

Iată deci care sunt marile avantaje ale pârţului pentru oricare dintre noi. Cine oare s-ar mai putea îndoi de ele? Dacă băşina tulbură societatea prin natura ei scârboasă, pârţul îi e de bună seamă antidotul; el o anihilează, căci o împiedică să se formeze, făcându-şi loc la timpul potrivit. E evident şi fără nici o îndoială, oricât de superficial am fi studiat noţiunile despre care am vorbit — pârţ şi băşină — că nu băşim decât pentru că n-am vrut să facem pârţ; în consecinţă, oriunde-i pârţ, nu va fi băşină.

CAPITOLUL XI

AVANTAJELE PÂRŢULUI PENTRU SOCIETATE

Împăratul Claudiu, cel de trei ori slăvit, care nu se gândea decât la sănătatea supuşilor săi, fu într-o bună zi înştiinţat că unii dintre ei duseseră respectul atâta de departe, încât preferau să moară mai bine decât să dea vreun pârţ în prezenţa sa. Aflând apoi (din raportul lui Suetoniu, al lui Dion şi din cel al altor istorici) că suferiseră de moarte, cu colici îngrozitoare, împăratul dădu un edict, prin care îngăduia oricărui supus să pârţâie cât îi pofteşte inima, chiar şi la masă, cu condiţia să fie pârţuri limpezi.

Cu siguranţă că însuşi numele de Claudiu îi fusese dat prin antifrază de la cuvântul latinesc *claudere,* a închide; căci, prin edictul său, el mai degrabă deschisese organele pârţului, decât să le închidă. Şi n-ar fi oare potrivit acum să repunem în drepturi acest edict, care, după Cujas, exista deja înscris în codurile cele vechi, ca de altfel atâtea altele pe nedrept abandonate?

Indecenţa care se asociază de regulă pârţului nu are nici un dram de justificare, decât cel mult capriciul şi prejudecăţile omeneşti. Nu-i vorba aşadar de nici o abdicare de la bunele moravuri şi, astfel, nu este nimic rău în a-l îngădui; avem, altminteri, dovezi destule că, în multe locuri ale lumii, pârţul e liber acceptat chiar în societatea educată şi că-i o mare cruzime să mai avem vreo îndoială în acest sens.

Într-o parohie oarecare, la vreo 4–5 leghe de Caen, dreptul feudal prevedea dintotdeauna ca seniorul să ceară vasalilor săi câte un pârţ şi jumătate în fiecare an.

Egiptenii făcuseră din pârţ un zeu, ale cărui reprezentări mai decorează încă şi astăzi unele latrine.

În vechime, pârţul slujea la prevestirea vremii — senină ori ploioasă, după cum pârţul era mai mult ori mai puţin sonor.

Cei din Pélouse adorau pârţul. De nu ne-am teme că prea multe dovezi strică, am conchide că pârţul, departe de a fi un lucru deşănţat, implică cea mai desăvârşită şi mai aleasă bună

creştere, fiind chiar semnul supremului respect pe care un supus îl poate aduce prinţului său, tributul vasalului către senior, oricum, ceva demn de atenţia unui cezar, ba, uneori şi semn de schimbare-a vremii şi, ca să spunem totul până la capăt, chiar obiect de cult şi veneraţie în rândul marelui popor.

Să continuăm însă a dovedi, prin noi exemple, avantajele pârţului faţă de societate.

Pârţul zădărniceşte încercările potrivnicilor societăţii.

De pildă: într-o adunare numeroasă, un filfizon plictiseşte pe toată lumea; de-un ceas întreg îşi arată farmecele şi gingiile, spunând o groază de impertinenţe cu care îşi asasinează auditoriul. Un pârţ scăpat îl reduce la tăcere, sosit tocmai la timp să izbăvească bietele suflete din capcana pisălogului, deturnându-le atenţia de la ciripitul ucigător al duşmanului comun. Şi asta nu e tot, căci pârţul aduce încă şi alte foloase. Cum în societate conversaţia este ingredientul cel mai îndrăgit, pârţul nu face decât să-i ofere din plin subiecte.

De două ceasuri, o strălucită adunare zace într-o tăcere şi mai sumbră decât aceea din La Grande Chartreuse. Unii tac din snobism, alţii din timiditate, în fine, ceilalţi din ignoranţă. Erau gata-gata să se despartă fără să fi schimbat nici măcar o vorbă. La auzul unui pârţ, un murmur surd se iscă pe dată, pregătind o lungă dizertaţie, preluată şi dirijată rapid de critică şi asezonată din belşug cu observaţii glumeţe. Iată deci cum un biet pârţ a izbăvit cinstita adunare de o tăcere ridicolă, oferindu-i prilej de conversaţie sprinţară: pârţul e deci folositor societăţii în general. S-ar putea chiar adăuga că-i este şi plăcut.

Râsetele, chiar hohotele pe care le produce pârţul de îndată ce se face auzit stau mărturie clară pentru neîndoielnicul lui farmec. Nici chiar cei mai scorţoşi nu-i poartă pică, nu există înţelepciune care să-i reziste, iar sunetul armonios şi imprevizibil care-l compune risipeşte letargia spiritului. Când vreun pârţ se strecoară incognito în vreun conclav de filozofi, cu totul prinşi de pretenţioasele maxime pe care vreunul dintre ei le debitează, el reuşeşte să pună pe fugă morala în derivă.

Se râde, se leşină de râs şi astfel, natura îşi ia cu atât mai bucuroasă revanşa cu cât, de regulă, în alcătuirea oamenilor de vază e, de multe ori, cam strâmtorată.

Să nu se mai susţină, pe nedrept, că râsetele pe care le stârneşte pârţul sunt semne de milă şi dispreţ mai degrabă decât semn de bucurie; căci pârţul are în el însuşi o veselie structurală, care n-are nevoie de vreun loc sau de împrejurări anume.

La căpătâiul unui bolnav familia în lacrimi aşteaptă momentul fatal în care-şi va pierde şeful, ori fiul, ori fratele; un pârţ, pornit cu zgomot din aşternutul muribundului, spulberă durerea celor de faţă, dă naştere unui licăr de speranţă şi trezeşte cel puţin un surâs.

Până şi la căpătâiul bolnavului, unde totul e doar tristeţe, pârţul e-n stare să înveselească şi să umple inimile. Ne mai putem deci îndoi de puterile lui? El găseşte mereu alte şi alte feluri de a însenina, ceea ce-l face plăcut aproape tuturor. Când c-o mişcare impetuoasă dă să iasă, pârţul imită sunetul salvei de tun şi, prin aceasta, place războinicului; când e ţinut în loc pe drum de apăsarea celor două emisfere printre care se strecoară, sună precum un instrument muzical. Uneori, acordurile sunt cam zgomotoase, alteori are modulaţii zvelte şi moi şi, prin aceasta, place sufletelor sensibile şi, practic, tuturor, căci prea puţini sunt cei care să nu iubească muzica. Cine deci i-ar refuza sufragiul, când e şi agreabil şi util, atât fiecăruia în parte cât şi tuturor şi atâta vreme cât aşa-zisa lui indecenţă e de acuma combătută ferm şi anulată prin demonstraţii convingătoare? Cine-ar mai cuteza să spună că-i semn de proastă creştere, când el a fost deja îngăduit şi acceptat în anumite cercuri, rămânând proscris doar acolo unde domnesc prejudecăţile? Când vedem că nici politeţei şi nici bunelor moravuri nu le aduce vreo urmă de atingere, mângâindu-ne numai cu sunetul lui plin de armonie şi cu absenţa oricărei miasme supărătoare. Mai putem deci rămâne indiferenţi atunci când pârţul e folositor oricui, când risipeşte de îndată neliniste şi boală închipuită aducând numai uşurare? Societatea va fi oare atât de ingrată încât să nu-i arate recunoştinţă, când

o fereşte atât de bine de nepoftiţii plicticoşi şi când îi face numai plăcere, iscând în jur doar joc şi veselie? Tot ce-i folositor, plăcut, cinstit e socotit şi bun şi valoros. Cic. *Cartea I a Oficiilor.*

CAPITOLUL XII

MIJLOACELE PRIN CARE PÂRŢUL POATE FI ASCUNS DE CĂTRE CEI SUPUŞI PREJUDECĂŢILOR

Cei vechi, departe de a-i blama pe Pârţomani, îşi încurajau chiar discipolii să nu se jeneze. Stoicii, a căror filozofie era, la vremea lor, dintre cele mai pure, spuneau că deviza omului trebuie să fie libertatea. Filozofii de vază, printre care şi Cicero, care era convins de toate acestea, împărtăşeau ideea, preferând doctrina stoică altor filozofii ce propovăduiau despre fericirea pământească.

Până la urmă, aceştia toţi au reuşit să-şi convingă adversarii. Cu argumente de neclintit, i-au silit să admită că, printre preceptele cele mai salutare ale vieţii, nu numai pârţul, dar şi râgâitul ar trebui îngăduite. Aceste argumente pot fi găsite în cea de a noua epistolă a lui Cicero către prietenii apropiaţi, adresată Poetului, 174, unde, printre atâtea sfaturi bune se află şi acesta: în toate, trebuie să ne ghidăm după cum ne îndeamnă natura. Cu asemenea minunate precepte, e inutil să invocăm cu emfază legile pudorii şi politeţii, care, în ciuda semnelor de consideraţie pe care, se spune, le impun, nu trebuie să ne distrugă sănătatea şi chiar viaţa.

În fine, dacă totuşi se află cineva atât de înrobit prejudecăţilor, noi nu-l vom sfătui să renunţe la pârţ atunci când natura i-l cere, ci îl vom învăţa cum să-l ascundă.

Când îi vine, omul cu pricina trebuie să-şi dreagă glasul. Dacă plămânii îi sunt prea slabi, să se facă brusc a strănuta cu forţă; toţi se vor repezi să-i spună „noroc“ *şi* să-l acopere de binecuvântări. Dacă-i cumva atâta de neîndemânatic încât

să nu izbutească nici una, nici alta, atunci să scuipe tare, ori să-şi aşeze scaunul, în fine, să facă orice zgomot capabil să mascheze pârţul. Dacă nici asta nu îi izbuteşte, să se ţină: prin comprimare şi contracţie a muşchiului mare anal, ceea ce urma să se manifeste la modul viril se va feminiza; doar că subtila şi nefericita stratagemă va oferi mirosului ceea ce tocmai a refuzat auzului. În acest caz, se va-ntâmpla întocmai ca în acest fragment din *Mercur galantul*, de Boursault:

Sunt un trup invizibil
născut din prost aluat
Nu cutez deci a spune
Nici cine sunt, nici de-unde m-am iscat;
Când vreau să ies, mă fofilez
cu iscusinţă deghizat
Şi-ajung femeie-nşelăciune,
din bărbatul ce-aş fi fost.

Nu pot ascunde însă, la rândul meu, că toate aceste trucuri aduc adesea prejudicii serioase celui ce le întrebuinţează şi că nu o dată se întâmplă să-şi fi trimis înapoi în vintre un greu duşman, care mult rău va aduce. De unde şi multele suferinţe pe care le-am descris mai sus, în capitolul al treilea.

Se mai întâmplă ca, vrând să reţinem pârţul, să facem chiar mai multă mojicie. Căci, neputând îndura colicile pricinuite de îngrămădirea gazelor în vintre, putem scăpa de-a dreptul vreo canonadă în toată regula, evident, înfiorător de ridicolă. Aşa a păţit bietul Aeton, de care pomeneşte Marţial, când, vrând pe Jupiter să îl salute, scăpă un pârţ de s-a cutremurat din temelii chiar Capitoliul.

EPIGRAMĂ

Multis dum precibus Jovem salutat
Stans summos resupinus usque in ungues
Aethon in Capitolio, pepedit.
Riserunt Comites: sed ipse Divum,
Offensus genitor, trinoctiali
Affecit domicoenio clientem.
Post hoc flagitium misellus Aethon,

Cum vult in Capitolium venire,
Sellas ante pedit Patroclianas,
Et pedit deciesque viviesque.
Sed quamvis sibi caverit crepando,
*Compressis natibus Jovem salutat.**

MART., Lib. 12, Ep. 77

CAPITOLUL XIII
SEMNELE EFECTELOR ULTERIOARE ALE PÂRŢULUI

Se cunosc trei tipuri de semne: apodicticele, necesarele şi probabilele.

Semnele apodictice sunt cele a căror cauză e deja prezentă, astfel încât efectele nu vor întârzia nici ele să se manifeste. Astfel, un om care a mâncat mazăre împreună cu alte legume, struguri sau smochine proaspete, care a băut vin dulce ori şi-a înşelat nevasta ori ibovnica, se poate aştepta oricând la o explozie iminentă.

Semnele necesare sunt cele care dau un efect secundar: zgomot mare, miros urât etc.

---

* „Pe Joe preamărindu-l, în picioare,
Cu fruntea sus, cu rugi tremurătoare,
Când Aeton pe-a lui vârfuri s-a săltat,
Un vânt în Capitoliu a scăpat.
Ceilalţi au râs, însă lui tata Joe
Tămâia asta nu i-a fost pe voe,
Şi supărat, voind să-l pedepsească,
L-a pus trei zile-acasă să prânzească.
Acuma, Aeton, după-acea ruşine,
De câte ori în Capitoliu vine,
Pe la privata lui Patercliu trece,
Şi lasă vânturi, zece câte zece.
Cu cea mai mare grijă se păzeşte,
Dar tot îi mai e teamă c-o păţeşte,
Şi când lui Joe-i dă, umil, salutul,
Rugându-se, îşi ţine strâns şezutul."

Marţial, „Rugăciunea lui Aeton", în Persius. Juvenal. Marţial, *Satire şi epigrame,* trad. de T. Măinescu şi Al. Hodoş, Bucureşti, Editura pentru Literatură şi Artă, 1967, p. 438 (*n. ed.*).

În fine, probabilele sunt cele care nu apar întotdeauna şi nici nu însoţesc de regulă pârţul. Astfel sunt contracţia, ghiorăitul maţelor, tusea, ori trucurile cu scaunul, cu strănutul ori cu tropotitul, atunci când nu vrem să fim daţi în vileag ca autori.

Cei tineri şi bătrânii trebuie sfătuiţi să nu roşească atunci când dau vreun pârţ, ci ei să râdă cei dintâi, ca să destindă conversaţia.

Nu s-a stabilit încă dacă e bine sau e rău să pârţâi în timp ce urinezi; în ce mă priveşte însă, cred că e bine şi mă bazez pe această axiomă care-mi pare destul de întemeiată:

*Mingere cum bombis res est gratissima lumbis**

Căci, într-adevăr, a urina fără de pârţ e ca şi cum te-ai duce la Dieppe fără să vezi marea.

Şi totuşi, de cele mai multe ori, întâi urinezi şi abia apoi dai pârţul, pentru că gazele din pântec uşurează mai mult cea dintâi îndeletnicire, prin comprimarea vezicii, abia apoi urmând să intre chiar ele în scenă.

CAPITOLUL XIV

LEACURI ŞI METODE DE A PROVOCA PÂRŢURILE. PROBLEMĂ. ASPECT CHIMIC. DESPRE SPIRITUL PÂRŢULUI ŞI DESPRE PETELE ROŞII

CONCLUZIE

Cum se întâmplă de regulă când te reţii de la ceva, sunt mulţi dintre cei care nu dau pârţuri decât rar şi cu greutate şi care păţesc fel de fel de accidente şi se îmbolnăvesc de felurite boli. M-am gândit deci că trebuie să scriu şi pentru ei, rezervând un capitol leacurilor şi mijloacelor de a provoca evacuarea gazelor supărătoare. Voi spune deci, în două vorbe,

* „A urina cu pârţuri este un lucru foarte plăcut pentru şale“ (lat.) (*n. ed.*).

pentru ei, că se cunosc până acum două tipuri de leacuri care provoacă pârţurile: leacuri interne şi leacuri externe.

Cele interne sunt: anasonul, mărarul, rădăcina de şofran, pe scurt, toate carminativele şi producătoarele de fierbinţeală.

Remediile extreme sunt clistirele şi supozitoarele. Fie că se întrebuinţează unele ori altele, uşurarea este oricum garantată.

PROBLEMĂ

Se ridică întrebarea dacă poate exista analogie între sunete: dacă le putem combina între ele, făcând un fel de orchestră pârţoidică. Ne mai putem întreba, de asemenea, câte soiuri de pârţuri există, dacă le comparăm din punctul de vedere al sunetului.

La prima întrebare, promite de multă vreme un răspuns şi un concert un mare muzician.

În ceea ce-o priveşte pe a doua, vom răspunde că sunt şaizeci şi două de feluri de sunete provenite din pârţ. După Cardano, podexul poate produce şi alcătui patru moduri simple ale pârţului: ascuţit, grav, reflexiv şi liber. Din ele derivă alte cincizeci şi opt care, împreună cu cele patru de bază, însumează şaizeci şi două de sunete ale articulării pârţului sau tot atâtea specii.

Numere-le cine vrea!

ASPECT CHIMIC.
DESPRE SPIRITUL PÂRŢULUI.
DESPRE PETELE ROŞII ETC.

Se pune întrebarea dacă un pârţ poate fi distilat chimic şi dacă i se poate extrage esenţa.

Răspunsul e afirmativ.

Un spiţer a stabilit recent că pârţul se înscrie în clasa lucrurilor spirituale, el este *numero spiritum*. Iată ce a întreprins spiţerul după ce s-a folosit mai întâi de alambic.

A chemat din vecini o *hybernoise,* care înfuleca la o masă cam câtă carne înghit şase catârgii mergând de la Paris la Mont-

pellier. Femeia aceasta, care se ruinase prin lăcomie şi combustia exagerată a ficatului său, îşi câştiga existenţa cum dădea Dumnezeu. Spiţerul i-a dat deci să mănânce câtă carne a vrut şi a putut, dimpreună cu multe legume producătoare de gaze. I-a poruncit apoi să nu dea nici un fel de pârţuri ori băşini fără să-l prevină. Când a fost aproape momentul, a luat un vas larg, ca acelea în care se prepară uleiul de vitriol, şi i l-a pus la fund, provocând însă şi mai mult evacuarea cu ceva carminative uşoare, cum e de pildă apa cu anason, folosind, în fine, cam tot ce se potrivea acestui scop de prin spiţeria lui. Operaţiunea a reuşit de minune. Spiţerul a luat atunci o substanţă uleioasă sau balsamică, al cărei nume nu l-am reţinut, şi a pus-o în vas, amestecând continuu şi făcând să se condenseze totul la soare; a rezultat o chintesenţă minunată. Ideea spiţerului era că o picătură din ea avea puterea să îndepărteze petele roşii de pe piele şi chiar i-a încercat efectul, în ziua următoare, pe obrazul nevesti-sii, care s-a curăţat pe dată, văzând cu ochii. Să nădăjduim că descoperirea le va fi de folos doamnelor şi va aduce bani frumoşi spiţerului, căruia nimeni n-o să-i mai poată reproşa că nu mai ştie altceva decât... harta Ţărilor de Jos.

CONCLUZIE

Ca să nu lăsăm nimic pe din afară în ceea ce priveşte arta pârţului, ne place să credem că fiecare va găsi aici cu plăcere lista celor câteva tipuri de pârţuri care n-au făcut obiectul studiului. Evident, nu putem avea nici o pretenţie de exhaustivitate, mai ales într-un domeniu atât de puţin cercetat şi abordat acum pentru întâia oară în mod ştiinţific. Tot ce urmează a fost extras din documente pe care le-am primit recent. Vom începe cu pârţurile provinciale, spre a slăvi astfel onoarea provinciei.

PÂRŢURILE PROVINCIALE

Inşi cu experienţă ne asigură că acest soi de pârţuri nu sunt nici pe departe atât de pervertite cum sunt cele din Paris de

pildă, unde domină tendința de a suprarafina totul. Nu sunt deci așa de savant etalate, sunt însă naturale și au un gust puțin sărat, asemănător cu cel al scoicilor verzi. Reîmprospătează în chip plăcut pofta de mâncare.

PÂRȚURILE BUCĂTĂRESELOR

Din relatările unei cunoscute gospodine din Petersburg știm că acest soi de pârțuri au un gust excelent de trufanda; încălzite, se ronțăie cu plăcere, dar o dată ce s-au răcit își pierd savoarea și ajung să semene cu pilulele pe care le înghiți doar de nevoie.

PÂRȚURILE FECIOARELOR

Mi se scrie din insula Amazoanelor că acolo pârțurile au un gust delicios și că sunt foarte căutate. Nu se întâlnesc decât acolo, pe cât se pare, dar nu se știe niciodată. Oricum, se spune că sunt foarte rare.

PÂRȚURILE MAEȘTRILOR DE SCRIMĂ

Din scrisorile primite de pe câmpul de bătălie de lângă Constantinopole, rezultă că pârțurile maeștrilor de scrimă sunt teribile și că nu e bine să le miroși prea de aproape. Și cum mai totdeauna se ivesc pe sub apărătoarea de piele, bine ar fi să nu te apropii decât înarmat cu floretă.

PÂRȚURILE DOMNIȘOARELOR

Sunt delicatese, mai cu seamă la oraș, unde sunt degustate precum biscuiții cu aromă de floare de portocal.

PÂRȚURILE FETIȘCANELOR

Dacă sunt bine coapte, au gust de „mai vreau o dată“, foarte apreciat de cunoscători.

PÂRȚURILE TINERELOR NEVESTE

Despre ele am putea transcrie aici un întreg studiu; ne vom mulțumi însă numai cu concluzia autorului, zicând deci, îm-

preună cu el, că „n-au gust decât pentru amanți, căci soții nu prea se dau în vânt".

PÂRȚURILE BURGHEZILOR

Am primit o scrisoare lungă din partea unor burghezi din Rouen și Caen, o scrisoare având forma unei dizertații despre natura pârțurilor prea cinstitelor lor consoarte; am fi dorit, desigur, să-i satisfacem pe amândoi, transcriind aici în întregime această dizertație. Ne vedem însă nevoiți să apărăm reguli chiar de noi stabilite. Vom spune așadar, în general, că pârțul femeilor burgheze are un parfum de calitate, cu singura condiție să fie rotofei și la largul lui și că, atunci când nu e altceva mai bun la îndemână, el poate mulțumi.

PÂRȚURILE ȚĂRĂNCILOR

Am primit din împrejurimile Orléans-ului un răspuns la glumele proaste care au stricat reputația pârțului de țărancă și am aflat pe această cale cât e de bine făcut și ce frumos: deși rustic, are un gust încântător, iar călătorii trebuie să știe că pârțul țărăncii e o bucățică pe cinste, din care te poți înfrupta în deplină siguranță, cu lingura mare.

PÂRȚURILE PĂSTORIȚELOR

Păstorițele din valea Tempe din Tessalia ne încunoștințează că pârțurile lor au chiar parfum de pârț, perfect natural, ele fiind produsul unui ținut în care cresc doar mirodenii: cimbrișorul, măghiranul etc. Ele solicită de altfel să nu li se mai confunde pârțurile cu cele ale altor păstorițe, hrănite de vreo brazdă oarecare.

Aceste pârțuri se pot recunoaște fără greș întocmai cum se-ncearcă iepurele dacă e de crescătorie: se miroase în formă.

PÂRȚURILE BABELOR

Negoțul cu așa ceva e atât de scârbavnic, încât nici nu mai găsești în ziua de azi negustori. Cu toate astea, nimeni nu poate fi oprit să-și vâre nasul, dacă vrea.

PÂRŢURILE BRUTARILOR

Iată o scrisorică pe această temă, primită de la un meşter brutar din Le Havre.

„Datorită efortului pe care-l face muncitorul când frământă aluatul, stând mereu cu burta lipită de copaie — spune el — pârţurile lui se diftonghează; uneori ies mărunte precum cărăbuşii, de poţi înfuleca şi doisprezece dintr-o dată." Iată o observaţie dintre cele mai rafinate şi de bun augur pentru digestie.

PÂRŢURILE OLARILOR

Deşi sunt făcute ca pe roată, nu sunt bune de nimic: sunt murdare, puturoase şi lipicioase. Nu pot fi atinse, fiindcă întinează.

PÂRŢURILE CROITORILOR

Sunt cu adevărat de ţinută şi cu gust de prună; doar că trebuie evitat sâmburele.

PÂRŢURILE GEOGRAFILOR

Geografii seamănă cu giruetele, bătuţi de toate vânturile. Câteodată însă stau în loc şi arată nordul, ceea ce-i face să pară perfizi.

PÂRŢURILE LAICILOR

Unele dintre ele sunt de-a dreptul nostime, au gust apetisant şi ghiorăie necontenit de foame, pe nemţeşte. Atenţie însă, nu sunt marfă pură. Dacă totuşi nu găsiţi ceva mai bun, serviţi-vă, doar dacă scrie pe ele „Paris".

PÂRŢURILE BĂRBAŢILOR ÎNCORNORAŢI

Sunt de două feluri. Unele suave, blânde, moi etc. Ele provin de la încornoraţii de bunăvoie şi nu fac nici un rău. Celelalte sunt însă bruşte, lipsite de raţiune şi furioase; sunt de evitat. Ele seamănă melcului, care nu iese din cochilie decât cu coarnele scoase. *Foenum habent in cornu.**

---

* Sunt furioase (expresie cu sens figurat, raportându-se la obiceiul de a se pune şomoioage de fân (*fenum*) în coarnele taurilor furioşi) (*n. ed.*).

PÂRŢURILE SAVANŢILOR

Sunt preţioase. Nu prin volum, ci prin nobleţea învelişului din care ies. Sunt şi rare, fiindcă savanţii stau mult în băncile Academiei, deci nu pot întrerupe o lectură importantă, în plină adunare publică, ca să dea drumul unui pârţ. Aşa încât sunt siliţi, de multe ori, să-şi feminizeze pârţurile, dându-le astfel un fel de paşaport, ca să nu deranjeze ordinea de zi şi alocuţiunile. În schimb, au mare vigoare când se nasc în singurătate şi în deplină libertate, căci savanţii din ziua de azi mănâncă mai mult linte decât găină grasă.

Cât despre autorii mai mărunţi, aşa ca mine, ei au drum deschis la closet; acolo ne înveselim cu zgomotoasa armonie a pârţului diftongat, ea ne dă idei în ce priveşte construcţia odelor iar sunetul i se amestecă în chip plăcut cu modul solemn în care ne recităm propriile versuri. Cu siguranţă că celebrul Boursault va fi tras şi el destule pârţuri drăgălaşe, pe care le-a privit apoi cu cea mai mare atenţie, spre-a le descrie cu priceperea şi gustul cu care a făcut-o în *Mercur galantul*.

PÂRŢURILE FUNCŢIONARILOR

Sunt cele mai bine hrănite dintre toate şi cinste fac bucătăriei autorilor. Am auzit nu o dată, prin birouri, salve de pârţuri cu care copiştii trândavi obişnuiesc să se salute între ei. De câştigat, câştigă autorul celei mai reuşite şi mai sonore canonade. Este, orice s-ar spune, un concert strălucit şi minunat interpretat. Şi de vreme ce aceşti domni nu au altceva mai bun de făcut, au toată îndreptăţirea; plictiseala ce macină birourile de funcţionari trebuie risipită şi e mai bine să dai pârţuri, ca să omori timpul, decât să bârfeşti, ori să faci epigrame sau versuri proaste.

Am demonstrat de altfel pe larg grozavele neajunsuri care-i aşteaptă pe cei temători de pârţ; de aceea, nu pot decât să-i laud pe conţopiştii harnici care, mai înţelepţi decât

Metroctes, preferă să fie luaţi de mitocani, dând drumul prizonierului, decât să-şi întrerupă lucrul spre-a ieşi în coridor s-o facă. Căci, spune proverbul: „mai bine pârţuri cu prieteni decât moartea de unul singur“.

PÂRŢURILE ACTORILOR ŞI ACTRIŢELOR

Acestea nu se-ntâmplă niciodată pe scenă. Dar, de vreme ce pe scenă au ajuns să stea acum şi caii, nu e exclus să capete şi pârțul cândva îngăduire. Pentru moment, nu se strecoară decât incognito, ca produs de contrabandă, exact ca la savanţi, schimbându-şi sexul. Teatrul ne oferă însă zi de zi noi inovaţii, astfel încât nu m-ar mira deloc să aud cândva de-o pârțaradă pusă în scenă de dl Z.

SFÂRŞITUL ARTEI PÂRȚULUI

ANEXA II

ELOGIUL MUŞTEI
de
LUCIAN DIN SAMOSATA[1]

1. Musca nu-i nicidecum cea mai măruntă dintre făpturile cu aripi dacă o comparăm cu muşiţele ori ţânţarii, fie cu alte insecte şi mai uşoare; musca le depăşeşte în mărime tot pe atâta pe cât e întrecută de albină. Musca nu are, ca alţi locuitori ai văzduhului, trupul acoperit de pene din care unele mai lungi, care să-i ajute la zbor; aripioarele îi seamănă cu cele ale lăcustei, greierului sau albinelor şi sunt alcătuite dintr-o membrană fină ca ţesăturile de Grecia. Apoi, e plină de culori ca un păun, dac-o priveşti cu atenţie în lumină, când îşi întinde aripile.

2. Zborul muştei diferă de al liliacului, nefiind bătaie continuă din aripi, dar nici săritură, ca la lăcustă; nu scoate sunetul acela neplăcut, ca viespea, ci pluteşte cu graţie la înălţimea la care se poate ridica. Mai are şi alt avantaj: când zboară, musca nu tace, ci cântă cumva, fără să producă nici ţiuitul insuportabil al muşiţelor şi ţânţarilor, nici bâzâitul albinei şi nici freamătul ameninţător al viespii. Musca le e superioară prin suavitate, întocmai cum flautul are accente mai melodioase decât trompeta ori ţimbalele.

3. În ce priveşte trupul, capul muştei e ferm legat de gât. De-aceea îl şi mişcă în toate sensurile, cu mare uşurinţă, căci nu rămâne fix ca la lăcustă. Are ochi bulbucaţi şi mari, ieşiţi ca nişte coarne. Pieptul e bine zidit, iar picioarele se ţin de el, dar fără să rămână lipite, ca la viespi. Pântecul muştei pare

[1] După traducerea lui Eugène Talbot, apărută în 1874 la Hachette.

turnat în armură, din pricina solzilor şi a dungilor late care-l împodobesc. Nu se apără de duşmani cu coada, ca viespea ori albina, ci cu gura, mai precis cu trompa, de care se foloseşte ca şi elefantul: apucă hrana sau diverse obiecte; tot cu trompa se agaţă, cu ajutorul unui cotiledon aflat la capătul ei. Din trompă, musca scoate un dinte, cu care înţeapă şi apoi suge sângele. Mai bea şi lapte, dar preferă sângele, iar înţepătura ei nu e grozav de dureroasă. Musca are şase picioare, dar merge doar pe patru; cele două din faţă îi slujesc de mâini. O poţi vedea mergând în patru labe, cu vreo firimitură-n mâini, pe care o ridică într-un gest atât de omenesc, întocmai ca noi toţi.

4. Musca nu se naşte aşa cum o vedem; la început e doar un viermişor, ce scoate capul din vreun leş de om sau animal. Curând îi cresc picioare, apoi aripi şi, din reptilă, iat-o devenită pasăre. Puiamică, produce la rândul ei un alt viermuş, care va deveni o muscă. Musca stă la masă cu omul, gustă din tot ce mănâncă el, cu excepţia uleiului, care-o ucide. Oricât de iute-i e destinul — fiindcă musca are viaţă scurtă — prea dragă-i e lumina şi trebăluieşte numai pe zi. Noaptea, stă liniştită undeva, fără să mişte, nu zboară şi nu cântă.

5. Pentru a dovedi că nu-i deloc lipsită de isteţime, ar fi de-ajuns să spun că ştie să se ferească bine de cursele pe care i le-ntinde păianjenul, cel mai crud dintre duşmanii săi. Păianjenul organizează ambuscade, dar musca îl observă întotdeauna la timp şi se întoarce-n zbor, să nu se prindă-n plasă şi să nu cadă-n labele crudei bestii. Dar despre forţa şi curajul muştei nu eu sunt poate cel mai îndreptăţit să mă pronunţ, ci cel mai sublim dintre poeţi, Homer. Dorind să facă elogiul unuia dintre eroii săi mai însemnaţi, poetul nu-l compară nici cu leul, nici cu pantera ori cu mistreţul, ci cu musca, asemănând curajul ei cu isteţimea şi perseverenţa viteazului. Şi nu spune că musca se dă mare, ci că e chiar vitează. Degeaba o goneşti, adaugă Homer, nu-şi părăseşte niciodată prada, ci se întoarce mereu unde-a muşcat. Atât de tare preţuieşte Homer pe muscă şi-atâta-i place să o ridice-n slăvi,

încât vorbește despre ea în versuri, nu doar o dată și nu în două vorbe, ci mult și în cuvinte tot mai frumoase. Descrie undeva un roi de muște, zburând în jurul unui vas cu lapte; într-altă parte, unde vorbește de Minerva întorcând din drum, precum o mamă ce veghează somnul pruncului, săgeata ucigașă trimisă către Menelau, el are grijă să strecoare și musca în sublima comparație. În fine, musca e împodobită cu epitetul „cea mai cinstită". Homer le cheamă în batalioane, botezându-le roiurile cu nume de popoare.

6. Așa de mare e puterea muștei, încât tot ce mușcă își păstrează rana. Înțepătura ei pătrunde nu doar prin pielea omului, ci și prin cea a calului și-a vitei. Pe elefant îl zăpăcește doar, vârându-i-se între riduri și-l rănește cu trompa ei cât poate de adânc. Dragostele ei și nunta se petrec în cea mai mare libertate: ca și cocoșul, masculul nu coboară de pe cal cu una cu două, ci rămâne „în șa" mai multă vreme, așa încât femela își cară soțul în spinare, zburând cu el, ca nimic să nu le tulbure celesta lor unire. Dacă-i tai capul, restul trupului muștei respiră mai departe încă multă vreme.

7. Dar darul cel mai minunat cu care a-nzestrat-o natura e cel despre care am să vă vorbesc acum: și cred că însuși Platon îl băgase-n seamă în cartea lui asupra nemuririi sufletului. Dacă presari cenușă peste musca moartă, ea se trezește îndată, renăscută pentru o viață nouă. Și astfel, trebuie să credem toți că musca are suflet nemuritor, că, deși se-ndepărtează câteva clipe de trup, se și-ntoarce în curând, îl recunoaște, îi dă din nou viață și-l ajută să-și ia zborul. Și-așa ajunge să fie adevărată fabula lui Hermotimus de Clazomene, ce pretindea că adesea sufletul îi ieșea din trup, călătorind o vreme singur, pentru ca apoi să revină și să reintre-n trupul lui Hermotimus, reînviatul.

8. Cu toate astea, musca e leneșă. Își însușește rodul muncii altora, dând peste tot de masă pusă. Pentru ea se mulg caprele; pentru ea, dar și pentru oameni, desigur, își desfășoară

albina meşteşugul; ea gustă cea dintâi din felurile pregătite regilor de marii bucătari, plimbându-se nestingherită pe mese, trăind ca ei şi împărtăşindu-se din toate plăcerile regeşti.

9. Nu-şi face cuibul nicăieri şi nici nu ouă undeva anume, dar, făptură rătăcitoare pentru că e zburătoare, musca îşi face vatră oriunde înnoptează, asemeni sciţilor. Cât ţine noaptea, nu se mişcă, am mai spus, căci vrea să-şi facă meseria la vedere şi nu crede c-ar trebui să ascundă noaptea vreun lucru de care, ziua în amiaza mare, ar roşi.

10. Fabula spune că, demult, musca era o femeie de o neasemuită frumuseţe, cam guralivă însă. Altfel, cântăreaţă bună. Femeia ajunsese la un moment dat rivala lunii, care, ca şi ea, îl avea drag pe Endymion. Şi îi plăcea nespus să îl trezească şoptindu-i vrute şi nevrute la ureche. Dar într-o zi, Endymion se supără şi luna, ţinându-i partea, o prefăcu în muscă. Aşa se înţelege şi de ce nu lasă musca pe nimenea să doarmă şi mai ales pe flăcăii chipeşi, cu pielea fină, în care-l caută mereu pe Endymion. Muşcătura ei, plăcerea sângelui nu sunt aşadar semn de cruzime, ci de dragoste şi generozitate: se bucură şi ea cum poate, culegând astfel floarea frumuseţii.

11. În vechime a existat şi o femeie pe care o chema aşa, Musca: era mare meşteră în poezie şi, pe cât de înţeleaptă, tot pe atâta de frumoasă. A mai fost o Muscă, una dintre cele mai ilustre curtezane din Atena. Despre ea, poetul comic spune:

> Musca l-a înţepat până în fundul inimii.

Iată însă că nici muza comediei nu s-a sfiit să pomenească acest nume şi chiar să-l suie pe scenă; iar taţii noştri nici ei nu s-au temut să-şi boteze astfel fiicele. Până şi tragedia vorbeşte despre muscă, lăudând-o până peste poate, când spune:

> Cum! musca e în stare, cu nespusu-i curaj
> Să se îmbete-n sânge din trupul muritorilor
> Iar un soldat se teme de strălucirea armelor?!

Multe ar mai fi de spus apoi despre Muscă, cea care-a fost fiica lui Pitagora, dar povestea ei o cunoaşte toată lumea.

12. Există o specie aparte de muşte mari, numite de regulă muşte soldăţeşti, ori câini. Bâzâitul lor este foarte puternic, zborul — foarte iute. Trăiesc mult şi hibernează pe timp de iarnă, ascunse în lambriuri, fără hrană. Ce-i însă mai ciudat la ele e că îndeplinesc pe rând rolurile de mascul şi de femelă, stând când deasupra, când dedesubt şi având — întocmai precum fiul lui Hermes şi al Afroditei — un dublu sex şi-o dublă frumuseţe. Multe-ar mai fi de adăugat în acest elogiu, dar mă opresc, de teama să nu par a vrea, cum spune proverbul, să fac din muscă elefant.

ANEXA III

În 1935, Dalí îi consacrase deja lui Picasso un poem care pune laolaltă toate ideile şi premoniţiile sale privind experienţa genială a celui pe care-l considera ca un al doilea tată[1].

fenomenul biologic
şi dinastic
al cubismului
lui
Picasso
a fost
cel dintâi mare canibalism al imaginaţiei
depăşind ambiţiile experimentale
ale fizicii matematice
moderne

*

viaţa lui Picasso
va alcătui baza polemică
neînțeleasă încă
pe care
psihologia fizică
va deschide din nou
o cale sângerândă
şi întunecată filozofiei.

---

[1] Extras din *La Conquête de l'irrationnel*, Editions Surréalistes, 1935.

*

Căci din pricina
gândirii materialiste
anarhice
şi sistematice
a lui
Picasso
vom putea cunoaşte fizic
experimental
şi fără să avem nevoie
de noutăţile „problematice“ psihologice
cu parfum kantian
de „gestaltişti“
toată mizeria
obiectelor de conştiinţă
localizate şi confortabile
cu atomii lor blegi
cu senzaţiile infinite
şi
diplomate.

*

Fiindcă gândirea hiper-materialistă
a lui Picasso
arată
în ce fel canibalismul rasei
devoră
„specia intelectuală“
cum vinul de regiune
udă deja
şliţul familial
al matematicilor fenomenologice
ale viitorului
că există „figuri stricte“
extra-psihologice
intermediare

între
grăsimea imaginației
și
idealismele monetare
între
aritmeticile transfinite
și matematicile sangvinare
între entitatea „structurală“
a unei „sole obsedante“
și felul de a fi al ființelor vii
în contact cu „sola obsedantă“
căci sola în chestie
rămâne
total exterioară
înțelegerii
gestalt-theorie-ei
pentru că
această teorie a figurii
stricte
și a structurii
nu are
mijloacele fizice
prin care
să analizeze
și nici
să înregistreze
comportamentul uman
față de
structuri
și figuri
prezentându-se
obiectiv
ca
fizic delirante
căci
nu există

azi
din câte ştiu
o fizică
a psiho-patologiei
o fizică a paranoiei
care nu poate fi privită
decât
ca
baza experimentală
a filozofiei
ce va veni
a
psiho-patologiei
a viitoarei
filozofii a activităţii „paranoic-critice“
la care voi încerca
într-o bună zi
de voi avea vreme
şi chef
să mă refer
polemic.

ANEXA IV

MISTICA DALINIANĂ FAŢĂ ÎN FAŢĂ CU ISTORIA RELIGIILOR

După primul război mondial, mişcarea suprarealistă a fost ca un val uriaş, care a măturat totul în cale. Dar, pe lângă o esenţială împrospătare a imaginaţiei (necesarmente legată de acest curent pentru a-i permite să se realizeze), s-a făcut remarcată şi o anume forţă distructivă, căci suprarealiştii contestau tot se ce putea contesta, negau toate valorile sociale: armată, guvern, religie, arta clasică din muzee — acestea din urmă vizate în chip sistematic şi insultate grosolan, mai exact spus, scatologic, ori ridiculizate la modul umoristic (vezi, de pildă, mustăţile puse lui Venus din Milo).

Atât de tipic realist, prin modul de funcţionare mintală a imaginaţiei sale (cel puţin), Dalí este singurul dintre reprezentanţii importanţi care a reuşit să-şi transforme experienţa religioasă cotidiană „catolică, apostolică şi romană" în materie artistică de cea mai bună calitate, capabilă să rămână fidelă atât spiritului dogmei (aşa cum o dovedeşte întrevederea lui Dalí cu Sanctitatea Sa Papa Pius al XII-lea), cât şi spiritului suprarealist, cel puţin în esenţă, adică în mecanismul mintal al creaţiei imaginative; acesta este un eveniment suficient de neobişnuit pentru a profeţi că, din întâlnirea celor două fenomene, egal de bogate şi de dense în umanitatea lor cum sunt suprarealismul şi creştinismul, se va naşte, de bună-seamă, o nouă bogăţie umană, la puterea a doua.

Se ştia deja de câţiva ani buni că preocupările religioase, mistice chiar, au câştigat teren în existenţa lui Salvador Dalí.

O dovedesc lecturile, întâlnirile sale cu cei mai erudiți prelați ai Spaniei. Grundul permanent al preocupărilor și speculațiilor artistului de la Cadaqués l-au constituit, în vremea din urmă, marile texte mistice — Sfântul Ioan al Crucii, Sfânta Tereza de Avila, Ignațiu de Loyola, precum și cele mai complicate probleme ale teologiei. Rezultatul a fost, pe de o parte, *Le Manifeste mystique du surréalisme,* iar pe de alta, noua etapă în iconografia daliniană, atât de fericit numită de Michel Tapié „continuitatea daliniană". În principal, ea se axează acum pe două teme: „Nativitatea" (1949–1951) și „Fecioara Mistică", în care trebuie să vedem încununarea celei dintâi, apoi, după 1951, iubirea pentru Dumnezeu. Faptul că resursele profunde ale imaginației originare a lui Dalí nu au secat prin acest fel de angajare în construcțiile verbale ale celei mai abstracte și mai puțin plastice dintre ontologiile religioase ține de marele miracol al invenției daliniene.

Concret, miracol este faptul că, schimbând scolastica pe un penel și câteva culori, acest „exaltat, acest arivist odios, cabotin și megaloman" — pentru cei care nu vor să vadă decât aparențele —, uită cu desăvârșire de toate suprastructurile contingente și istorice și regăsește, dezgroapă straturile cele mai arhaice, moștenirea cea mai îndepărtată, stadii ale cunoașterii umane depășite deja de milenii. Așa se întâmplă de pildă cu studiul său, făcut nu din perspectivă estetică, ci din punctul de vedere al istoriei religiilor, asupra Fecioarei Mistice. E vorba de o suprapunere de tablouri, fiecare centrat pe celălalt: Maica Fecioară, Cristos, pâinea: emblemă vegetală a seminței vieții, sământa hrănitoare, simbol întregit de spicul de grâu, în partea de jos a lucrării, iar sus, de oul legat printr-un fir de o scoică, având la dreapta o rodie și scoici nedesfăcute; iar dedesubt, „Rhinoceronticus-Protonicus" și cornul său (în secțiune). În studiile pregătitoare pentru această lucrare, găsim o Naștere a lui Cristos sub forma grăunței care germinează, dislocând capul Fecioarei. În altul, Rhinoceronticus apare, printre nori, unui înger în adorație. Or, știm că

cel mai vechi mesaj religios care ne-a parvenit de la strămoşii noştri preistorici este cel al înhumării morţilor, în poziţie foetală, într-o groapă săpată adânc în pământ sau într-un vas, uneori într-o peşteră — simbol abia deghizat al credinţei în renaşterea pentru o altă viaţă. Mai e apoi şi cultul acelei „Magna Mater", Marea Mumă, „Umma", „Amma", „Ma", „Maya", mama lui Buddha, devenită „Maria" în religia creştină şi ale cărei nume arhaice sunt încă şi astăzi reinventate de copiii din zilele noastre. Semnificaţia ei esenţială este aceea de hrănire şi procreaţie, fie în modurile de viaţă dominate de principiul vegetal, contemporane civilizaţiilor agricole (cultul spicului, al grâului, al seminţei, deci, prin excelenţă cult al Cybelei, al lui Demeter etc., iar mai târziu, uneori, cult al fructului, al rodiei, al strugurelui din care se scotea licoarea extazului dionisiac, ea însăşi variantă a nenumăratelor licori dătătoare de extaze şi de nemurire, între care, haoma la iranieni, soma la hinduşi etc.), fie în modurile de viaţă stând sub semnul animalului; „Magna Mater", reprezentată adesea ca o vacă sacră (din India până în Egipt) şi însoţită de un zeu cu chip de taur, des întâlnit în civilizaţiile pastorale, unde e numit Enlil, Bel (la mesopotamieni), Mitra (la iranieni), Min, Amon (la egipteni), Zeus (la troieni, cretani, micenieni). Magna Mater mai apare şi însoţită de fiul său Dionysos — zeu-taur, pentru care Minotaurul, răpirea Europei, adorarea Viţelului de aur, din *Biblie,* cursele de tauri din Spania nu sunt decât câteva variante târzii. Acest zeu-taur este întotdeauna un zeu al Cerului, numit Prea-înaltul şi care se leagă de multe ori de starea extazului profetic (cazul lui Amon, Apis, Dionysos etc.) Starea de extaz obţinută prin metoda „paranoic-critică" de Dalí devine astfel un fel de succedaneu al beţiilor sacre, căci este conectată, ca şi ele, la aceleaşi elemente. Autenticitatea imaginaţiei daliniene e dovedită chiar de faptul că această metodă l-a inventat pe Rhinocerонticus. Contopirea celor două coarne ale taurului într-unul singur, tăiat, exprimă castrarea, prezentă în mod simbolic

în toate religiile (de la mutilarea lui Abélard până la tonsură şi la celibatul din religia catolică). Până şi faptul că Dalí atribuie lui Isus şi nu Fecioarei puterea procreaţiei este „scris" deja, atât în miturile foarte vechi, cât şi în cele moderne: de la supremul zeu solar, născut din sine însuşi (la egipteni, Ra) până la Jupiter, care le concepe pe Semele şi pe Atena (născută din capul lui) şi până către noi, când Eva s-a născut din coasta lui Adam.

Se poate merge însă şi mai departe: inspiraţia daliniană nu este revelaţie divină, ci rezultat al unor procese mintale învecinate cu nebunia. Asupra acestui punct, Dalí ne oferă toate mijloacele spre a-i înţelege opera în a sa *Vie secrète,* document incomparabil, veritabilă mină de aur atât pentru amatorii de umor, pentru psihiatri, cât şi pentru psihologi şi esteticieni, curioşi să demonteze mecanismele creaţiei artistice. Dalí îşi aminteşte momente din copilărie: că sunt sau nu, conştient sau inconştient, aranjate în scop „publicitar", contează prea puţin, căci, se ştie, mitomania nu strică niciodată psihanalizei, ba dimpotrivă. Această autobiografie este un document uman prodigios, a cărui importanţă ştiinţifică este perfect comparabilă cu cea a preşedintelui Schreiber, celebrul paranoic mistic despre care vorbea Freud.

Întreaga operă a lui Dalí se confundă cu însăşi viaţa lui. Nu are oare Fecioara chipul Galei? Nu s-a reprezentat Dalí pe sine însuşi crucificat, alături de Gala şi în chip de Sfânt Ioan? Până şi semnătura, împletită cu cea a Galei, nu-i oare trasă-n ţeapă pe un crucifix?

Rotirea permanentă a unor roabe în jurul capului Sfintei Fecioare, despre care ştim că e locul de unde se naşte Isus-spicul, îşi găseşte explicaţia în mitul naşterii Atenei din ţeasta lui Jupiter. Acesta suferea teribile dureri de cap, până ce Vulcan i-a crestat ţeasta, eliberându-l de presiune; zumzetul acesta al roabelor exprimă exact senzaţiile de vertij pe care le încearcă femeile în chinurile facerii şi nu e deloc întâmplător că într-un articol din *Revue Française de Psychanalyse*

stă scris că durerile de cap şi ameţelile sunt legate, întocmai ca la Dalí şi Jupiter, de traumatismul naşterii.

Esenţa geniului dalinian se defineşte prin permanenţă şi necontenită înnoire, avându-şi rădăcinile la izvoarele arhetipale ale umanului, dar nu mai puţin înfipte în trama şi în epoca istorică. Geniul lui Dalí întâlneşte marea tradiţie a Maeştrilor Renaşterii, pe care atât de des îi pomeneşte şi cu atâta plăcere. Dincolo de exuberanţele lui cabotine şi uneori frenetice, universul lui Dalí este cel al unui mare baroc.

doctor PIERRE ROUMEGUÈRE

ANEXA V

SALVADOR DALÍ ȘI LUMEA ÎNGERILOR

Odată secularizate, spațiile infinite au încetat să-i mai sperie pe contemporani. Dimpotrivă, îi atrag, în vreme ce raționalizarea Universului continuă să-i irite, pentru că intră în contradicție cu zona, acceptată azi chiar și de științe, a misterului. Atâta doar că știința nu bănuise cât de vastă și de greu de numit este această zonă. Or, dacă lumile nu mai pot fi *numite,* la ce bun filozofarea? Iată însă că atunci când vorbește Dante vizionarul, poetul-teolog, sufletul se declară mulțumit.

Traversăm cele nouă cercuri ale Infernului, Antipurgatoriul, Purgatoriul și ocolurile lui. De la cel de al șaptelea, suntem deja în Paradisul terestru... Și apoi e Paradisul. Ajungem în Lună, aflăm secretul petelor ei. Cerurile se desfășoară: al lui Mercur, al lui Venus, al Soarelui, al lui Marte, al lui Jupiter, al lui Saturn și, în sfârșit, al optulea, cerul stelelor fixe, triumful lui Cristos. Apoi al nouălea, sediul lui Dumnezeu și al celor nouă coruri de Îngeri...

„văzui un punct ce răspândea lumine
pătrunzătoare-astfel că orice față
sub focul lui se cade să se-ncline:
cea mai măruntă stea și mai răzleață
s-ar zice Lună lângă dânsul pusă
să stea ca-n ceruri soață lângă soață.
Și nu departe de lumina spusă
mai mult decât un nimb de focul său,
când deasă-i pânza de vapori adusă,
rotea împrejur sclipind un cingătău
atât de iute, c-ar fi-nvins mișcarea
supremei bolți ce ne-mpresoară-n hău.

Alt cer în juru-i își rotea vâltoarea,
cuprins și el de-al treilea în strânsoare
și tot așa de-a rândul, cât e zarea.
Era-n lărgime-al șaptelea atare
că însuși curcubeul întregit
să-l prindă-n brațe n-ar fi fost în stare.
Și încă două se roteau în sit,
tot mai agale înscriind tighel
de foc în jurul punctului zărit,
și mai vârtos zvârlea scântei acel
ce mai aproape-i sta, căci mai cu vlagă
sorbea puteri și adevăr din el."*

Într-un dialog înregistrat în 1956 cu acordul lui, Salvador Dalí îmi spunea că nimic nu-l stimulează mai mult decât ideea de Înger. Dalí dorea enorm să picteze cerul, să pătrundă bolțile celeste pentru a intra în comunicare cu Dumnezeu. Pentru el, Dumnezeu e o idee inefabilă, cu neputință de concretizat. Poate că, se gândește el, aceasta o fi substanța pe care o caută fizica nucleară. Pentru el, Dumnezeu nici nu e ceva cosmic, căci atunci ar fi vorba, îmi spunea, de o limitare. În această chestiune, el vede mai degrabă o seamă de raționamente contradictorii, imposibil de rezumat într-o idee de structură. Catalan până în vârful unghiilor, Dalí are nevoie să atingă formele, or, aceasta e *chiar caracteristic pentru îngeri*. „Când eram foarte tânăr, îmi spunea Dalí, am pictat un tablou cu îngeri." Apoi, în vremea din urmă, se apleacă tot mai mult asupra temei Fecioarei, tocmai pentru că Fecioara s-a urcat la cer *prin puterea îngerilor*. Iar Dalí ar vrea cu tot dinadinsul să afle secretul acestei Înălțări.

În ce constă deci mișcarea?

(Așa ne vom lămuri și pentru ce întrebuințează el material nuclear în Înălțările sale.)

Dalí își închipuie că protonii și neutronii sunt *elemente angelice*, întrucât, explică el, în trupurile celeste „se mai află

---

* Dante, *Divina Comedie* (Paradisul), trad. de Eta Boeriu, Editura Minerva, colecția „Biblioteca pentru toți", București, 1982, Cântul XXVIII, pp. 254–255 (*n.t.*).

încă resturi ale substanței divine și așa se face că unele făpturi îmi par *atât de asemănătoare îngerilor:* Rafael și Sfântul Ioan al Crucii".

„Temperatura trupului lui Rafael e chiar temperatura aceea, mai degrabă scăzută, a primăverii, care este și temperatura trupului Fecioarei și a Trandafirului."

Și mai adaugă, cu gravitate: „Am nevoie de un ideal hiperestezic pur. Sunt tot mai mult preocupat de ideea de castitate. Pentru mine, e o condiție esențială a vieții spirituale."

Dacă vrem să găsim explicația înclinației angelice a lui Salvador Dalí, orientare mai degrabă demoniacă multă vreme (deși până la urmă și diavolul e tot un înger), e oare suficient să ne referim la obiceiul său din copilărie, când se distra împreună cu alți copii apăsându-și tare până la durere globii ochilor pentru a provoca fosfene? Dalí numea asta *jocul de-a văzutul îngerilor.* Ar fi oare suficient să spunem, așa cum i-a spus cândva un psihanalist, că astfel regăsea Paradisul pierdut al pântecului matern? De ce să nu vedem mai degrabă semnele unei „predestinări"! În orice caz, e mai mult decât probabil că, exprimându-se așa cum a făcut-o, Dalí a evitat nebunia, căci astfel nu pierde nici un moment contactul cu exigențele impuse de artă. În plus, Dalí chiar crede în existența îngerilor. Iar când l-am întrebat de ce, a răspuns: „În orice reverie, nu resimt plăcere decât dacă știu că ar putea să fie și adevărată. Și, întrucât în preajma îngerilor încerc o atât de intensă plăcere, nu pot decât să fiu încredințat de existența lor." Dalí afirmă de fapt că există o mare diferență între ceea ce-și închipuie el că ar fi un înger (în existența căruia crede din pricinile mai sus arătate) și Miraculosul, care nu-i altceva decât fantezie, „această piatră unghiulară a nebunilor", cum o numea Paracelsus.

Salvador Dalí se regăsește în Înger, se ia în stăpânire; se întâlnește el oare cu partea bună din sine, cu acel Altul, cunoscut de Dumnezeu și pe care noi trebuie să-l realizăm?

Până unde a reușit Salvador Dalí să pătrundă în Paradisul Îngerilor lui Dante Alighieri? Rămâne să judecăm noi:

„ca roiul de albine când se-nclină
pe flori și iarăși zboară către vale
să stoarcă mierea-n faguri la stupină,
se pogora pe floarea ce-n petale
nenumărate-i prinsă și urca
din nou spre cer cântându-i osanale.
Obrazul lor ca flacăra sclipea
și-aveau aripi de aur, iar veșmântul
era mai alb ca cea mai albă nea."*

BRUNO FROISSART[1]

---

* Dante, *op. cit.*, Cântul XXXI, p. 278 (*n. t.*).

[1] Datorăm domnului Joseph Foret, editorul lui *Don Quijote* și al *Apocalipsei*, îngăduința de a reproduce acest eseu al regretatului Père Bruno, extras din catalogul apărut cu prilejul Expoziției de la Muzeul Gallierà, în 1960.

ANEXA VI

Tabel comparativ al valorilor, după o analiză daliniană

	Tehnică	Inscripţie	Culoare	Subiect	Geniu	Compoziţie	Originalitate	Mister	Autenticitate
LEONARDO DA VINCI	17	18	15	19	20	18	19	20	20
MEISSONIER	5	0	1	3	0	1	2	17	18
INGRES	15	12	11	15	0	6	6	10	20
VELÀSQUEZ	20	19	20	19	20	20	20	15	20
BOUGUEREAU	11	1	1	1	0	0	0	0	15
DALÍ	12	17	10	17	19	18	17	19	19
PICASSO	9	19	9	18	20	16	7	2	7
RAFAEL	19	19	18	20	20	20	20	20	20
MANET	3	1	6	4	0	4	5	0	14
VERMEER VAN DELFT	20	20	20	20	20	20	19	20	20
MONDRIAN	0	0	0	0	0	1	1/2	0	3,5

CUPRINS

Introducere 7
Prolog 11
1952 13
1953 77
1954 109
1955 113
1956 123
1957 141
1958 155
1959 171
1960 175
1961 187
1962 191
1963 199
Anexe 203

memorii | jurnale
călătorii | corespondență | portrete | convorbiri | biografii
reportaj | portrete în dialog

Dalí are conștiința propriului geniu. Până la vertij. Pare să fie un sentiment intim foarte reconfortant. Părinții l-au numit Salvador tocmai pentru că era menit să salveze pictura amenințată cu moartea de către arta abstractă, de suprarealismul academic, de dadaism și, în genere, de toate „ismele“ anarhice. Jurnalul este deci monumentul pe care Dalí îl înalță gloriei personale. Lipsește din paginile lui orice urmă de modestie…

ISBN 978-973-50-6366-5

